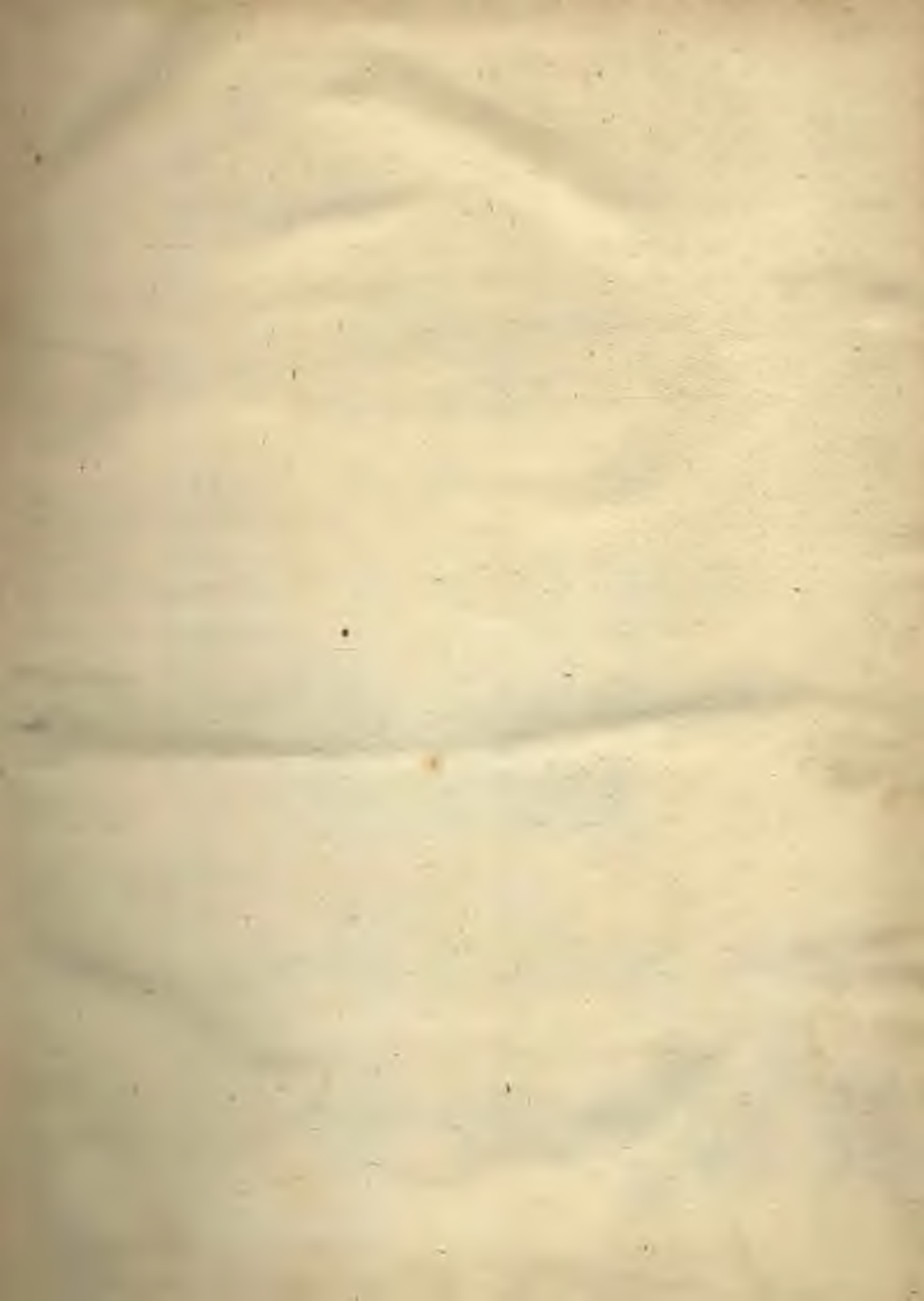

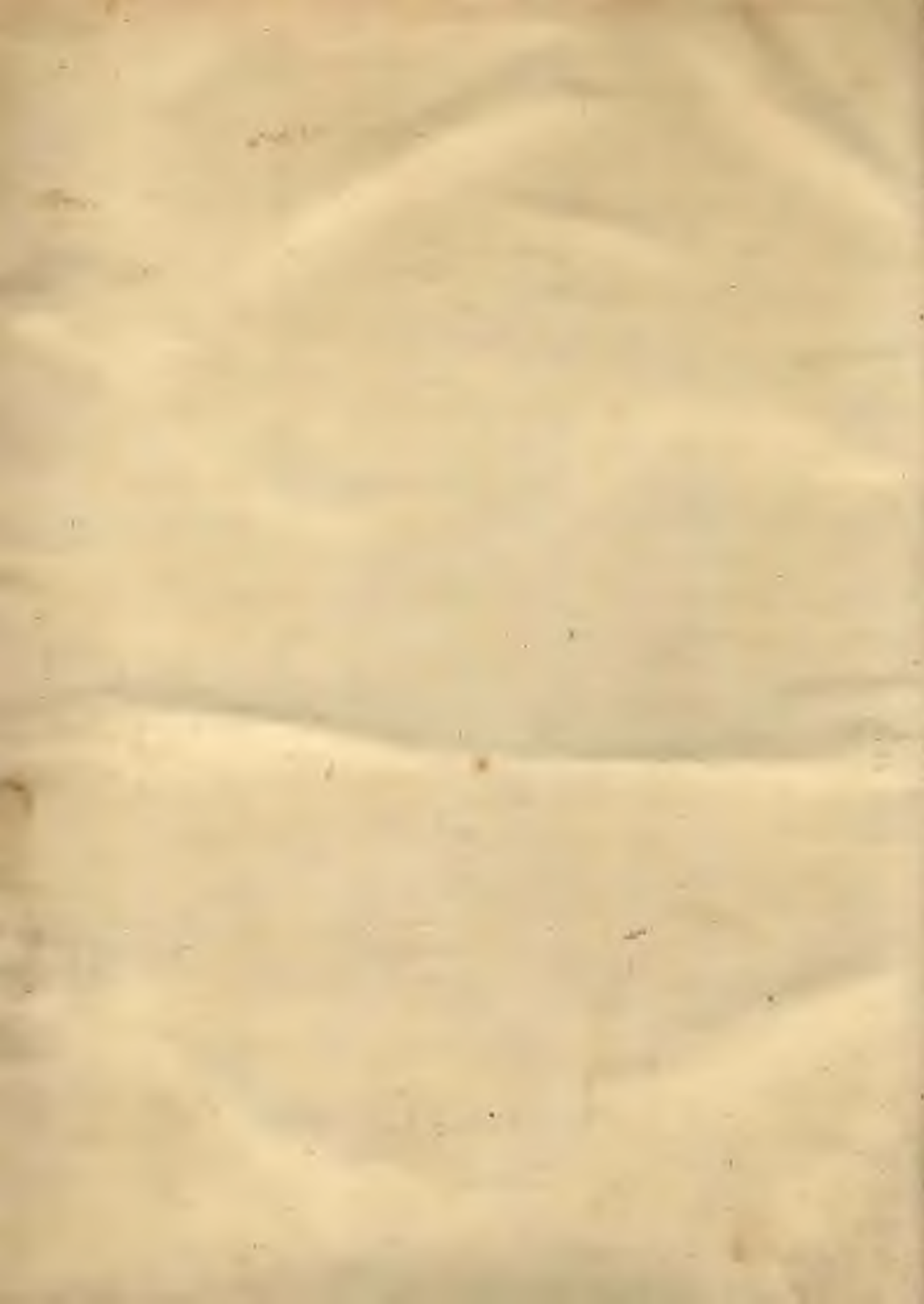

10/10/1978

10/10/1978

DECLARATIO VERA QVIBVS DE

caussis Ordines Ciuitatis Gedanen-

sis cum Serenissimo Principe, ac Domino Dño

STEPHANO Rege Poloniae &c. aduersa-

riorum suorum impulsu, iampridem in

eam, quæ nunc etiam durat, contro-

uersiam pertracti sint.

Pro innocentia suæ rationibus, &

ipsius negotij circumstantijs palam demon-

strandis in lucem edita.

GEDANI:

Anno Dñj M. D. LXXVII.

*Ingenio. & honesto viri tuncq. eximio Jure
Bertholomeo Wagnero patri dilectissimo
L. m. mittit Georgius Wehlmer an. 1718*

DECLARATIO
VERA OVI

causis Ordinis

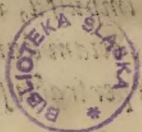
223079

223079

223079

223079

223079

Pro Innocentis

223079

*Biblioteczka
Wawelska*

GEDVNI

AD 17 M. D. LXXXVII

Handwritten text at the bottom of the page, mostly illegible due to fading and bleed-through.

OMNIBVS AC SINGULIS, harum literarū noticiā habituris, inuictissimis, serenissimis, reuerēdis: illustrissimis, illustrib. magnificis, ac generosis, Christianę professionis Cæsaribus, Regibus, Electoribus, Principibus, tam Spiritualibus quā secularibus, Prælatibus, Palatinis, Comitibus, Castellanis, Baronibus, Dominis clemētissimis, gratiosissimis, gratiosis, ac plurimū honorādīs, necnō Præcōsulibus, Consulibus, Ciuitatibus, Statibus, ac Ordinibus, amicis, vicinis, Fæderatis, ac cæteris quorum quoquo modo interest, Seruitiorum ac obsequiorū nostrorum studia paratissimis animis, humilimē, subiectissimē, demissē, reuerēter diligenterq; pro cuiusvis ordinis conditione deferentes, notum testatumq; facimus Nos Præ-

A ij consules,

consules, Consules, Scabini, Centum-
uiri, totaq; Cōmunitas Ciuitatis Geda-
rensis, quod cum (proli dolor) hoc affli-
ctissimo temporum statu; dubio procul
institu mali Dæmonis, qui semper odit
pacem, et administrorum eius opera, qui-
bus mero quodam odio complures iam
annos vñum illud maximè curè fuit, quo
Ciuitatem hanc ex feliciore suo statu, in
perniciem & seruitutē conijcerent, Nos
cū Serenissimo Potentissimoque Prin-
cipe ac Domino, Dño Stephano Rege
Poloniæ, Magno Duce Lituaniæ, Rus-
siæ, Prussiiæ, &c. Dño nostro clementis-
simo, in id genus controuersia deuenis-
semus, qua nobis aduersarij nostri, non
solum rebellionis & perfidia (quod v-
trūque longissimè semper à nobis ab-
fuit) notam iniurere conarentur, Verum
etiam eorundem consilijs, stylo proscri-
ptionis

tionis illegitimo perculsi fuerimus, mox
Ciuitatis possessiones, spoliatae, deu-
statae, exusta, Subditi hostiliter afflicti,
nunc verò tandem appareat, vim arma-
tam manifestè nobis intētari, nec ab ex-
tremis temperatum iri: quantumuis ho-
nestas & luculentas condiciones propo-
suerimus, nec quidquam, quod ad officij,
fidej, vel æquitatis rationem faceret, de-
trectauerimus, neque nunc detrectemus;
Nec his iniurijs aduersarij contenti, fa-
mam insuper & existimationem nostrā
indignis planè modis passim traducere,
homines oēs, ac in primis Status & Ordi-
nes inclytj Poloniæ Regni magis ac ma-
gis aduersum nos exacerbare, quæcun-
que demum hactenus à nobis animo,
nec malo nec infideli proposita, dicta,
vel scripta sunt, in deteriorem partem in-
terpretari nō adhuc intermittāt: Idcirco

A iij necessari-

necessitatē omnino nobis impositā ani-
maduertimus, rerum harum rationes &
circumstantias, vnde primum ortæ, quò
progressæ, quib. modis tractatæ, quæ no-
bis interea difficultates obiectæ fuerint,
per quæ tandē impedimenta steterit, quo-
minus pacificè iamdudū componerētur,
quod ipsum literæ, scripta, cōditiones, re-
sponsa, quātum illorum hoc loco sat est,
verbotenus abundè testantur, in publicū
edendi: Præsertim, quod in his actioni-
bus pertractādis, Internunciij nostri To-
runium ad Comitia missi, in Regiæ Ma-
iestatis conspectum, vt coràm Ciuitatis
melius expedirēt negocia (nisi postremo
fermè semel) quanquā sæpius nobis hu-
milimè supplicantibus, haudquaquā fue-
runt admissi, quod nec alienis à nomine
Christiano Turcis & Tartaris negatum
meminimus. Ex ijs ergo q̄ deinceps in
medium

mediū afferemus, suo quibusq; loco, ne-
mo nō & innocentia nostrā, & aduersari-
orum conatus & consilia, facili mē poterit
intelligere. Testamur autem liquidō pu-
bliceq; nos nihil harum rerum ipsi Re-
giæ Maiestati, ne minimō quidē acceptū
ferre, nec ignoramus enim, ad Eandem
Ciuitatis huius rationes, non semper eo
quo per se modo fuerit, esse relatas: nec
isthac animo certē Regiam Maiestatem
offendendi scribimus, sed innocentiam
saltem nostram apertius tam ipsi Regiæ
Maiestati (quandoquidem id alia via nō
licuit) quā in vniuersum omnib. demō-
strandi gratia, nec non honorem & exi-
stimationem publicā, vti viros probos
debet, contra tot improbabiles malo-
rum hominum calumnias et iniuri-
as, honestis rationibus asse-
rendi.

Principio

P Rincipio, nemini iam inco-
gnitum est, quibus initijs anno superi-
ori, Regni Polonia coniunctarumque
prouinciarum Status & Ordines, in
Comitijs noui Regis creandi caussa cō-
dictis, in dissidium iuerint. Quo tem-
pore Ciuitas hac, cum ceteris vnā Terrarū Prussiae Con-
siliarijs, pro iure suo, quo ad noui Regis electionem vo-
cantur, suffragium suum, in serenissimam familiam
Austriacam, tandem etiam ipsius Casarea Maiestatis per-
sonam, augustissimae recordationis, contulit, ac in eodem
voto, licet sententijs in partes diductis, quamdiu rerum
honestas ratio inbebat, constanter perseuerauit. Postea-
quam autem Serenissimus Princeps, qui nunc rerum po-
titur, Dominus noster clementissimus, regnum obinisset,
ac fermè ceteri status omnes subiectionis fidem in eius
verba profiterentur, nihil tum nobis aliud ex fide nostra
faciundum putauimus, multò verò deinde magis, quan-
do diem suum functa Casarea Maiestas humano iure ces-
sisset, quàm vt ex praescripto vetustissimae Coniunctionis
Maiorum nostrorum cum inclyto Poloniae Regno, à qua
secedere nunquam in animum induximus, Serenissimo
Regi coronato, fidem & subiectionem, saluis sanè cum
Terrarum, tum nostris speciatim iuribus, Priuilegijs, &
libertatibus, debito cum obsequēdi studio deferremus. Vti
hoc ipsum Consiliarijs & Statibus harum Terrarum, nō
se mel

semel in publicis Conuentionibus verbis & literis abundè significauimus. Quinetiam ipsi Regia Maieſtati simul & semel eodem cum alijs tempore ſubiectionem & obedientiam offerre decreueramus. Verum iam tum ab initio varijs machinationib⁹ res omnes aduerſus Ciuitatem uehementer adeò fuerunt exacerbata, vt Internuncij & Secretarij noſtri, ne quidem in communi Terrarum Senatu ab iniurijs verborum, & minis insolentibus, nec in itinere poſtea publico ſatis à periculo fuerint immunes ac ſecuri (quanquam nihil aliud in commune pro virili conſuleremus, q̃ cum vt publica ſubiectionis teſtificatione, patriæ quoque, ſingulorumq; Statuum Priuilegijs & libertatib. comprimis rectè caucretur) nedum vt in ea rerum perturbatione, de cæteris certi quippiam, vel ſecundi vel aduerſi, tuiò nobis eſſet conſtituendum.

Q Vanquam autem Sereniſſima Regia Maieſtas Regno iam inaugurata, Secretarium ſuum generoſum Nicolaum Kuſſobutzkj Notariũ Ploceñ: cum literis & mandatis ad nos ablegaffet, qui die quarta menſis Iulij ſuperioris anni Septuageſimi ſexti quæ in comiſſis habebat Ordinibus Ciuitatis expoſuit: Tamen, quoniam tum temporis nō ſolum Status Terrarum Pruſſiæ, de publicis inter ſerationibus non æquè conuenirent, neq; de priuilegijs & libertatibus cōmunis patriæ (nedum de eo, quod adhuc in viuſ agente Cæſarea Maieſtate, quæ Polonia Regnum iam acceptauerat, iuramentum præſti-

B terat,

terat, literas vniuersales promulgauerat, expectandum erat) satis cautum esset:

Verum etiam perendie post, dum de responso deliberamus, nunciaretur Cæsareæ Maiestatis Legatum generosum dominum Henricum Kurtzbacchium Baronem, dum iter hac facit, in via publica ab Ernesto Weihero circumuentū, tribus globis tormentarijs vehementer vulneratum, literis, auro, argento, pecunijs, catenis etiam aureis, quæ partim eius comitibus detractæ fuissent, præter opinionem hostiliter spoliatum, & certa vadimonij formula cōstrictum: Quibus rumor etiam accedebat Torunio perlatus, quo pacto Cines in portis excubias agentes, à quibusdam Polonis vim passi, primo verborum iniurijs mox etiam verberibus affecti, & in ea turba ex Cuius vnus Sigismundus Rese globo peremptus, & alia sanè inciuiliter acta fuissent: His de causis, cum iam in propatulo positum videretur, quàm res omnes in consuetum more agi passim inciperent, haud immeritò nobis cogitandum erat, nunquid ad eam Legationem præ manu responderemus, eoque magis adducti fuimus, vt Internuncio dimisso rem ad vltiorem deliberationem eorum ad quos nobiscum simul pertinebat, proferremus, quod ex sequentibus longè fusius cognoscetur.

Literæ

Literæ fidei quas Nicolaus Kossobutzkj
Ciuitatis Gedanensis Ordinibus exhibuit.

Stephanus Dei gratia Rex Polonię, Ma-
gnus Dux Lituanię, Russię, Prussię, Masouię, Sa-
mogitię, Kyouię, Volhynię, Transilvanię Princeps, &c.

Spectabilibus & Famatis Burgrabio, Proconsulibus,
Consulibus, Scabinis, Centumuiris, totiq; Communi-
tati Ciuitatis nostrę Regię Gedanensis fidelibus nobis di-
lectis. Spectabiles fideles nobis dilecti. Commisimus Gene-
roso Nicolao Kossobutzki Notario terrestri Plocensi,
& Secretario nostro nonnulla cum Fid: vest: is nomine
nostro agere. Quamobrem volumus, vt illi omnibus in
rebus fidem adhibeant. Quicquid autem nobis Fid: ve-
strę hac in re studij declarabunt, id nobis gratissimum
erit, dabimusq; operam, vt nostrum quoque fauorem ciga-
se Fid: vestrę experiantur. Datum in Blonie die xj.
Mensis Iunii, Anno Domini M. D. LXXVI.
Regni nostri Anno primo.

Stephanus Rex.

Legatio eiusdem ex Idiomate
Polonico translata.

Cum Sacra Regia Maiestas singulari prouidentia
& voluntate DEI opt: Max: in soliũ Regale incly-
ti Polonię Regni collocata fuisset, atque secum reputa-
set, quale talentum sibi creditum esset, Salute Reipub:

B ij

huius

huius Regni nihil antiquius nihil potius habuit, Cuius ba-
sis ac fundamentum cum sit ciuium cōcordia, omnem dat
operam cumq̃ quasi scopum propositum habet, vt dissidē-
tes hominum voluntates componat, & distracta membra
ad vnitatē corporis reducat. In quo sancto planē ac nun-
quam satis laudato proposito, si quis Maiestatem eius ad-
iuuet, & non tantum suas sed aliorum etiam cogitatio-
nes eō conferat, is rem gratiorem & perpetua commemo-
ratione digniorem Maieitati eius prestare non potest.
Et cum Maiestatem R non latuisset, quid in consilio ter-
rarum Prussiæ, tam in Nōua ciuitate, quam Culmæ etiam
actum fuisset, quod nimirum illa consilia quæ pernitiem
ne dicam interitum prouinciæ huic minabantur postpo-
suerint, & ea ceperint atque explicauerint, in quibus Sa-
lus Regni Poloniæ & harum Terrarum posita est, hoc
est, coniunctionem & concordiam amplexi fuerint, &
Maiestatem Regiam Regem & Dominum suum profes-
si sint. Hoc vbi Maestas Reegia cognouisset sum-
mopere letata est & DEO gratias egit, non ducta nimia
imperandi vel libidine, vel inimicorum aut minis alicu-
ius territa, cum Sceptrum Regni Poloniæ non vsq̃ adeo
ambiuerit vnquam, cui vires ad se Regnumq̃ suum tu-
endum sufficiunt, Sed quod DEVS illius Maieitati ad
propositam huius Regni administrandi rationem, pro
diuina sua voluntate viam sterneret, vt benignitate potius
q̃ seueritate subiectos sibi regat populos. Verum vbi vi-
cissim

cissim audiuiſſet D. veſtras tam in conuentu Nouen quã
Culme quoque dilationibus quibusdam laboraſſe, mirari
ſatis non potuit, quod D. veſtræ conſenſu omnium Or-
dinum ac prouinciarum repudiato, aliud aliquid, à cate-
ris differens, præſumere conſtituiſſet: Idq; eò magis admi-
rata eſt, quod D. veſtræ non ita pridem, cum laniorum
cauſa tractata fuiſſet, receperint, ſe cum reliquis ſtatibus
& prouincijs communem concordiam & coniunctionem
culturas eſſe. Eamq; ob rem Maiestas R. vti principem
prudentem & ſapientem decet, qui videt ſi alicui alteri
huic præcipuè ciuitati pace, quæ ſine cõmuni coniunctio-
ne conſiſtere nulla ratione poteſt, opus eſſe, per me D.
veſtras hortatur, vt tuta conſilia amplectantur, commu-
nem concordiam colant, & cogitationes de alio Rege, tam-
quam DEO contrarias & Reipub: nociuas abijciant.
Conſiderent D. veſtræ, quod Regna & imperia non hu-
mana ſed diuina voluntate conferantur. Si quid ea in
parte humanæ ratio vel ars potuiſſet, potuiſſet in domo
Aſtriaca. Sed non eſt hominis ea dare, Dominus eſt per
quẽ Reges regnant, cui ille vult Sceptrum confert, quodq;
ita collatum nulla ratio, nulla vis hominis ex manu eius
eripiet, quemadmodum certum eſt neminem præter DE-
VM id Maiestati eius dediſſe. Et quod nam poteſt eſſe
certius inditium & teſtimonium diuinæ voluntatis ſupra
illud, quod in conceſſione huius principis oſtendere digna-
tus eſt? Non hic vobis in memoriam reuocabo, quid in

electione actum fuerit, Non quod alij Legatos cū auctoritate, hic parui respectus miserit, Non etiam quod alius sibi vel filio Regnum, Hic vero prius domui Austriacæ, deinde sibi optauerit, Non horum mentionē faciam, sed hoc solum rogo considerate, & voluntatem manifestam DEI perspicite. Cesari Vienna Cracouiam vsque saltem quinquaginta erant conficienda milliaria, huic centum septuaginta, nihilominus hic aduenit, & ille ad hoc vsq̃ temporis spacium domi sedet. Cum hic iam fines Regni Poloniae attigisset, Caesar primum in propositas condiciones iurauit. Hic iam Regni diademate insignitur, cum alter comitia edicit ad exquirenda consilia mendicandaq̃ auxilia. Vnde quaeso huius celeritas illius vero mora profecta est, quam ex voluntate diuina, quem Dominus regnare voluit, huic sensus, cor, & reliqua ad gubernationem necessaria iam pridem præparauit, & viam certam strauit. Quem vero reprobauit huic & sensus & cor ademit, & omnibus necessarijs priuauit. Paruum ne igitur id diuinæ voluntatis testimonium esse iudicatis? Perpendite aliud non minus Venit in Regnum non tantum varijs hominum voluntatibus, sed etiam intestinis dissidijs distractum, quomodo nihilominus omnia ex voto succedant, quemadmodum ipse Dominus viam construxerit. Vi letis, Quod enim alij Reges vix magnis artibus consecuti sunt, id huic vltro, sine aliquo labore, obtigit, Contributionis exactio permissa, Cōmunis militia laudata, &

amborum

amborum dispositio eius potestati permiffa est. Adhuc,
qui antea ipsi aduersabantur, quomodo se ei sua sponte
adiungauerint, vt de quibus existimatum fuerat, quod nō
nisi vi à proposito abducendi essent, sola fama pruden-
tiae & bonitatis illius victi, fidem & obedientiam illi de-
ferant. Iam Archiepiscopos Regem & Dominum illum
agnoscit. Iam Marschalcus Regni baculum in signum a-
deptæ gubernationis præfert, Iam hic publicatione, is no-
minatione decessit, Iam Episcopus Plocensis, Iam Palati-
nus Rauen: in verba Regis iurarunt, Iam etiam Lithua-
norum proceres obedientiam & fidem suam Maiestati
Regiæ die Iouis proxima detulerunt, Status quoque Ter-
rarum Prussiæ eadem ratione Legatos suos ad Regiam
Maiestatem mittunt. Considerent igitur D. vestra, num
hic Princeps à DEO huic Regno datus sit? Quam verò
difficile sit consilium Domini mutare ipsa ratio docere
potest. Et si quis huic tam apertæ prædestinationi diuinæ
acquiescere noluerit, sed suæ rationi plus tribuere, & ma-
iora cōmoda ex alio quam hoc principe huic Regno spera-
re voluerit, illum saltem rogo dicat mihi, quis potior ha-
bendus sit, nūm hic qui subditorum, vel is qui proprium
cōmodum spectat. Non credo illum tam futurum insipi-
entem, vt non magis hunc quam alterum laudet. Cōferant
D. V. ambos, Casarem cum Maiestate Regiæ Dño nostro
clemētis: vter illorum subditis, vter vero sibi ipsi cōsulat,
Ambo fuerunt electi, ambo nominati & publicati, ambo
studia

studia hominum ardentissima habuerunt, Conferant, inquam, D. vestra, cuius partis studia & labores à suo nominato compensati fuerint. Sacra Cesarea Maiestas amicitijs & coniunctionis necessitudinibus nemini secundus, non ita pridem tot exercitus equitum, tot legiones perditum, tot milliones aureorum suis promiserat, & magnificis promissis multorum animos aliàs mites & humiles inflauerat, Sed quid præstitit, vel quantum lucri vobis qui eius partes secuti estis additum fuit? Expectationem vestram, Expectationem, inquam, vestram frustratus est, spem omnem irritam esse iussit. Vos cum statibus Regni implicatos derelinquit & suo compendio studet, nihil pensi habens quid D. V. fieri debeat. Quare? Quia non studio D. vestrarum, sed suo & posterorum Regnum ambiebat, Quod vero cum non tam facile, quemadmodum existimauerat, illi obtingit, plus sibi quam D. vestris consulit. Neque credite hos Vicariolos, qui ita à vos cursitant, boni aliquid adferre, Nihil aliud ille querit, quam vt D. vestra, magnificis illius promissis, quæ tam certa nunc sunt, quam priora fuerunt inducti, à proprio suo Domino, hoc est Rege Poloniae & Regno dissentiant, & nos ea ratione commissos & intestino bello debilitatos Mosci libidini exponat & distrahat. Hæc sunt illa fœdera quæ nouo & inusitato Germanis modo cum Mosco sanxit. Hæc illa Mosci literarum contenta, quæ D. V. ignari malorum vestrorum audivissimè legistis.

9
stis. Sunt ne hæc Principum Christianorum facta, imperia malo subditorum querere, & iter nisi prius sanguine suorum maduerit ingredi nolle?

E diuerso vobis ab oculos ponite facta Maiestatis Regiæ Domini nostri clementiss: Qualem se is suis exhibuerit, cum tantum fuerit Transylvania Palatinus, & quemadmodum quidam scripserunt Cesari inferior, Nihilominus magnanimus heros studijs suorum non defuit. Quamuis magnæ difficultates voluntati illius & diligentie allatæ sint, aditus vndiquaq; concisus & præseptus, Ac metus tam à Romano Imperio quam vniuerso Christiano orbe incussus fuerit: tamen pectus eius generosum, neque difficultates, neque viarum præseptiones, neque pericula, neque metus à proposito abducere potuerunt, quo minus suis adesset, Omnia, respectu istius beneuolentiæ, quam illi Regnum Poloniæ exhibuit, floccifecit, Reliquit insignem principatum suum, pericula adire non dubitauit, & honestam famam quam quidquā aliud excitare maluit, valetudinem & omnes facultates suas ad eorum defensionē attulit, qui suam vicissim valetudinem & bona ad illius augendam dignitatem contulerunt, Atque cum in solio Regali admiranda DEI prouidentia desedisset, nihil aliud quā cōmodum Reipub. spectauit, Non vt nos distrahat, sed ad vnitatem potius reducat, omnem adhibet operam, non vt dispergat, sed colligat & alat, Licet quidā existiment nimis asperè quosdam tractatos fuisse, cum

C Maiestas

Maiestas R. in eo prudenter medicos imitata fuerit, qui contra ingentem vim morbi & venenata aliquando porrigunt pocula. Salutaria hæc fuisse cōsilia Salus ipsa Reipublicæ declarabit. Non hoc reprehendit in quoquam aut punit Maiestas R. quod in electione ipsi aduersatus fuerit, Nouit enim in Republica libera liberas esse debere, voces, Sed hoc pœna dignum esse iudicat, si quis in Regem coronatum & in Solium Regale collocatum aliquid molitur, Maiestatemq; eius Sacrosanctam prauis oppugnat consilijs. Optasset Maiestas R. vt instituta animi moderatione sibi vti licuisset, sed hanc cauteriorum acritudinem Salus ipsa patriæ ab eo exigebat.

Quamuis D. vestræ maximum moderationis illius argumentum inde colligere possunt, quod, licet Legati Regni aliquoties rebus infectis discesserint, licet non ita pridem Graudenti Amplissimo Regni Senatori & Legato Maiestatis Regiæ nō satis aptè responsum fuerit, (quare non paucos offensos fuisse constat) nihilominus Sacra Regia Maiestas tanquam benignus Princeps, plus temporis & Saluti Reipub: quam cuiusquā affectibus concedere & indulgere velit. Nihilominus ad D. vestras iterum atque iterum mittit, & hortatur vt saniora & tutiora amplectantur consilia. Nouit Maiestas Regiæ opes D. vestrarum & facultates in cōmercijs & mercimonijs potissimum positas esse, quæ ambo pacem requirūt, q̃ Sacra Regia Maiestas D. vestris offert, ad illam pacem inuitat,

cum ad concordiam atque vnitatem vocet. Ferat igitur
qui volet iudicium, vter inter hos laude dignior, Num
is, qui in se beneuolos seduxit, & in periculum valetu-
dinis atque omnium facultatum nonnullos coniecit,
& qui nihil aliud quam simultates & dissidia querit,
quæ interitus comitatur. An is, qui nec valetudinem nec
facultates suas aliquid esse voluit, studio et amore eorum,
qui suam in eum beneuolentiam contulerunt, qui concor-
diam & coniunctionem inter subditos querit, quam pax,
pacem vero diuitiæ & cōmune bonū sequuntur. Possem
hic, & fortassis nō abs re, inferre dotes Sacræ Maiestatis
Regiæ, quam sit Princeps pius, prudens, doctus, in rebus
equestrib. exercitatus, iustus, benignus, comis, & ad om-
nes explicandas actiones facilis, ita vt mirabile quiddā &
singulare natura finxisse, & veterum illorū Imperatorū
exemplar exhibere voluisse videatur. Sed tacere malo quā
non ita dicere, quemadmodū id insignes illius dotes expo-
scere videtur, Hoc saltem cōmemorabo, quod insignis ille
philosophus Plato tradidit, Tunc benè cum Rebus publi:
agi, cum summa prudentia, summa iustitia, summaq; po-
tentia in vnum locum conuenerunt Est quod Deo gra-
tias agamus, quod post tot labores, post tot pericula, post
tot denique Reipub: nostræ naufragia, nobis eum dederit
Principem, qui præclaris istis virtutibus ornatus, cōmodè
Rempub: nostrā recreare, & pristino nitore restituere po-
terit. Atq; non tantū fortè Polonia, sed vniuersus Chri-

us orbis meritò sibi gratulari debebat, quod talis ad gubernacula Reipub: nostræ, q̄ antemurale est totius Christianitatis, sedeat, qui inimicis Crucis Sanctæ, modo illi artes bonorum nostrorum Christianorū non noceant atq; officiant, quolibet tempore terrori esse possit. Et cum talem habeamus principem, quid aliud subditis quam pax q̄ omne bonum sperandum erit? Queruntur D. vestræ de violatione iurium & aliarum libertatū, At hic princeps prudens est, facile iniurias propulsare poterit, lusus est, facile ius suum unicuique tribuet. Quemadmodum etiam Sacra Regia Maiestas hoc vobis significari voluit, Quodcunque ad utilitatem Reipub: & ornamenta provincie istius pertinere visum fuerit, in eo facile Maiestatem Regiam futuram esse, tantum D. vestræ & præsumptam opinionem, funditus ex corde et cogitationibus suis extirpent atque eijciant, & fidem & obedientiā Sacræ Maiestati Regiæ constanter referant.

Nota est D. vestris societas & cōmercium Polonorum, & scitis quantum inde boni ad vos peruenerit, non aliunde omnis fœlicitas, non aliunde diuitiæ quā ex Polonia, Inde iura, libertates omnes promanarunt. Nostis etiam fortassis & legitis, quam seruitutem Maiores vestri sub aliorum cōmercio & societate passi fuerint, Illis itaque constanter adherete, qui vobis omne bonum attulerunt. Et ab illis vobis cauete, qui vobis omne malū conciliarunt. Facile admodum facile Cæsar, Domini mei,

in aliquē ex Cruciferis transmutari poterit. Vos qui Iura
Caesarea legitis nostis quid sit ius postlimini. Non frustra
Imperium Romanum Prussia Magistrum alit, Quam
primum in Caesaris potestatem perveniret Prussia, illi ce-
deret & redderetur, Cum quo omnia vestra iura, immu-
nitates, donationes, libertates conciderent, & ex his Ter-
ris extirparentur. Sed dato à Cruciferis nullum esse peri-
culum, quod tamen absque difficultate nullatenus fieri
poterit, cum Caesar sine viribus Imperij Regnum non in-
vadet, si verò auxilia Imperij habiturus est, iam ius po-
stlimini locum habebit, Sed quamvis (inquā) hoc vobis
non sit metuendum, tamen totius negotij seriem diligēter
expendite, & facileprehendetis, Cogitationes aliò con-
vertere, de alio principe cogitare esse rem & indecoram et
periculi plenam, Cum vniuersum Poloniae Regnum,
Magnus Lithuaniae Ducatus & Terrae Prussiae in eum
Regem consentiant, & vna mente ac voce Dominum ac
Regem suum profiteantur. Et D. vestra iuramentū de-
derunt non tantum Regi Poloniae sed etiam Regno. Et
praeterea Regni Poloniae vos membrum esse facti estis, ita
vt reuniti, reincorporati, reinuiscerati, & in vnum cor-
pus redacti estis. Quomodo quaeso cogitationes vestras aliò
convertere poteritis sine defectionis aut rebellionis nota?
Inprimis vinculum illud iurisiurandi rumpent, quo fidem
suam adstrinxerunt, quod fideliter atque constanter ve-
lint adherere Poloniae Regno. Rumpent illam reunitio-

nem, reincorporationem, reinuiscerationem, q̃ cum Polonia Regno sanxerunt, Ad nihilum redigentur omnia ista verba, quibus omnia ista parata sub fide & honore nostris colligata sunt, Ita ne omnem Maiorum vestrorum ac vestri etiam memoriam abijcietis, & iuramenti vinculum tam parui facietis? Sciunt D. vestrae fama nihil esse melius, nihil preciosius. Sciunt etiam DEVM per iuriam seuerè punire, Quamuis id sibi Sacra Maiestas R. de vobis persuadere non potest, sed ea spes subest, quod D. vestrae, quemadmodum semper prudentiae laudē & fidei obtinuerunt, ita nunc quoque eandem relatueros esse, Quamdiu distractio illa fuerit inter status Regni Poloniae & Magni Ducatus Lithaniae, Quādiu Maiestas R. diademate Regni nondum insignita, neque in Regalem Sedem reposita fuerit, integrum & liberum tum fuisse D. vestris de alio Principe cogitare. Sed cum iam diuina adstipulante voluntate & corona eius capiti imposita sit, & Regni sedem teneat, atque omnium Statuum & Ordinum consensus accesserit, iam alijs suscipiendis cogitationibus locum nullum esse, Quodcunque D. vestrae ea in parte facturae essent, contra iusiurandum suum, cōtra fidem & honestatem facturas, Quam etiamsi D. vestrae parui penderent, quod Maiestas R. in animum inducere non potest, ne esse tamen erit vt aliud sibi ob oculos ponant. Non parua res est à vero Domino secessionem parare, & alteri adherere. Cogitandum vobis erit, vbi Regem

gem & Regnum in vos concitaueritis, num eius viribus
resistere vobis sit integrum. Cogitandum & hoc num
absque Regno cōmodè viuere possitis. Et non minus num
eam felicitatem & rerum omnium abundantiam habitu-
ri sitis, quæ nunc per DEI gratiam est, vbi Regnum à
vobis offensum, vel portum præluderet, vel alio trans-
ferret, in quam rem iam non pauci intenti sunt, Hoc v-
num est. Alterum etiamsi id præstaretis, quod tamen De-
us iuste fauēs Regni Polonie causæ nunquam vobis per-
mitteret, Et dato (quod dicunt) & non cōcesso. Quantum
quæso lucri aliunde ad vos perueniet? Casar omnem eius
ciuitatis nomine adhibet diligentiam, facillè credo, illum
ad eam vehementer aspirare, cum non sit res vsque adeo
vulgaris, Sed ne credant D. vestræ illum in rem vestrā
hoc facere. Potest nunc quæ cupitis promittere, Sed si
modo illum pedem huc inferre contingeret, Tum cernere-
tis quam ob rem eam diligentiam adhiberet, res vestras,
credite, contraheret & in angustum adduceret. Notum
est enim D. vestris quid alibi fiat. Existimant ne Domi-
nationes vestræ illum vestri gratia quidquam facturum,
nisi priuatum perspiceret commodum? Dicant mihi
quæso D. vestræ quantum pecunie in earum subsidium
& defensionem miserit, tantum fortassis quantum Po-
lonis qui eius partes secuti sunt Faxit DEVS ne vos
eludendi & vobis imponēdi aliquam occasionem habeat,
Tantum

Tantum largis promissis onerat pectora D. vestrarum,
& eò inducit, vt proiecta Maiestate Regni Poloniae sibi
ipsis imponat necessitatem petendi ab eo auxilia, Et is vbi
aduerterit vos aliorum auxilijs indigere, ibi subsidij &
defensionis conditiones proponet, sed non eas qua sint ex
re vestra, Et quod dici solet, vbi iam inimicus stricto gla
dio cervicibus imminet, vtcunque saltem componendum
est. An non satius est, eas difficultates atque molestias,
cum fortunarū, valetudinis, atque libertatum discrimi
ne subterfugere, & vero primario Principi cum earum
omnium conseruatione fidem atque constantiam probare?
Sed quidam D. vestris hunc metum incutiunt, & his ar
gumētis atque rationibus abducere student. Quod Regia
Maiestas in verba Imperatoris Turcorum in pernitiem
totius Christianitatis iurare debuerit, vnde iugum Tur
cium pertimescunt, Deinde quod Regia Maiestas Gubero
natorem Terris Prussiae, & Gedanēsis Capitaneū dare
decreuerit. Mirum in modum dolet Maiestas R. eiusmo
di dese nouitates spargi, quae nunquam ad illius cogitati
ones penetrarunt. Fidem in qua natus & educatus est,
eam constanter retinnit & retinet, cōmunem christianā,
Et pietatem quilibet in eo animaduertit, talem vt suspi
tionem omnem ab eo facile segreget, quod velit esse Prin
ceps Christianus, & pacem cum vniuersa christianitate
colere, & nunquam in verba Imperatoris Turcici iura
uit, quemadmodum id à pessimis hominibus excogitatur:
Eadem

13.
Eadem ratione de Gubernatore Terrarum Prussiae & Capitaneo Gedaneſi nunquam cogitauit neque cogitat. Vix iuramentum illud, quod in Comitibus coronationis suae praestitit, exiccatum est, quo iura, libertates harum Terrarum & huius Ciuitatis comprehenduntur, nōdum, inquam, benè exiccatum est, & iam ad earum violationem cogitationes conuertere deberet? Et Amplissimus is Regni Senator, cui hoc adscribunt, nunquam talia ad cogitationes suas admisit. Tam enim est publicae libertatis amans, ut id nec admitteret ipse, nec alteri eius rei perpetranda facultatem concederet. Monet Maiestas R. ne ijs omnibus fidem habeāt, sed pro excogitatis & fidei à pessimis hominibus ad cōmouendum harum provinciarum statum accipiant. Vult Maiestas R. quemadmodum omnes reliquas provincias, ita & hanc ciuitatem penes immunitates, iura, libertates, cōsuetudines & Priuilegia, quaecunque ad hac vsque tempora habuerunt ita conseruare, ut DEO immortaligratias acturi sitis, & quemadmodum à reliquis Poloniae Regibus conseruati estis, Tantum D. vestrae dilationes & moras iam, quae semper in rebus eiusmodi perniciosae Rebus pub: extiterunt, rumpant, & cum reliquis Prouincijs & statibus Regni Poloniae, Magni Ducatus Lithuaniae, & Prussiae, suam simul sententiam peragant.

Non abducant D. vestras metus vel pericula ex parte Caesaris vel alicuius alterius, sed date operam ne

D

per

per inobedientiam vestram vobismet pericula contrahatis. Promittit Maiestas R. vndique omniem securitatem, tam à Cesare quam Danorū Rege. Iam ad manum sunt illi rationes, quibus omnes quicunq; vel huic Regno vel Ciuitati incōmodare velint, retardari possint. In eam rem Maiestas Regia valetudinem suam attulit, In eam rem omnes Regni Poloniae status consenserunt, vt potius omnes fortunas suas & valetudinem profunderere velint, quàm ab hoc Principe, quē DEVS eis ostendit, decedere.

Et quemadmodum Maiestas R. vobis omnem securitatem promittit, ita etiam cum intestinis & domesticis qui erunt (cum hoc in magnis ciuitatibus non sit nouum) clementissimam complanationem atque compositionem pollicetur. Sciunt D. vestrae quid officio eius Regali competat, vt videlicet omnes inter vniuersos Regni Poloniae status enatas cōtrouersias amicabiliter componat. Hoc etiam faciet Maiestas R. & dabit omnem operam vt omnes cōtrouersiae inter status amicabili compositione sopiantur & complanentur.

Ad Religionem quod attinet, quemadmodum Regno Poloniae & omnibus Prouincijs libertatem fidei iureiurando firmavit, ita etiam eam huic ciuitati conseruabit. Et quod D. vestrae hactenus diuersam ab alijs sententiam secuti fuerint, & R. Maiestatem offenderint, haec omnia Maiestas R. perpetua obliuione inducere & obliterare vult, & D. vestras tam omnes in genere quam vnumqueque

numquemq; seorsim in gratiam suam Regiam recipit, Et quodunque Maiestati R. D. vestrae ostenderint, pertinere ad amplificandas libertates ornamentaq; ciuitatis istius, in illis omnibus Maiestas R. gratiam suam Regiā pollicetur, & facilem se praebebit, modo D. vestrae quoad obedientiam se difficiles non praeuerint.

Iam D. vestrae perspexerunt quae sit DEI voluntas, qualem is nobis Principem dederit, & quae pericula huic ciuitati immineant, si Maiestati R. contrauenire praesumpserint. Quis per DEVM inter D. vestras tam erit incogitans ne dicam vesanus, qui nollet DEI voluntatem quam in eo Principe manifestè ostēdit cognoscere? Ex longinquis Regionibus inter tot difficultates totq; pericula obiecta potenti manu eum deduxit, & in Regnum Poloniae deductum Sedem Regiam tenere voluit, Ad quē omnium hominum corda & cogitationes inflectit atque inclinat, Ad cuius pedes & inimici eius, virtutē illius admirati, se abijciunt, Quem DEVS dotibus animi & corporis ita ornauit, vt omnes totius orbis Monarchas non tantum aequet sed etiam superet. Apud quem non tantum omnibus fidelibus subditis facile erit veteres immunitates & libertates innouare, sed etiam noua impetrare. Erit ne, inquam, quisquā tam insipiens, vt Principem à Deo praedestinatum, illustri fama ad Regni gubernacula sedere iussū, Principem optimum, multis dotibus ornatū, instum, repudiet, & ad alium cogitationes cōuertat, cum

D ij

prius

prius, ante quam illum consequi possit, omnia pericula
& mala, quæ bellum secum trahit perpeti cogeretur,
Hic enim nihil sibi eripi patietur. Et ubi iam omnia ea
mala perpeffus respirare volueris, loco solaty noua obo-
rietur calamitas, & talis quidem quæ omnes facile supe-
ret, cum videbis cbaram illam libertatem tuam, in qua
natus sis, in qua per non paruum temporis spatium vixe-
ris, à crudeli Magistro Ordinis & Cruciferis, qui ex-
pulsionem illam suam vlcifci volent, labefactari & ad
nihilum redigi. Per DEVM immortalem Domini mei
probe expendite & deliberate quid vobis potissimum ac-
cipiendum sit, si enim hæc omnia euenire contingat, diffi-
cilis liberatio. Non est hoc inconstantis mutare proposi-
tum in melius, sapiens non semper idem dicere, sed sem-
per idem spectare debet. Salus Reipub. D. vestras ad Cæ-
sarem impulit, Salus eadem Reipub: vos apud Regiam
Maiestatem retineat, Quia habere Regem coronatum &
nihilominus alium velle inducere, nihil aliud est, quam
Rempublicam in discrimen conycere, in quod ubi semel
implicata fuerit, DEO soli notum est, quando se tandem
extricare possit. Ne D. vestras vlle mina abducant, qui
discordiam amat, is concordie studere non potest.

Reuocate vobis in memoriam benefacta Iagello-
nicæ domus, per quam à crudeli Cruciferorum tyran-
nide in libertatem vindicati estis, Is nunc de cælo ve-
stras actiones respicit, qua gratitudine illustra illius
beneficia

beneficia erga Regiones has pensare constitueritis, num illius posteris dominatum potius quam cuiquam alteri concessuri sitis, ut debitam vobis ultionem à DEO exoptat. Commoueantur miseratione fortunarum suarum, iurium, immunitatum, libertatum, liberorum, vxorum & valetudinis, quæ omnia vel amittere vel varijs periculis exponere necessum erit, si alium Principem superinducere volueritis. Memores estote fidei, quæ vos Regno & Regibus Poloniae adstrinxeritis, Nulli vnquam Ciuitati vel prouinciæ rebellio aut defectio benè cessit, quamuis aliquandiu eas fouerit.

Placeat D. vestris, quod prouidente DEO omnibus statibus Regni Poloniae, Lithuaniae, Prussiae placuit, in eorum vos quoque sententiam descendite, ut simul cum reliquis Internuncios vestros ad Maiestatem Regiam, cum obedientiae delatione, mittere possitis: Et Sacra Regia Maiestas, ubi vestram fidem & constantiam perspexerit, cogitationes omnes suas eò conuertat, ut cum communi Reipub: bono et huius ciuitatis emolumentum simul quærat, etiamsi ei ciuitatis causa sanguis fundendus sit.

DIXI.

Responsum ab Ordinibus eidem
Legato datum.

D ij

Literas

Literas quas Generosa Dominatio vestra Ordinibus huius Ciuitatis exhibuit, ea qua decet venerationis obseruantia, perquam reuerenter Ordines acceperunt. Agunt pro ea, qua initio significata fuit, singulari gratia, propensione, clementia ac benignitate, gratias, summo quo debeant studio, longè maximas, ac submissee petunt, sua vicissim obsequia & inferniendi studia meliore de nota benignè cōmendari. Deinde ad Legationem propositam ita respondent.

EA qua Nobilis & Generosus Dominus Orator in Legatione sua prolixè exposuit, Ordines huius Ciuitatis diligenter quidem audiuerunt, sed non leuem inde mœrorem animis se concepisse testantur. Primum quod ea legatio verbis durioribus, neque solum cōminationes quasdam præ se ferentibus, composita, sed nonnihil etiam ad iniuriam & derogationem & existimationis & fidei nostræ pertinere videbatur, vt taceamus literas fidei diu antea scriptas, quàm eorum nonnulla, agerentur vel in rerum natura essent, de quibus oratio differebat. Ceterū quemadmodum Ordines nihil vnquam antiquius habuerunt, quam fidei & existimationis apud omnes homines conseruandæ studium, ita ne nunc quidem secus de se verè dici posse putant. Cōminationes autem eiusmodi insolentes non meminerunt, ne ab ijs quidem qui in Ciuitatē hanc imperiū haberent, vnquam ad se perlatas. Enimvero magis etiam mirantur, quod in proxima conuētionē

Culmensi

6
Culmensi ab eodem Legato dictum audiunt, de hominib.
palo suffigendis, crudele sanè cōminationis genus, apud
barbaros fortasse facilitatum, inter Christianos certè vix
vnuquam auditum. Deinde cum in his actionibus Ordines
omnia sua consilia ad concordiam & tranquillitatem pu-
blicam semper retulerint, nec vnuquam rationes suas ab
inlyti Poloniæ Regni rationibus, cui se vetustissima vni-
one, vna cum iuribus & priuilegijs suis, incorporatos
sciunt, seiungere decreuerint, non possunt non vehemen-
ter dolere, his in rebus multa per vim & iniuriam potius
quàm ordine & ratione perpetrari. Quæ turba non ita
pridem Torunij sint excitata, ab ijs, à quibus minimè
debuerat, quanta cum insolentia Legati nostri in ipsis
publicis conuentionibus accepti, adeò vt neque in vijs pu-
blicis à periculo, neque in consiliorum loco ab iniuria fue-
rint immunes, nolunt nunc Ordines pluribus cōmemora-
re. Illud vero detestandum facinus omnium bonorū ani-
mos meritò cōmouet, quod in hoc ipso tractatu, legatione
vixdum exposita, interim dum de responso Ordines eti-
amnum deliberant, Casareæ Maiestatis Legatus iter huc
faciēs, in Prussiæ territorio, in via Regia, non vi solum
& armis oppressus, tormentis vulneratus, sed etiam lite-
ris, pecunia, rebusq; ceteris hostili more spoliatus est.
Quæ res tam violētæ quorsum spectent, Ordines nō asse-
quuntur, facilè saltē intelligunt, his rebus ad longè atro-
tiora causam & aditum præberi posse, per eos, qui ne-
ius

ius quidem Gentium inuiolatum relinquunt. Vrbs hac in propugnaculo Regni & ipso Germaniæ limine posita, quales habitura sit hostes, si quid præcipitater agatur, rebus nondum compositis, nõ Casaream solum Maiestatem, vicinos Reges, Principes, Ciuitates, sed cum vniuerso simul Imperio Reges etiam & Monarchas exteros circumcirca, quorum ditionibus carere non possumus, præsertim quod nunc etiam bona pars nauium & mercium nostrarum inde reuersæ nondum sint: quibus item periculis Ciuitas obnoxia futura sit cum summo et harum Terrarum & totius Poloniæ Regni detrimento, mari clauso, nauigatione inhibita, commercijs omnibus sublatis & in manus hostium redactis, Ciuitate ipsa velut à vicinis obpressa, nemo est qui nesciat. Quibus alijsq; de causis pluribus hoc tempore non possunt Ordines ad eam Legationem respondere, sed ad vltiorem deliberationem necessario recipiunt. Re deinceps maturius deliberata sententiam suam ijs, ad quos ea res pertinet, prout tum cõmodissimè videbitur, latius explicabunt. Datum Gedanj 9. Iulij Anno M. D. Lxxvj.

Secundum has literas, cum Terrarum Prussiæ conuentus Lobaniæ fuisset indictus, ad Consiliarios in eandem fermè sententiam quæ necessario succurrebant perscripsimus, eaq; nunc subiungimus.

Litera

17
Literæ Gedanensium ad Consiliarios
Terrarum Prussiae.

Reverendissime, Magnifici, generosi, Nobiles, Spectabiles, Domini gratiosi, fautores & amici plurimū colēdi &c. Meminerūt R. Magnificæ, Gen. Sp. D: vestræ, quid causæ fuerit, cur ad proximum Conuentum Culmensē Internuncios nostros mittere, vel tractationes festinanter sanè tum susceptas probare non potuerimus. Neque certè nunc etiam videmus, his consilijs vel cōmunis patriæ saluti, vel vniuscuiusque nostrum rationibus afflicti, vti par erat, prospectum. Ac quanquam nihil maioribus votis optamus, nec alium cōsiliij nostri finem spectamus, q̃ vt cōmuni consensu honestè & prudenter ad concordiam omnia reducantur, nec enim quouis modo nos ab antiquissima societatis vnione Regni Poloniae & harum Terrarum separari volumus: Ex tamen obiectæ sunt nobis difficultates, eaq̃ impedimenta indies auclā, vt quominus huic etiam interfisimus Conuentui Lobauiensī, non leuibus de causis permoueamur. Primum enim animaduertimus, in præteritis deliberationibus nondum quidem fundamenta iacta, quibus vel ad incolumitatem iurium, privilegiorum, libertatum stabiliendam, & vitiorum q̃ in contrarium irrepsērunt emendationem sperādam, Terrarū Ordines niti queant, ad ea verò consequenda, quantum nos pro capto quidem exili, sincero tamē animo sentimus,

E

timus, alijs longè tractationibus opus esse, res ipsa demonstrat. Deinde consilia publica, nullo præter morem ordine, nouoq; prorsus exemplo, cōperimus haberi, homines armatos introduci, sententias per vim extorqueri, nec in hospitij, nec in itinere publico cōminationib. et iniurijs abstineri: q̄ turbæ Forunij fuerint datæ, quæ vis facta; satis omnib. constat. Nos certè cōsilijs hoc periculo circūseptis interesse paulò securi⁹ minimè posse nos existimam⁹.

Tum illud etiā non immeritò vehementer nos perturbat, interim dum concordie rationes tractantur, Cæsare Maiestatis Legatum, in via Regia, vim hostiliter passum, grauissimè vulneratū, ac rebus omnib⁹ inhumane spoliatū. Quorsum actiones eiusmodi violētæ spectēt, quid ex ijs atrocius fortasse consequi possit, non est difficile coniectari. Nobis illud ex isthac re venit in mentem, quando tanti Principis, qui Christiani orbis caput est, ratio non habetur, eò nos esse periculo propiores, quo facilis arida ligna, quàm virentes arbores iniurijs exponi cōsueuerint. Enimuero si vi atque impressione res peragenda sit, non sanè videmus, alijs eam tractationibus, consilijs, conditionibus, vel legationibus indigere.

Porrò non dedignentur Reuerendissima Magnificæ Gen. Sp. D. vestræ, quas non sibi solum, sed toti provincie consulere magis æquum est, inter cetera, Ciuitatis etiam huius, ad Regni limitem posite, rationes nonnihil ad animum reuocare: quas nimirum illa sit hostes habitura,

bitura, si tam precipitanter, rebus nondum cōpositis quicq̃
 peragatur, nō ipsam modò Cæsaream Maiestati, sed Re-
 ges etiā ac Principes cognatos, tam vicinos q̃ exteros fe-
 re me oēs, quorum ditionib. propter cōmerciorū vsum care-
 re non possumus. In Germania multi nostratium rem fa-
 miliarē exercent, plures in transmarinis regionibus, mul-
 ta naues et merces haud exigui precij, in Hispanijs, Lusitania,
 Gallijs, Anglia, & Belgio nunc etiam absunt (ijs
 autem p̃ freti Danici fauces reuerti necessum est, vbi iam
 antea satis onerum habemus) quarum nauium & mer-
 cium iactura Ciuibus longè futura sit p̃niciosissima. Quid
 inde cōmodi ad ceteros Prussiae Status, atq̃ adeo regnum
 ipsum Poloniae peruenturum sit, mari clauso, cōmercij
 terra mariq̃ interdictis, nauibus ac mercibus in manū ho-
 stilem pertractis, nemo est qui facile non intelligat. Fieri
 quidem potest, quod dicitur, vt in hisce actionibus per-
 tractandis illud cum primis excipiatur, quo Terrarū Sta-
 tus à Cæsarea Maiestatis parte tuti sint & periculi im-
 munes: Verum an isthac exceptio sufficiat, controuersijs
 non cōpositis, abusu iurium et priuilegiorū non subla-
 to, prudenter expendendum est. His de causis & alijs
 pluribus perquā reuerenter & diligēter petimus, vt Re-
 uerendis: Magnificae Gen. Sp. Dom. vestrae non solum
 absentiam nostram benignè excusatam habeant, verum
 etiam rem tam grauem & periculosam, qua communis
 patriae salus agitur, non adeò festinanter aggredi velint,

E ŷ

vt

vt non aliquanto maturius, in loco præsertim cōmodiori,
cis Vistulam, deliberare malint: nobis verò qui cum v-
niuersæ Prussiæ, tum Ciuitatis huius incolumitatem ma-
ximè cupimus, non magis vitio vertant, quàm ipsæmet
suas dignitates, officia, conditiones, & bona; salua sar-
taq; conseruari exoptent, ac singulorum ordinum non se-
cus ac totius corporis sine dissensionis aliqua pernicië, cu-
ram amplectantur.

Ceterum si præterquàm speramus, rationes nostræ
locum non inuenient, & postpositis ijs, quæ ad harum
Terrarum incolumitatem maximopere pertinent, cuiq;
in nostri præiudiciũ (quod nostra pluris interest, quàm
aliorum, qui extra fines Regni non negociantur) nobis
absentibus, decerneretur, itidem nunc vt antea publicè cō-
testamur, nos neque consentire, neque ratum id habere
posse, nec si quid inde detrimenti exoriat, culpa nostra
fuisse cōmissum. Equidem cum tantillæ moræ nullum
sit impendium, de Dom. vestris meliora nobis persuade-
mus, & quid hac in parte sentiant, per hunc tabellarium
rescribi petimus &c. Datæ Gedani die nona mensis
Iulij. Anno 1576.

Post hæc mandato Regiæ Maiestatis magnificus &
generosus Dñs Andreas Zborowsky Curie Regni
Marschallus in Prusiam missus, quanquam ad Ordines
huius Ciuitatis mandata haberet, quorundam tamen non
postremè

19
postremi nominis procerum monitū, Marienburgi substitit, ac inde literas ad nos misit idiomate Polonico in hac sententiam perscriptas:

Literæ Dñi Andreæ Zborovvskj.

Domini Gedanenses vobis valetudinem & rerum omnium prosperos successus opto.

QUamvis in his negotijs, quibus à Sacra Regia Maiestate ad omnes Status harum Terrarum, & non minus ad D. vestras omnes Stat^o Ciuitatis Gedanen^{is} missus sum, nullam moram interponere constitueram, sed profectionem Mariæburgo in rebus tam arduis, in quibus tam nobis quam vobis etiam non parum situm est, maturare: tamen cum intelligerem causam ipsam, quod multū est, D. vestras non solum per se monere, sed quod etiam multoties à Dominis Senatoribus Regni & per literas, & initio huius noui regiminis per homines alicuius authoritatis, & ore tenus & scriptis interpellatæ & admonitæ fuerint, idq. non ita pridem ante meum aduentum post Culmen & alias Conuentiones luculenter & dilucidè factum esse, quantum quidem ex Scripto & Relatione D. Nicolai Cossobucij colligere potui, ita vt non videam quidquam superesse, quod diu iam agitato negotio, & quidquid ab ipso electionis die ad hac vsque tempora intercessit, ac debito iam fine terminatum est, addi

E ij

possit,

possit, nec D. vestras aliqua alia admonitione opus habere, pro sua quae semper in rebus agendis p̄celluerunt prudentia, Vt non praeuertam, quae non ita pridem illis per D. Palatinum Sandomiriē magniloquo ore memorata sunt, cuius opera Sacra Maiestas Regia vti in ceteris negotijs omnibus, ita etiam seorsim quae has Terras concernunt tanquam prudentis & praecipui Senatoris vtitur, & res omnes per eundem conficit.

Quare cum non existimem quidq̄ praetermissum esse, quod ad finalem, & volente DEO, sanam deliberationem, in tam arduis ac magni momēti negotijs pertinere possit, quā Respub: absque aliqua mora à D. vestris exposcit, licet & literas & mandata à Sacra Maiestate habuerim, tamen gradum sistere constitui, cum Sacra Regiae Maiestatis in has Terras neutiquam differendum aduentum me praestolari, & quoad eius fieri poterit, tanquam officialis, ad praestanda officia mea, eidem obuiam occurrere oporteat. Interim vero facere nolui, quin D. vestras hisce meis literis amice pro beneuolentia mea compellarem & admonerem, vt tandem his naufragijs quibus totum Regnum cum reliquis adiacentibus Regionibus ab obitu Regis Sigismundi Augusti pia memoriae, ad hac vsque tempora, periclitatur, hunc insignem colophonem imponant, & vniuerso orbi testentur, se subiectionem & debitam obedientiam non detrectare, sed eam Maiestati Regiae deferre paratas esse, quemadmodū
omnes

omnes reliqui status Regni, Magni Ducatus Lithuaniae
& harum Terrarum iam fecerunt & adhuc faciunt: Et
ne se Dom. vestrae segregeant, vel (quod DEVS auertat)
peruersum iudicium induant, quasi vna illa ciuitas vel
etiam quaeuis alia vnanimi totius Regni voto iure resiste-
re posse videatur, vel hunc Principem Regem suum non
profiteri. Quae omnia cum ita sint, quid moram trahi-
mus? Videmus ex omnibus vestris literis & ore propositis
declarationibus, quod D. vestrae sibi turpitudinis, impie-
tatis, & periurij loco ducant & habeant, si rationes su-
as ab inchoiti Regni Poloniae rationibus seiungere vnquam
in animum induxissent. Quod me factum laudare oportet,
video enim DEVM ipsum, iuramentum vestrum,
antiquam incorporationem, & quidquid iuris & diuini
et humani in his vnquam esse potest, id a vobis requirere,
& ita fieri conuenit. Si itaque rationes vestrae a Regni
rationibus non separandae sunt, per summam consequen-
tiam neque a Regis Poloniae segregari possunt. Quis au-
tem legitimus poterit esse Rex Poloniae, quam is qui au-
gustam sedem legitimè obtinuit, Stephanus Dei gratia &c.
Quare Dom. vestrae eas res non separabunt quas ipsa
natura coniunxit. Ne Dom. vestras vel ingrata alia
qua persona vel otiosi sermones a rerum cardine ab-
dancant, Saluis vobis, Salua Repub: haec omnia in suum
locum deduci poterunt, quemadmodum econtra omnia
perissum ire necesse esset.

Ne

Ne D. vestras vel nauigatio vel alia cōmoda quæ Regno
vobiscum cōmunia sunt abducant vel remoram faciant,
Nam quemadmodum ijs omnibus concordia nostra viam
strauit & fores aperuit, post tot bella & rerum pertur-
bationes, inter nos & Germaniæ proceres, ita & his fa-
cile viam inueniet. Necesse est vt D. vestra diligenter
expendant, vtrum maiorem mereatur laudem, quibus-
dam personis aliquid concedere, & apud eos Principes
gratiam inire, cum quibus cōmercia sua exercent, qui ta-
men Regno Poloniæ certis pactionibus & federibus obli-
gati sunt, ne aliquam negotiationis iacturam faciant, vel
Polonis fidem fallere, cum quibus ipsam negotiationis
medullam concidere & interire necesse esset, ipsis portum
præcludentibus. Scio D. vestras tam esse prudentes &
sagaces, vt nouerint se magis nostra cōmunionem q̃ ipsa
negotiatione indigere. Et cum tantum inter D. vestras
& Poloniæ Regnum de conseruandis Priuilegijs & li-
bertatibus pacta intercedant, vt taceam illam coniuncti-
onem & necessitudinem quæ iuramento Regio firmata
est, & alia indicia, quæ probitas & integritas Regia se-
cum ferre videtur, adhuc quod præter ceteros Poloni
libertatum suarum acerrimi sint defensores, qui propter
consequentiam non permittēt, vt etiam minimo, qui Regno
addictus est, de suis libertatibus & Priuilegijs quidquam
decedat; D. vestra de Polonorum constantia nihil dubi-
tabunt, neque se cuiusquam machinationibus abduci pa-
tientur

11
tientur, Sed si in quibusdam modus excessus videtur,
quemadmodum id in rebus humanis fieri necesse est, sal-
tem corda & sensus per cōmunem concordiam coniunga-
mus, & his omnibus oportune mederi poterit. Quare
moram amplius non trahant, sed quātocyus cum ea liber-
tatum & Priuilegiornm, quæ legitimè obtēta sunt, præ-
seruatione, suos Internūcios ad Sacram Maiestatem Re-
giam mittant, neq; sinistram illam opinionem apud ean-
dem magis augeant, cum paratissima fidei & obedientiæ
delatione, quemadmodum reliqui harum Terrarum Sta-
tus faciunt. Præterea D. vestras tanquam fidelis Senator
pro meo interesse, & pro singulari mea erga vos beneuo-
lencia hortor, ne istos Cursores accipiāt, qui medicina loco
certa venena adferre consueuerunt, licet interdum Sacca-
ro incrustata videantur, neque eos Legatorum numero
habeant quibus ius gentium patrocinari possit, sed cogi-
tent quomodo tali casu per vniuersum Christianū orbem
trahentur, De Ethnicis nihil dicam, qui maiorem rebus
suis curam adhibent. Hisce D. vestras DEO omnipo-
tenti & me ijsdem diligenter commendo. Data Maria-
burgi die 24. Iulij Anno 1576.

D. vestris

addictus

Andreas Zborovvski à 'Zborovv Regni Poloniæ
Curiaë Marschalcus & Capitaneus Radomiē &c.

Speſtabilibus, & Famagis Dominis Procon-
suli cum Consulib. & toti cōmunitati Ciuitatis
Gedaneñ amicis suis obseruandissimis.

F

Ordines

Ordines ad eas literas hisce ver-
bis responderunt.

Magnifice ac generose Dñe. &c. Literas Ma-
gnifice Dom. vestrae Marienburgi scriptas per-
quam reuerenter accepimus, eoq̃ maiori cum voluptate,
perlegimus, quo propensio-rem eius erga nos animum ex
iisdem cognouimus. Quamobrem & gratias agimus sin-
gulares, & eam erga nos beneuolentiā, quibus possumus
officiorum generibus, perpetuo conseruare studebimus.

Porro quod ad rem ipsam attinet, qua varijs iampride
difficultatib. in hoc periculosissimo tēporum statu cōflicta-
mur, à multis verò, p̃sertim ijs qui malè nobis volunt, in
odium, inuidiam, & sinistra-
m suspicionem vocamur ac
traducimur, quemadmodū antea
sepius verbis ac literis
testati sumus, ita nunc in eadem perstamus sententia, ni-
hil nos ijs quæ necessario sequimur cōsilijs, alienum à fide
officioq̃ nostro cōmissuros, nedum rationes nostras ab in-
clyti Poloniae regni rationibus, cui vetustissima nos vni-
one incorporatos scimus, saluis iurib. ac priuilegijs, seiun-
cturos. Ea sunt nobis maiorum nostrorum exempla ob
oculos posita, & illustria fidei constantiaq̃ documenta,
vt ab illorum vestigijs deflectere nefas existimemus.
Negari quidem non potest, superioribus annis, cum vni-
uersae Prussiae, tum huius Ciuitatis iura & priuilegia va-
rijs modis interrupta, violata, ac penè non pessundata.

Meminimus

22
Meminimus proh dolor quibus nos artibus oppugnati, in
quas difficultates coniecti, quot grauaminum oneribus to-
ta Ciuitas afflicta fuerit. Singula recensere non est huius
loci, quinimo nunc etiam reipsa experimur, nos ab iisdē,
quibus antea semper nihil potius calamitate nostra fuit,
calumnijs premi ac traduci, quicquid pro Reipub. salute
vel vtilitate agimus, in contrariam partem detorqueri, in
nos arma parantur, aduersum nos expeditiones in Polo-
nia Regno audimus indici, q̄ certē omnia etiam constan-
tissimum quemque ad alia consilia impellere solent. Ve-
runtamen his causis nunq̄ adduci potuimus, vt propterea
fidem, iusiurandū, ac officiū negligereamus, et in posterū
etiam in his malis meliora sperare malumus, q̄ ob p̄sentes
iniurias ad secessionem animos inclinare. Quomin⁹ vitio
nobis à quoq̄ rectē verti poterit, quod maiorem aliquanto
iurium priuilegiorū ac libertatum huius Ciuitatis rationē
habemus, q̄ vt rebus sic stantibus ac nondum cōpositis, &
priusquam iurium indemnitate & grauaminū abolitio-
nem exploratam habemus, p̄cipiti quopiam consilio, nos in-
uoluamus. Reuocet ad animum Mag. D. vestra superio-
res adiones, cōsideret & regni totius & puincia Prussiae
ac cōprimis hui⁹ Ciuitatis statum, expendat secum diligētis-
us, quid ex harum rerū euētu, quamq̄ is nunc dubius sit,
tandē cōsequi possit. Vrbs haec in ppugnaculo regni, in
ipso Germania, & Imperij limine posita, nisi res cū Casa-
rea Maiestate cōponatur, hostes habitura est p̄sentissimos,
non Casaream solum Maiestatem, vicinos Reges, Prin-

cipes, Ciuitates, quod per se grauissimum est, cum vniuerso simul Imperio Reges etiam & Monarchas externos circum circa, quorum ditionibus exercendorū gratia cōmerciorum carere neutiquam possumus. Ciuium nostrorum multi passim in Germania, plures in transmarinis regionibus rem quærent, ibi fortunarum suarum rationes implicatas habent. Nauium nostratium ac mercium numerus non contemnendus, in Hispanijs, Gallijs, Anglia, Belgio, domo procul absunt, eæ cum redeunt, per fauces maris Danici nauigent necesse est, quibus difficultatibus eò loci subinde premimur (qualiacunque pacta vel fœdera cum Polonia Regno intercedant) non libet nunc commemorare. Nauium certè merciumq; is valor est, vt si hostes ijs potiantur, multò diutius quàm proprijs viribus bellum aduersus nos gerere possint. Quod in discrimen, si Ciuitas hæc, quod absit, incidat (vt præ reliquis certè omni periculo terra mariq; vicinior est) quantum inde incommodi ac detrimenti ad terras Prusiæ, Regnumq; vniuersum Poloniae peruenturum sit; mari clauso, littoribus infestis, nauigatione inhibita, cōmercijs omnibus sublati & in manus hostium redactis, ipsa Ciuitate velut à vicinis obsessa, nemo est qui nescit, nos recordari saltem abhorremus. Verum quidem est, quod Magnifica Dom. vestra literis suis innuit; pluris faciendam esse fidem quā fortunas, ac maioris esse momenti vetustissimam cum Poloniae regno coniunctionem, quam eam quæ cum exteris

ris.

25
ris intercedit cōmerciorum communicationem. Caterum
si vtrumque salua existimatione conseruare, tueriq; pos-
simus, nemo est nostra quidem opinione, qui id merito re-
præhendat. Priuatorum fortunæ nerui sunt Reipublicæ,
in extremis necessitatibus fidem etiam periclitari comper-
tum est. Florenti cōmerciorum vsu, quanta Polonis fa-
cultatum accessio facta sit ex hac saltem Ciuitate, res ipsa
testatur. Hæc ideo prolixius Magnificæ Dom. vestræ
perscribimus, vt benignè intelligat, procul à nobis esse ea
consilia, eas machinationes, quibus aduersarij nostri fin-
gunt nos vel defectionem vel rebellionem meditari, quod
flagitij genus ne quidem ad cogitationes nostras vn-
quam penetrant. Quod autem iura, libertates, & Pri-
uilegia nostra salua volumus, eaq; tuemur, nec ab ijs nos
depelli patimur, non est hoc rebellionis argumentum, sed
fidelitatis indicium. Etenim quò constantiores rerum no-
strarum fuerimus, eò maiori fiducia nobis Respublica
partes suas cōmittet.

Proinde si in posterum eæ rationes ineantur, quibus
salua fide & conscientia, saluis iuribus, grauaminibus
abolitis, sine Reipublicæ periculo ex superioribus actioni-
bus expectando, honesta ratione possimus acquiescere, ni-
hil vnquam de fide officioq; nostro, quod ad constantiam
subiectionis testandam, ad tuendam & conseruandam vni-
uersi Regni salutem, concordiam, dignitatem & incol-
lunitatem pertinebit, in nobis desiderari merito nostro
patiemus.

F ij

Quapropter.

Quapropter Magnificam Dom. vestram, quam candidè hac in parte nobiscum agere planè confidimus, perquā reuerenter & diligentissimis verbis rogamus, beneuolè dignetur omnem de nobis, si quam concepit, sinistram suspicionem animo suo dimouere, nec ipsa saltem Ciuitatē hanc saluam & incolumem optet, sed apud omnes etiam in vniuersum suo fauore, gratia, ac beneuolentia benignè operam det, vt Ciuitatis rationes loco sint q̄ tutissimo, nedum hoc tēporum statu, ab ijs, quorū auctoritate ac patrocinio nituntur, detrimento per vim aliquā vniuersæ Reipublicæ perniciosam afficiantur. Faciet rem non nobis solum exoptatissimam, & tranquillitati publicæ maximè vtilem, sed quam summo studio, & omnibus quibus par & æquum est officiorum generibus promereri perpetuo conabimur. &c, Gedani die 27. Iulij Anno M. D LXXvj.

INDICTO deinde Conuentu Prussiæ Meuam ad diem mensis Augusti xvj. Internuncios nostros eò misimus, eiusmodi cum mandatis, vt ex Instructione ipsa & Declaratione paulò post subsecuta latius potest cognosci.

Literæ Reuerendissimi Dñi Episcopi
Culmenſis quibus Conuentus
Meuensis indicitur.

Salute

Salute pmissa, &c. Nolumus latere Spect: vestras,
Quod certò nobis compertum sit, Regiam Maiestatē,
Dñm nostrum clementissimum, breui in Prussiam ad nos
peruenturam. Nobis autem, ex placito praesertim Mis
eius, cōsultum visum fuit, vt status Terrarū Prussiae, oēs
& singuli, antē Regiae Mis aduētum, certò tēpore et loco
cōueniremus, ad deliberandū vnanimiter & cōmuni con-
silio, quomodo Regiae Maieitati dño nostro clementissimo
obuiam eundum, eiusq; Maiestas debito cū subiectionis et
venerationis studio honorificè excipiēda, quid itidē ad cō-
firmationē nostrorum priuilegiolorum, libertatum, cōsue-
tudinum, ad augmentum Reipub. & salutem cōis patriae
cōmodum & necessarium fuerit. Quapropter ex officij de-
bito, & genuino erga patriam amore, Conuentionem pu-
blicam oībus statibus harum Terrarum Prussiae Menam
indiximus, ad diem qui festū Assumptionis Mariae sequi-
tur, hic est decim^o sextus mensis Augusti, quò oēs & sin-
guli pridie eius diei cōueniant. Vos etiam amicè hortamur,
vt ad p̄stitutum tēpus eò veniatis, & ea q̄ pro cōmodo &
salute patriae nostrae fore videbuntur in cōmune consula-
tis. Neq; dubitamus nihil in vobis ad conseruationem Li-
bertatū & Salutis patriae desideratum iri. Spect: vestras
Dei tutelae cōmendamus. Datum in arce nostra Labauia-
ensi die quinta Augusti. Anno 1576.

Sp. vestrarum

bonus amicus

Petrus Cosska Dei gratia
 Culmen^{sis} Episcopus.

Instructio

Instructio Internunciorū Gedanensium
Dñi: Reinholdi Molleri, & Georgij
Rosenbergij ad Conuentum Me-
uensē.

DIcta salute, cum obsequiorum nostrorum commen-
datione, Dominis consiliarijs proponēt Internun-
cij, conuentionis istius denunciationem nō parum animos
nostros cōmouisse, cum intelligamus de excipiēdo & ac-
ceptando nouo Rege, nunc prae manu consultari, cū sum-
mo nostrorum omnium praeiudicio, siquidem neque de iu-
ribus ac priuilegijs nostris, neque de vitiorum & abusu-
um emendatione nobis adhuc cautum sit, quod vtrumq;
illud ipsum primum est, quo superiores & deliberationes
& ipsius adeo patriae salus quasi fundamēto quodam ni-
tuntur. Vellemus etiam Reuerendiss: Dñm Episcopum,
more maiorum, ex cōmuni consensu ceterorum Consilia-
riorum de indicendis Conuentionibus, & rebus in con-
sultationem proponendis statuere, quò facilior esset con-
siliorum expediendorum ratio, nec eiusmodi difficultati-
bus vti nunc fit implicaremur.

Etenim nouum Regem & dominum agnoscere,
cuius arbitrio vitam, honorem, & fortunas committant
Subditi, priusquam ipsis de iurium & priuilegiolorum in-
demnitate cautum sit, perperam agitur, & hoc praesertim
statu temporum admodum periculosè. Non ignorant
Domini.

Domini Consiliarij, quibus modis iura, libertates & priuilegia Terrarum oppugnata, & interrupta, tum cum iuramento Regio sancita fuissent: eoq̃ nunc maioris est periculi sine idonea cautione properanter quidpiam committere. Constat ex publicis Actis, maiores nostros, etiam tum cum nulla esset vel electionis vel ipsius Regis caussa dissensio, non prius subiectionis fidem professos, q̃ iuribus illorum iuramento noui Regis abunde fuisset prospectum, cuius rei vel vnum exemplum Diui Sigismundi Augusti satis est perspicuum. Varia irrepperunt vitia, varij abusus in singulorum ordinum iuribus & libertatibus, quorum vt æqua ratio publicè priuatimq̃ habeatur, nostrorum omnium incumbit officio Senatorio. Quapropter non iam illud consultandum venit, quo obsequij generre nouus princeps excipiatur, sed quibus rationibus iura & priuilegia tot locis interrupta prius restaurari possint. Neque sufficit ea quæ priuilegijs desunt, articulatim conscribi, sed alia conuentione opus est, vt maturius singula capita examinentur: res ipsa profecto demonstrabit, plura accuratius perpendenda esse, quàm vt hunc in modum consilia præcipitentur. Tum illud etiam Dñs Consiliarijs benignius animaduertendum erit, quod Ciuitatum intersit, cum Ciuibus suis, consilia tantis de rebus cōmunicare, neque verò tam celeriter isthac expediti possunt, nec quicq̃ tamen est in tantilla mora periculi. Maiores nostri pro tuenda libertate quatuordecim

G annos

annos continuos bellum gesserunt, nobis vt pauxillum in eadem conseruanda temporis impēdanus, molestum esse non debebat.

Deinde nec illud quidem negligi sed prudenter prouideri oportet, quo pacto, Terrarum harum rationes ex parte Casareæ Maiestatis, quæ & ipsa Regnum accepit & iuramentum præstitit, rationes possint esse saluæ & illibatæ, ne ex isthoc electionis dissidio natum periculum, in has potissimum terras erumpat. Quod eò magis nos præ reliquis sollicitos habet, quò nos periculo quàm alij sumus propiores, quod equidem Ciues nostros obruere nō potest, quin simul etiam Regni & Terrarum incolas attingat. Ac quemadmodum hac in parte vetustissimæ coniunctioni cum inclyto Polonia Regno firmiter & constanter inherere decreuimus: ita par est etiam cōmuni consilio nobis singulis indemnitate præstari.

Quibus & alijs de causis Internunciij Dños Consiliarios diligenter admonebunt, vt maturius patriæ rationes omnes, & difficultates inde propendentes ad animum reuocare dignentur, quàm rebus nondum compositis, iuribus, priuilegijs et libertatibus nulla cautione cōmunitis, in aliquod damnum irrecuperabile sese cum ceteris Ordinibus hac festinatione coniungant: quin nouum potius Regem humilimè precentur, vt tantisper aduentum suum in Prussiam clementissimè suspendere dignetur, quoad de rebus omnibus ad cōmunem patriam pertinentibus inter

nos

26
nos conueniat. Quo pacto peregrinus etiam miles prouin-
cia non erit oneri vel detrimento.

Neque certè Regia Maiestas, hanc Consiliariorū
curam officio fideiꝝ suæ conuenientem in sinistram par-
tem accipere, vel tantulam moram quæ necessario rebus
constituendis interuenit, pro ea qua virtutum Regiarum
cumulo passim celebratur prædicatione, & innata man-
suetudine reprehendere poterit. Sin autem his posthabiti-
tis Dñi Consiliarij propositum adeò festinanter vrgere
velint, Internuncij nostri consilio potius abstineant, quàm
vt ijs deliberationibus quæ cum summo totius patriæ præ-
iudicio coniunctæ sunt assentiantur. Datum Gedani die
xiiij. mensis Augusti Anno Dñi 1576.

Declaratio Ordinum Meuam missa die
17. mensis Augusti Anno 76.

Internuncij ciuitatis Gedanen̄ ex præscripto prioris In-
structionis, Dominis Consiliarijs & reliquis Ordinibus
harum Terrarum eam nostram esse sententiam dicent,
Quod nuper coronatum Regem Polonia, eo quo postula-
tur modo, hoc tempore vel excipere vel in has Terrias de-
ducere nondum apud nos deliberatum habeamus, antequā
de Priuilegijs & libertatibus nobis sufficienter cautū sit;
& multiplicia incōmoda atque difficultates, quæ contra
eas irrepserunt, realiter, actualiter & in effectu abrogatæ
fuerint, ac à parte Sacræ Cæsareæ Maiestatis nobis pax
G y & securi

Et securitas queratur, Et omnibus imminentibus periculis prospiciatur, Eamq; ob causam rogabūt vt alius Conuentus indicatur, Vbi denuo conuenire Et tam de omnibus ac singulis tum publicis tum priuatis Priuilegijs conferre, quàm etiam de omnibus Et singulistam publicis quam priuatis grauaminibus constituere, Et ea in loco conuenienti producere Et exhibere possimus. Atque quod non constituerimus quidquam tentare, antequàm nobis de ijs omnibus sufficienter caueatur, cum non ignoremus, quantum antehac periculi Et damni ex eiusmodi festinatione Et negotiorum proiectione contraxerimus. Ac vbi id eo modo factum fuerit, nos nulla ratione in animum induxisse rationes nostras vel ab inclyti Regni Poloniae vel harum Terrarum rationibus seiungere, sed vigore antiquissimæ incorporationis ijs constanter inharere, quod aliter accipi non potest, quàm quod nuper coronatū Regem vna cum eis agnoscere Et acceptare constituerimus. Sin vero, exposcente ipsa necessitate, id nobis pmitti non debeat, tum Internuncij Ciuitatis ex præscripto Instructionis testabuntur, id nō temeritate quadam, sed ad conseruandas libertatum cum harum Terrarum tum huius ciuitatis rationes à nobis necessario susceptum esse, Et ita ad nos reuertentur.

Q Vid insuper ex eodem Conuentu de rebus nostris Status Terrarum ad Regiam Mtem perscripserint, quid Maiestas eius responderit, ex sequentib. liquet.

Literæ

27
Literæ Statuunt.

Serenissime ac potentissime Rex &c. Posteaq̃ hoc loco frequentes conuenissemus factum singulari DEI beneficio est, vt vnanimi omnium nostrorum consensione in eam iuerimus sententiam, qua Regia M. vestra, vt ab Equestri ordine, ita & Ciuitatibus, nullis exceptis, fides & obedientia & fidelissima subiectionis officia deferrentur. Ac cū nostro nos munere fundi simus, à Regia Maiestate vestra humilimè petimus, vt (quod eam spòte ac pro sua ingenerata Clementia ac rei equitate faciūrā certè cōfidimus) pro more maiorū ac iure nostro nobis priuilegia atq; iura nostra, sublati omnibus grauaminib. atq; incōmōdis, iureiurando, vt ppetuo à Sereniss. Regia Mtis vestra Prædecessoribus facultatū est, confirmet. Quod vero ad Ciuitates attinet, cū habeant, q̃ sigillatim Regiā Mtēm vestrā cognoscere et p̃stare exoptēt, id peculiari scripto, hisce literis addito Regia Mtī vestræ humilime significant. Quarū vt Regia Mtās V. clemētiss. habere rationē dignetur, à Regia Mtē vrā demissè rogamus. Quod superest felici Regiæ Mtis V. aduentū cupidissimè expectam⁹. Si vero M. vestræ R. ppter grauiora Reipub. negotia iter illud ad nos (quis exoptatiss.) in aliud tēpus differre, & nobis ad se veniēdi certū diē p̃figere visum esset, neq; in eo Mtī V. deerimus: sed vt p Internūcios nostros ad p̃stitutū diē properem⁹, dabim⁹ operā. Ad quæ oīa vt M. V. clemētissimā voluntatē suam nobis primo quoq; tempore declarare dignetur, submissis precibus etiam atq; etiam rogamus.

Eandem Regiam Maieſtatem veſtram proteſtioni diuinae &c. cōmendamus. Datum Menae in Conuentione Statuum & Ordinum Terrarum Pruſſiae generali, die 18. Auguſti Anno à Chriſto nato 1576.

Sereniſſimæ R. Matris veſtræ

Humilimi Subditi

Status & Ordines Terrarum Pruſſiae.

! Scheda hæſdem literis incluſa.

Sereniſſime Potentiſſimæq; Rex & Clemētiſſime Domine, Perferuntur ad nos multæ grauiffimæq; querelæ, militem illum, qui iam ad præſtolandum Maieſtatis veſtræ aduentum in has Terras immiſſus eſt, ſubditos nobilium & aliorum etiam hominum paſſim ſpoliare, & bona illorum publicæ quaſi prædæ exponere. Quod vero cum non tātum cum eorum, ſed totius Reipub. periculo ac damno coniunctum ſit, Maieſtatem veſtram enixo ſtudio maiorem in modum rogamus, vt ei rei pro ſuo Regio munere ita in tempore prouidere dignetur, ne ex ſcintilla magnum aliquod (quod Deus omen auertat) incendium oriatur.

Idem qui in literis.

Reſponſum Sereniſſimi Regis Poloniae ad præcedentes literas Statuum & Ordinum Terrarum Pruſſiae.

Stephanus

28
Stephanus Dei gratia Rex Polonie, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae,
Liuoniae, ac Princeps Transilvaniae &c.

Reuereendi, Magnifici, Generosi, Nobiles, Spectabiles, Famati, Syncere ac fideles nobis dilecti, Ex literis Sync. & fidelitatum vestrarum intelleximus, quae in conuentu Meuen Terrarum Prussiae acta sunt. Gratissimum nobis est Sync. & Fid. vestrarum in nos ac Rempublici studium, cum testificatione subiectionis suae ac fidei & obseruantiae erga nos Regem suum. Cum vero cernamus Sync. & Fid. vestras omnibus consilijs alienoribus à quiete & tranquillitate publica spretis, ad eam curam incumbere, ut in comunione Reipublicae eius salui & iure ac libertatibus suis perfruatur, & ipsi hoc vestrum studium benignitate nostra complexi, operam dabimus, ne haec à nobis vlla ex parte imminuta videri vnquam possint, & ne de ijs tanquam sacrosanctis seruandis non satis vobis cauisse existimari possimus. Qua de re cum Synceri: & Fidel: vestris coram commodius conferemus.

Etenim quod vos optasse ex literis vestris videmus, ut quamprimum in Prussiam proficisceremur, iam eò iter facimus, itaque facile id à vobis effici potest, ut nobiscum alicubi conueniatis. Quod ut cum maiori vestra opportunitate fiat, mittimus ad vos descriptionem dierum & oppidorum ac urbium, per quas iter faciuri sumus, ut ad tempus & locum, qui vobis videbitur, ad nos veniatis.

Ea

Ea tamen ratio negotiorum communium est, ut id maxime
è Repub. fore iudicemus, si quam minimam moram in-
terposuerint. Hoc vero silentio prætermittere nolimus,
valde nos mirari, quid causa sit, cur soli Gedanen. maiori,
ut ex præscripto Legationis ipsorum Nuncijs Meam mis-
sis dato apparet, cunctatione & hesitatione, quam ullus
alius ordo vel ciuitas ad concordiam accessuros se osten-
dant, nec à verborum pplexitate refugiant. Sed quid hoc
sit fortasse à Sync. & Fide. vestris, cum ad nos venient,
plenius cognoscemus, atque etiam sicut cæteris de rebus,
ita quid hac in parte nobis faciendum sit, cum Since. &
Fide. vestris agemus.

De iniurijs istorum militum graue nobis & acerbū
auditu fuit, de quibus ad Magnificum Palatinum Sano-
domirien., quem illis præfecimus, literas dedimus, ut effi-
ciat ut damna sarciat, & neminem in posterum ullo in-
cōmodo afficiant. Bene valere Sync. & Fid. vestras cu-
pimus Datum Gostinini, die 22. mensis Augusti, Anno
à Christo nato 1576. Regni nostri verò primo.
Stephanus Rex.

Scripserunt itidem ad nos Torunio Dñi Consiliarij
terrarum, quibus in eam sententiam respondimus,
que sussequitur:

Literæ dñorum Consiliariorum Prussiae.

Salute

Salute premissa &c. Non dubitamus quin Sp. Dom. vestrae tam de aduentu Regiae Maiestatis Dñi nostri clementissimi in has terras Prussiae, quam de consensu Internunciorum vestrorum, qui nuper Meuam missi fuerant, vnà nobis cum Torunium proficiscendi, facile sint certiores. Nos quidem huc venimus, sed neque Internuncios vestros offendimus, & planè nunc etiam auenturi sint nec ne, sumus incerti. Cuius rei cum ignoremus causam, mirari satis non possumus, & varia non sanè lata cogitationibus nostris occurrunt.

Etenim hoc modo Spect. vestrae non nobis solum suspicionem alienam inijciunt, sed multò magis ipsi Regiae Maiestati, quae iam nunc hac de causa permouebitur, vt seuerius rem peragat, militem peregrinum in prouinciam adducat, terras colonosq; deuastet, & omnibus tandem communem patriam calamitatibus affligat.

Quod quidem à Sp. vestris profectum iri minimè sperabamus, praesertim quod aliud nuper in Conuentione Meuensi probassent. Quapropter in hac festinatione nunc hortamur & rogamus Sp. vestras, vt ad animum reuocent, quid inde calamitatis & periculi toti prouincia, nobis omnibus & fortassis Ciuitati Gedanensi longè magis exoriri possit, rem istam melius & maturius perpendant, nec in hunc modum a nobis secedat, sed omni postposita mora nobiscum se cōiungant, sic vt omnes vnanimè carissimae nostrae patriae libertates & Priuilegia ha-

H nestè

neſſe parta, conſeruare poſſimus. Ac conſtat nobis, Re-
giam Maiestatem vtpote prudentem & probum Princi-
pem, in omnibus ijs, quæ ad omnium noſtrorum vtilitatẽ
pertinent, clementem ſe præſtituram. Quod ſi Spect. ve-
ſtrarum peculiaria quædam ſunt grauamina, vti non
nihil eſſe coniectamur, illud iam operæ damus, vt apud
Regiam Maiestatem diligenter elaboremus, quo grauami-
na primum omnibus communia, deinceps ſingulorum eti-
am aboleantur, idq; nos per DEI gratiam conſecuturos
confidimus. Idcirco iterum atq; iterum petimus, vt Spect.
veſtra ſe nobiſcum ſaltem coniungant, vt planè nobis
perſuademus, ideoq; literas hæſce raptim ad eaſdem per-
ſcribi curauimus. Quas Dei optimi maximi tutela deuo-
tè commendamus. Datum in Conuentione Torunenſi
die xxv. menſis Auguſti Anno 1576.

Prælati, Palatini, Caſtellani Ci-
uitates &c. Terrarum Prus-
ſiæ Conſiliarij.

Reſponſum Senatus Gedaneñ.

Reuereendiſſimi, Magnifici, Generoſi, Nobiles, Spe-
ciables &c. Ex Reuereendiſſimæ. Mag. Gen. &
Spect. Dom. veſtrarum literis, heſterno veſperi per hunc
tabellarium allatis non ſanè libenter intelleximus, illud
nobis vicio verti, quod vna cum cæteris dominis Conſilia-

rijs ad excipiendum Serenissimum Regem coronatū, Internuncios Torunium non miserimus, atque in eam ferme partem accipi, quasi à cōmuni consensu Statuum harum Terrarum secedere, & Regiæ Maiestati contrauenire soli velimus. Quod vtique nunquam ad cogitationes nostras peruenit: quinimo semper testatum fecimus, quāprimum omnium & singulorum Priuilegia fuissent confirmata, grauamina abolita, periculum hostilitatis ex altera parte sublatum, per omnia nos cum Reuerendissima Gen. Sp. Dom. vestris vnanimiter consentire. Quod autem Torunium non misimus, angustia temporis nos exclusit, neque Regiæ Maiestatis aduentū tam celerem fore credere potuimus, cum de alijs non postremi loci hominibus edocui fuissemus, profectionem eam in dies quatuordecim esse prorogatam.

Neque verò ex Internuncijs nostris qui Meua fuerant exactum tempus Regij aduentus cognouimus, multò minus certam diem designatam, qua Terrarum Priuilegia, & quæ in contrarium irrepserūt vitia, singulorumq; Statuum grauamina explorari conferriq; potuissent. Interim de nostris rationibus, cum Ciuitatis Ordinibus consultamus, quæ eius sunt ponderis & difficultatis, vt ne nunc quidem satis idoneæ sint expeditu.

Ceterum ita res est, vt non nobis solum nostra, sed etiam singulis Statibus totius provincie suæ sint grauamina, quæ & merito animaduertenda, & cum non eorū modò Consiliariorum, qui Torunij præstò fuerūt, sed in-

H ij feriorum

feriorum etiam Statuum interfint, maturiore prius con-
 silio tractanda fuerant, quàm ad iuramenti professionem
 deueniretur: pro vt publicorum aëtorum testimonio, cum
 Serenissimis Regibus antecessoribus, semper vitia pri-
 mum & grauamina componi consueuerunt. Et sanè me-
 tuendum, ne præstito iuramento, incommoda isthæc, &
 quidquid illis coniunctum est, vti iam antea factum me-
 minimus, prorsus inexplicata relinquuntur. Ac quando-
 quidem ipsa Regia Maiestas literis suis innuit, se à Reue-
 rendissima Mag. Gen. Spect. Dom. vestris de rerum no-
 strarum ratione plenius cognituram, eò minus agrè feret,
 vt non solum huius Ciuitatis gratia, quæ præ cæteris in ea
 difficultate & discrimine posita est, vt planè extrema
 subsit perniciēs, verum etiam cæterorum caussa, quæ ad
 prouinciæ totius incolumitatem spectant, Dñi Consiliarij
 denuò conueniant, inter se de rebus cōmunibus deliberēt,
 omniaq; consensu solido, manu coniuncta proponantur,
 & vni non minus q̃ alij, pro grauaminibus emendandis
 suppetiæ ferantur. Etenim quemadmodum vigore vetu-
 stiſsimæ incorporationis, saluis iuribus et libertatibus, nec
 à Regno Polonia, nec à Terrarum harum coniunctione
 secedere, nec consensui publico Regni & coniunctarum
 prouinciarum contrauenire decreuim⁹: ita vicissim non
 iniquum fuerit, in tuenda publica omnium salute, Ciuita-
 tis etiam huius, quæ dubio procul maiorib. quàm aly fore
 tassel Status, implicita est difficultatibus, honestam rati-
 onem

31
onem haberi. Quapropter Reuerendissimā Mag. Gen.
Sp. Dom. vestras perq̃ reuerenter, diligenter, & amicē
rogamus & obsecramus, vt non ipsa solum absentia no-
stra excusationem, angusti temporis ergo, benignē acci-
pere, verum etiam ipsi Regiæ Maiestati meliore vota cō-
mendare, ac illud in primis pro paterna sua sollicitudine
operam dare velint, ne quid in præiudicium Terrarū, con-
tra libertates & consuetudines earūdem Regiæ Maiestas
admitti, neue nos vel Ciuitatem hanc circumueniri vel af-
figi, rationibus nostris nondum auditis, nedum provin-
ciam à peregrino milite onerari vel deuastari patiatur,
sed omnes potius difficultates, omnia vitia, & grauami-
na, rationibus æquis præcidere vel emendare, clementissi-
mè dignetur.

Quod vtī pro virili nostra, nec quicq̃ aliud maioria-
bus votis optamus vel petimus, ita longissimè à nobis ab-
sit, vt ad quampiam cōmunis patriæ calamitatē, causam
præmeditatō præbere velimus, quin potius ad nostrorum
omnium incolumitatem tuendam facultates omnes con-
ferre non recusamus.

Hoc pacto provincia peregrini militis onere probè
leuabitur, & cum rebus istis ritè prospectum fuerit, ite-
rum nunc quod antea testamur, nos fidei, et officio nostro
minime defuturos. Datum Gedani die xxvj mensis Au-
gusti Anno M. D. LXXvj.

G. iij

Deinceps

DEinceptis cum Regia Maestas Torunium venisset,
ac à Consiliarijs & Ordinibus harum Terrarum
honorificè suscepta fuisset, neque diu post Mariëburgum
processisset, Legatos suos huc misit die Septēbris quinta,
Reuerendissimum & Magnificum Dominum Petrum
Costka Culmeñ Episcopum & Ioannem de Slusewo Pala-
tinum Brestensem cum literis infrascriptis:

Stephanus Dei gratia Rex Poloniae, ma-
gnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae,
Masouiae, Samogitiae, Liuaniaeq; &c.
necnon Transilvaniae Princeps.

Spectabilibus & Famatis, Proconsuli ac Consulibus, totiꝝq;
cōmunitati Ciuitatis nostrae Gedanen̄ fidelibus dilectis.

SPectabiles Famati, fideles dilecti. Miramur quid
causae sit, quod non modo consensum Ordinum Re-
gni Poloniae, in deferenda nobis subiectione, vt debuistis,
minimè secuti, verumetiā ne exemplo quidē proximo Ter-
rarum Prussiae permoti sitis. Itaq; vos monemus pro no-
stra clementia, vt ab hac animorum obstinatione & te-
meritate recedatis, etsi quem in animo scrupulum habe-
tis, eum eyciatis, ac coram Reuer. Dom. Petro Kostka
Episcopo Culmeñ, & Magnifico Ioanne à Slusewo Pa-
latino Brestensi Consiliarijs & Cōmissarijs nostris, quos
eius rei causa ad vos mittimus, iusiurandum nobis more
maiorum

maiorum detis. Ni dederitis pro ijs qui nostram &
Regni Maieſtatem ſpernunt, vos habere, & rationes
neceſſarias iuris ac dignitatis noſtræ ac Reipub. tuendæ,
nos inire oportebit. Cætera ex Reuerendo Epifcopo, &
Magnifico Palatino Breſtenſi intelligetis. Valete. Ma-
riemburgi die 4. menſis Septēbris. Anno Domini 1576.
Regni vero noſtri anno primo.
Stephanus Rex.

Addiderunt Domini Legati verbis etiam prolixioribus
admonitionem ſedulam, vt Ordines Regia
Maieſtatis voluntati iam iam obſequerentur, iuramentū
fidelitatis præſtarent, nec vltius officium ſubterfuge-
rent, quandoquidem recepiſſet Regia Maieſtas, ſe cuiuſq;
Statuum iura ac priuilegia clementiſſimè confirmaturā:
ne ſi ſecus fieret Maieſtas eius magis ac magis ad alia cō-
ſilia permoueretur, & mittendis in poſterum Legatis,
cum inſigni ꝑcul dubio Ciuitatis detrimēto ſuperſederet.

Ad quæ Ciuitatis Ordines reſponſum ſuum ſcripto
conſignarunt, & Dñis Legatis exhibuerunt, quod cum
illi ad Regiam Maieſtatem eo modo referre nollent (non
enim quidpiam diſceptandi ſed ſaltem exigendi iuriſiu-
randi gratia ſe miſſos aiebant) neceſſum fuit Ordinibus,
pro rerum ſuarum ratione, idipſum alia quapiam via,
manui Regiæ precibus humilibus inſinuare, prout ex pro-
ximis fuſius liquebit.

Litera

Litterę Gedanensium ad Regiã Mtēm.

Serenissime potentissimeq; Rex ac Domine, dñe clemē-
tissime. Serenissima Regiã Maiestati vestræ, obsequi-
orum nostrorum studia, summa qua debemus inseruien-
di alacritate demissimè deferimus. Serenissime Rex,
Domine clementissime.

Qui proximis diebus Regiã vestrã Maiestatis ad
nos missi fuerant Legati non mediocrem nobis
spem attulerunt, tandem aliquando nos occasionem habi-
turos Regiã Maiestati vestrã Ciuitatis huius rationes fu-
sias & luculentius exponendi, ac vt difficultates & gra-
uamina quibus hactenus premimur abolerentur, ab eadem
Maiestate vestra demississimis precibus impetrandi.

Venerunt illi quidem, & legationem suam exposue-
runt, quæ saltem eo pertinebat, vt fidelitatis iuramentum
Regiã Maiestati vestrã præstaremus: Ad quod postu-
latum non ita sanè respōdimus, vt debitum recusaremus,
Sed vt ea quæ iuribus, libertatibus, & priuilegijs obstāt,
in primis Maiestati vestrã plenius innotescerent, eaq; de
causa rationes nostras ad Maiestatem vestram perferen-
das scripto consignauimus. Quas cum illi legi audiuisset,
& sapius & diligenter & multis precibus rogati recipere
nollent, non potuimus non magis magisq; suspicari, res
nostras non eo, quo per se sunt modo, semper ad Regiam
Maiestatem vestram perferri, sed varijs nos interdum
præiudicijs

33
preiudicijs haecenus fuisse, dubio procul, oneratos. Quid enim acerbius nobis accidere possit, quam preces nostras, quae nihil iniqui, nihil à dignitate clementissimi principis alienum desiderant, à Maiestatis vestrae benignissimis auribus prorsus excludi? Fuerunt nobis etiam cum Diuis Antecessoribus Poloniae Regibus, quorum memoriae san- etiam habemus, variae de iurib. & priuilegijs nostris actiones, & saepe tales, in quibus necessum fuit Diuorum Regum postulatis, iurium nostrorum conditionem opponere. Nec vnquam meminimus pietissimos principes tantopere mandatis suis instituisse, ut non simul etiam rationes nostras ad aures suas admiserint. Qua clementia & equitate, cum Regiam Maiestatem vestram non minus ac serenissimos Antecessores praeditam audiamus, omnino pro rerum praesentium necessitate faciendum putauimus, ut illud Responsum quod Legati recipere noluerunt, per praesentium exhibito rem, Regiae Maiestati vestrae, demississimo venerationis studio ad manus proprias insinuaremus.

Eapropter quam possumus diligentissimis precibus demississime rogamus, dignetur Ser. Regia Maiestas vestra, Ciuitatis huius rationes quae isthoc scripto comprehensae sunt (is enim scrupulus est, qui iam dudum animos nostros excruciat) clementissimis auribus accipere, sinistras omnes, si quas de nobis concepit, suspensiones abijcere, eaque consilia benignissime suscipere, quibus Ciuitatis huius iuribus, libertatibus, & incumbenti-
I optime

optimè consulatur, neque durius a quorumvis hortatio-
nes aliquid statuere, priusquam alterius etiam partis, quod
verè Regium est, rationes clementius cognouerit. Dabi-
mus vicissim operā, quantū in nobis est, ut Regia vestra
Maiestas in posterum nos in p̄standis Eidem fidei et sub-
iectionis studijs ac obsequijs nō minus paratissimos quā
etiam re ipsa constantissimos experiatur. Eandem DEO
optimo maximo diutissimè superstitem, bona valetudine
perfruentem, & Regia fortuna florentissimam, ac nos
e us gratiæ clementiæ et votis omnib. cōmendamus. Da-
tum Gedani die xij. mensis Septēbris Anno Dñi 1576.

Serenissimæ Reg. M̄s vestræ

Obsequentiss:

Proconsules, Consules, Scabini,
Centumviris, & tota Cōmunia,
Ciuitatis Regiæ Gedanensis.

Respōsum ad Legationem Serenissimæ
Reg: M̄s Poloniæ &c. Reuerēdissimo
& Magnifico Dñis Dño Petro Costka
Episcopo Culmensi, & Ioanni de Slu-
sevvo Palatino Brestensi, ab Ordinibus
Regiæ Ciuitatis Gedaneñ datum, die xij.
Septembris Anno Dñi M. D. Lxxvj.
Ea

34
E A qua nomine Serenissima Reg. Mis Polonia &c.
Reuerendissima & Magnifica D^{oes} vestra ex prae-
scripto Regiarum literarum, decenter, & singulari cum
beneuolentia Regia Ciuitatis huius Ordinibus exposue-
runt, ea qua decet venerationis obseruatia diligenter Or-
dines audierunt. In primis agunt gratias quam possunt
maximas, pro Regia Maiestatis gratia, clementia, ac fa-
uore, quibus Ordines benignissime prosequi dignatur: nec
quicquam in se studij vel diligentiae desiderari merito vellent,
quod in Eiusdem obsequium, et summam gratificandi ac
inseruiendi cupiditatem ab ipsis praestari possit.

L Egationem ipsam eò maximè pertinere intelligunt,
quod Regia Maiestas fidelitatis iuramentum, coram
Reuerendissima & Mag. Dom. vestris ab Ordinib. post-
posita animorum obstinatione, more maiorum dari postu-
lat. Ni dederimus pro ijs qui suam & Regni Maiestatem
spernunt nos haberi, & rationes necessarias iuris ac dig-
nitatis suae tuendae iniri oportere, vti ea literis Regijs &
earundem Dom. vestrarum oratione latius sunt proposita.

Ad ea possent quidem Ordines breuiter & bonis ra-
tionibus causas explicare, quibus iam pridem adducti fue-
runt, quò minus eò progredieretur, quo ceteros Terrarum
Status progressos intelligunt, neque magnae difficultatis
existimant, Reuerendiss: & Mag. Dom. vestras, quibus
Ciuitatis huius rationes alioquin non sunt incognitae, re-
rum istarum conditionem edocere. Verum cum longè fu-

erit alia ratio Serenissimorum Poloniae Regum Antecessorum, quib. ex vetustissima subiectionis incorporatione, cōtinua successionis serie Prussia paruit, qui in ipso Regno nati, educati, legum, iurium, priuilegiorum, libertatū, consuetudinum nostrarum in cōsilijs publicis erant assuefacti, quā nunc, Sereniss. Regia Maiestate ab exteris regionibus, ad populos, lingua, moribus, ac legibus diuersos adueniente: neque fieri possit, vt tam breui singularum prouinciarum iura cognouerit. Eam ob causam maximè sibi necessarium Ordines existimāt, penes hanc tam splendidam legationem, ea quæ præ cæteris Ciuitatis huius rationes ac fortunas afficiunt, ad Regiæ Maiestatis pleniorē informationem fusius nonnihil explicare. Perquā reuerenter ac diligenter petentes, vt non ipsæ solum Reuerendissima & Mag. Dom. vestra benignis animis hæc accipiant, Verum etiam ad Regiæ Maiestatis aures clementissimas perferre, Ciuitatisq. salutem ac incolumitatem de meliore nota cōmendare non dedignentur. Ea firmissima spe Regiam Maiestatem suspensionem omnem temeritatis ac obstinationis si quā de ordinibus fortè concepit, auditis iustissimis & æquissimis illorum rationibus, clementissimè remissuram.

Ac primam omnium historiarum & publicorum actorum testimonio satis cōstat, quo pacto maiores nostri, post abiectum Marianæ seruitutis iugum, ad inclytum Regni Poloniae sceptrum, non vi neq. ferro subacti, quod
perperam

perperam harum terrarum incolis exprobratur, sed sponte, & animo deliberato accesserint, & eidem Regno saluis iuribus & libertatibus suis incorporati fuerint. Sic ut ipsi, homines germani, & germano sanguine oriundi, hasce Terras Prussiae suis sumptibus excoluerint, & pro comodo Regni totius ad eam quae superioribus annis fuit frugem ac felicitatem perduxerint. A cuius accessionis initio, quam fidem, obsequentiam, & perpetuam operam in omnes casus belli pacisq; tempore, praeter ceteris haec Ciuitas Serenissimis Regibus ac Poloniae regno, cum impendio sanguinis etiam ac fortunarum constanter praestiterit, nolunt nunc Ordines pluribus commemorare, temporum illorum annales isthaec abunde testantur. Enimvero si Serenissimi Reges Ciuitatem hanc pluribus forte, quam alias, libertatum praerogatiuis ac immunitatibus donarunt ac condecorarunt, patet ex iisdem, egregia Ciuitatis merita, & operas fideliter praestitas, hanc Regum munificentiam & liberalitatem prouocasse.

Quod ex literis & diplomatibus Diui Casimiri & Successorum eius, si necessum sit, liquidò potest ostendi. Quemadmodum autem maiores nostri, uti bonos viros & fideles subditos decet, in praestando quod Regibus suis deberent iureiurando, nihil vnquam aequi recusarunt: ita nunc etiam Ordines à maioribus suis minimè degeneres, saluis iuribus suis, & grauaminibus abolitis, haud certè, quidq; alienum à fide officioq; suo committere, vel in se

merito vellent desiderari. Verum & hoc à maioribus acceperunt, ut Serenissimi Reges cum imperiū caperent pro subditorum incolumitate non solum priori loco insurādū darent, sed etiam de cuiusque iuribus, priuilegijs, & libertatibus cognoscerent, & si quid in illorum fraudem vel detrimentum fuisset admissum, corrigerent ac emendarent, priusq̃ Ordines & Status Prussiae Terrarum ad fidelitatis iuramentum adigerent.

Neque maiores nostri, nisi ea legitimè confecta transactaq̃ fuissent, imperio se subijcere consueuerunt. Ostenditur id nouissimo Diui Sigismūdi Augusti exemplo, in cuius regiminis ingressu de priuilegijs et grauaminibus harum Terrarum, in quartum vsque annum varijs tractat^o habiti, priusq̃ eius Maiestati Status harum Terrarum sacramenti vinculo more maiorum obligarentur. Quinimò Maiestatis eius parens Diuus Sigismūdus eundem Filium in eandem causam Rescripto peculiari Statibus & Ordinibus harum Terrarum, tum cum Successorum eum adhuc impuberem sibi destinaret, obstrinxerat. Pollicemur illis (inquit) praesentibus literis, quod quandoque ipse Serenissimus filius noster post mortem nostram ad aetatem legitimam, nempe ad annos quindecim completos perueniens, possessionem Regni & dominiorum nostrorum adire voluerit, tenebitur illis id totum praestare, quod Antecessores nostri Reges Poloniae, & nos ipsi praestitimus ex debito, ad quod eius Maiestatem ut filium

& Suc

26
Et Successorem nostrum tenore presentium obligamus,
videlicet quod iurare debet omnia iura, libertates, et pri-
uilegia, literas, immunitates earundem Terrarum Prus-
siae tam Ecclesiasticas quam seculares, Ecclesias, tam ipsis
Terris, earundemque praelatis, baronibus, Nobilibus, Cui-
bus, incolis, & quibuslibet personis cuiuscunque Status
& conditionis existentibus per Duos predecessores no-
stros Principes tam spirituales quam seculares, Reges &
Dominos terrarum praedictarum, iuste & legitime dona-
tas & concessas, & per nosmetipsos confirmatas, manu
tenere, seruare, custodire, & attendere, in omnibus con-
ditionibus atque punctis, & omnia illicitè ab ipsisdem terris
alienata aut dist. acta, pro posse suo ad proprietatem ea-
rundem Terrarum recuperare, terminos etiam earum non
minuere, sed pro virili defendere & dilatare: Et quam-
diu hoc ipsum iuramentum Maiestas sua non praestiterit,
& huic debito suo Regio non satisfecerit, ipsi vniuersi
Status & Ordines earundem Terrarum & Ciuitatum
nostrarum Prussiae, ad seruandum iuramentum suum,
quod Maiestati suae praestiterunt, non erant adstricti neque
obligati. Verum quandocunque post mortem nostram su-
praedictis omnibus idem Serenissimus Filius noster in ata-
te legitima existens satisfecerit, & huiusmodi iuramentum
debitum praestiterit, vniuersi earundem terrarum nostra-
rum Prussiae Status & Ordines Subditi nostri, illi ut ve-
ro & legitimo domino & Regi suo coronato, omnem fidelita-
tem &

tem & obedientiam obsequiaq; secundum iuramentum à se illi factum prestare & exhibere tenebuntur. &c.

Hunc in modum cum Serenissimus Rex Filium suum Successorem & tanquam heredem Regni, Statibus harū Terrarum obligauerit, nullum vident impedimētum Ordines, quo minus etiam moderna Regia Maiestas Terris Prussiae peculiari iuramento clementissimè cauere possit, ac velit. Ac cum illius Maiestas iuramentum ab Ordinibus maiorum more dandum exigit, eo ipso disertè & iuramenti nouitas, & si quid aliud antiquae consuetudini, vel harum Terrarum iuribus ac libertatibus contrarium sit, excluditur. Quanq̃ itaque intelligunt Ordines, & ex actu Torunensi apparet, festinanter nonnihil ad iuramenti praestationem descensum, nec vno ab omnibus modo iuratum fuisse, priusq; de patriae libertatibus, priuilegijs, & contrarijs defectibus sufficienter caueretur: Tamen certissima sunt Ordines fiducia, totum id quod praeter morem maiorum, hac in parte factum fuit, neque Terrarum neque Ciuitatis huius libertatibus, iuribus ac priuilegijs, ulli fore prauidicio, sed in eam rem potius sufficienter cautum & prouisum iri. Porro quanq̃ proponatur, Serenissimam Regiam Maiestatem iuramento suo Cracouiae praestito, omnibus Regni Prouincijs abundè cauuisse, easq; singulas eo iuramento comprehendisse: Tamen non assequuntur Ordines, quo pacto illud ad se pertinere possit, quod iuratum est in ea iura & priuilegia, quae

34
que iuribus vtriusque gentis Polonica et Lituanica non
sint contraria. Quid enim iuribus, privilegijs, & liber-
tatibus nostris magis est contrarium, quam Polonorum,
aut Lituanorum Constitutiones, mores ac leges? Illud po-
tius inde colligendum videretur, eiusmodi iuramēto, leges
ac libertates nostras planè tolli, subuerti, et abrogari: sic
vt Pruteni demū quod DEVS auertat, illius vtriusque
gentis mancipia sint futuri. Nec alia fermè ratione iura
& Priuilegia nostra quasi non legitimè obtenta, in dubi-
um reuocari caperunt, cum & à Serenissimis Regibus a-
bundè confirmata sciamus, & ipsa pacifica possessio vltra
hominum memoriā continuata firmissimum certitudinis
sue præstet argumentum. Quibus si coniungantur ea,
que in publicis sapè Comitijs contra leges & consuetudi-
nes Prutenicas agitata fuisse cōstat, præsertim quàm ini-
qua interpretatio præcipuo priuilegiorum capiti, de causis
notabilibus harum Terrarum, contra expressa verba,
contra mentem principis, & perpetuum eius capitis vsum
adiecta fuerit, nihil aliud his omnibus rebus agi videtur
quàm quo modo Status & Ordines Prussiae, quæ æquè ac
Lithuania vel alia quæuis incorporatarum prouinciarū,
liberum Regni membrum est, quæ peculiarem suam Rem-
publicam, peculiare Senatores, Officiales, Ordines habet,
olim etiam Cancellarium Germanicum peculiarem habuit,
peculiaria iura, Priuilegia, cōsuetudines, peculiare sigillū,
& iuramentum ad Regnum attulit, usque legitimè semp

K

vsa

Usa fuit, nouo quodam onere premantur, à cōmunibus et
specialibus libertatib⁹ deponantur, ac tandem in extremā
seruitutem redigantur. Quod nō minus, sed fortè magis
etiam in huius Ciuitatis, q̃ cuiusuis alterius status praei-
udicium, iniuriam, & calamitatē, attentatum fuisse, neq̃
nunc etiam attentari desisse, multis rerum argumētis po-
test demonstrari. Ex quo consequenter, prater publicā,
priuata etiam Ciuitatis grauamina longè maxima, supe-
rioribus annis in tantum excreuerunt, vt nullus sit alius
vel Regni Polonia vel Prussiae Status, qui iustiores habe-
at causas ea de re grauissimè conquerendi: eoque magis
quod isthæc grauamina non solum ad frequētissimas Or-
dinum preces ne minimò quidem ad meliorem conditionem
redacta, sed insuper etiam de die in diem quò diutius eò
grauius accumulata fuerūt. Cuius rei potissimum prater
cetera documentum est, infelix illa Commissio, quæ cum
summa Ciuitatis infamia, publicæ fidei noxa, & fortuna-
rum detrimento, præteritis annis vsurpata fuit, qua Ci-
uitas non solum concitatis tribubus ac cōtubernijs extre-
mum penè discrimen, ex magistratu nōnulli citra culpam,
existimationis, honoris, bonorum ac vitæ periculum adie-
runt, Verum etiam publicæ libertates, iura, priuilegia,
prouetus, bona terrestria, adeò impugnata, imminuta, &
labefactata sunt, vt hoc pacto nihil penè quod ad vniuersa
se Ciuitatis perniciem agi potuisset, prætermissum Ordi-
nibus videatur. Atq̃ in ysdem actionibus eosdem & ac-
cusatores

38
accusatores & indices sediſſe, vix vſquam gentium, vbi
legibus viuatur, comprobatum eſt.

Eodem modo bona Ciuitatis publica ad executionem
Alexandrini Statuti perperam trahi cæperunt, cum neq;
hoc neque vllum aliud Regni Statutum, neq; Prusiæ ter-
ras coniunctim neque Ciuitatem hanc ſeparatim obliget
vel cõcernat. Neq; verò æquum eſt Dñs Regni Conſilia-
rijs cõcedi, vt omnia quæ in noſtri fauorem extra Regni
Comitia ſunt introducta, reijciant ac euacuēt, nihil enim
ad nos eiſmodi Comitia pertinent, & ea ſarta tecta con-
ſeruari benignius eſt, quæ Sereniſſimi Reges vel in terris
Prusiæ vel extra terras nobis indulſerunt, cū hac in par-
te præter Regiam Maieſtatem alios dominos nō agnoſca-
mus. Quàm multa etiam in ac̃tionibus Executorialibus
contra publicas Terrarum libertates, cum maximo Ciuita-
tum præiudicio fuerint attentata: quinimo quod nōnulli
dominorum Cõmiſſariorum eadem Ciuitatis bona ſibi po-
tius dari, quā Ordinibus conſeruari voluerint, id eò gra-
uius Ordinib. accidit, quod bona ſua Ciuitas non à Regno
lucrifecit, ſed vnà ſecū ad Regnū attulit, eaq; longè antè,
q̃ Diuus Alexander regnare cæpiſſet, iuſto & legitimo ti-
tulo poſſedit. Sunt inſup alia grauamina plura, neq; his q̃
dicta ſunt multo minora, q̃ Ciuitatē premūt, quæq; ſuo lo-
co ſpeciati & exactius recenſeri poterunt, In vniuerſum
tñ eiſ ſunt generis, q̃ niſi tollantur ac emendētur, maiore
etiam ac duriorē, q̃ Mariana fuit, ſeruitutē huic Ciuitati,
conſequenter etiam cæteris Terrarū ſtatibus importatura
videantur.

K ij

An

An igitur non grauissimas & aquisissimas causas habeant Ordines, qui pro fide sua Ciuitatis ius & honorē tueri tenentur, publicis grauaminib. q̃ diligentissimè possunt cōsulēdi, Ciuitatis iura, priuilegia, libertates saluas paciscēdi, priusq̃ vllō se fidelitatis iureiurando cōstringant, praesertim cum etiam antea multa quidem verbis promissa, parum autem reipsa consecutum fuisse meminerint, id Reuerendiss: & Magnifica Dom. vestris benignè dispendiendum relinquunt. Equidem cum nullus in Regno Poloniae sit etiam ex infimo nobilitatis ordine, qui libertates suas infringi aequo animo facile patiatur, eò minus vitio verti potest Ordinibus, quod eius Ciuitatis debitam curam gerant, quā licet nunc quā olim despectior & plurium iniurijs exposita sit, eiusmodi tamē Regni Poloniae membrum est, quod nunquam deterius, quā quouis alius Status de regno Poloniae meritum sit, cuius etiam vniuersum Regnum nunq̃ meritò poenituerit.

Compertum est iam antea, cum suo iure Prussiae Status & Ciuitates viuerent, & à presentibus difficultatibus immunes essent, ipsorum etiam incolarum Regni fortunas bona cum pace simul creuisse: quā primum verò tot oneribus obruicaperunt, Poloniae simul ac Prussiae conditionem paulatim euasisse deteriore. Nec aliud profecto sperandum, nisi res in meliorem adducantur statum, tot oneribus abrogatis, quā exitium Prussiae Ciuitatumq̃ non parum ipsi Regno simul fore perniciosum.

Neque

29
Neque verò vellent Ordines in eam sententiam hoc acci-
pi, quasi coactim & nulla Regie superioritatis habita-
contemplatione, cum temeritate quadam rationes suas
tam pertinaciter vrgeant, sed illud humanis aestimari
cuperent, quod libertatum, iurium & priuilegiarum quæ
maiores satis magno redemerunt, tuendorum necessitas,
idipsum maximè efflagitet. Etenim Regem & dominum
aliquè agnoscere, cuius potestati, fortunas, vitam, digni-
tatem et famam subditus permittat, priusq̃ iuri & libera-
tati suæ prospectum sit, præposterè agi putant Ordines,
neque sine periculo admitti: cum fieri possit, & sæpe fa-
ctum sit, vt Regibus etiam iuratis, variæ nihilominus dif-
ficultates iuribus & priuilegijs obſciantur. Præterea exi-
stimant Ordines in deteriore partem trahi minimè posse,
si provideant, ne superioris Electionis actus Ciuitati dam-
no sit, quæ periculis, iniurijs, molestijs, et hostilibus cona-
tibus à Casarea Maestate & consortibus, expectandis,
omnium prima videtur exposita, Quæ quo minus alios
remotiores attingere videntur, eò sunt apud eosdem vili-
oris momenti. Quamobrem & æquum & necessariū cen-
sent, vt in oëmeuentum Ciuitati de indemnitate caueatur.
Neq̃ verò isthæc eo dicuntur animo, quasi cōsensum pu-
blicum soli Ciuitatis huius Ordines sequi nolint, vel quod
à Polonia regno secedere studeant, nunq̃ enim hoc ab eis
cogitatum, nedum vt eiusmodi conatus vel minimum do-
cumentum verè proferri queat: neque non intelligunt, ma-

iores suos excusso Mariana pressura iugo, prudenti consilio principatum Regni Poloniae praeter ceteris elegisse, sub cuius tutela iuribus & libertatibus suis eo commodius fruerentur: Et sanè nihil nunc etiam iniqui petunt ordines, nihil à iuris ratione dissonum, nihil à publicis commodis alienum, cum ea quae maiores honestè acquisiuerunt, & posteris reliquerunt, intacta conseruari, & quae in contrarium obrepserunt grauamina remoueri cupiunt, quo Ciuitas pristinae felicitati restituta, quod à maioribus accepit, idem ad posteros integrum transmittere, & statu suo tranquillo, cum incolis Regni in perpetua concordia, pace & amicitia consenescere possit. Etenim si tot incumbentia grauamina consultò non tollantur, eam res praeseferre possit speciem, quasi haec Ciuitas à societate Regni data opera repudietur, nec ut eius membrum amplius sit, digna iudicetur. Rationis enim est, ut in vno corpore singulis membris, atq. adeò digitos minimo, non secus ac maximo, si modo corpus vndique sanum esse velit, aequè prospiciatur.

Ex supradictis causis, & ijs quae inde consequuntur, nequaquam ex re Ciuitatis Ordines esse censent, nunc quidem fidelitatis iuramentum, uti requiritur praestare, quibuscumque tandem rationibus. ut id facerent alij fuerint adducti, priusquam ipsa Regia Maiestas exemplo Diuorum Antecessorū Poloniae Regum, Terrarum Prussiae Statibus & huic Ciuitati, iuxta formam in privilegijs expressam, debitum
iusiurando.

40
iusurandum dederit, Ciuitati de priuilegiis & liberatam suarum indemnitate sufficiēter cauerit, ac grauamina quæ quouis in contrarium modo irrepserūt, realiter & emendata; cassa, & abolita fuerint.

Quod cum rectè præstitum & confectum erit, vicissim huius Ciuitatis Ordines, iuramentum, fidem, obedientiam, & subiectionem præstabunt, & alioquin tanquam fideles subditi nihil in se quod officij fidei quæ suæ fuerit, desiderari patientur: Sic ut clemētissimè Regia Mās intelligat, hanc Ordinū cūctationem minimè (quod absit) ad Māis eius contemptum, sed vniuersæ Ciuitatis salutem et incolumitatem pertinuisse. Quo magis in eam spem arrecli sunt, atque id ipsum diligētissimis precibus demissimè rogant, ut Regia Mā pro innata clementia, & qua passim apud omnes homines omnium Regiarum virtutum prædicatione celebris & illustris habetur, non has solum Ciuitatis æquissimas rationes & incumbētia grauamina benignissimè ad animum reuocare, nec ad vllā regie clementiæ offensionē interpretari dignetur, sed illud sibi potius de Ciuitatis omnibus Ordinibus persuasissimum habeat, eos in posterum, iuribus & libertatibus suis conseruatis, grauaminibus autē abolitis, in præstandis eius Regiæ Māi subiectionis studiis & obsequiis eò fideiiores futuros & longè constantiores. Neque certè propterea tam multis verbis institutū suum Ordines explicant, quod de Serenissimæ Regiæ Māis fide, sinceritate, vel clementia quicquid dubitent, quinimodò iurium, libertatum, & priuile-

et priuilegiarum suorum accessionem potius in Maieſtatis
eius personæ munificentia, certò sibi repositam sperant,
quàm vt imminutionem eorundè timendam existiment:
Verum quod non ignorent Ordines, quàm varijs artibus
Ciuitas, & hæcenus oppugnata, varijsq; difficultatibus
implicata fuerit, & necdum oppugnandi vel implicandi
finem videant. Nam quid non ita pridem etiam in Reg-
no Swecia in maximam Ciuitatis calamitatem agitatum
sit, publicis passim rumoribus non obscure demonstratur.
Quocirca non imprudenter maiorem etiam cautionē Or-
dines adhibent, ad Ciuitatis tranquillitatem tuendam, &
libertatum, iurium, ac priuilegiarum rationes fideliter
vndique custodiendas.

Postremo cum insuper etiam Reuerendissimi, illu-
stres, & Magnifici Dñi Consiliarij, Ciuitatis Ordines be-
nignè hortari voluerint, ne fidei vel officio suo deessent,
sed operam potissimum darent, qua & Ciuitatis & vni-
uersæ Prussie quieti, tranquillitati, commodo & incolu-
mitati quàm maximè consulcretur: Eosdem Dominos
Consiliarios vicissim perquàm reuerènter & diligenter
obsecrant Ordines, vt & ipsimet Ciuitatis huius rationes
benignè & gratiose ad animum reuocent, neque commit-
tant, vt in posterum tam iniquis oneribus, quibus hæc-
enus contra maiorum merita, contra vetustissimæ cõmu-
nionis necessitudinem, penè oppressa fuit, diutius prægra-
uetur, sed eò potius sua consilia, suasq; actiones dirigât,

vt

vt Ciuitatis nec honori, vel dignitati derogetur, nec iuri
vel libertati præiudicetur, nedum vt p̄ter meritum vio-
leta quapiam impressione, quæ nec terris Prussiae nec toti
Poloniae regno utilis aut cōmoda fuerit, perturbetur aut
tranquillitatis statu dimoueat.

Ordines itidem, quatenus summo studio, viribus,
ope, & diligētia facere possunt, in tuenda fide, obsequio,
& gratificandi voluntate, quod ad conseruandam digni-
tatem, salutem, & tranquillitatem Regni Poloniae, &
Terrarum Prussiae ptinebit, ne quid pro virili sua negli-
gatur, nihil omnino prætermittent. In cuius rei fidem
Ciuitatis Sigillum subappressum est.

Q Vanquam autem his in medium adductis humili-
mè sperabamus, Serenissimam Regiam Maiesta-
tem, eo clementer expenso, quod obedientiam, fidem, &
officiū minimè detrectarem, quod nihil noui, nihil iniqui
peteremus, eas ex Regia benignitate rationes initura, qui-
bus sine detrimento iurium & libertatum, exemplo cete-
rorum Statuum, in Maiestatis eius regimen & obsequi-
um tutò concedere iam possemus: præter omnium tamen
expectationem, his omnibus in partem reiectis, paulò pōst
Citationes quædam inter Ordines sparse sunt, quibus cū
summa nostrorum omnium infamia, hunc in modum
qui verbotenus sequitur, euocabamur.

CITATIO.

L

Stephanus

Stephanus DEI gr̃atia Rex Poloniæ,
magnus Dux Lithuanix, Russiæ, Prus-
siæ, Masouix, Samogitiæq; &c. ac Prin-
ceps Transiluanix.

Vobis famatis, Burgrabio, Proconsulibus, Consuli-
bus, Aduocato, Scabinis, Centumuiris, authoribus
& capitibus causæ præsentis, ex officijs & personis, deq;
bonis vestris omnibus, vbicunque locorum positis habitis
& possessis, seriò præsentibus mandamus, quatenus corā
nobis & Consiliarijs nostris feria quinta proxima, in Ar-
ce nostra Mariemburgē, aut vbicunque protunc cum
Curia nostra feliciter constituti fuerimus, legitimè, perem-
ptoriè, & personaliter compareatis, & singuli vestrum
compareant, ad instantiam nostram, & instigationem
Instigatoris officij nostri, qui vos hoc vno edicto pro tri-
bus personaliter & peremptoriè citat, sicuti & nos cita-
mus, propterea quod vos immemores fidei & subiectionis
vestræ, ad quā vi reintegrationis, reunitiois, incorpora-
tionis, & inuiscerationis perpetuæ, iure diuino & huma-
no, astringimini, aliorumq; iurisiurandi sacramentorum,
diuis prædecessoribus nostris Regibus Polonia, tam in
verba illorum, quam eorum successorum regni coronato-
rum ac regni præstitorū, obliti, eidem subiectioni & obe-
dientiæ, quā omnes alij regni & magni Ducatus Litua-
niæ, & Terrarum vs annexarum ordines & Ciuitates
legitime

legitimè præstant, & vos præstare debetis, ausu temerario contravenitis, rebellesq; vos, & spernentes Maiestatem ac superioritatē & dominium nostrum & regni, exhibetis, contra omnia iura, instituta, morem & consuetudinem regni, nouo & pernicioso exemplo, & vt manifestè apparet colore & arte varia, quibus reliquis nostris subditis ciuibus eiusdem Ciuitatis fucum fecistis, et ad rebellionem manifestam viam strauistis, opportunitate & ingenijs vestris fisci, non attendē vos omnes & singulos post statuum atque ordinum inclyti regni, magni Ducatus Lithuanie, & Terrarum Prusie, ac aliarum fidei subiectionisq; legitimam professionem, per nos, Senatores, et Consiliarios regni nostri diuersis temporibus, ac tandem non ita pridem, benignè & paternè cum attestatione benefica voluntatis nostræ Regiæ, officij vestri cōmonefactos esse, quin potius causas cōminiscēdo, Ciuitatē nostrā muniendo, militem externum contra iura regni & constitutiones Terrarum Prusie conscribendo & fouendo, fidos nostros subditos, Ciues eiusdem Ciuitatis nostræ ad rebellionem non obscuram concitastis, sicuti adhuc concitatis, & omni genere versucie armatis, Insuper quietam & pacatam hanc prouinciam belli studijs & armis turbatis, eaq; omnia audaciter cōmisistis, sicuti adhuc cōmittitis, postpositis fide, iureiurando, honore, obedientia atq; reuerentia nobis & regno nostro debitis, per quæ omnia crimē laesa Maiestatis nostræ, manifesta feda rebellionis,

L ij & crimen

& crimen certum ignominiosa defectionis de facto incur-
ristis, Citamini itaque tam nostro, quam Instigatoris no-
stri nomine presentibus, peremptorie & personaliter, ad
audiendum & videndum vos oēs & singulos in penas cri-
minis lese Mīis, rebellionis, defectionis, Iure & legibus
contra eiusmodi sancitas incidisse declarari. Adhæc itaque
& alia, quæ vobis latius, in præfixo termino obijciuntur
& declarabuntur, prout vobis pro vro interesse de iure
venerit, iudicialiter responsuri. Certificantes vos præ-
sentibus, quod siue in prædicto termino cōparueritis siue
non, nos nihilominus absentia vestra seu contumacia nō
obstantibus, ad ea quæ ius publicū dictauerit, diffinitive
processuros. Datum Mariemburgi sabbato post festum
Exaltationis S. Crucis proximo, Anno Domini Millesi-
mo Quingentesimo Septuagesimo sexto.

QUod eò certè magis dolorē nostrum auxit, quod il-
lud saltem agi manifestè videbamus ab ijs, qui
iam pridē vos pbris et calumnijs insecrati fuerant, vt suo
more materiam gliscenti flammæ subministrarent, non
solum quicquid pro salute & utilitate Reipublicæ fideli-
ter suscipimus, ad meram rebellionem detorquerent, sed
Regem etiam ipsum ad vim parandam, & arma in Ciui-
tis perniciem sumenda concitarent. Etenim cum dies
Edicti nondum cessisset, à peregrino milite Polonis &
Hussariis peditibus, pagus noster Prustensis subita irru-
ptione

49
ptione circumuentus, præda abacta, itinera circum circa
hostiliter obsessa, in vicinia milites ab Ernesto quo-
dam VViero concitati, eoque modo iudicium ab Executio-
ne, planè contra iuris ordinem constitutum. Quibus in-
ceptis, ad manifestam vim spectantibus, nec ea quidè iuris
gentium nobis securitas relinquebatur, qua vel Internū-
cios vel Procuratores in rem præsentem mittere potuisse-
mus: præsertim cum ad animum exempla reuocaremus,
quib. olim etiam in simili caussa, Lublini VVarsoviæq.,
iniurijs, calumnijs, & periculis Internuncij nostri, cum
famæ vitæq. discrimine, fuisset expositi: quinimò non ob-
scure per hæc initia maiorem aliquantò rebus nostris
cautionem adhibere monebamur. Ceterum quid hac de
caussa cum ad Regiam Maiestatem, tum ad Consiliarios
per scriptum, quid itidem responsum fuerit, hoc ordine
subyiciemus.

Literæ Gedanensium ad Regiam Maiestatem.

Serenissime potentissimeq. Rex ac Domine
Dñe clemētissime Serenissima Regiæ Ma-
iestati vestræ obsequiorum nostrorum studia
cum summa inseruendi alacritate demississi-
mè deferimus.

L ij

Sereniss.

Serenissime Regie Maiestati vestrae proximis literis nostris rationes huius Ciuitatis prolixius exposuimus, quales hoc statu rerum essent, quibus etiam impediti, fidelitatis iuramentum adhuc quidem prestare non possumus. Quae cum eius sint generis, ut nec ab officio fideique nostra, nec ab aequitatis norma nobis alienae videantur, omnino futurum sperauimus, ut quicquid haec lenus subiectionis praestandae studio difficultatis obstitisset, benignioribus remedijs temperaretur.

Verum praeterquam quod nihil à Maiestate vestra nobis literis responsum est, ea spe non mediocriter deiecti sumus, ijs Citationis literis, quae nuper inter Ordines sparsae sunt, quibus de laesa Maiestatis, et rebellionis criminibus grauisimis, cum summa nostrorum omnium infamia, durissimis & ignominiosissimis sane verbis euocamur. Idque magis eò dolemus, quod eius generis flagitia ne quidem ad cogitationes nostras unquam penetrarunt. Aliud longe maiorum nostrorum exemplo didicimus, aliud etiam in colenda subiectionis fide, serenissimis antecessoribus debita, semper & in hunc usque diem praestitimus. Neque verò videmus quo pacto crimen laesae Maiestatis impingi nobis possit, cum Maiestati vestrae iurati nondum simus, nedum ut ipsius voluntatem de tuendis iuribus & libertatibus nostris, & abolendis quae per contrarium irrepserunt grauaminibus, perspectam habeamus. Neque illud rebellionis argumentum est, quod iura, libertates, priuilegia nostra

nostra farta tecta cupimus, sed fidelitatis potius indicium:
ut quò vigilantiores in tuendis illis simus, & Regia vestra
Maiestas in comprobada subiectionis fide nos experiatur
constantiores. Præterea grauissimum illud omnium est,
quod dum de Ciuitatis ac Ordinum rationibus tractamus,
dum rerum componendarum finem querimus aliquem, in-
terim hostilibus irruptionibus pagi Ciuitatis infestantur,
colonorum fortunæ diripiuntur, prædæ tanq̃ ex hostico
abiguntur. Quæ quidem initia, quantorum sæpe malo-
rum occasiones pariant, exempla non desunt: quas nunc
etiam calamitates nō Prussiæ solum, sed etiam vniuerso
Poloniæ regno cōciliare possint, ominari saltē abhorrem⁹.
Nihil armis opus est in eos, qui saluis iuribus & liberta-
tibus suis subiectionem & fidem minimè recusant.

Nec ignorat Regia vestra Maiestas stabilius im-
perium esse, quod beneuolentia potius quam vi & armis
acquiritur, cuius tota ratio non in terrore, sed in fide pa-
rere volentium, consistit. Quapropter cum nihil iniqui
petamus, nihil magis in votis habeamus, quàm ut in libe-
ra Regni Poloniæ Republica, nostris iuribus & libertati-
bus illasis vti frui possimus, quib⁹ rectè præstitis nec obe-
dientiam, nec subiectionem detrectamus, quàm maximis
possumus precibus demississimè Regiam Maiestatem ve-
stram oramus, ut inter cætera totius inclyti corporis mē-
bra, Ciuitatis etiam huius clementiorem rationem habere
dignetur, quàm ut eam quouis iuriam aut libertatum su-
arum

arum præiudicio vel possessionum detrimento prægrauari
velit, nedum vt eius Citationis instrumento, maioribus
quibusuis difficultatibus nos omnes implicari patiatur,
sed hoc potius suæ clementiæ proprium esse benignissime
statuat, vt rebus omnib. pacatis, & Citatione isthac abo-
lita, qua nostrorum omnium fidei et existimationi vehemē-
ter obtreclatur, honestis & legitimis rationibus, nobis si-
mul & cæteris Prussiæ Statibus, vnà cum regni totius
incolumitate, quàm optimè clementissimeq. consulatur.
Faciet rem hoc regiarum virtutum prædicatione dignissi-
mam, & vobis vicissim perpetuis inseruiendi studijs ac
obsequijs nullo non tempore promerendam &c. Datum
Gedani 19. Septembris Anno Domini 1576.

Ad Confiliarios.

R Euerendissimi, illustres, magnifici, generosi &c.
Cum Serenissima Regia Maiestas, dominus noster
clementissimus, nō ita pridem Legatos suos huc misisset,
vt coram eis iuramentum fidelitatis maiorum more præ-
staremus, vniuersi Ciuitatis huius Ordines nō quidem fi-
dem & subiectionem suam detrectare voluerunt, nedum
vt quibusuis modis à vetustissimæ vniōis & Incorpora-
tionis concordia secedere studerent, sed rationes suas
saltem, eo quo deet venerationis studio, prolixius expo-
suerunt, quibus nimirum impediti, rebus ita stantibus, ad
huc

75
huc quidem ad iusiurandum accedere non possent, cum neque Regia Maiestas ipsa Diuorum Antecessorum exemplo statibus Terrarum Prussiae iurasset, neque Ciuitatis iuribus, priuilegijs, libertatibus, grauaminibus, cautum & consultum fuisset, prout ex ipsius responsi exemplo, presentibus literis adiuncto, fusius ostenditur. Quae rationes cum eius sint generis, vt nec à fide & officio nostro, nec ab aequitatis norma nobis alienae viderentur, omnino futurum sperabamus, vt quicquid hacten^{us} difficultatis studio praestandae subiectionis obstitisset, benignioribus remedijs temperaretur.

Verum praeter expectationem nostram ijs omnibus in partem reiectis, Citationes literae quaedam inter Ordines sparsae sunt, quibus omnes de laesa Maiestatis, & rebellionis criminibus grauissimis, cum summa nostrorum omnium infamia, durissimis & ignominiosis sanè verbis euocamur. Quod eò magis dolemus, quod eius generis flagitia ne quidem ad cogitationes nostras vnquam perueniunt. Aliud longè maiorum exemplo didicimus, aliud etiam in colenda subiectionis fide serenissimis Antecessoribus debita, summa cum obsequentia, belli pacisq; tempore, cum impendio sanguinis etiam & fortunarum in hunc vsque diem constanter praestitimus. Neque verò videmus, qua ratione crimen laesa Maiestatis impingi nobis possit, cum Maiestati Regiae iurati nondum simus, nedum vt ipsius voluntatem de tuendis iuribus & libertatibus

M tibus

tibus nostris, & abolendis quæ per contrarium irrepserunt
grauaminibus, perspectam habeamus.

Neque illud rebellionis argumentum est, quod iura,
libertates, priuilegia nostra, sarta tecta cupimus, sed fide-
litatis potius indicium, quod quò vigilantiores in ijs tuen-
dis simus, eò Regia Maiestas in cōprobanda subiectionis
fide nos experietur constantiores.

Etenim negari non potest, superioribus annis, cum
vniuersæ Prussiæ, tum huius Ciuitatis iura, et priuilegia,
varijs modis interrupta, violata, ac penè non pessundata:
meminimus pro dolor, quibus nos artibus oppugnati, in
quas difficultates coniecti, quot grauaminum oneribus
tota Ciuitas afflictæ fuerit: Quin imo nunc etiam ex-
perimur, nos non solum ijsdem quibus antea calum-
nijs premi, quicquid pro salute vel vtilitate Reipu-
blicæ suscipimus, in sinistram partem detorqueri: Ve-
rum etiam arma in nos parari, nec quicquam fermè
prætermitti, quod ad extremam Ciuitatis perniciem per-
tinere videatur.

Quo minus vitio nobis à quoq̃ rectè verti poterit,
quod maiorem aliquam cautionem rebus nostris adhibe-
amus, neque perpetua sacramenti religione nos illige-
mus,

46
mus, priusquam & iurium indemnitate, & grau-
minum abolitionem exploratam habeamus.

Etenim Regem & dominum agnoscere, cuius
potestati fortunas, vitam, dignitatem, & famam quis
subijciat, priusquam sibi quoque prospectum sit, non
sine periculo committitur, cum fieri possit, & saepe fa-
ctum sit, ut Regibus etiam iuratis, literis & diplomati-
bus confectis, variae nihilominus difficultates iuribus &
priuilegijs obijciantur.

Præterea maximoperè nos afficit, quod etiam
ipsius de qua loquimur Citationis contextum cum summo
nostrorum omnium præiudicio coniunctum intelligimus.
Non enim euocamur ad tuendam innocentiam nostram,
quæ certè legitimi cuiusvis iudicii præcipua pars est, in
tam atroci præsertim crimine, sed saltem ad audiendum
& videndum nos in penas perperam irrogati criminis
declarari. Quasi iam hoc iuris in nos statutum sit, ut
ad cuiusvis sinistram delationem, non auditi, nedum
conuicti, rationibus nostris omnibus reiectis, ad sup-
plicium deposcamur, cuius quidem tam ignominiosæ
Citationis exemplum antehac Ordines non meminerunt,
& ut nunc res sunt longè fortassis atrociora, postquam
iurati fuerint, vereri coguntur.

M ij

Tandem

Tandem illud omnium grauissimum est, quod dum de Ciuitatis rationibus tractamus, dum rerum componendarum finem quaerimus aliquem, interim hostilibus irruptionibus pagi Ciuitatis infestantur, colonorum fortune diripiuntur, praedae tanquam ex hostico abiguntur. Quae quidem initia quantorum saepe malorum occasiones pariunt, exempla non desunt, quas etiam calamitates non Prussiae solum, sed etiam vniuerso Poloniae Regno conciliare possint, ominari saltem abhorremus. Nihil armis opus est in eos, qui saluis iuribus et libertatibus suis, subiectionem & fidem minimè recusant: & longè stabilius imperium est, quod beneuolentia potius quam vi & armis acquiritur, cuius tota ratio non in terrore bellico, sed in fide parère volentium consistit. Omnes certè Ciuitatis huius Ordines nihil magis cupiunt, quàm harum Terrarum tranquillitatem apprimè conseruari, nihil aliud in votis habèt quàm vt in libera vniuersi Regni Polonici Republica, suis etiam iuribus priuilegijs & libertatibus tutò frui possint, quibus saluis & illaesis nec subiectionem nec obedientiam debitam detrectant. Qua in re cum nihil iniqui petamus, nihil quod à Regia dignitate, vel Reipublicae cōmodo sit alienum optemus, Reuerendissimas Ill. & Mag. Dom. vestras perquàm reuerenter & diligentissimis verbis precamur, benignè dignentur ac velint, pro officio suo Senatorio, proq; perpetua erga nos gratia, fauore, ac beneuolentia, clementer operam dare & intercedere,

vt Serenissima Regia Maiestas, inter cetera totius inclyti corporis membra, pro innata sua pietate Ciuitatis etiã huius clementiorem rationem habere dignetur, quàm vt eam memoratæ Citationis argumẽto, quouis iurium aut libertatum suarum præiudicio, vel possessionum detrimento velit affici, nedum vt per vim armatam cum Prussie totius clade, Ciuitatem ad intolerabiles conditiones adigi patiatur, sed illud potius Regiæ suæ clementiæ pprium esse benignissimè statuatur, vt rebus omnibus pacatis, & præsertim Citatione isthac abolita, quæ nostrorum omnium fidei & existimationi vehemẽter detrectatur, nobis simul & Prussie statibus, vnà cum regni totius incolumitate, quàm optimè clementissimèq; consulatur.

Facient Reuerendissima Illust. & Mag. Dom. vestra rem non minus sollicitudini suæ Senatoriæ conuenientem, quàm vniuersæ Reipublicæ comprimis vtilem, & qua non solum perpetuam suam erga nos & vniuersam hanc Ciuitatem gratiam fauorem & beneuolentiam magis magisq; testabuntur, sed nos etiam longè deuinctiores reddent, ad summa inseruiendi & gratificandi obsequia, deinceps quoque maximo quo possumus venerationis studio demissè reuerenter & diligenter vbique præstanda. Datum Gedani die xjx. Septembris Anno 1576.

Responsum Consiliariorum.

Spectabiles famati, amici charissimi, salutem. Etsi merito nos offendere debeant, quæ à vobis, & in Regiam

M ij

giam Maieſtatem Dominum noſtrum clementiſſimum
& in Rempublicam vniuerſam regni, cōmittuntur, tamen pro munere noſtro Senatorio, quo omnibus regni nō modo terris & Ciuitatibus, verum etiam hominibus obſtricti ſumus, vt eorum ſalutis ac fortunarum paternam curam habeam⁹, indulgendū adhuc vobis aliquid putauimus Itaque à Regia Maieſtate prorogationem promulgationis contumaciæ veſtræ, quod ad diem vobis ab Inſtigatore dictam non adſueritis, impetrauimus, vt longius ſpatium vobis, ad ſaniora conſilia redeundi daretur. Et cum ad nos litteras dederitis, ad eas vobis reſpondere, & vos de officio veſtro paterne admonere voluimus. Etenim quo in errore veſamini, & quæ vobis tenebræ offundantur, tum ex literis veſtris, tum ex exemplo reſponſi Reuerendiſſimo Domino Episcopo Culmenſi, & Magnifico Dño Palatino Breſtenſi dati, animaduertimus.

Cauſſas præcipuas, cur Maieſtatem Sereniſſ: Regis noſtri, quam reliq. omnes Reipub. terræ, ciuitates, ac Ordines agnoſcunt, vos culturos ſolenni ceremonia interpoſita profiteri nolitis, has adfertis: Vnam quod illi vrbi à Regia Maieſtate prius iureiurando, & literis, de ſeruandis iuribus illius, caueri oporteat, Alteram quod pax & amicitia cum Cæſarea Maieſtate, & eius conſortibus antè componenda & ſancienda ſit, Poſtremam, quod actiones ſuperiorum temporum, quibus illa Ciuitas grauata ſit, tollere

tollere & abrogare Regia Maiestas necesse habeat. Quae
 omnia, quam aliena sint à pristina illius Civitatis in Reg-
 num Poloniae fide, & iuribus ac institutis communis Reipub-
 licae, quamque pernicioso non modo huic Reipub-
 licae nostrae, verum & omnis Christianis imperijs, & rebus
 publicis exemplo inducantur, facile quivis indicare potest.
 Vnicam urbem, seorsim, ab omnibus terris regni, ac
 ab ipsis terris Prussiae in quibus sita est, iusiurandum à
 Rege peculiare exigere? Quo iure civitas Gedanensis
 ad regnum pertineat, nihil necesse est pluribus com-
 memorare, cum id vos ipsi optime sciatis. Ad hoc, de quo
 agimus, satis est, eam libera Repub: Regni Poloniae, vt
 ipsi scribitis, contineri. Vtrum vero eius est, qui commu-
 nione eiusdem regni contineatur, separatim conditiones
 Regi ferre, separatim iusiurandum exigere, an potius
 vicini vel peregrini? Vtrum haec cōveniunt an non spon-
 sioni maiorum vestrorum, qua Regi Casimiro, eiusq; Suc-
 cessoribus ac regno, se vosq; posteros suos obligarunt?
 Recolite memoria illorum verba, vt qua religione tenea-
 mini agnoscatis. Promittentes, inquiunt, pro nobis hæ-
 redibus & successoribus nostris, sub fide, honore, ac one-
 re praestiti per nos iuramenti, quod Domino Casimiro Po-
 loniae Regi, & eius Successoribus Regibus Poloniae, ve-
 lut fideles & Subiecti, quemadmodū ceteri eiusdē Regni
 incolae, parebimus, auscultabimus, & obediemus perpetuo
 & in

in æuum &c. Et item: In ipsius D. regis & suorum Successorum Poloniae regum, ditione, potestate, gubernatione, subiectione, imperio & regimine, ab hac hora in perpetuum perdurabimus, & consistemus, nec vlllo tempore nos à corona Poloniae, cuius sumus corpus indiuiduū, scindi, sequestrari, aut alienari permittemus, aut consentiemus. At, inquiunt, isti qui vobis hanc caliginem obijciunt, Dignus Sigismundus de iureiurando dando terris Prussiae, cauit his verbis Priuilegij sui: Pollicemur illis ait praesentibus literis, quod quandocunque ipse Serenissimus Filius noster, post mortem nostram, ad aetatem legitimam, nempe ad annos quindecim completos perueniens, possessionem regni & dominiorum nostrorum adire voluerit, tenebitur illis id totum praestare, quod Antecessores nostri Reges Poloniae, & nos ipsi praestitimus, ex debito, ad quod eius Maiestatem, vt filium & successorem nostrum obligamus, videlicet, quod iurare debebit, omnia iura, libertates, & priuilegia, immunitatesque Terrarum Prussiae, &c. iuste & legitime donatas seruare &c. Fatemur sane & D. Sigismundum Augustum, & alios reges, iuramentum terris Prussiae dare debere, sed non separatim Ciuitati Gedanensi, nec ipsis terris Prussiae separatim, sed coniunctum cum alijs terris regni, cum quib. terrae Prussiae, vt est in priuilegio Casimiri, Communem habent coronationem, & quibus communiter, cum caeteris regni terris iusiurandum Craconiae, qua in vrbe reges coronari debent, à regibus

19
à Regibus datur, quemadmodum et Serenissimo Rege nostro, qui nunc rerum potitur, datum est. Ita enim & Sigismundus Augustus coniunctim terris Prussiae, & alijs omnibus iureiurando cauit. Nam in priuilegio, quod terris Prussiae, de iuramento Anno 1527. Cracouiae praestito, ipsis petentibus, concessit, sic scribit: Pro liberatione fidei diui parentis nostri, & securitate terrarum nostrarum Prussiae, praesentibus declarando, hoc nostrum iuramentum, bona fide dicimus & affirmamus nostram intentionem & mentem, tunc cum iurauimus, fuisse, nec alio consensu à nobis intellectum esse, quàm ut ipsum iuramentum, etiam ad terras Prussiae pertineret, ipsaeque terrae cum suis subditis in illo essent comprehensae, uti & comprehensos volumus & interpretamur. Hoc cum vidissent Torunij Senatores prudentissimi & ceteri ordines Prussiae, quod non adfuissent in coronatione, simili declaratione à Regia Maiestate accepta, pro suo officio in eius Maiestatis verba iurarunt. At vero iuramento Regis non modo non prospicitur, sed derogatur libertatibus terrarum Prussiae, quod in ea tantum iura & priuilegia iuravit, quae iuribus vtriusque gentis Polonicae & Lithuanicae non sint contraria. Quod nihil magis contrarium sit iuribus Cedanensium, ut scribitis, quàm Polonicae & Lithuanicae constitutiones. Quasi vero his in verbis agatur de iure priuato singularum prouinciarum, non autem de publico, vel, ut verbis iuramenti utamur, communi, totius imperij Poloni-

N ci &

cū & Lithuanici. Quæ vero gens vnquā fuit, quæ aliter
de iure priuato legem iusserit, quā, vt si quid in qua con-
tra rempub: eiusq; Maiestatem rogatum foret, eius rei ni-
hil rogatum fuisse iudicaretur? aut quod imperium, quæ-
uē res publica coalescere, aut tempus aliquod vel breuissi-
mum consistere potuit, in qua in legibus de iure municipa-
li ferendis, ius imperij, ac reipub. non fuerit exceptum.
Recognoscite Terrarum Prussiæ priuilegia, videbitis, an
illis Diui Reges nostri iuri publico derogare voluerint.
Sed dicent aliqui, cōmunis est Respub. Prussis cum Polo-
nis & Lithuanis, cur ergo Prussorum ius cōmune non
nominatur, sed Polonorum tantum & Lituānōrū in iu-
risiurandi formula? Quod non ita pridem bina imperia,
binæq; Resp. fuerint, Polonica & Lithuanica, & modo
ante aliquot annos, in vnum imperij vim ac ius contule-
rint. Id vero iam longo ante interuallo, Prussia cum Po-
lonia communicatum habuit, ppter eaq; terrarum & gen-
tium Poloniæ appellatione veniat. Hoc maiores vestri in
illa sponfione, de qua diximus, profitentur, nos & terras
prædictas, in ius, sortem, proprietatem, & titulum coro-
næ Polonicæ reintegramus, reunimus, &c.

Verum enimvero, ne cui res nouas molliant. bten-
tui hoc esse posset, iam satis prospectum esse videtur, decla-
ratione Regiæ Maiestatis publice Torunij facta, quod ius
cōmune Polonorum & Lituānorum intelligat, illud
cuius terræ omnes coniunctæ cum Polonia & Lituania,
in qui

50
in quibus est Prussia, participes sint. Iam vero quid illud
est, quæso, de pace cum Casarea Maiestate, & eius con-
sortibus? Scimus quidem Regiam Maiestatem, tanquam
Principem Christianum imprimis cupere, ut cum omnibus
principibus Christianis pacem habere possit. Sed quæ hæc
est indignitas, vnicam Urbem Regi, & vniuerso regno so-
lam, belli & pacis modum præscribere, nec nisi eius præ-
scriptum seruetur, fidelitatem velle præstare? an hoc vnq̃
non modo vni Ciuitati, verum & alicui prouinciæ licuit?
an hæc in re non summa autoritas et ius imperij consistit,
quam qui sibi arrogat, an non Maiestatem Regis & reg-
ni spernit? Nec vero etiam querela de grauaminibus sa-
tis vos excusat, quod non statim officio vestro, erga Regi-
am Maiestatem ac regnum satisfeceritis. Prius enim so-
lenni professione declarandum, quod à cōmunionē Reip.
non recedatis est, deinde in cōmuni repub. ac eius cōmuni
consilio more maiorum de iniurijs agendum. Etenim iure-
iurandi regij formula, satis indicat, post fidē Regiæ Ma-
iestati datam, semper Ordinibus tempus superfore, libere
coram Regia Maiestate de iuribus violatis cōquerendi, nec
quo minus id pressi iniurijs faciāt, ac per ordines Regiam
Mtēm admoneant, iusiurandum Regiæ Mtī datum illos
impediturum. Nam certe de iniurijs quorūvis, Reg. Mtās
iure cognoscere, non de facto constituere debet. Cognitionē
autem & decreti interpositionem, quomodo quis ab eius
Maiestate requirere & postulare potest, qui illam pro Re-
ge non agnoscat. Atque hoc quidem est, quod in Prussia,

ac ceterarum terrarū regni privilegijs de obedientia Regi
p̄stāda adscribitur, Saluis iuribus. Quam vero hæc à Regia
Maiestate non modo intēpestiue sed seditiose flagitatur,
nec tam flagitatur, q̄ à quibusdā sua fortuna non conten-
tis, omnia turbantur, & optimi ac fideles ciues seducun-
tur? Primum enim, quæ legatio ad Regiam Maiestatem
petendæ confirmationis iurium causa, & conquerendi de
grauaminibus, post coronationē Regiæ Maiestatis missa
est? Imo contra cum externis principibus cōmunicata con-
silia, non modo iniussu Regiæ Maiestatis, sed contra Re-
giam Maiestatem, exercitus ex milite externo comparatus,
portæ clausæ, tormēta ac præsidia disposita, extra urbem
miles collocatus, ad cōiurationē boni viri dolo malo indu-
cti & coacti, Cōmissariorum Regiæ Maiestatis ac Sena-
torum regni familiares, homines nobili loco orti, violati.
Quæ si non sunt crimina lesæ Maiestatis, quæ ratio, qua
ledatur Maiestas Regis & Reipub: reperietur? Ut hæc
quæ in vrbe illa facta sunt, non tam nostris, quam legum
de crimine lesæ Maiestatis sancitarum, ac præceptorum
veterum iurisconsultorum fere verbis cōcepta omnia vi-
deri possint. Quo in rerum statu, quid potestatis habuerit
Regia Maiestas, quam facultatem ab ordinib. concessam,
non necesse est vobis declarare. Scitis quid antiquitus de
ijs, qui habendi sint pro rebellibus sit sancitum. Est enim
lex non nunc excogitata, sed antè multis seculis lata, eos
esse indicatos criminis Maiestatis, non qui sententia Im-
peratoris,

peratoris, aut regis condemnati sint, sed qui laeserint Regis
& Reipub. Maiestatem. An enim seditio, tumultus, por-
tarum occlusio, militis externi in urbem ingressus, educlæ
ex urbe copia, obscuræ esse possunt. Tacemus de alijs in-
dicijs, quæ suo tempore possunt demonstrari. Quid vero
interim Regia Maiestas? ut clemens & benignus prin-
ceps non vi, sed iure vobiscum agere voluit. Authoribus
& capitibus istius seditionis dicere diem iussit. Interim
vero quid actum est? Certe non magis erga Regiam Ma-
iestatem & Rempub: pietas ac fides à vobis declarata est.
Nemo comparuit. Contumacia iam per scribam annota-
ta, vix sero per manus litera missa. Nec tamen à nobis
benevolentia finis factus. Dilatio promulgationis decreti
Regia Maiestatis, ab ipsius Maiestate in crastinū, & ac-
ceptis literis vestris, longior ad diem Lunæ impetrata.
Itaque cum omnia humanitatis officia, pro cōmunionē
Reipub: iam vobis præstiterimus, hortamur vos & obte-
stamur, quod nobis postea facere, pro nostra erga Regiam
Maiestatem ac patriam fide, non licebit, ne vos ipsi vobis
desitis, & die dominico ad Regiam Maiestatem, viros ali-
quot insigniores, conciuēs vestros mittatis, per quos sub-
iectionem Regia Maiestatis, ut debetis, solenniter profi-
teamini. Alia ratio abolendæ istius Citationis nulla est.
At nondum iurauimus, dicitis, Reg. Maiestati. Quomo-
do igitur criminis offensæ illius Maiestatis condemnabi-
mur? Quasi vero non tantundē sit, imminuere Ius Reip.

aut vni tantum Regi viuenti, non etiam futuris Regibus Poloniae, se subiectam fore Ciuitas hæc vigore priuilegij, cuius suprà verba adscripsimus, iurare consueuisset. Mementote à quibus Gedanum conditum sit, deinceps vero quod durum iugum hæc Ciuitas ab exteris, occupato alijs bellis Vladislao Rege, per speciem auxilij intercepta pertulerit, à qua tempestate, quæ illi ac eius ciuibus, eorumque vxoribus & liberis impendebat, per Casimirum Regem erepta, & liberata, vt mercibus Polonicis amplificata, beneficij ac immunitatibus à Regib. nostris aucta sit. Cognouerit autem aliorum imperium magis sperando fortasse, quàm experiundo, suaue esse. Ne quis vero & hoc fingere possit, non esse securum aditum ad Regiam Maiestatem, obtinuimus insup à Regia Maiestate, pro nuncijs vestris literas Salui conductus, quas ad vos mittimus. Etsi vero Regia Maiestas, cum aduersum se & regnum concitatam ciuitatem, arma sumpsisse videret, iure optimo, statim armis vti aduersus illam potuisset, tamen pro sua benignitate id suis prohibuerat. Si quæ vero damna alicui illius pago data esse liquebit, quod si accidit, certe inscia Regia Maiestate accidit, ea vt sarciantur, operam dabimus, modo vtrum vos pro Subditis Regie Maiestatis ac Regni, vt tenemini, gratis, sciamus, Id quod, vt declaretis, nuncios vestros ad Regiam Maiestatem mittatis. Qui die dominico in regiam veniant. Nam ne nos quidem diutius Regiam Maiestatem morabimur, quo minus ius suum ac regni deinceps,
alia

32
alia etiam ratione tueatur. De Legatione in Sueciam,
ad sollicitanda contra vos auxilia missa, sane ab incerto
authore audiuitis. Et valde miramur vobis id persua-
sum esse, cum nemo antè de tanta obfirmatione animorū
vestrorum suspicari potuisset, quæ si cognita fuisset Re-
giæ Maiestati & Ordinibus, illos etiam certe quæ sint to-
tius Regni, quæ vnius vrbis vires non latuisset. Valete,
Ex arce Mariemburgē die xxj. Septembris Anno Dñi
M. D. Lxxvj.

beneuoli

Consiliarij & Officiales Regni Polon-
niæ & Magni Ducatus Lithuan-
iæ, cæterarumq; terrarum ijs coniun-
ctarum.

Stephanus DEI gratia Rex Poloniæ,
Magnus Dux Lithuan-
iæ, Rursiæ, Prus-
siæ, Masou-
iæ, Samogitiæ,
Liuoniæ, &c.
Dominus. necnon Transyl-
uan-
iæ Prin-
ceps.

S Ignificamus tenore presentium quorum interest vni-
uersis & singulis. Cum pro clementia & officio no-
stro Regali, iura & priuilegia Regni Poloniæ, magniq;
Ducatus

Ducatus Lithuanie & terrarum ijs coniunctarum, Cracouie, in felici Coronatione nostra iuramento sanxissemus, iuxta formam eiusdem iuramenti in Comitibus dictae Coronationis nostrae editam, accidit, ut Consiliarij et Ordines Terrarum nostrarum Prussiae circa illud nostrum iusiurandum, ac Coronationem nostram non adessent, unde de iure Coronationum Regum, quod commune cum alijs Regnicolis habent, periclitari videbantur, atque etiam cum in dicto iuramento specificè & nominatim dictarum Terrarum Prussiae mentio facta non esset, verebatur idem Consiliarij & Status dictarum Terrarum, ne qua dubitatio inde oriretur, quo minus dicto iuramento terris quoque Prussiae obstricti videremur. Itaque cum ad dictas terras venissemus, supplicatum nobis ab ijs est, ut hanc dubitationem declaratione nostra tolleremus. Cui quidem supplicationi benigne annuens, de consilio & consensu Consiliariorum nostrorum, primum viua voce in facie Senatus, & aliorum multorum nostrorum subditorum declarauimus et interpretati sumus hoc iuramento, quod Cracouie fecimus, terris quoque dictis Prussiae, ac eorum hominibus, cuiuscunque Status & conditionis nos astringi. Deinde vero pro maiori eius rei euidencia hisce quoque literis nostris, hoc idem nostrum iuramentum declarando, bona fide dicimus & affirmamus, nostram intentionem & mentem tunc cum iurauimus, eam fuisse, nec alio sensu à nobis intellectum esse, quam ut ipsum iuramentum
etiam

etiam ad Terras Prussiae pertineret, ipsaq; terræ cum suis
Subditis, in illo essent comprehensæ, vti & comprehen-
sas volumus & interpretamur. Hoc item illis cauimus
cauemusq; per præsen, quod iuxta Priuilegium Diui An-
tecessoris nostri Casimiri Regis, debent habere cum reli-
quis Regnicolis cōmunē electionē & Coronationē Regum
futurorum, eoq; iure saluo & illaso vtentur temporibus
perpetuis. In cuius rei fidem & testimonium Sigillum no-
strum præsen literis est appensum & manu nostra sub-
scriptū. Datum Thorunij penultima die Augusti Anno
Domini M. D. Lxxvj. Regni vero nostri primo.
Stephanus Rex.

LITERÆ SALVI- conductus.

Stephanus DEI gratia Rex Poloniae,
Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prus-
siae, Masouiae, Samogitiae &c. necnon
Princeps Transilvaniae &c.

Significamus præsentibus literis nostris, ad quos perti-
net vniuersis & singulis harum notitiam habituris:
Quia nos ex gratia nostra Regia & ad intercessionem Cō-
siliariorum nostrorum, ne quis seueritatem nostram ni-
miam cōtra quosuis subditos nostros aliqua ex parte forte
O prætere

prætendere possit, Nuntijs Gedanensibus ad nos in certis negotijs Reipub. ipsius Ciuitatis proficiscentibus, Saluum Conductum nostrum Regium plenamque & omnimodam securitatem ad nos veniendi & rursus ad suos redeundi dare & concedere annuimus. Prout damus & concedimus harum serie literarum, ita ut hoc Saluo Conductu freti ipsi Nuntij Marienburgum cum suo comitatu ad nos venire & negotia sibi commissa disponere, illisque dispositis vel non dispositis rursus Gedanum redire liberè, securè, quietè, pacificè & absque cuiusvis impedimento possint & valeant, Personis, equis & rebus eorum ac famulorum ipsorum per omnia saluis. Quos quidem Nuntios non debemus apud nos retinere ultra duos dies, diem Dominicum & feriam secundam proxime instantem, à die aduentus ad nos computando. Quocirca vniuersis & singulis subditis nostris in Regno & dominijs nostris constitutis, cuiuscunque dignitatis, præeminentie status & conditionis existant mandamus & seuerius præcipimus, quatenus hunc nostrum Regium Saluum Conductum firmiter teneatis & obseruetis, tenerique & obseruari ab omnibus quorum interest per omnia faciatis, Nihilque contra eiusmodi Nuntios Ciuitatis nostræ Gedanensibus aut eorum famulos committere aut facere directè vel indirectè per se aut submissas personas, nec vim aliquam illis vel rebus ipsorum inferre audeatis nec aliquis vestrum audeat. Aliter itaque non facturi pro gratia nostra & pena contra Violatores Salui Conductus

ductus nostri Regij legibus sancita. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum presentibus est subimpressum. Datum Mariemburgi vigesima prima die mensis Septēbris. Anno Domini 1576. Regni nostri primo.

Stephanus Rex.

His quidem literis hortabantur Dñi Consiliarij, ut nos officij faciendi gratia sisteremus: Verum an isthoc biduo, res adeo difficilis, ex omnium Ordinum sententia tractari, concludi, nedum Internuncij, quibus alioquin iter vnius diei conficiendū esset, cum idoneis aut sufficientibus mandatis expediri potuerint, ex rerum & locorum conditionibus facile fuerat colligendum. Vnde verosimili⁹ videbatur, omnes istas difficultates ab aduersarijs obiectas, quo magis nos festinatione praeuerterent, quam ut rem cōtrouersam æquis rationibus componi cuperent. Nobis autem in ea temporis angustia nihil aliud integrum erat, quàm Regiam Maiestatem his supplicibus votis humilimè deprecari, Dominos autem Consiliarios de rei summa perquàm reuerenter admonere.

Literæ ad Sacram Regiam Maiestatem.

Serenissimæ potētissimæq; Rex ac Dñe, dñe clemētiss: &c. Nihil nobis hactenus maiori curæ fuit vnquā, neque nunc aliud summo quo fieri debet, agimus studio, quàm quo pacto cum Regiæ vestræ Maiestatis clementia Ciuitatis huius rationes quàm optimè constantissimæq; cōsiliare possimus: Et eam ob causam, quicquid huc vsque

O ij

difficultatis

difficultates obstiterit, non semel tam verbis quàm literis
demississimè contestatum fecimus. Absit enim, vt quicq̃
hac in parte à fide vel officio nostro alienum cōmittere,
nedum nos à vetustissima nostrorum maiorum incorpo-
ratione seiungere velimus. Interim autem cum summo
nostrorum omnium dolore experimur, nos non solum du-
rissimis edictis euocari, & eiusmodi criminibus onerari,
à quibus cogitationes nostra semper abhoruerunt: Verum
etiam posthabitis equissimis excusationibus nostris, adedò
festinanter in ea causa procedi, vt vix facultas circum-
spiciendi res necessarias, nedum alijs modis aut rationibus
rem tractandi ppter itinerum obsidiones, & vicinorum
agrorum direptiones, securitas hactenus relicta videatur.
Quod cum per se in his terris inauditum, et a Regiæ Ma-
iestatis vestræ tantopere p̃dicata clementia pietateq̃ longè
sit alienissimum, humilimis precibus oramus, dignetur cle-
mentissimè Regia vr̃a Maiestas, in hac causa, qua de iurib.
libertatibus publicis, de honore, fama, vita, & fortunis
nostris agitur, eam adhibere benignissimam moderationē,
vt clementioribus modis Ciuitati consulatur, ac de ratio-
nibus eius maturius ac tutius deinceps tractari possit, neue
nos vel temporis angustia, vel cuiusvis contumaciæ q̃ lon-
gè à nobis abest pr̃textu, pr̃grauari patiatur. Faciet
rem perpetua sua clementia maximè dignam, nobis autē
omnibus quibus debemus ac possumus fidei & obsequij
generibus humilimè p̃merendam. Datum Gedani die 23.
Septembris Anno 1576.

Ad

Ad Confiliarios.

R *Reuerendissimi, illustres, magnifici, generosi &c.*
Ex literis Reuerendissimarū Illust. & Mag. Dom.
vestrarum abundē perspeximus, in quam partem ea quæ
de rationibus nostris nuper ad Easdem prolixē perscipsi-
mus acceperint.

Nobis sanē liquidō conscij sumus, nihil nos neque
cogitare neque petere, quod non optimo iure Ciuitatis hu-
ius rationes desiderent: aliter autem ac in sinistram fermē
partem pleraque accipi, vehementer dolemus, præsertim
quod toties tam verbis quàm literis officij nostri rationes
declarauimus, neque nunc quidquam à fide officioq; nostro
alienum cogitamus.

Caterum quo minus vel ad singulas partes literarum
Reuerendissimis Illust. & Mag. Dom. vestris responde-
amus, vel etiam tantæ nunc rei translationem instituamus,
ipsa temporis angustia nos excludit. Etenim heri cum iam
aduersperasceret, literæ nobis reddite sunt (nec enim pro-
pter Ordinū absentiam prius fieri potuit) quæ cum præter
morem, omnibus Ciuibus & incolis inscriptæ sint, cum ijs
cōsultandi longē amplius spaciū requiritur, quàm vt tam
festinanter cum Ordinibus in eam sententiam, qua rebus
hisce consultum sit, conueniamus.

Præterea vehementer illud nobis obstat, atque his
ipsis rebus maximum impedimentum affert, quod interim
dum Legati, literæ, citationes mittuntur, nuper pagus

Prustensis, nunc etiam villa nostra VVarzensis, necnon pagus Burggrabij Regij Labischaw, hostiliter dissipatur ac deuastantur, non solum equis, bobus, pecorib. abactis, frumento & cōmeatu ex horreis & agris deportatis, cæteris rebus confractis, diuulsis, perditis, sed nouo crudelitatis etiam genere homines inauditis tormētorum instrumentis & cratibus excruciantur. Peruasit isthæc licentia ad possessiones etiam Xenodochiorum & Hospitalium, quorū agros ab hospitibus istis defendi magis æquum erat quàm deuastari.

Scribunt Reuerendissimæ Illust. & Mag. Dom. vestræ, isthæc inscia Regia Maiestate fieri, quod si ita est, ad Regiæ Maiestatis auctoritatem pertinet, eiusmodi facinora cōercere: Quapropter cum hæ res amplio rem omnino deliberationem exposcant, quantò possumus diligentissimis verbis perquàm reuerenter oramus, vt Reuerendissimæ Illust. & Mag. Dom. vestræ prolixius temporis spacium, nec non pro hominibus nostris pleniorē vltro citroq; cōmeandi securitatē nobis impetrare dignētur, quocum cæteris quorū interest, ac sine quorū scitu & consensu nihil in hoc difficilimo negotio peragere valem⁹, pro rei ipsius grauitate, maturius deliberare possimus, ac interim benignè prouidere velint, ne prætextu Citationis editæ, Ciuitatis huius rationes publicè priuatimue vel iniuria, vel detrimento, nedum aliqua grauiori calamitate vel infamia afficiantur. Interest hoc ipsum totius Regni, vt
pacifice

pacifice potius ex æquo & bono componantur omnia, & ut his initys ad maioris (quod absit) mali cuiusvis occasionem procedatur. Cuius rei benignè conficiendæ quem admodum in Reuerendissimis Illust. & Mag. Dom. vestris maximam spem repositam habemus, ita nos omnes isthoc paternæ propensionis beneficio, ad omnem quæ nostræ facultatis erunt obsequiorum studia longè sibi reddent deuinctissimos. &c. Datum Gedani die xxij. Septembris Anno Dñi M. D. Lxxvj.

VErum, licet his eo quo pmissum est modo scriptis, tamen præter opinionem ipso die Lunæ 24. Septēbris, qui bidui fide compræhensus erat, rumore allatū est, Civitatem palàm proscriptionis Decreto perduellem iudicatam: neque diu pòst Regij milites, in possessiones Ciuitatis, in minorem Insulam armati irrumpunt, Stationarios aliquod nostros, qui præsidio rusticis ad prohibendas rapinas, iam ante dies aliquot captas, collocati fuerant, vnà cum rusticis depræhensis, partim trucidant, disseccant, partim captiuos abducunt, & diuendunt, agros, pagos, templa, villas, domos, tanq̃ in hostico depopulantur, diripiunt, prædas abigunt, homines miserè trucidāt, multaq̃ passim insolenter admittunt: cuius generis rapinarum & incendiorum in hunc vsque diem nullum ferme neque finem neque modum experimur. Cæterum qualis hic ordo iudicij fuerit, in euocandis & proscribendis nobis,

nobis, quatenus legibus ac moribus Regni & Prussia cõ-
gruat, iurisperitorum sit arbitrium. Nullus equidem est
ex Ordine nobilitatis Polonorum, qui principis sui priua-
to iudicio honorem, famam, vitam, fortunasq̃ suas, sine
Regni Consiliariorum præsentia, sine legitima cognitione
iuris, expositas velit: nedum vt Ordinis Senatorij Status
aliquis Regni vel prouinciarum, cuius inter cæteros con-
ditionis hæc etiam Ciuitas censetur, ad meras calumnias
perpetuorum aduersariorum, ipsis fermè solis præsenti-
bus ac vrgentibus, adeò leuiter, indicla causa, iure de-
buerit proscribi, mox etiam rapinis, cædibus, & incendijs
hostiliter affligi: præsertim, quod magis est, absentibus
& non consentiētibus harum Terrarum Consiliarijs, qui-
bus cum Regia Maiestas, expresso cõmunis priuilegij præ-
scripto, caussas eiusmodi notabiles, quæ non solum Ciui-
tatis huius, sed totius etiam prouinciæ, salutem & perni-
ciem concernunt, tractare, definire, determinare tenetur.
Quamquam autem rebus tam inique comparatis, promi-
scua ciuium multitudine tam indignis modis vehementer
exacerbata, nec causæ nobis deessent, nec iuris naturalis
ratio, vim maiorem, quoad facere possemus, à nobis pro-
pulsandi, & aduersariorum nostrorum, qui calamitatis
huius auctores essent, expensis iam ex plurimarum ratio-
num calculo paria faciendi: Tamen atrociora vitantes,
& causam maioris calamitatis à nobis testatò remouere
cupientes, vt omnibus constaret hominibus nos pacificam,
Regiæ

67
Regiæ Maiestatis gratiam & clementiam, quàm inimi-
citas experiri malle, Cives & milites, quantum humana
fieri potuit opera, prohibuimus (quãquam ne sic quidem
tot iniurijs extimulata multitudo coërceri potuit) ne cui
damnum facerent, neue cum Regijs militibus, qui nihilo-
minus prædatum ad fossas fermè Ciuitatis excurrerant,
manum confererent. Die verò mensis Septembris vige-
sima septima, Tubicen quidam in urbem aduenit, cum
schedula germanicè, sed malè scripta, cuius tenorem in
vicis & plateis omnibus proclamare debuerat: nec aliud
quidq̃ indicio penes eum erat, a quo vel quibus cum man-
datis fuisset ablegatus. Non abnuìt Senatus, quo minus
ille mandatum exequeretur, veruntamen cum non absque
periculo futurum esset, multis hominum milibus, ob in-
cendia minoris Insulæ, & vicinarum villarum, quæ eti-
amnum oculis conspici poterant exacerbatis, ipsius tubici-
nis arbitrio rem cōmittit. Ille periculum facile colligens, &
incepto desistere cōmodissimum ratus, cum literis quæ se-
quuntur ex Ciuitate deducitur.

Schedula Tubicinis ex idiomate Ger-
manico, quantum intelligi potuit,
translata.

Nouit Sacra Regia Mtās Dominus noster clemen-
tissimus incolæ huius urbis esse fideles Regni Sub-
ditos, sed quosdam suo priuato compendio studentes, eos
P. falsis

*falsis dictis seducere, Quasi Maiestas Regia Priuilegijs
huius Ciuitatis detractum ac derogatum cupiat, quod nū-
quam in animum induxit, Sed si quisquam ius infringere
velit, esse muneris Regij vnum quemlibet pones iura sua
conseruare ac tueri. Quare cum animaduertitis quam
fortunam illi experti sint, qui vi Maiestati Regiæ resiste-
re voluerunt & prohibere ne cum suo exercitu ingredere-
tur: Monet vt petant ac cupiant ipsius Maiestatis grati-
am, nec permittant bona sua vastari, vxores, liberos &
seipsos trucidari, Si vero id non feceritis, dabit operam R.
Maiestas, vt pauco post tempore omnes in illius manus in-
cidatis, nec mentem eius ad lenitatem aut misericordiam
reuocare possitis, sed miseranda morte omnes cum extrema
internatione atque excidio pereatis. Si vero gratiam eius
Maiestatis aucupaueritis, Maiestas Regia vobis iustam
ac debitam gratiam referet, & libertates, Priuilegia ac
iura vestra inuiolatè seruabit.*

*Literæ Senatus ad Regiam Maiesta-
tem Tubicini datæ.*

*S**Erenissime potentissimeq; Rex ac Dñe, Domine cle-
mentissime &c. Venit ad nos hodie præsentium ex-
hibitor, cum Scheda quadã, quam publicè volebat pro-
clamare, in eam fermè sententiam scripta, vt Serenissime
Regiæ Maiestatis vestræ nomine vniuersos Ciues ad Re-
giæ clementiam eius complectendam, rebellionem verò
seponendam,*

38
seponendam adhortaretur. Quod an citra periculum eius futurum esset, vniuersa plebe, propter publicas possessiones in omnium conspectu nuper deuastatas, nunc etiam hostiliter concrematas, vehementissimè cōmota, ipsiusmet arbitrio cōmisimus: qui rebus aliquanto propius inspectis, proclamationem eam vtilius censuit intermitteri. Nos verò non mediocri dolore conficimur, nos & vniuersam Ciuitatem, præter innocētiam nostram, hostilibus sanè modis affligi, non à Regia Maiestate vestra (quod cogitari nefas existimamus) sed per eos, qui iam compluribus annis penè nihil magis quam Ciuitatis pernitiem exoptant ac moluntur. Etenim quanam alia causa sit, non intelligimus, præter culpam nostram isthæc fieri Deum et conscientiam testes locupletissimos habemus.

Nam nec fidem & subiectionem nostram detrectamus, nec à cæteris Ordinibus Regni nos seiungimus, modò nostris etiam iuribus, priuilegijs, libertatibus, & tot incumbētibz grauaminibus, more maiorum, rectè prouideatur ac consulatur. Id quod iam antea pluribus literis, responsis, tractationibus abundè superq̃ tam disertè declarauim⁹, vt minimè nunc opus sit denuo cōmemorare:

Cæteri plerunque subditi, cum nouus princeps inauratur, eò sunt ad officium suum alacriores, quod libertates suas nouis immunitatibus auctum iri sperant, soli nos tam infelici fato conflāmur, vt nec eorum q̃ nunc sunt incolumitatem satis habeamus exploratam, quinimo

P ij inauditis

inauditis hæc lenius cladibus, interim dum nobiscum ultro
citroq; tractatur, plusquam hostiliter affligamur. Idque
magis eò dolet, quod ne quidem Internuncios ad Regiam
vestram Maiestatem tuto mittendi, deq; rebus nostris cum
ipsamet sufficienter agendi, propter itinerum obsidiones,
& publicè nunc usurpatas direptiones, eo quo necessum
est temporis spacio, facultas nobis relicta fuerit. Neque
certè dubitamus, si nunc etiam Maiestas vestra Ciuitatis
causam clementius attendere, remq; omnem ex Internun-
cijs nostris maiore cum securitate cognoscere dignabitur,
quin deinceps æquiori erga nos omnes animo sit futura:
Nam quæ iura, quasq; libertates maiores nostri suo san-
guine comparatas nobis tradiderunt, ea posteris intacta
non relinquere, perpetua cum infamia nostra dubio pro-
cul, ipsa Maiestate vestra iudice, cõmitteremus. Quapro-
pter iterum ac iterum humilimis precibus supplicamus,
dignetur benignissimè Sacra Regia vestra Maiestas rebus
his omnibus maturè tractandis & ex æquo bonoq; compo-
nendis, clementiorem aliquem modum adhibere, quàm ut
hæc terras cum fidelium subditorum irreuerabili de-
trimento spoliari, vri, deuastari patiatur. Faciet rem be-
nignitati suæ Regiæ planè consentaneam &c. Datum
Gedani die 27. Septembris Anno 1576.

Eodem etiam die Regiæ Maiestatis nomine literæ, in-
ter rusticos & colonos Insulæ minoris iam antea
spoliatos

33
spoliatos & eiectos, sparsæ sunt, quibus iubebantur ad la-
res suos promissa securitate reuerti. Quorum nonnulli re-
uersi sunt, verum nec ea quæ iam amiserant receperunt,
& quod reliquum erat substantiæ, pecorum, vel peculij,
ereptum, maciatum, vel abduclum.

Literæ Regiæ ex Polonico idioma-
te translatae.

Stephanus DEI gratia Rex Polonię &c.

VNiuerſis & ſingulis Subditis noſtris omnium in-
ſulæ villarum, ex quib. hoc tempore ſubditi noſtri
ceſſerunt, Significamus hanc eſſe voluntatem & manda-
tum noſtrum, vt quilibet ſine mora ad ades, agrum &
facultates ſuas quanto cyus cum vxore, liberis & vniuer-
ſa ſubſtātia reuertatur. Id ſi feceritis, rebus veſtris, ſicu-
ti antehac, ſecurè vti poteritis. Si vero aliter facere &
cum rebellibus habitare, & vos illis permiscere præſum-
pſeritis, non tantum domos & facultates veſtras amitte-
tis, ſed etiam vitæ periculum ſuſtinebitis.

Quare absque mora ad veſtra reuertimini, certi,
quamprimum reuerſi fueritis, vos ijs ſecurè uſuros, &
ſub proteſtione noſtra ita futuros, ne vos etiam minimū
malum offendat, ſub graui indignatione noſtra aliter non
facturi. Datum Grebini die 17. Septembris Anno Dñi
1576. Regni noſtri Anno primo.

Stephanus Rex.

P iij

Interim

INterim cum Grebinum, in Ciuitatis villam, Regia
Maiestas processisset, Internuncios eò nostros, accepta
fide publica, bonaq. spe difficultates adhuc enatas bone-
stis conditionibus componi posse, cum ijs quæ sequuntur
mandatis, ablegauimus.

INSTRVCTIO EORVM
quæ Serenissimæ Regiæ M^{ti} Poloniæ &c.
Dño nostro clemētissimo Ciuitatis Ge-
danensis ex omnibus Ordinibus Inter-
nuncij, Spectabiles clarissimi & famati
Dñs Petrus Behm Burgrabius, Tidemā-
nus Gisius Iuris V. Doctor, Conradus
Lemke Scabinus, et Ciriacus à Vechteld
Centumuir, humilimo venerationis stu-
dio proponent.

Serenissimæ Regiæ Maiestati Domino nostro clemē-
tissimo, primum omnium Internuncij nomine totius
Ciuitatis humilima obsequiorum studia, cum summa ve-
rationis obseruantia, & inseruiendi promptitudinem ab
Ordinibus demississimè offerent. Simul Eidem Maiestati
Regalis dignitatem ac euectionē ad inclytum Poloniæ
Regnum, verbis & animis humilimè congratulabuntur,
Votis

60
Votis omnibus Deum omnium imperiorum dispēsatorem
religiosissimè comprecantes, vt felicissimum hoc regimen
cum ipsius Maiestatis perpetua & immortaligloria, toti-
usq; Regni salute, cōmodo & tranquillitate coniunctum
sit, ac inter cetera laudatissimi Regni membra hæc quoq;
Ciuitas clementiorem Maiestatis eius animum, quàm ha-
ctenus senserunt Ordines, cum promptissimo subiectionis
& fidei studio possit experiri.

Deinde verbis quàm diligentissimis factum excusa-
bunt, cur hæctenus ad Regiam Maiestatem nomine Ciui-
tatis Internuncij missi non fuerint. Nam præter alias dif-
ficultates, quibus publicè Ciuitatis rationes non vno modo
premuntur, illud Ordines magnopere distulit, quod statim
circa Maiestatis eius aduentum in Terras Prussię, Ciui-
tatis Legati vix etiam in consilio Terrarum publico secu-
ritate sua vti potuerint, interim autem impedimenta lon-
gè maiora superuenerunt, vix omnibus obsessis, & belli
terrore in agris vndique circumulato, sic vt ad Regiam
eius Maiestatem omnis ferme nobis aditus fuerit p̄clusus.
Quapropter humilimè petendum & obsecrandum, ne Re-
gia Maiestas hanc moram ad vllum (quod semper absit)
sui despectum, nedum ea quæ studio conseruandorum iu-
rium, priuilegiorum ac libertatum suarum ab Ordinibus
necessario suscepta sunt, ad rebellionis aliquod crimen in-
terpretari dignetur.

Huic illud etiam addent Internuncij, grauissimo
cum

tum omnium mœrore ad Ordines referri, contumaciæ decretum nuper aduersus Ciuitatem esse promulgatum, post habitis & æquissimis rationibus, & declarationibus Ordinum de subiectionis & fidei studio non semel in mediū adductis: præsertim cum ea temporis angustia ne quidem Internuncij, cum eorum quorum interest consilio tam celeriter potuerint expediri. Quamobrem humilimis precibus orabunt, vt Regia Maiestas pro innata sua pietate, quam perpetuam nobis esse percupimus, clemētissimè providere dignetur, ne Decretum istud Ciuitati damno vel præiudicio sit, neue per illud ea quæ deinceps tractanda sunt vel impendantur, vel eius respectu grauius quicquam vel acerbius in Ciuitatem consulatur.

Præterea, quod ad subiectionis professionem attinet, quanq̃ Ordines æquum se petere iam pridem existimauerint, vt Regia Maiestas, more diuorum Antecessorum, Terris Prussiæ peculiare iusiurandum daret: tamen cum animaduertant, Eam neutique suæ dignitatis id ducere, quod præsertim ceteri Prussiæ status hoc amplius nō vrageant, illud saltem & Regiam Maiestatem clementissimè facturam humilimè confidunt, vt publico diplomate caneatur, quod per iuramentum Cracouiæ præstitum iuribus, priuilegijs, & libertatibus Ciuitatis, nihil debeat derogari.

De confirmatione porrò immunitatum & priuilegiorum suorum, exemplo Diuorum Regum Antecessorū solennib. literis edenda, minus eò dubitant Ordines, quod eandem

41-
eandem Regia Maiestas cæteris Terrarum Prussia stati-
bus partim clementissimè præstitit, partim etiam libera-
lissimè cum augmento promisit. Petant autem humilimè,
vt eo præ cæteris exemplo quo Diuus Sigismundus fecit,
Confirmatio perscribatur.

Tandem cum plurima sint grauamina superioribus
annis cōtra Ciuitatis iura, priuilegia, libertates, antiquis-
simas consuetudines ingesta, quæ sunt eius fermè generis,
vt nisi cū abrogentur tū emendentur, Ciuitatis status
incolumis conseruari minimè valeat, quàm possunt Or-
dines humilimis precibus, et summo quo debent subiectio-
nis studio petunt, obsecrant, orant, supplicant, ac obtestā-
tur, vt Sacra Regia Maiestas in conseruando vniuersæ
Reipublicæ statu tranquillo & felici, Ciuitatem hanc etiā
saluam & incolumem permanere, offensiones omnes &
quicquid inde difficultatis secutum est, penitus aboleri,
quodq; maximum est ijs grauaminibus exonerari eò cle-
mentius velit, quo fidem eius in posterum experiri con-
stantiorem exoptet.

Vellent quidem Ordines, atque id maximè se decere
non ignorant, & sæpe quidem illud cogitarunt, & nunc
cogitant, cum Regia Maiestate tot grauaminum incum-
bentium rationes, & quicquid ijsdem adhaeret difficulta-
tis, per Internuncios suos in eam rem mittendos, humili-
mo cum obsequendi studio tractare, ijsdem remedium ali-
quod opportunum inuenire, ac si fieri posset, etiam simul

Q & semel

Et semel, cum eius Maiestatis benignissima equitate, Et Ciuitatis vniuersæ cōmodo easdem terminare atque componere. Verum eiusmodi res sunt, vt nec tam angusto spacio confici possint, nec Ordinibus integrum sit, Internuncijs quibusuis aliò mittendis rei summam committere, nec omnino nisi præsentibus Ordinibus commodè valeant expediri.

Proinde si Regiæ Maiestati clementissimè videretur, hac in parte Ciuitati quidpiam indulgere, eiusdem benignissimo subijciunt Ordines arbitrio, num ex Maiestatis suæ Consiliarijs quosdam, Ciuitatis huius rationum nō imperitos, neque suspectos, sed pacis Et reipublicæ amantes, deligere velit, qui cum ordinibus pacatè omnibus de rebus sufficienter tractent, Et vnà cum ipsis rerum harū finem commodissimum dispiciant, priusquam Ordines ad iniurandum adigantur. Sperant Ordines si benignius Et pacatius aliquantum agatur, non difficulter alijs etiam remedijs, Et ad Regiæ Māis voluntatem, Et totius Regni tranquillitatem, simul Et Ciuitatis huius incolumitatem posse bona cum gratia perueniri. Sic etiam, Ordinibus in ipsa re qua de agitur præsentibus, dubio procul appareret, ea quæ nunc fiunt, non quorūdam priuato studio componi, sed publico omnium decreto suscipi.

Hoc pacto Regia Māis vltro sese molestijs hisce liberauerit, nec opus sit maiori quopiam incōmodo, quàm hactenus eius satis superque fuit, Ciuitatem Et viciniam omnem

omnem aggrauari, sed hoc potius Regalis esse clementiae maximè proprium benignissimè statuere dignabitur, quo modo rebus omnibus tranquillis, benignioribus & honestis rationibus huic Ciuitati aequè ac ceteris Prussiae Statibus, quàm optimè clementissimeq; consulatur.

Ordines huius Ciuitatis vniuersi vicissim nec fidem nec subiectionem Regiae Maiestati praestandam, nec quicquam aliud in aequitate positum detrectant vel recusant, nedum vt à vetustissima suorum maiorum incorporatione vel latum vnguem discedere concupiscant, saltem illis & de iurium indemnitate, & grauaminum abolitione, maiorum more rectè sincereq; prouideatur.

Quod postremò superest, Serenissima Regiae Maiestati, subiectionis & inseruiendi cupiditatem, cum humilimo gratificandi studio, Ciuitatis huius omnes Ordines pro summis suis facultatibus exoptant esse semper & vbiq; perspectissimam. In cuius rei &c. Datum Gedani die xxjx. mensis Septēbris Anno Dñi M. D. Lxxvj.

HIs expositis, Magnifici & generosi Dñi Palatin⁹ Craconiēsis & Regni Procācellarius delegati sunt, qui de rebus p̄sentib⁹ multa cum Internuncijs vltro citroq; priuatim verba facerēt: neq; spes in eo colloquio videbatur deesse, quo min⁹ res oīs pacificè & honestè transigeretur:

Q 2

tandem

tandē autem die postero p̄ter expectationem, coram Regia
Maiestate conditiones quadam Internuncijs p̄positæ sunt
in urbem referendæ, his nimirum verbis conscriptæ:

- 1 Militem dimittant,
- 2 Iuramentum præstent,
- 3 Extraneos eiſciant, qui iurati nō fuerit,
- 4 Priuilegiolorum confirmatio dabitur &
miles ex Prouincia à nobis educetur,
- 5 Ad Comitia Regni veniant,
- 6 Supplices veniam deprecentur,
- 7 Decretum subleuabitur suis modis,
- 8 Graua mina quæ iusta videbuntur au-
ferentur.

AD hasce conditiones necessarium videbatur respon-
dere, & Regiæ Maiestati, quid hac in parte Ciuita-
tis rationes paterentur, humilimo studio demonstrare.
Quapropter Internuncij denuò missi, cum eo responso, &
vltioribus mandatis quæ sequuntur.

Responsum Ordinum ad Articulos Ser:
Regiæ Maiestatis nomine, Ciuitatis Internuncijs nu-
per propositos. Datum die 4. Octobris Anno
Domini M. D. Lxxvj.

Quid

62
Quid Sereniss. Regia Maiestas ad proximam legationem Internuncijs huius Ciuitatis respondere dignata fuerit, Ordines ex illorum relatu, quo par est humilimo venerationis studio, sed non absque ingenti animorum mœrere cognouerunt. Quod eo vehementius omnibus dolet, quò maiori non modò cum difficultate, sed etiam summo cum iurium, priuilegiorum, ac libertatum præiudicio, famæ, fortunarum & vitæ periculo, conditiones eas quæ scripto propositæ sunt coniunctas videmus.

1. Ac primum quidem militis conscribendi non ea fuit Ordinum intentio, quod quempiam offendere vel iniurijs afficere, nedum rebellionis speciem præ se ferre vellent. Sed quod Ciuitatem in hoc periculosissimo statu rerum ab hostili inuasionem defendere cuperent, quod & antea factum, & à Serenissimis Regibus approbatum est. Vary primū ex Germania, Dania, & Suecia, sparsi sunt rumores, de bellicis apparatibus, & nunc etiam sparguntur, quibus improviso Ciuitatem opprimi, nec ex Ciuium vsu, nec ex totius Poloniae Regni cōmodo fuisset futurum. Deinde ab alijs etiam, à quibus minimè debuit, non horrendæ solum cōnationes, de cædibus, rapinis, & vastationib. in Ciuitatem factæ, verum etiam armata manu publicæ priuatæq; possessiones direptæ: nec obscurum est, quàm atrocia nunc etiam Ciuitati & incolis minitentur. Quæ de re vim & iniuriam à corpore suo, ab vxoribus, liberis, & fortunis impunè ppulsare naturalis etiã ratio pmittit.

Q uij

Enimuerò

Enimuerò si vis metuenda non esset, si more maiorum ageretur, & res omnes benignius aliquantò quam nunc apparet tractarentur, ad militis etiam dimissionem facilius posset perueniri.

2. Ad iuramentum præstandum quod attinet, nunquam illud recusarunt Ordines nec adhuc recusant, modò vicissim illis de iurium ac libertatum indemnitate, deque grauaminum abolitione prospiceretur. Quod vti per se æquissimum est, ita nihil nouum vel peculiare præ cæteris petere videntur, cum & Lithuanis & reliquis Prussia Statibus ita cautum audiãt, eo disertè addito, vt nisi illa inuiolata seruarentur, nec ipsi quidem iureiurando suo tenerentur. Hunc in modũ si Ciuitatis etiã Ordinibus re integra, rectè caueretur, omnium incolarum animi, quibus alioquin isthæc actiones plurimum suspectæ sunt, ad præstanda quæ suæ essent fidei officijq, longè essent futurari propensiores. Interim illud etiam æquissimum putant Ordines, vt antequam iuramentum præstent, contumacia Decretum, & offensæ cæteræ ex superioribus actionibus ortæ sic aboleantur, ne cui publicè priuatimue sint fraudi, periculo, vel detrimento.

3. Quod ad extraneos nõ iuratos attinet, vt eos vrbe pellamus, quantæ difficultatis, atq, adeò quàm impossibile iam antea fuerit, in superioris Cõmissionis negocio nõ nos solum satis experti sumus, sed ipsi quoq, Dñi Cõmissarij luculenter testabuntur. Non incognitum est tam merca-

tores q̄ opifices manuarios, libertatem plerunq̄ sectari, Ciuitates vbi liberè suis legibus ac moribus viuant frequentare, ceteras vbi quouis grauamine premantur deferere solere. Quod hîc etiam vsu venit, in negotio Cômisionis, cum ab opificum seruis iusiurandum exigebatur, vt non solum singuli magistrorū operas relinquerēt, sed agminatim etiā ex Ciuitate, nō sine publicæ trāquillitatis periculo discedere properarēt. Quap̄pter cum hoc iam antea & periculosum & impossibile factu inuētum fuerit, humilimè petūt Ordines, p̄videri, ne inusitato isthoc exigendi sacramēti gñe, cum extraneis quorū operis & cōmercys Ciuitas minimè carere potest, maior aliqua difficultas excitetur. Non solum enim hoc modo à Ciuitate abigētur, sed etiam alibi nostrates eodem exemplo simili onere grauabuntur.

4. Priuilegiorum confirmationem, vti semper petuerunt, ita nunc etiam petunt Ordines, non verbotenus solum edi, sed multò magis reipsa benignissimè præstari.

5. Ad Regni Comitia quod attinet, cū Terrarū Prussiae priuilegio disertè cautū sit, vt oēs causse notabiles Terras Prussiae cōcernentes, cum consilio Consiliariorum Prussiae terminentur ac definiantur: existimant Ordines hunc in modum Ciuitatis etiam huius rationes & grauamina, idoneè posse tractari, componi, & terminari.

6. Vt autē supplices, cū existimationis infamia, veniā deprecemur, nulli⁹ nobis facinoris conscij sum⁹: quinimò Sereniss. Reg. Mti demissè supplicam⁹, vt si quàm de nobis fini-

sinistram concepit suspicionem, eam ex animo clementissimè amouere, & vicissim quicquid superioribus actionibus contra libertates & priuilegia, vel in Ciuitatis detrimentum attentatum fuit,

7. *Inprimis autem, quicquid ex memorato Contumaciae decreto præiudicij exstitit, non suis tantum modis subleuare, sed etiã penitus abolere clementissimè dignetur.*

8. *Grauaamina certè tanta sunt, partim iuribus, priuilegijs, & perpetuis consuetudinibus apertè cōtraria, partim etiam alijs quibusdam medijs iniquè admodum ingesta, vt nisi æquior quam hæcenus illorum ratio habeatur, Ordines nihil omnino præsidij vel in ipsis priuilegijs vel in illorum Confirmatione sibi relictum esse videant, Maiores nostri qui Ciuitatem hanc condiderunt, libertates suo sanguine comparatas per manus nobis tradiderunt, eas quod posteris etiam intactas conseruare studemus, nemo certè meritò reprehendere potest. Quinimò si neglexerimus easdem, si vitam vel fortunas cariorum illis habuerimus, summæ nobis apud posteros infamiae loco sit futurum. Nullus hic est Regiæ Maiestatis contemptus, nulla dignitatis Regalis imminutio, nullum rebellionis argumentum. Id demum in votis solum habemus, vt saluis & illæsis iuribus ac libertatibus, abolitis grauaaminibus, sub protectione, auctoritate, & dominio Serenissimæ Regiæ Maiestatis, æquè vt cætera Regni membra, tuto pacificeq; degere possimus.*

Quapropter

Quapropter cum petitiones nostra summa nitantur
equitate, iterum ac iterum humilimis precibus Ordines
supplicāt, vt Serenissima Regia Maiestas deinceps etiam
clementioribus rationib⁹ nobiscum agere dignetur, quā
vt nos in manifestum iurium, libertatum, priuilegiorum,
vitæ, & fortunarum discrimen conijci patiatur.

Hoc pacto nostrorum omnium tranquillitati recti-
us consuluerit, & felicissimi regiminis auspiciū cum
summa sua laude, cum vniuersi regni commodo, cumque
Subditorum incolumitate stabiliuerit, omnes autem Ci-
uitatis huius Ordines & incolas ad præstanda subiectio-
nis officia debita, perpetuo ac fidelissimo inseruiendi stu-
dio, Diuorum Regum Antecessorum exemplo, longè sibi
reddiderit deuinctissimos. In cuius rei fidem &c.

Instructio eorum quæ ad Ser: Regiam
Mtēm Poloniæ etc. noīe Ciuitatis Geda-
nensis, omniū Ordinū Internuncij Spe-
ctabiles clarissimi & famati D. Petrus
Behm Burggrabius, Henricus Lemke
Iuris Doctor Syndicus, Conradus Lēke
Scabinus, & Ciriacus à Vechteld Cen-
tumuir, denuo referēt. Data die 4. men-
sis Octobris Anno Dñi 1576.

R

Sereniſſ:

Serenissimæ Regiæ Maiestati Ciuitatis Internuncij
quanta fieri debet venerationis obseruantia, post
delata obsequiorum paratissima studia, iterum ac ite-
rum diligenter ad animum reuocabunt, quàm varia &
difficiles sint Ciuitatis huius rationes ex superiorib. actio-
nibus oriundæ, sic vt necessario rerum omnium tractati-
ones vltro citroq; intra Ciuitatem suscipi iamdudum Ordines
petiuerint, ac eandem ob causam fidelitatis iuramentū
tantisper protulerint, quoad de iureiurando Regio, de
confirmatione priuilegiorum, ac demum de grauaminum
abolitione rectè fuisset prouisum.

Ceterum cum animaduertant Ordines Serenissimā
Regiam Maiestatem ab omnibus tractationibus prorsus
alienam esse, priusquam iuramentum præstetur, Ciuitatis
autem rationes non patiantur, vt sine cautione de iuribus,
priuilegijs & libertatibus illæsis, ad iuramenti vinculum
Ordines procedāt, ideo vellent Ordines vt media quadam
via, sine Regiæ Maiestatis, & absque iurium nostrorum
detrimento de re ipsa conueniatur.

Quod hoc maximè modo fieri posse existimant, si
consentire dignetur Regia Maiestas, vt literarum exem-
pla, quibus declarationem iuramenti Regij, nec non for-
mam confirmationis priuilegiorum, & abolitionis grauami-
num, edere velit, Ordinibus exhibeantur.

Quibus, si verbo Regio, idoneè sibi cautum esse vi-
debunt, tum demum Ordines iuramentum more maiorum,
et subie-

65
et subiectionis fidem non detrectabunt, sic tamen ut iuxta
præstitum iuramentum ea diplomata in forma Originali
simul concedantur.

Illud autem in primis Internuncij cauere curabunt,
ut pace Religionis promissa, isthac etiam clausula confir-
mationi Priuilegiorum inferatur: Nisi illa salua & illasa
conseruentur, ne Ciuitatis quidem Ordines iureiurando
suo teneantur. Deinde, ut contumaciæ decretum, ac om-
nes offensa ex superioribus actionibus exorta penitus abo-
leantur, nec cuius publicè priuatimue sint frandi, pericu-
lo, vel detrimento.

His ita Conuentis non recusant Ordines quo minus
in verba Reg. Maiestatis iurent, & subiectionis ac fidei
debitum præstent. In cuius rei fidem &c.

Qua cum non candidè minus quàm fideliter à nō-
bis proponeretur, in alienum tamen sensum, ma-
xima cum indignatione, perperam suscepta fuisse, respon-
sum Internūcys in eam rem datum, manifestius ostendit.
Ut ex eo facile fuerit intellectu, non ab ijs isthac concinna-
ri, qui pacificam aliquam transactionem optent, sed ad
Ciuitatis potius perniciē ac euerfionem consilia instituant.
Nec enim vel æquissimas petitiones nostras admittunt,
nec rationibus æquabiliter reiectis cōmodiora proponunt,
sed repetitis saltem superioribus conditionibus, multas in-
super criminationes, & contumelias, verbis ignominia

R ij plenis

plenis accumulāt, quibus Ciuitatis existimationem, libera-
tates, & iura subuertere conantur, quod ex ipsius Re-
sponsi contextu liquidius apparebit.

RESPONSVM NOMINE
Sacrae Regiae Maiestatis datum nuncijs
Gedanens Grebini die vj. Octobris
Anno Domini 1576.

Quod à Deo optimo maximo Sacra Regia M^{tas}
summis precibus flagitabat, ne civilibus armis im-
plicaretur, sed tantum aduersus externos & perpetuos
nominis Polonici hostes, operam suam Reipub. nauaret,
eius voti se iam non fore compotem, Ciuitatis Gedanensis
superbia & temeritate impeditum videt, atque hanc sibi
felicitatem ereptam esse vehementer dolet.

Ac inprimis testatur, huius quae sequetur calamita-
tis, ipsos sibi Gedanenses causam fore, qui non solum
ipsius Serenissimi Regis ac Regni M^{tem}, temere ledere
in animum induxerint, verumetiam saepius à Regia Ma-
iestate plane paterne admoniti, ad officium redire nolue-
rint, clementiaq. Regiae Maiestatis, ac patientia, quae om-
nino iustum dolorem exuperarent, abusi, eo magis magisque
insoluerent.

Quod eo clarius liquebit, si spatium proximè p̄teriti
temporis memoria repetere, & ea quae ab ipsis indies com-
mittebantur,

mittebantur, & à Regia M^{te} miti & patienti animo fer-
rebantur, recognoscere, & secum adhibito recto iudicio
reputare voluerint. Constabit certe Regiam Maiestatem
paterno prorsus erga illos affectu, magis de ipsis errore le-
uandis, quam seueritate exercenda, cogitasse, nec tam il-
lorum opprimendorum occasionem, cum sepe & tantum
temporis illis, vt ad meliora & saniora consilia redire
possent, impertiuerit, quam conseruandorum, vt diutius
florere, & beneficijs Regni sui, ac suis frui possent, mo-
dum ac viam quæsiuisse.

Principio Sacra Regia Maiestas, Ordinibus Terra-
rum Prussiæ conuētum cōmunem permiserat, vt de com-
muni consilio, legatos legere, ac per ipsos à Regia M^{te},
ea, quæ ex vsu ipsorum forent, petere possent. Conuentu
illo habito, legati sunt lecti, qui vna cum Consiliarijs ip-
sarum Terrarum, professionem solennem subiectionis
Regiæ Maiestati facerent, confirmationem iurium pete-
rent, Ceteri omnes Torunium venerunt, confirmationem
iurium à Regia M^{te} obtinuerunt, ipsi quoq; iusiurandum
illi dederunt. Illustrissimus item in Prussia Dux, Regni
Poloniæ beneficiarius, sub idem tempus, literis ad Regiā
M^{tem} Brestam missis, fidem suam erga Regiam M^{tem}
testatus est. Sola vrbs Gedanensis se non modo à Regno,
sed & ab ipsa Prussia, in qua sita est, seiunxit. Cū vna
cum alijs Prussiæ ordinibus cōuentum obuiisset, nō modo
officio suo non satisfecit, verum ne legatos quidem ad Re-
giā M^{tem} misit.

R iij

Hoc

Hoc insigni fastu & temeritate, nihil cōmota Regia Maiestas, vltro Gedanum misit Reuerendum Dom. Episcopum Culmensē, & Magnificum Palatinum Bresten, primarios Regni Senatores, illos ipsorum fidei ac officij admonuit, iusiurandum requisivit, confirmationem priuilegiorum ac immunitatum promisit. Nihil hoc apud illos valuit, imo fortasse maioribus aucti spiritibus, eo contumeliarum processerunt, vt familiares Magnifici Palatini Brestensis, viros nobilibus familijs ortos, violarent.

Cum Regia Maiestas Marienburgum progressa esset, & eò Senatores illi, ad ipsius Maiestatem Gedano rediissent, legationemq; renunciaissent, etsi Maiestas ipsius, ob contemptum & regni & sui, indoluerit, nihil tamen, pro insita sibi à natura benignitate, & altitudine animi, vi agere voluit, cum subditis regni non armis sed legibus ac iudicio certandum putauit. Itaque ab Instigatore Regiæ Maiestatis in iudicium vocati sunt. Ab illis vero interim miles, maioribus etiā bombardis instructus, vrbe educltus, ad aliquot milliaria, propeq; oppidum Dirsauiam, in quo Regiæ Maiestati Toruniun redituro comitatus apparabatur, loco flumine, fossa, ac aggere munito, oppositus. Literis Regijs, quibus dies iudicij dicebatur, Gedanum delatis, non plus profectum est, quam vt litteras, quæ serò & contumacia iam à scriba cum citati non responderent annotata, allatae sunt, mitterent, vnas ad Regiam Maiestatem, alteras ad Senatores regni, qui illius Maiestati

Maieſtati adeffent, quibus non modo delictum ſuum ele-
uarent, ſed quæ molirentur, optimo iure ac conſilio ſe fa-
cere, prope gloriarentur.

Ea tamen & tum humanitas ac benignitas Regiæ
Maieſtatis fuit, vt diem promulgandi decreti prorogaret,
& Senatoribus regni permitteret, vt illis reſponderent,
cauillationes factioſorum quorundam, ſua fortuna mi-
nime contentorum aſtu inuentas, reſutarent, deterſaq; ab
oculis miſeræ multitudinis caligine, ad quietiora & ſalu-
briora conſilia Ciuitatem hortarentur.

Cauſas has cur Maieſtatem Sereniſſimi Regis &
regni, quam reliquæ omnes cõmunis Reipub: terræ, Ciui-
tates, ac ordines colerent, ſe culturos ſoleni interpoſita
ceremonia profiteri nollent, has adferebant. Vnam, quod
illi vrbi, à Regia Maieſtate iureiurando de ſeruandis iu-
ribus illius prius caueri oporteret. Alteram quod pax &
amicitia, cum Cæſarea Romanorum Maieſtate, & eius
conſortibus, antè componenda & ſancienda eſſet. Terti-
am quod aſtiones ſuperiorum tēporum, quibus illa Ciui-
tas grauata ſit, tollere & abrogare Regia Maieſtas prius
itidem neceſſe haberet.

Quæ omnia quàm aliena eſſent, à priſtina Ciuitatis
iſtius, in regnum ac reges Polonia fide, & iuribus ac in-
ſtitutis communis Reipub. quàmq; pernicioſo, non modo
Polonia regno, verum & omnibus Chriſtianis imperijs,
& rebus publicis exemplo inducerentur, illis regni conſe-
liary demonſtrarunt.

Vnicam

Vnicam scilicet urbē seorsim ab omnib. terris Regni, & ipsis Terris Prussiae iusiurandum à Rege peculiare exigere, scripsisse ipsos, Ciuitatem Gedanū, libera repub. Regni Poloniae contineri. At vero separatim conditiones Regi ferre, separatim iusiurandum exigere, non eius esse, qui cōmunionē eiusdem Regni contineatur, sed potius vicini, aut peregrini. Non cōuenire hęc sponsoni, qua Regi Casimiro eiusq. successoribus, ac Regno, à maioribus suis obstricti esset, se cum posteris suis in perpetuum, ipsi ac eius successoribus, fideles & subiectos, vt ceteri eiusdē Regni incolae essent, fore, nec se vnquam à Regno Poloniae, cuius corpus indiuiduum essent, seiuncturos. Quod vero cauillarentur Sigismundum Regem de iureiurando separatim terris Prussiae à filio dando cauisse, id in priuilegio Sigismundi nou reperiri. Teneri quidem Reges ad iusiurandum Terris Prussiae dandum, sed cōiunctim cum alijs terris Regni. Non teneri vero ad dandum separatim terris Prussiae, & multo minus vni Gedano, Iurisiurandi exigēdi tempus esse circa coronationem quam cum Regno Terrae Prussiae, vt est in priuilegio Casimiri, cōmunem haberēt. Ita Reges, ac ipsum Sigismundi filium Augustū, se iuramento cōmuniter Terris Prussiae, ac reliquis omnibus obstrinxisse, nec ad peculiare iusiurandum, sed tantū ad declarationem, quae extat, quod illius iusiurādum Cracouiae omnib. terris ac ordinibus Regni datum, ad Prussos ptineat, adaētum. Eodem modo Serenissimū Regem, qui

68
qui nunc rerum potiatur, Cracouia iurasse, & similem
declarationem Consiliarijs & Ordinib. Prussiae, quod co-
ronationi non adfuerint, Toruny dedisse, qua accepta, illos
in verba Regiae Maiestatis iurasse. Ceterum leue & pu-
tidum esse, quo quidam Ciuitatem terrerent: iurisiurandi
Regij formula, illis tantum priuilegijs caueri, quæ iuri
communi Polonico & Lithuanico non essent contraria:
Itaque iureiurando regio iura Gedanen, quod illis nihil
magis sit contrarium Iuribus Polonicis & Lithuanicis
abrogari. Etenim hoc manifeste pertinere, non ad ius pe-
culiare & priuatum Poloniae & Lithuaniae, sed ad ius
cōmune (quod verbum est in formula iuramenti) totius
Imperij Polonici & Lithuanici. Nullam gentem vnquā
fuisse, quæ aliter de iure priuato leges sciuerit, quā vt nisi
quid in aliqua, cōtra rempub: eiusq. Maiestatem rogatum
foret, eius rei nihil rogatum fuisse iudicaretur, nullumq.
imperium, ac nullam rempub. coalescere, aut tempus ali-
quod vel breuissimum consistere potuisse, in qua in legib.
de iure priuato ferundis, ius imperij ac Reipub. non fuerit
exceptum. Recognoscerent sua priuilegia, cognituros, an
in illis D. Reges Poloniae iuri publico derogare voluerit?
Cōmune vero hoc ius ac publicum totius Reipub. esse, ac
non solum Poloniae & Lithuaniae, verum & ceterarum
omniū eius Terrarū, in quibus sunt Terræ Prussiae. Non
ita pridem bina imperia, binasq. respub. fuisse, Poloniam
& Lithuaniam, & modo ante septennium in vnum im-
S perij

perij vim ac ius contulisse. Quid longo ante intervallo, Prussia cum Polonia comunicatum habuerit, proptereaq; Terrarum & gentis Polonica appellatione veniat, vt in illa sponſione, de qua diximus, ipsi Prussi profitentur, Terras scilicet Prussia, in ius ac titulum Regni Polonia concessisse.

Quam vero illam alteram conditionem esse, quam Regia Maiestati, de pace cum Casarea Romanorum Maiestate, eiusq; consortibus cōstituenda ferrent? Regiā quidem Maiestatem, tanq̃ Principem Christianum cupere, vt cum omnibus principib. christianis pacem habere possit, sed summam indignitatem esse, vnicam urbem, Regi & vniuerso regno belli & pacis modum præscribere, nec nisi illius præscriptum seruetur, officio suo fungi velle. Nunquam hoc non modo vni vrbi, sed ne prouincia quidem licuisse. Hac in re summam auctoritatem & vim imperij consistere, quam qui sibi arrogaret, eum Maiestatem Regni non modo ledere, sed euertere.

Nec postremum caput de grauaminibus, satis illos excusare, quod non statim officio suo satisfecerint. Prius enim solenni professione ab illis declarandum, quod à communionē Reipub. non recedant, deinde in cōmuni concilio Reipub. ac eius terrarum, de iniurijs agendum esse. Etenim Regij iureiurandi formulam satis demonstrare, post iusiurandam Regia Maiestati datum, semper & Gedaniensibus, & ceteris tempus superfore, de grauaminibus
libere

liberè conquerendi, ac per Ordines admonendi Reg. Maieſtatem. Certe Regiam Maieſtatem de ſubditorum ſuorū iniurijs iure cognoscere, non de ſacto conſtituere debere. Cognitionem autem quomodo à Regia Maieſtate, illos, qui eam pro Rege non agnoſcerēt, requirere & poſcere poſſe?

Addebant præterea Senatores: Hæc non modo in-
tempeſtiuè, ſed etiam ſeditioſè ſtagitari, vel potius à qui-
buſdam res nouas molientibus omnia turbari, & cæteros
ciues ſeduci. Etenim nullam Legationē ad Regiam Maie-
ſtatem poſt illius coronationem à Gedanenſibus miſſam
eſſe. Imo contra cum exteris communicata conſilia, non
modo iniuſſu Regiæ Maieſtatis & regni, ſed contra
Regiam Maieſtatem & regnum exercitum ex milite ex-
terno comparatum, portas clauſas, tormenta, ac præſidia
diſpoſita, extra urbem militem collocatum, Legatorū Reg.
Mt̃is, & Senatorū regni familiares, homines nobiles vio-
latos. Quæ ſi non eſſent crimina læſæ Maieſtatis, nullam
certe rationem lædendæ Maieſtatis Regiæ et regni reperiri
poſſe. Et ſi nondum iurarint Regiæ Maieſtati, tamen illos
iam iureiurando teneri, quo ſe illius Antecęſſoribus, eo-
rumq; ſucceſſoribus, ac regno in perpetuum obligarint.

Regiam tamem Mt̃em interim toties laceſſitam, vt
clementem & benignū principē, non vi ſed admonitionib;
primū, deinde legib; agere voluiſſe. Cõtumatia iã adnota-
ta, cū ſero vix litteræ ab illis allatæ eſſet, ſe pro officio Se-
natorio, quo tenerētur omniū regni hominū ſalutis et fora-

tunarum curam habere, ipsius Maiestatem, ut promulgationem decreti in perendinum differret, orasse, idq; à pietissimo & benignissimo principe impetrasse. Cum ipsis omnibus humanitatis officijs, pro cōmunionē Reipub. satisfactum sit, monere & obtestari, ne sibi ipsi deessent.

In memoriam reuocarent, à quibus Gedanum conditum sit, deinde vero quam durum iugum, ab exteris, per speciem auxilij ciuilibus bellis occupato Vladislao Rege interceptum, pertulerit, à qua tempestate, quæ illi ac eius ciuibus impendebat, per Casimirum Regem ereptum & liberatum fuerit, ut mercibus Polonijs ditatum, beneficijs ac immunitatibus à Regibus Poloniae auctum sit.

In hanc ferme sententiam literæ Senatorum scriptæ erant, quidus alteræ etiam Salui conductus Regiæ Maiestatis, ne quis fingere posset, non fuisse securum aditum ad Regiam Maiestatem, adiunctæ.

Quibus Gedanum per familiarem Magnifici regni Marschali, iuuenem nobili ac clara familia natum delatis, & Magistratui Urbano redditis, nihilominus in pristina animorum obstinatione permanserunt, vix ab illis paucis verbis amplissimis regni Senatoribus prope contemptum responsum est, in familiarem Marschali regni, dum vrbe exiret, lapides iacti.

Quid igitur in hac tanta indignitate Regiæ Maiestatis faciendum fuit? Eos qui iam iudicio comperendinato venire contempserant, rebelles promulgauit. At enim vel
in obscuro

in obscuro crimine citatum non respondentem cōdemnare non licet? Tanto vero magis in re manifesta. Num enim tumultus, seditio, portarū occlusio, militis externi in urbem ingressus, eductæ ex urbe copiae obscuræ esse possunt? aut num rebellio quævis latere potest? Proptereaq; antiquitus lata lex, non nuper excogitata sit, eos esse damnatos rebellionis, non qui sententia principis condemnati essent, sed qui illi rebellarent.

Inde Regia Maiestas Dirsauiam profecta, non modo oppositas Gedanensium copias, munimentumq; haud procul ab oppido reperit, verum etiam suos ab illis laesistos cognouit.

Fecit quod Regem dignitatis suæ memorem facere decebat, ne perduelles damnatos vires ostentare, ac sibi insultare, impune pateretur. Immissis aliquot exercitus sui equitum turmis, ac cohorte peditum, ex munitione illos eiecit, conciditq; et quicquid peditum equitumq; urbanorum in agris fuit in urbem compulit, desertaq; à perterritis metu loca, occupauit.

Ac ne hoc quidem rerum statu optimus Rex, clementia, ac benignitatis oblitus tubicinem in urbem misit, per quem illos ut redirent ad saniores mentes, postquam iam incōmoda belli sensissent, hortabatur, si statim resipiscerent, eos se in gratiam recepturum, nec quidq; de pristinis illorum immunitatibus detracturum.

Progredienti ad urbem Regiæ Miti, obuius sub ur-

S iij be fit

be fit tubicen cum literis Gedanensium, supplicabant, ut illis Regia Maiestas securitatē mittendorum nunciorum concederet. Senatores qui aderant, eos iam resipuisse existimantes, quod satis humili, & Maiestati Regis conuenienti verborum genere in literis vterentur, à Regia Maiestate, id ut faceret, contenderunt. Nec grauatim Reg. Mtās, ijs assensa est, quod castigata externorum militum, qui in regnum alienum temere venerant, audacia, subditorū suorum sanguini parcendum putaret.

Litteræ igitur securitatis nunciorum in quatridentum, xxviii. Septembris die mane in urbem illatæ, dies sequens primo illorum aduentui designata. Quam nō seruauerunt excusatione, quod breuis esset, vsi. Altera dicta est deinceps dies xxx.

Qua cum legati ad Regiam Maiestatem venissetis, meministis vos, ita verba fecisse. Ut primum Regiæ Mtī accessionem regni gratularemini, vota q̃ pro eius salute ac felicitate faceretis, deinde vero non missorum post aduentum Regiæ Maiestatis in Prusiam ad illud vsque tempus, legatorū, culpam, in metum periculi, ac terrorem belli, & obfessa itinera conferretis, de verbis de iure cōmuni in iurisiurandi formula eadem, quæ in litteris ad Senatores perscripta ante erant, repeteretis, diploma confirmationis immunitatum & priuilegiorum eo exemplo, quo à D. Sigismūdo editum erat, posceretis, ac item ab illius Maiestate peteretis, ut decretum contra vos latum, aboleretur, & aliqui

aliqui ex Senatu mitterentur, qui grauamina, quibus Ciuitatem oppressam esse diceretis, tollerent.

Quibus in rebus à vobis expositis, etsi causa legatorum non missorū in pericula itineris frustra conferretur, & Gedanenses, nondum cognita sua conditione, leges transigendi negotij Regie Maieitati ferre non accipere viderentur, tamen iam à pristina ferocia longe recessisse indicabantur, quod nec iuramētum peculiare amplius exigerent, nec contumaci ac inflato genere dicendi vterentur. Ita moderationi verborum, moderatos illorum animos respondere existimās, faciles admodum, & quibus integris rebus, nec Maiestate sua laesa tenerentur, conditiones illis ferendas Regia Maiestas existimauit.

Itaque posttridie vobis nomine illius Maiestatis responsum est, ciuibz vestris renunciaretis, vt militem dimitterent, iusiurandum darent, externos qui iurare nolent, vrbe submouerent, Regiam Maiestatem exercitum suum ab vrbe, & ex prouincia abduēturam, ac cōfirmationem iurium daturam. Venirent item ad cōcilium commune regni Torunium indictum, supplices veniam deprecarentur. Quod vbi fecerint, decretum suis rationibus tolleretur, grauamina, quæ liquebit iniuste fuisse irrogata, abrogarentur.

Quibus conditionibus, quid aut æquius, aut clemētius requiri potuit? militem ab ijs exauctorari, qui non modo contra regni huius, verum etiam omnium gentiū ac populorum

populorum instituta & leges illum conscripserint? & cōscripserint in externis prouincijs, ac in pacatum regnum adduxerint, adduxerint vero ad euertendum in Vrbe Regia, ius & potestatem Regis ac Regni? Exauclorare autem hac lege, vt & ipsa Regia Maiestas suum educat ex prouincia? Quæ alia vnquam conditio de dimittendo exercitu, vel infensissimis hostibus proponi poterit, si hæc apud subditos locum non habuit?

Iurare autem eos, qui sine periculo infamiae, iusiurandum refugere nō possent, cum Serenissimi Regis Maiestatem omnes terræ, Ciuitates, ac ordines colant, à quibus illi se, si suæ ac maiorum suorum fidei & existimationis rationem habent, separare non possunt. Id enim maiores illorum, vt supradictū est, iurati spoponderunt. Nec vero solum illa religione maiorum teneantur, sed etiam ea, qua se ipsi obstrinxerunt. Maximam enim ciuium partem, ac in ijs præcipuos quosque viuere, qui se Sigismundo Augusto, ac eius successoribus, fideles fore verbis conceptis iurarint. Num igitur sine manifesto periurio, solennem professionem fidei erga Regiam Maiestatem, quæ omnes terræ, Ciuitates reliquæ, ac Ordines omnes Regni fecerunt, detractare possunt?

Peregrinos eos, qui res nouas, in alieno regno & repub. moliri velint, nec summum magistratum agnoscere, cui iniquum videri debeat, ad iusiurandum adigi, aut si eo alligari noluerint, ex Vrbe submoueri, cum hoc iam

ante constitutionibus Prussicis, Sigismundo regnante,
sancitum sit?

Diploma autem confirmationis iurium, quid aliud
est, quam professio iureiurandi dati de priuilegijs ac legi-
bus tuendis, in quo si nominatim, quod Regia Maiestas
voluit, perscriberetur, vt est in illo Cracouiensi, vniuerso
regno dato perscriptum, sanxisse se iuramento, priuilegia
à Principib. & Magistris Terrarum Prussiae edita, quid
est quæso quod amplius, nisi prætexus ad rem aliquam
aliam quærat, hoc in genere desiderari queat?

Regi vero supplicare, cum certissima spe veniæ, cui
indignum videbitur, nisi ei, qui prorsus moderatione
animi abiecta, regium spernat imperium, & in posterum
Maiestatem eius, sine vlllo metu pœnæ, temere sibi liden-
dam proponat. Faciunt hoc pares inter se, dignitate, opi-
bus, potestate, vt qui læserint læsos deprecentur. Factum
etiam à Principibus, tum in Germania, tum alibi est.

De abrogatione vero decreti ac grauaminum, si quæ
iniusta apparerent, vt clementissime, ita candide & inge-
nue cum Ciuitate egit, quod vtrunque hoc negotium in ge-
nerali concilio regni curādum & tractandum suscepit.
Cum certum esset, ea haud satis firma fore, quæ sine om-
nium ordinum regni consensu, in rebus tam grauib, &
ad ius ac dignitatem Regiam, & Reipub. spectantibus,
statuerentur.

Hoc igitur tam benigno responso dato à Regia
T Maiestate

Maieſtate in urbem dimiſſi eſtis, ſupplicatum eſt deinde Regiæ Maieſtati à Gedanēſibus Secretario miſſo, de prorogando Saluo conductu. Ne tum quidem Regia Maieſtas humanitati ac clementiæ ſuæ finem impoſuit, Saluū conductum prorogauit.

Magna ſpes iam Regiam Maieſtatem & Senatores regni tenebat, illos errore ſuo cognito, ac tam facili ratione recuperandi fauoris Regij ꝑpoſita, ſerio de officio ſuo cogitatuſ, & ipſi ſatiſfactuſos eſſe. Ipſa vero Regia Mtās inprimis gratulabatur, ſe liberatam ab effundendi ſanguinis ſubditorū ſuorū neceſſitate, & letabatur, ſibi oblatam eſſe occaſionem declarandæ benignitatis, & altitudinis animi, eoſq̃ conſeruandi & beneficijs afficiendi.

Hæſterna tandem die iterum ad Mtē Regiam veniſtis, obtuliſtis Regiæ Maieſtati ſcriptum noiē Ciuitatis, præter expectationē omnem, arrogantiae, insolentiae plenū.

Quid enim illud eſt quaſo? ne Regia quidē Maieſtate exercitum inde abducente, militem Gedanenſes dimittere velle? quem nulli in hac cōmuni repub. priuato conſilio conſcribere, alere uē liceat. Nemo non videt eos, qui ſibi hoc præſractē arrogant, non de conſeruandis libertatibus, de quibus illis ſatis caueatur, laborare, ſed aliud quiduis diuerſum à priſtina ſua conditione moliri. An igitur hæc temeritas cōercēda non eſt, an exemplum pernicioſum ſine publica auctōritate exercitus colligendi, & inuito Rege ac repub. retinendi, contra oēs leges, ac mores
omnium

8
omnium populorū proponendum? Quid opus est argumē-
tis & testibus, ad conuincendos illos criminis lesæ Māis?
an non ipsi eius se manifeste hoc scripto condemnant?

Peregrinos vero, qui Regiā dignitatē & potestatē
proscindant & oppugnent in urbem asciscere? ac inuito
rege in vrbe retinere, vtrum hoc est cōmodis vrbis prospici-
cere, an regium ex illa ius ac nomen ipsum exterminare?

Quid deinde? vt grauamina quæ nec dum sigillatim
recensent, & decretum à Regia Māe latum, illis arma ge-
rentibus non supplicantibus, aboleantur? vt non tam illo-
rum abrogatio impetrata, quam vi extorta videatur.

Nec satis habent Regiæ Maiestatis imperium repudi-
asse, nisi regno quoque, extremum velut vale dicerent, &
se nihil cum illo cōmune habere velle declararent, cum ne-
gotia Terrarum Prussiæ, non cum ordinibus Regni, sed
cum Consiliarijs Prussiæ tractanda, proptereaq; postulata
sua nō esse ad generale conciliū regni differenda scribunt.

Ad ea quæ scripto comprehensa erant, viua voce
adiiecistis, daret Regia Maiestas exēplum declarationis de
iureinrandi verbis, aliud item exemplum cautionis de gra-
uaminibus tollendis, vt delata à populo in vrbe cognoscā-
tur & emendentur. Quæ suo tēpore p̄fessione subiectionis
facta, petenda, nō rebellionē exprimēda essent. Quis vero
Gedanēses sursum ac deorsum oīa miscere volētes, rite ac
legitime conceptis formulis, cōtentos fore existimet, & nō
videat eos hoc agere, vt ad alias contumelias hæc noua ac-
cedat, vt Regiæ literæ iudicio concitatae plebis subiectæ, ac
vnā regiū nomen p̄scindatur?

T ij

Nam

Nam quod ad libertatem Augustanae religionis spectat, an in Regno Poloniae, sola Civitas Gedanum eam profitetur? An non etiam alij plurimi? Nonne Regia Maiestas Cracoviae iuravit, pacem & concordiam inter dissidentes de religione servare, nec in quenquam religionis causa animadvertere? Nonne libere sequi Augustanam doctrinam de DEO, eiusque cultu, tum alijs, tum vero Elbingensi, Torunensi, & Mariemburgensi, Civitatibus nominatim permisit? In Urbe vero Gedano, quid interim, & qua moderatione in religionis negotio factum? Templi ritus Catholici in Urbe spoliata, sacerdotes vulnerati, villa ac suburbium ditionis Episcopi Vladislavienensis, incensum.

Ceterum postremum illud, quod addidistis, atrox sane etiam relatu est, ut Regia Maiestas testetur scripto, vos post iuramentum factum, liberos à fide, illi debita, fore, si adversus iura vestra aliqua ex parte committeret. An non hic summus fastus est? an non omnis divini ac humani iuris contemptus? Permissum est sane regni ordinibus, de legibus violatis incommuni regni concilio Regem admonere, & si ne admonitioni quidem Senatus, & aliorum Ordinum loco dato, per contemptum & potentiam, aliquis regum Rempub. opprimere aliquando perseverare velit, pro repub. stare. At quae porta sceleratis & insolentibus hominibus aperiretur ad turbandam Rempub. si uni Urbi, aut paucis separatim inire consilia contra reges liceret? Hoc si sibi usurpant Gedanenses, ut suprema dignitate,

tate, quem vellent regem exuere possint, poscant etiam, ut nullum Regem Polonia sibi asciscat, præter illum, quem Gedanenses dixerint, An ullus in orbe terrarum Rex, non modo imbellis, sed iam armis victus reperietur, qui paucis subditis tantam potestatem sui in ordinem redigendi permittere, & summum imperij ius & dignitatem prodere velit?

Iam igitur res ipsa docet Gedanenses, non modo ante offendisse grauissimæ Regiæ Maiestatem, sed nunc etiam pergere offendere, vel potius aperte iam ab illius auctoritate, & regni cõmunione recedere, hocq; vnum, petitis toties & impetratis securitatis literis egisse, ut tempus extraherent, quo post acceptam cladem respirare, & res suas confirmare, ac stabilire possent. Nihil tamen eo Regia Maiestas mouetur, aderit contra rebelles, à se constituto summo magistratui, Deus, violati ab illis, sui ac maiorum suorum iusiurandi, supplicium exiget.

Cum verò non modo sanctissimum apud omnes, abligandæ solenni cerimonia fidei vinculum nefariè rupe- rint, sed præterea æquissimas & honestissimas condiciones contempserint, videt Sacra Regia Maiestas illos factum urgere.

Proindeq; iterum atque iterum DEVM & homines testatur, se ipsorum sanguinem non expetiuisse, sed, pro officio suo, ac iureiurandi Ordinibus dati religionẽ, inuitam se, ad hanc iuris sui ac regni, armis prosequendi,

T iij_ rationem

rationē denuo adigi & compelli. Qua deinceps se vsurā, nisi illico professionē fidei, quam ipsius Mti debent, interposito iureiurando fecerint, & militem dimiserint, denun-
ciat.

CÆterū cum in hoc responso disertè additum esset, Regiam Maiestatem armis deinceps Ciuitatem persequi statuisse, nisi illico mandata faceremus, eoq̃ proposito Torunium ad Comitata discederetur, sic vt nulla reliqua fuerit occasio, Maiestatem eius vel de Ciuitatis conditione plenius edocendi, vel à proposito supplicibus precibus reuocandi: nihilominus ne quid ad pacem conciliandam intentatum relinqueretur, scripsimus ad Regni Poloniæ, Magni Lituaniæ Ducatus, & Terrarum Prussiæ Consiliarios ac Ordines Torunij agentes, illis rem omnem, vti gesta tractataq̃, hætenus fuisset exposuimus, eosq̃ coniunctim & sigillatim obsecrauimus, vt pro officio Senatorio, proq̃ conseruanda publica tranquillitate, benignè darent opèram, & in medium consulerent, quo pacto Regiæ Mti animus ad clementiores conditiones pmoueri posset.

Eas literas, cum fermè nihil aliud quam superiorum actionum repetitionem satis prolixam contineant, baud sanè operæ precium duximus inferendas, sed in commodiorem fortassis locum quatenus necessum videbitur, reijciendas. Supplicauimus etiam Regiæ Maiestati, vt saltem Internuncijs nostris Saluum condu-
ctum,

Elum, ad eius Maiestatem veniendi, & tuto redeundi
concedere dignaretur: necnon Serenissimæ Principi
ac dominæ Annæ Reginæ Poloniæ, vt ad Regiam Ma-
iestatem benignissimè intercederet, quod ex sequentibus
patet.

Literæ ad Regiam Maiestatem
pro Saluoconductu im-
petrando.

Serenissime potentissimeq; Rex ac Domine, Domine
Scllementissime &c. Nihil nobis vnquam accidere po-
tuit acerbius eo responso, quod nomine Serenissimæ Regiæ
vestræ Maiestatis nuper Internuncijs nostris Grebini da-
tum est: quod in eo nimirum omnes actiones nostras, non
solum ad fastum, contumaciam, & temeritatem, sed
etiam ad rebellionis & periurij consilia, quæ semper
à nobis abfuerunt longissimè ab aduersarijs nostris
detorqueri videmus, quicquid tandem quibuscunque
verbis sincero animo, humilimoque subiectionis studio
cogitatum, dicimus, scribimus, vel supplicamus. Nec
enim fidem & iusiurandum vnquam detrectauimus ne-
que nunc detrectamus, modò vicissim iurium & libera-
tatum indemnitati prospiceretur: neque militem di-
mittere, rebus pacatis recusamus.

Verum

Verum hæc eò maiori cum nostrorum omnium dolore cōiuncta sunt, quod nec ad ipsam Regiam Maiestatem vestram priuatim aditum habemus, nec intermedium quempiam, qui partes etiam nostras iustis rationibus tueretur. Utinam illud impetrare iam antea potuissemus, vel nunc etiam Regia vestra Maiestas dignaretur (quod & omnibus votis optamus, & humilimis precibus obsecramus) vnum vel alterum ex Consiliarijs suis huc mittere, qui saltem rationes nostras liquidò cognoscerent, mentem & intētionem Ordinum experirētur, & subiectionis voluntatem testari possent: dubio procul viderent, ac intelligerent, ea omnia, quæ tam indignis modis in nos ingeruntur crimina longè à nobis esse alienissima, neque nos essemus officio defuturi, quò cōmodius, & cum Regiæ Maiestatis dignitate, et absq; nostrorū detrimēto iurium omnia componerentur: quibus cognitis etiam ipsa Regia vestra Maiestas pro eximia sua æquitate, alteram aurem regalē nobis esset clementissimè reseruatura. Quod si ne hoc quidē impetrare felicitatis nostræ futurum est, illud tandem humilimè petimus, dignetur clementissimè Reg. vestra Maiestas Saluum conductum Internuncijs nostris concedere, in sufficiens aliquod tempus data securitate ad Regiam Maiestatem vestram quoties opus sit vltro citroq; commendi, & Ciuitatis rationes tractādi, cæteraq; q̄ tum in mādatis habebunt peragendi, ac inde liberè domum reuertēdi, neque dubitamus, Regiam vestram Maiestatem etiam

16
hoc modo de rebus ad Ciuitatem pertinentibus plenius &
benignius cognituram. Quam præterea humilimo subie-
ctionis studio demississimis verbis supplices obsecramus,
vt interim militem suum ab incendijs & deuastationi-
bus vicinorum agrorum, inter quas & homines miserè
trucidantur, & templa passim exuruntur, inhibere cle-
mentissimè dignetur, cum illud ipsum nec ex Regiæ ve-
stræ Maiestatis, nec ex Reipublicæ cōmodo sit, Quinimò
clemētioribus quibusdam rationibus rem omnem pacificè
componi sinat, quàm armis vel ferro terras suas subdi-
tosq. nunquam de Regno malè meritos deuastari, vel ad
extremam calamitatem adigi patiatur. Faciet rem perpe-
tua suæ clementiæ maximopere consentaneam, nobis au-
tem omnib. quibus debemus ac possumus fidei ac obsequij
generibus humilimè promerendam &c. Datum Gedanj
die xj. iterum die xjx. mensis Octobris Anno 1576.

Ad Reginam.

Serenissima potentissimaq. Regina ac Domina, Dña
clementissima. Serenissimæ Reginali Maiestati ve-
stræ humilima subiectionis obsequia summo quo debem⁹
inseruiendi studio demississimè deferimus, Eidem Rega-
lis Maiestatis dignitatem humilimè congratulantes, &
votis omnibus, vt cum perpetua & immortali sua gloria,
cum totius Regni, harum Terrarum, & quod maxime
nunc optamus, Ciuitatis huius salute & incolumitate con-
V iuncta.

iuncta sit, Deum comprecantes. Quod ad Serenissimam
Reginalem Maiestatem vestram hoc potissimum tempore
scribimus, nō eo solum adducti sumus, quod Ciuitatis hu-
ius status longè nunc, quàm vnquam antea tristior est et
periculosior, sed multò magis etiam quod ad subleuandas
præsentes difficultates, in Reginalis vestræ Maiestatis in-
tercessione & patrocinio clementissimo permagnam spem
humilimè repositam habemus.

Enimuerò nihil acerbius vnquam nobis potuit acci-
dere, quàm, quod minimè speraueramus, vt in felicissimo
Sereniss: Regiæ Matris, Dñi nostri clemētissimi, regiminis
auspicio, cū summa eius offensione, de iuribus, libertatib⁹,
vita, fortunisq; nostris periclitari cogeremur. Longū esset
singula recensere, q̄ iampridē vltro citroq; de Ciuitatis ra-
tionibus acta sunt, in eo breuiter res oīs fermè cōsistit, vt
quod ceteri Status harum Terrarū fecerunt, nos etiā præ-
stito iureiurando subiectionis fidem, p̄fiteamur. Hoc neq;
iam antea detrectauimus, neq; nunc etiā detrectamus, sal-
tem vt vicissim nobis de iurium ac libertatum indemnitate
rectè prospiciatur. Quod quamuis æquissimum sit, nec ab
vllō Diuorum Regum Antecessorū maioribus nostris de-
negatum, nūc tñ adeò non obtineri potuit, vt posthabitis
humilimis precibus nostris, & proscriptionis stylo simus
perculsi, & possessiones circa vrbem publicæ priuatæq; de-
uastatæ, direptæ, incensæ, tandem etiam extrema quæque
nobis intentari videntur. Quæ tamen oīa non ex voluntate

vel proposito Regiæ M^{tis} proficisci credimus, de cuius pa-
terna clemētia et benignitate longē meliora speramus, sed
quorūdam saltem impulsu fieri, qui iamdudū varijs mo-
dis hanc Ciuitatem oppugnarunt, quod ipsamet Reginalis
M^{tas} vestra non ignorat, & nunc etiam ad extremā vsq;
calamitatem oppugnare non desistunt. Testantur annales
ad posteritatē celebratissimi, quibus beneficijs Serenissimi
Reges, ex generosissima Iagellonum familia, Prussiae ter-
ras & hanc Ciuitatē, quasi patrimonium suum liberalis-
simē exornarūt, quō maiori fiducia nitimur clementissimā
eius familiæ propensionem, ne nunc quidem in Reginali
vestra M^{tē} desituram: quam nos etiam non minus ac ma-
iores nostri, humilimō subiectionis obsequio Deo volente
promereri ppetuō conabimur. Proinde cum nemo sit, qui
Reginali vestra M^{tē} cōmodius, Serenissimæ Regiæ M^{tis}
animum his actionibus pter meritum nostrum vehemēter
exulceratum emollire, vel rebus etiā nostris benignius con-
sulere possit, Eandē humilimis & demississimis precibus
obsecramus, clemētissimē dignetur apud Ser. Reg. M^{tē}
intercedere, vt benignioribus quibusdā rationibus, quic-
quid est offensionum, per intermediās personas, cum con-
sensu Ciuitatis Ordinum pacificē componatur, quā vt
ipsamet armis vel ferro terras suas, & subditos innoxios
nunq̃ de regno malē meritos cum totius Regni detrimento
deuastari, vel ad extremā adigi calamitatē patiatur: cū ni-
hil armis opus sit in eos, qui saluis iurib. et libertatib. suis
spontē fidē & subiectionē minimē recusant. Hac

Hac vna re, quæ alioquin cum tranquillitate totius Regni coniuncta est, Reginalis vestra Maiestas initium felicissimi sui regiminis apud omnes subditos faciet celeberrimum, & nos ad omnia fidelitatis & subiectionis obsequia semper & ubique præstanda longè reddet deuincibilissimos &c. Datum Gedani die xvj. mensis Octobris Anno Domini M. D. Lxxvj.

Scripsimus in eandem sententiam ad plerosque Regni Senatores, quorundam etiam opera Syndicum nostrum pro impetrandis publicæ fidei literis Torunium misimus. Is autem sic exceptus est, vt literæ quas ad Regiam Maiestatem perscripseramus, prius resignarentur quàm eius Maiestati redderentur, ceteras quominus Consiliarijs singulis redderet sed domum potius reportaret, grauissimo coactus fuit interdicto.

Tandem tamen Saluum conductum qualemqualem impetrauimus, & Internuncios misimus, cum mandatis quæ sequuntur.

SALVVS CONDVCTVS.

Stephanus DEI gratia Rex Poloniae,
Magnus Dux Lithuaniae, Rufsiae, Prussiae,
Masouiae, Samogitiae Liuaniaeq; &c.
Dñs & Transyluaniae Princeps.

Significamus.

78
S Ignificamus tenore præsentium quorum interest vni-
uersis & singulis. Nos ad intercessionem consiliari-
orum nostrorum in præsentī generali cōuentu Regni no-
stri nobiscum existē, Saluum conductum nostrum ciui-
bus Gedaneñ in duodecim dies à data præsentium conti-
nue & immediate sequē, mittendorum Nunciorum suo-
rum ad nos causa, hoc est ad diem vigesimam octauam
mensis Nouembris nunc curreñ inclusiue damus & con-
cedimus hisce literis nostris, vt securè vltro citroq; cōmea-
re & ad nos venire ac redire possint, sub hac tamen con-
ditione, vt pacati, milite dimisso intra dictum tempus,
supplices ad deprecandam nos veniant. Quod omnibus
quorum interest, ac inprimis exercitus nostri Generali,
ceterisq; Præfectis ac Militibus nostris denunciamus,
Mandātes ne dictis Nuncijs Gedaneñ vim aut damnum
faciant. Pro gratia nostra & sub pœnis in violatores Sal-
ui conductus sancitis. Datū Torunij in cōuentu generali
Regni die decima septima mensis Nouembris Anno Dñi
Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Sexto, Regni
vero nostri Anno Primo,
Stephanus Rex.

Instructio

INSTRVCTIO EORVM
quæ in publicis Regni Comitij Thoru-
nij apud Sacram Maieſtatem Regiam,
& reliquos Ordines ibidem præſentes,
nomine omniũ Ordinum Ciuitatis Ge-
danenſis, Senatus, Scabinorum, & totius
cõmunitatis, Internuncij dictæ Ciuitatis
Spectabiles, Clariffimi & Famati Do-
mini Conſtantine Ferberus Præconſul,
Georgius Roſenberg Conſul, & Hen-
ricus Lembke Iuris vtriuſque Doctor
& Syndicus exponere debebunt.

IN primis Regiæ Maieſtati Internuncij noſtri fidem et
ſubiectionem noſtram, reliquis vero Statibus & Ordini-
bus paratiſſima ſtudia obſequia et ſeruitia noſtra ſecũ-
dum vniuſcuſque conditionem, debito modo deferent.

Deinde cum Sacra Regiæ Maieſtas eam gratiam
Ordinibus huius ciuitatis clementiſſimè facere dignata
fuerit, vt ad ſupplices illorum preces Saluum conductum
ſuum Regium illis conceſſerit, Internuncij pro ea Regiæ
gratiæ & clementiæ ſuæ ſignificatione immortales agent
gratias. Et quamuis eam ſpem conceperant Ordines fore
vt iſtæ

Ut istæ publicæ fidei literæ ad sufficiens aliquod tēpus con-
 cederentur, quemadmodum aliquoties humillimis precibus
 rogauerant, vt de rebus tam arduis maturam deliberatio-
 nem instituere, & pro earum magnitudine illas cōmodius
 explicare potuissent: Vident tamen eas securitatis literas
 tam angusto esse circumscriptas temporis spatio, quod vix
 Internuncijs ad eundum & redeundum sufficiat. Quare
 Internuncij ante omnia, vbi feliciter aduenerint, & ipso-
 rum securitatis gratia, humillimè rogabunt, vt illæ secu-
 ritatis literæ ad sufficiens tēpus progentur, vt tantò com-
 modi⁹ vltro citroq; cōmeare, de rebus omniū difficillimis, in
 quib. Ciuitatis salus vertitur, cōstituere, & eas ad optatū
 finem pducere possimus. Si vero progiatio illa obtineri nō
 possit, dabunt oēm operam, vt durāte securitatis tempore
 ad nos reuertantur. Præterea dicent, impossibile fuisse, vt
 Ordines in tam angusto tēporis spatio de reb⁹ tam arduis,
 cum omnibus illis quos cōsilijs interesse oportet, constitue-
 rent, Atque iterum demississimis verbis rogabunt, digne-
 tur Sac. Reg. Mtās, quosdā è medio Senat⁹ minimè suspe-
 ctos delegare, qui oīa incōmoda atq; difficultates, quib. Ci-
 uitas maximè premitur, in præsentia Ordinū Ciuitatis et
 & privilegiorū diligenter excutiant, & debito fine termi-
 nādas Mtī Regiæ referāt. Si vero id obtineri non possit,
 sed cōditiones in literis securitatis expressas vrgeri cōtin-
 gat, quod nimirum supplices deprecari & militem mittere
 debeamus, Internuncij dicent ciuitatis Ordines non existi-
 mare,

mare, se ullam Maiestati Regiæ offensionis causam ita præbuisse, ut cum publica Ciuitatis infamia ac ignominie labe culpam ab sese deprecari cogantur. Cum nihil aliud in hisce negotijs commiserint, quam quod viros bonos & constantes decuit, quodq; ipsa Maiestas Regia, si initio ipsius electioni sua suffragatione accessisset, sibi præstitum voluisset. Atque hæc Domini Internuncij cōmemorabunt, quid ab initio penes illam electionum actum fuerit, quomodo maior pars Regni Polonia, vna cum Statibus Magni Ducatus Lithuaniae & harum Terrarum Prussiae sua suffragia in Augustissimum Romanorum Imperatorem contulerint, qui etiam propositas condiciones acceptarit, iureiurando confirmarit, & ita se per omnia gesserit, quasi is qui ad huius Reip. gubernacula post legitimam nominationem atq; publicationem accedere constituisset. Qua etiam nos re animaduersa eius Maiestati vna cum reliquis Ordinibus subiectionem & obedientiam nostram scripto detulisse, & id fecisse, quod fidem & constantiam nostram exigere existimauerimus, eaq; in sententia tantisper perstitisse, donec cum multis bonis viris palam perspexerimus, eam esse DEI immortalis, per quem Reges regnant, voluntatem, ut Sacra Regia Maiestas in hisce regionibus sceptro potiretur. Ibi nos cum reliquis, imò & ante reliquos fidem et obedientiam nostram ipsius Maiestati deferre constituisse, nisi ab ijs, qui iam pridem famæ, existimationi & omnibus fortunis nostris infidi-

antur,

antur, præpediti fuissetis. Quî enim fieret, quod ipsorû
instinctu Sacra Regia Maiestas ante felicē in has Terras
aduentum suum militem immitteret, quodq; hostilia quæq;
nobis intentarentur, facile coniectura assequi potuimus,
vt non immeritò nos etiam manum aliquam cogeremus,
qua nos & facultates nostras à vi & iniuria tueremur,
Quod vero postea maiorem militum numerum conscripse-
rimus, metu factum esse, cum iam manifesta nobis vis il-
lata, bona Ciuitatis tam publica quam priuata occupata
incensa, direpta, homines trucidati, pueri in perpetuam
captiuitatē abducti & venundati essent, & nobis postea
Grebini bellum publicè denunciatum fuisset. Non vero in
eum finem, quemadmodum postea de nobis fama vulgata
fuit, quasi Maiestati Regiæ vel Regno rebellare, & quod
nunquam ad cogitationes nostras penetrauit, rationes no-
stras à Regni & harum Terrarum rationibus seiungere
proposuissemus, sed vt iniustam vim à nobis propellere-
mus, & constantiam nostram vniuersis mortalibus pro-
baremus: præsertim quod Sacra Cæsarea Maiestas non
tantum adhuc inter homines esset, sed etiam huius Regni
& harum Terrarum gubernacula accedere in animo ha-
beret: denique, cum eius Maiestatis partes multi Reges,
Principes ac Duces susciperent, vt omne periculum atque
detrimentum, quod abiecta constantia imminere videba-
tur, à nobis propulsaremus. Si igitur ea re Maiestatem
Regiam ad indignationē adduxisse videri possimus, Ma-
iestatem

iestatem eius omniū ciuitatis Ordinum nomine Internun-
cij humillimè & demississimè deprecabuntur, dignetur
id totum quicquid est ex innata Regia clementia & mu-
nificentia illis clementissimè condonare & omnem indig-
nationem benignissimè remittere, atque illos in gratiam
suam Regiam, sublato omnium grauissimo p̄scriptionis
Decreto, ita recipere, ne quid eorum, quæ vel in electionis
acciderunt negotio, vel dissidiū illud subsecuta sunt, neq̃
ciuitati publicè neque priuatim cuiquam fraudi, periculo
vel detrimento sit, neūe quisquam cuiuscunq̃ Status aut
conditionis ab ea reconciliatione excludatur, cum ante eam
reconciliationem neque iusiurandum dare, nec subiectionem
cōmodè profiteri possimus, Ac vt denique eam illis cle-
mentissimè sinat patère gratiam, quam multis alijs, qui
sua suffragatione eidem electioni æquè ac nos accesserant,
clementissimè dare dignata fuit, & ne nos in maiori cul-
pa & suspitione quam omnes reliquos ponere velit, qui
nō ex composito sed errore quodam eò dilapsi sumus, quē
admodum id inter mortales quibus de futuris contingen-
tibus non est determinata veritas, facile cōtingere potest,
vt ea pro veris accipiant, quæ euentus docet esse falsissima,
& nobis hoc casu quoque, præter omnem expectationem
nostram accidit, Sacra Cæsarea Maiestate non modo è
rebus humanis exempta, sed nobis etiam insperato quo-
dam infortunio implicatis. Quare Internuncij hu-
millimis precibus enixè rogabunt, ne Sacra Maiestas
Regia

Regia in fortuitis istis casibus, quos nullum humanum consilium providere potest, tantopere æmulari, Quin potius omnem conceptam indignationem clementissimè abjicere, & nos fidelium suorum subditorum loco & numero habere dignetur, Cum parat simus non tantum omnes fortunas & facultates nostras, sed sanguinè etiam & vitam ipsam pro Sacra Regiæ Maiestatis et inclyti Regni incolumitate, in omnibus licitis & libertates nostras non lædentibus rebus profundere, Et ut ipsius Maiestas eam constantiam, quam alteri parti pro bonorū virorum officio exhibuimus, à nobis etiam iuratis benignissimè expectet. Si vero Internuncijs eiusmodi deprecatio extorqueri capta fuerit, quæ non tantum cum omnium Ordinum, sed publicæ etiam Ciuitatis ignominia, & Priuilegiorum ac libertatum derogatione coniuncta sit: demississimè rogabunt, ut alia quadam ineatur ratio, quæ eiusmodi deprecatio aboleatur, Sin autem id obtineri non possit, eiusmodi deprecationi nullatenus consensum præbeant, sed dicant se in mandatis non habere ut eo modo deprecentur, & nostrum atque adeò omnium Ordinum Ciuitatis, à quibus ablegati sunt, consensum & sententiam requirant.

Secundum articulum literarum securitatis quod attinet, ut pacati, milite misso, veniamus, Internuncij supra dictas causas, cur militem conscribere coacti fuerimus,

X ij breuiter

breuiter repetent, & dicent, non primum esse, quod tanto in nos impetu aduersarij ferantur, sed antehac quoq; post electionē Henrici Regis eadem arte vsos fuisse, cum coactō milite nos improuisos opprimere statuissent, & ad faciendos min^o necessarios sumptus impulissent, quos necessario ad propulsandam iniustam vim & alendum per aliquot menses militem impendere coacti fuerimus. Deinde nō esse huic ciuitati nouum vt militem conscribat, vtpote quæ in ipso quasi limine posita, quibusuis insultibus terra mariq; exposita sit, & tam ex Regno Danie quam Sueciæ etiam nihil non pertimescere, præsertim Interregni tempore, coacta fuerit. Quamuis sæpius antehac tempore Ducis Brunsvicensis Erici, & durantibus bellis Liuonicis Ordines militem conscripserint, & hoc illorum factum Serenissimi Poloniæ Reges nō tantum approbarint & collaudarint, sed Ciuitatem etiam nouis libertatibus eo nomine exornarint.

Ac licet militem mittere nos quidem in animo habeamus, Regiæ Maiestati tamen Internuncij humillimè exponent, rem esse omninò arduam & impossibilem fermè id tam subito in actum deducere, quod ad colligendam & corradendam pecuniam, conferendas rationes, & integrā solutionem pstandam multum temporis requiratur, eamq; ob causam in tam angusto tēporis spatio miles mitti neuitiquam possit, Nos tamen nullam prætermisso occasionem, qua ei rei supremam manum imponamus, præsertim si

tim si animaduverterimus, populationum, incendiiorum & rapinarum, modum aliquem fieri, & ex prouincia in pristinum tranquillitatis statum reposita, militem abduci.

Et cum neque cōmuni prouinciæ neque nobis etiam (nostro quidem iuditio) de Priuilegijs & libertatum indemnitate sufficienter cautum sit, Internuncij ante oīa cum reliquis Statibus & Ordinibus harum Terrarum reuerēter orabunt, vt iuramētum Maiestatis Regiæ, ab initio tam in Trāsyluania quam postea etiam Cracouiæ præstitum, quo in Polonorum tantum & Lithuanorum libertates & prerogatiuas iuratum est, eò clemētissimè extendatur, ne Priuilegijs & libertatibus harum Terrarum, quæ cum dictorum populorum iurib. & libertatibus ferme ex diametro pugnāt, quidā detrahatur aut derogetur. Et vt omnes notabiles causæ, quæ has Terras & earum incolas concernunt, ex præscripto cōmunis Priuilegij cum cōmuni consilio Consiliarij harum Terrarum tractentur, terminentur & diffiniantur. Nostro vero & cōmunis Ciuitatis nomine diligenter & humillimè rogabunt, vt penes Augustanæ Confessionis Religionem pacificè sine cuiusquam interpellatione conseruemur. Deinde vt Sacra Regia Maiestas Ciuitatis Priuilegia ab omnibus Antecessoribus D. Polonia Regibus absque aliqua controuersia roborata & confirmata, nobis etiam confirmare clementissime dignetur, & vt omnes præiudiciales clausule nuper admodum excogitate & non sine periculo liber-

tatum nostrarum introducta de legitima & illegitima
Priuilegiorum obtentione omittantur, cum in eorum pa-
cifica possessione supra centum annorum spatium, sine
eiusmodi clausularum adinventione, & libero ac quie-
to eorundē vsu, sine cuiusq̃ interpellatione fuerimus.

Ab hac Internuncij diligenter & demississimis pre-
cibus rogabunt, vt omnia & singula incōmoda atq; diffi-
cultates, per hosce aliquot annos proximos, contra iura,
Priuilegia, libertates, & antiquas benè receptas consue-
tudines ingesta, abrogentur & aboleantur, cum sine ea-
rundem abrogatione Ciuitatis status saluus & incolumis
esse nulla ratione possit aut valeat.

Denique oblata occasione Internuncij querentur,
quod non tantum nos, sed spectabilis etiam Senatus seor-
sim aliquoties literas nostras cum ad Sacram Regiā Ma-
iestatem, tum ad reliquos Status & Ordines vniuersos et
singulos dederimus, sed nullo nos respōso dignatos fuisse.
Et quod postremo etiā Syndicum nostrum cum literis &
mādatiis eò ablegauerimus, qui in hospitio ita cōclusus fue-
rit, vt neque Mtī Regiæ, neq; Dñis Senatorib. vel Terre-
strib. Nuncijs mādata nostra exponere potuerit, sed dati
Saluicōductus angusti admodū tēporis spatio circumscri-
ptis literis ad nos remissus fuerit, Quasi indigni iam esse-
mus, qui negotia nostra publicè proponeremus, & ea ita
perageremus, quemadmodum eorum ratio exigere videtur.

Postremo Internuncij etiam cōmemorabunt, quam
deploranda

deplorāda nunc sit Insula minoris, quæ Stubelouien vocatur, ratio, quæ post non multum temporis in totius ciuitatis exitium, quod Deus auertat, vergere possit, cum eius aggeres non tantū sæpius eundo & equitando deiecti, sed etiam propter tormētorum bellicorum vsū perforati & ad nihilum redacti sint. Qui, Vere nunc appropinquāte, propter aquarum inūdationem & magnam glaciei vim, quæ omnino pertimescenda est, non tantum in extremum adducentur periculum, sed à nemine etiam custodientur & reparabuntur, cum coloni omnes profligati, equi & cetera armenta abacta, omnibus denique fortunis & facultatibus exuti sint.

Si quid his mandatis nostris cōtrarium ab Internuncijs nostris postulabitur, illi contrariam aliquam conditionem nulla ratione accipient, sed in omnibus nostrum consensum requirent & se ad nos conferent. In quorum omnium fidem Sigillum Ciuitatis cōmune presentibus est subappressū. Datū Gedani die 23. Nouēb. Anno 1576.

Cum his mandatis Internuncij non solum in Regiæ Maiestatis conspectū admissi non sunt, verum etiā in domestica grauius habiti custodia, sic vt neq. conuenire quempiani, neque negocia Ciuitatis, eo quo modo commissum illis fuerat, expedire potuerint, vt apud Regiam Maiestatem non immeritò literis, quas subiunximus, hac de re conquesti fuerimus.

Litera

Literæ ad Regiam Maieſtatem de Internuncijs in cuſtodia habitis.

Sereniſſime potentiſſimeq; Rex ac Domine, Dñe clementiſſime. Sacra Regiæ Maieſtati veſtræ obſequiorum & ſubiectionis ſtudia, ſumma qua debemus in ſeruienti alacritate per quàm humilimè deferimus. Sereniſſime Rex ac Dñe, dñe clemētis. Quemadmodū nihil magis vnq; ſummo cum noſtrorum omnium dolore coniunctum fuit, quàm vt ijs implicaremur actionibus, quibus res vniuerſæ Ciuitatis non mediocriter etiamnum affligitur: Ita cum Regiæ veſtræ Maieſtatis literas, Internuncijs noſtris fidem & ſecuritatem publicam pollicentes accepiſſemus, in eam omnino ſpem erecti fuimus, vt cum eiufdem Maieſtatis veſtræ gratia & clementia, quicquid hætenus offenſionum interceſſit, bonis æquiſq; rationibus tranſactū iri, conſideremus. Quod quò magis omnes exoptauimus, & adhuc votis maximis optamus, eo cum acerbiori dolore noſtro comperimus, Internuncios Torunium miſſos, nō ſolum adhuc non auditos, ſed etiam in hoſpitijs quaſi cuſtodia teneri, ſic vt neque Regiæ Maieſtati veſtræ legationem publicam exponere, neque Dominos Regni Conſiliarios nomine noſtro priuatim conuenire poſſint. Equidem non adeo ſumus irreligioſi, contra morem fidelium ſubditorum, vt ex voluntate Regiæ Maieſtatis veſtræ, iuris gentiū vſui publicis Internuncijs interdictū exiſtimemus: quinimò,

84
quinimò, si non illorum qui malè nobis volunt consilijs,
at horum saltem infelicitati temporum, quicquid præter
meritum nobis evenit, tribuimus. Verum & antea com-
pertum sumus, res nostras non eo quo per se sunt modo
semper ad Regiã Maiestatem vestram pferri, sed varijs
nos interdum præiudicijs hæcenus fuisse dubio procul
oneratos. Itaque nihil acerbius nobis accidere potest, quam
preces nostras, quæ nihil iniqui, nihil à dignitate clemen-
tissimi principis alienum desiderant, à Regiæ vestræ Ma-
iestatis auribus excludi. Cuius tantam apud omnes com-
perimus æquitatis & clementiæ cōmendationem, ut ean-
dem nos etiam non solum in audiendis & expediendis In-
ternuncijs nostris, verum etiam in posterum semper ac
perpetuò, rebus omnib. pacatè compositis, experiri humi-
limè cupiamus.

Est quidem hæc Ciuitas membrum inclyti Polo-
niæ Regni non minimum, sed in qua clementissimè con-
seruanda, Regia vestra Maiestas longè maiorem lau-
dem quàm in opprimenda vel affligenda fructum, &
sibi comparabit, & posteris ad perpetuæ commendatio-
nis memoriam relinquet.

Neque nos certè minorem fiduciam in demeren-
da Reg. vestræ M̃tis clementia ac pietate, pro humilimo
subiectionis studio repositā habemus, quàm in Serenissi-
mis Rea

mis Regibus Antecessoribus experti sumus, nec ut eam integram perpetuò conseruemus quicquid in nobis fidei, viri-um, vel facultatum meritò desiderari patiemur.

Quapropter humilimis precibus iterum atque iterum supplicamus, dignetur Regia vestra Maiestas offensionis suæ modum aliquem clementissimè facere, & Internuncios nostros exponendæ causa legationis admittere, & ipsè quod æquitati Regiæ maximè conuenit alteram aurem ac-
comodare, neque Ciuitatis negotia per aduersarios eius qui per se satis noti sunt tractari patiatur. Neque enim du-
bitamus, quin ex illorum relatu promptissimum subiectionis nostræ studium, & perpetuæ fidei testationem clemen-
tissimè sit cognitura. Neque nos in posterum etiam ab ijs consilijs ac medijs alieni futuri sumus, quibus, cum Regia
vestra Maiestatis clementia & dignitate, Ciuitatis huius rationes quàm optimè constantissimeq; possint conciliari.
Quo quidem benignitatis genere Regia vestra Maiestas clementiæ suæ regali, & in subditos omnes pientissi-
mæ propensioni cumulum eum adijciat, ut nos omnes cum posteris nostris, hoc iam semel beneficio deuinctos, ad oia de cætero fidelissimæ subiectionis & fidei obsequia gratis-
sima, cum impensa sanguinis & vitæ, longè redditura sit deuinctiores. Datum Gedani Calendis Decembribus
Anno Domini M. D. Lxxvj.

Rebus

65
Rebus in aula qualitercunque tractatis, nouæ paulò
pòst conditiones nomine Regiæ Maiestatis, per
Magnificos Dominos Curiae Marscalcum & Palatinum
Breſtensem, hac ferè verborum forma sunt propositæ:

I.

Eam partem muri, quam contra nos
tempore rebellionis erexerunt, statim in
signum deditiois demoliantur.

II.

Laternam seu propugnaculum por-
tus nobis & Reipub: tradant.

III.

Octo bombardas maiores, quatuor
Carthaun & quatuor Singers cum quin-
gentis globis & puluere ad easdē neces-
sario nobis assignent.

IIII.

Centum florenörum millia ratione
expensarum & nomine placantiarum
exoluant.

V.

Retentas Interregni, debitaq; Sere-
nissimi defuncti Regis persoluant.

Y y

Vt

Vt militibus eorum conductitijs ad bellum Liuonicum sex mensium stipendium exoluant.

His compositis de Deprecatione facile constituetur.

H *Arum conditionum illi, quæ loco quinto ponitur, quadruplex insuper adiecta fuit interpretatio:*

I.

Quinquaginta florenorum millia in singulos annos oblata à tempore retentionis, & in posterum quoque exoluent.

II.

Centum millia florenorum Regiæ Maiestati per Dominos Commissarios promissa persoluent.

III.

Trium Contributionum in Polonia laudatarum restantias persoluent.

IIII.

Redditus quatuor millium florenorum vsitatorum tempore Interregni rententorum soluent.

HIs de rebus & cæteris quæ fuerant Internuncijs commissa, quanquam ultro citroq; verba sæpius commutarentur, cum ijs, quibus Regia Maiestas negotium id demandasse dicebatur, rerum illarum fermè omnium difficultates docerentur, & impossibiles planè conditiones ab Ordinibus Ciuitatis minimè admissum iri, multis argumentis demonstraretur: nihilominus tamen faciundumerat Internuncijs, vt prorogatis publicæ fidei literis, cum propositis conditionibus, & ordine rei gestæ, Syndicum ad nos remitterent, & responsum nostrum interim expectarent. Quibus cognitis, quæ esset animi nostri sententia, per eundem Syndicum Internuncijs rescripsimus, literas ad Regiam Maiestatem, & descriptionem grauaminum, quorum toties mentio fit, addidimus, vti ex ijs quæ subiiciemus fusius intelligi poterit.

PROROGATIO SAL-
ui conductus.

Stephanus DEI gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae Liuaniaeq; &c. Dominus & Transyluaniae Princeps.

I iij Significa

Significamus tenore præsentium, quorum interest
vniuersis & singulis, Quod cum non ita pridem Ci-
uibus Gedaneñ Saluum conductum nostrum mittendorū
Nunciorum ad nos causa, ad diem vigesimam octauam
præteriti mensis Nouembris inclusiue dedissemus, eun-
demq; per Thorunenñ & Elbingenñ Ciuitatum Internunci-
os, quos eò ad intercessionem quorundam Consiliario-
rum nostrorum ablegaueramus, ad hodiernam diem, ac
denique maioris securitatis gratia in aliud octiduum pro-
rogassemus, Et illi interea temporis Nūcios suos ad com-
ponendas enatas controuersias ad nos miserint, qui per
Consiliarios nostros denuò nobis supplicarunt, vt Saluum
conductum nostrum vltcrius progare dignaremur: Nos
Consiliariorum nostrorum intercessionem, & ipsorū Nun-
ciorum supplicibus precibus clementer annuenñ, Saluum
conductum nostrum iterum prorogandum duximus, quē
admodum & prorogamus præsentibus ad illud temporis
spatium, quo suscepta hæc tractatio atque compositio du-
rauerit, vt interea temporis securè vltro citroq; cōmeare,
& denique ad suos domum redire possint. Quod omni-
bus quorum interest, ac inprimis Exercitus nostri gene-
rali, cæterisq; Præfectis ac Militibus nostris denūciamus:
Mandantes ne dictis Nancyjs Gedanensibus, aut illis qui
in eorum comitatu sunt, quosue vltro citroq; interea mi-
serint, vim aut damnum in personis aut rebus ipsorum
faciant, Pro gratia nostra, & sub penis in violatores
Salui

2
Salui conductus sancitis. Datum Thorunij in conuentu
generali Regni die prima mensis Decembris, Anno Dñi
M. D. Lxxvj. Regni vero nostri Anno primo.
Stephanus Rex.

Instructionis literæ ad Internun- cios datæ.

Salute præmissa, &c. Quibus modis Torunij post
felicem aduentum vestrum Ciuitatis negocia tractari
caperint, quæ conditiones ad ea componenda prospice,
quid hac de re vobis visum, & ad ampliorem Ordinum de-
liberationem reiectum fuerit: cum ex relatione Syndici
nostri, tum ex literis vestris quæ paulò post subsecutæ sunt,
planè satis ac prolixè cognouimus. Ac primum videmus,
ex parte Regiæ Maiestatis rem omnem saltem præscriptis
ijs conditionibus terminari, quæ sunt eius generis, vt non
solum maximam partem ex ijs grauaminibus, quæ maxi-
mè Ciuitatem premunt, quorum releuationem sæpius hu-
milimè flagitauius, ad onerum illorum cumulos augen-
dos, de composito sint excerptæ: verum etiam publicæ
existimationi, iuribus, libertatibus, & priuilegijs pern-
ciosæ, & extra vires ac facultates nostras protensa. Sic
vt inde nobis succurrat, eas conditiones non à Regia Ma-
iestate propriè proficisci, cui neque Ciuitatis rationes om-
nes, neque Cōmissionis negotia satis adhuc explorata, nec
in superioribus Tractatibus eorum aliqua mentio facta
sit,

fit, sed ab ijs potius, qui iam ab initio tot difficultatibus
Ciuitatem implicauerunt, & nunc etiam magis & magis
irretire non desinunt. Caterum vti nos omnes nihil ma-
gis in votis habemus, quàm rebus hisce pacificè compo-
sitis, iuribus & libertatibus saluis, more maiorum, ad eius
Maiestatis imperium accedere: ita spem humilimè conce-
pimus, Maiestatem illius, membrum hoc Regni Poloniae
non postremum, clementioribus rationibus benignissimè
prosecuturam, quàm vt impossibilibus conditionibus &
ad extremam nostrorum omniū calamitatem compositū,
illud pessundari patiatur. Quod ipsum vos iterum ac ite-
rum humilimis precibus & indefesso studio volumus de-
precari.

Nam quod primum caput earundem conditionum
attinet, nullius sanè rebellionis conscij nobis sumus, nec
vnuquam cogitauimus ab inclyto Poloniae Regno secessio-
nem facere. Quo verò pacto ad bellicos hosce motus per-
tracti fuerimus, vobis iuxta cum omni penè Prussia satis
constat. Nam & priusquam Regia Maiestas in Prussia
pedem tulisset, in vicinia contra nos bellum apparatus,
& varia machinationes tentatae, & paulò post dum de
rebus praesentibus tractatur, datisetiam publicae fidei lite-
ris, tam publicae quàm privatae Ciuium possessiones deuas-
tatae, itinera obseffa, cōmeatus interceptus, & siquidem
in aduersariorum viribus fuisset, omnibus etiam fortu-
nis, ac ipsa vita nos exuere, voluntatem vtique non abfu-
isse,

88
isse, varijs & apertis ipsorum cōminationibus palàm factum est. Non igitur ad rebellionem aliquam pertinet, quod aduersariorum hostilibus impetitionibus coacti, ad conseruanda Ciuitatis iura & priuilegia, ad propulsandā à ceruicibus, vxoribus, liberis, ac fortunis nostris vim iniustam, quod etiam naturalis ratio permittit, Ciuitatem nostris priuatis sumptibus muris & præsidijs necessario communiuimus.

Enimuerò cum clementer intelligat Regia Maiestas, quid nos tum temporis ratione superioris Electionis facere decuerit, dubiò procul fidei nostræ studium, eius constantiæ potius argumēto quam ipsamet à fidelissimis subditis experiri vellet, quàm cuiusuis rebellionis proposito, censere benignissimè dignabitur.

Ciuitatis muri & propugnacula, non iam primum edificari cæperunt, complures iam annos Ciuium impensis & opera construuntur, cum totius Regni & harum terrarum emolumento, Diuis Regibus Antecessoribus ad hoc ipsum sæpe clementer exhortantibus. Non semel iam antea Ciuitas hostilibus incursionibus tentata fuit, quas tamen adiuuante Deo, suis sumptibus, sua Ciuiumq; opera, quatenus fieri potuit, auertit, nec in eam rem vel Regiæ Maiestati vel Regno maiorem molestiam exhibuit. Possent eiusmodi nunc etiam, in hoc mundi senio, & varijs multorum Regnorum exemplis, incidere tempora, quib. optarit Regia Maiestas pro suo & vniuersi Regni
Z præsidio,

praesidio, urbem hanc etiam multò quàm nunc est munitiorem. Quapropter iterum humilimis precibus Regiam Maiestatem exorabitis, ne diruendis muris, quos instaurare longè fuerat æquius, hanc Ciuitati maculam, quasi rebellionis notam, cum summo nostrorum omnium dedecore, iniuri patiatur.

Deinde quod ad propugnaculum portus attinet, nobis & maioribus nostris à Diuo Casimiro suo & successorum Regum nomine, ius maris, gubernatio littorum Prussiae, administratio nauigationis, ex priuilegijs praescripto, luculenter & plenissimè data concessaq; sunt, ad quæ ritè conseruanda portus propugnaculo vehementer opus est. Quocirca, quod Regia Maiestas solenni iuramento, de tuendis singulorum statuum iuribus & priuilegijs, publicè priuatimq; professa est, idem sibi quoque citra quoduis impedimentum, sincerè praestitum iri, Cinis tatis Ordines & omnino sperant, & humilimis votis obtestantur.

Tertium caput tale est, vt ipsimet non ignoratis, non esse nobis eam maiorum tormentorum neque pulueris tormentarij copiam, vt Regie Maiestatis voluntati satisfacere possimus. Pleraq; sunt minora & fermè naualia tormenta, quibus vrbs munitur. Ac si (quod absit) belli necessitas aliqua nobis incumberet, de augendo potius instrumento vel suppellectili bellica, nobis propediem esset cogitandum, quàm vt vixdum necessarijs praesidijs urbem denudemus.

Sequens.

Sequentia duo capita ex superioris Cōmissionis huc
deriuari negotio, satis ostendit adiuncta Declaratio, qua
nihil iamdudum est Ciuitati molestius, quāq; de re velut
extra rationis conditionem posita, cum in viuis esset Di-
uus Sigismundus Augustus, diu multumq; disceptatum
fuit. Meminimus quo pacto cum Commissarijs ad recupe-
randam gratiam Regiam, ad conseruandam iurium &
priuilegiarum indemnitate, denique ad tollendos, qui
per contrarium irrepsissent abusus, transactum fuerit.
Nimirum vt ex auctoritate principis portorium augere-
tur, eaq; auctio portio Regiæ Maiestati cederet. Quæ
quidem auctio cum effectum non habuerit, nec eo nomi-
ne quicquam ad Ciuitatem redierit, haud æquum fuerit
idipsum tanquam æris alieni residuum à nobis postulari.
Centena verò florenorum millia, ex præscripto Placa-
tionis ipsi Regiæ Maiestati concessa, solius ipsius perso-
næ contemplatione habita, quemadmodum auctio porto-
rij, ad vitam eius solummodò pertinebat, nec in hoc toto
negotio, quicquam vel de Regno, vel Maiestatis eius suc-
cessoribus, actum, dictum, vel transactionis lege
constitutum. Quinimò conditionem abolendorum gra-
uaminum expressè receperunt Ordines, adeò nimirum,
vt nisi ijs abolitis, nec sibi quidem eius quod recepissent
prestandi facultatem fore prædicerent. Sanè Do-
mini Commissarij isthac omnia haud alio sensu

Z ij acceptum

acceptum iri, luculenter promittebant, ideoq; auctores
erant, ne tam districte conditionibus, sed humiliter pre-
cibus à Rege suo, exigerentur. Cæterum ubi postea Dñi
Cōmissarij consensum Ordinum longè quàm actum fue-
rat latius extendere vellent, adycerent insuper Constitu-
tiones quasdam, de iure Regio, de dominio maris, &
alias à privilegiarum mente & consuetudine longè diuer-
sas, Ordines tam publicè quàm priuatim solennes inter-
posuerunt testationes, de conditionibus præter illorum in-
tentionem distractis, ac rem integram Maiestati Regiæ
proponendam condixerunt. Actum deinde cum eius Ma-
iestate non semel fuit, nec ipsa non clementissimè ad ani-
mum reuocauit, quanta difficultas augendi portorij futu-
ra fuisset, nec ab alijs quibusdam transigendi rationibus
(quæ tamen eius morte puentæ sunt) alienam se clemen-
ter ostendit. Neque verò de certa quapiam summa, quan-
tum ex auctione portorij ad Maiestatem Regiam rediret,
vnuquam cōuentum fuit, quicquid tandem de collegis no-
stris, qui nunc rem humanam agere desierunt, audimus
adferri: nec in obscuro est, quid Legatis Regijs Execu-
tionem pacti conuenti postulantibus, responsum fuerit,
quod alio loco cōmodius persequemur. Graua mina verò
conditionib. adiecta, non solum ex pacto nō abrogata, ve-
rum etiā accumulata, publicæ possessiones diuexatæ, par-
tim ab ipsis etiam Cōmissarijs in rem suam optatæ, specu-
latores maris non exauctorati, sed propter illorū rapinas
insigni

insigni detrimento Ciuitas fuit afflicta: sic vt totius effectus negocij saltem ex parte Regiæ Maiestatis pientissimæ recordationis defecerit, nec vnquam interim Ordines eorum præstationem, de quibus nominatim actum erat, consequi potuerint. Quapropter iterum ac iterum humilimis precibus Serenissimæ Regiæ Maiestati supplicant, ne istius negocij causa, quod cum solo principe defuncto, certis conditionibus actum est, nec ad alium quemuis pertinuit, de nouo molestiam nobis creari patiatur, sed id, quo semel defuncti sumus, perpetuò sopitum esse velit.

Ex pensionibus annuis, quas debemus, in summam Septuaginta florenorum millium, quæ Diuo Sigismundo Augusto mutua dedimus, secundum Regiam eius inscriptionem, vsuras septunces retinere: quod autem excurrat, in thesaurum Regium inferre consueuimus. Proinde cum cæteri Status pensiones Interregni neutiquam inferant, eodem nos etiam vt iure Maiestas Regia benignissimè concedere dignabitur. Maioribus autem precibus obsecramus eam nobis fieri gratiam, vt ea debita, quæ nobis ex Poloniæ regno competunt, quorum nomine in excoluendis vsuris alibi quotannis laboramus, aliquando refundantur.

Ad Contributiones in Regno publicè laudatas quod attinet, eorum cōmunicatio cum ad nos minimè pertineat, non immeritò Terrarum Prussiae priuilegijs & moribus perpetuis innititur, ac quoties cōmuni Statuum consensu

sensu Contributio quæpiam in vsum Regni vel Prouincie decreta fuerit, nos antea partibus nostris haud defuisse, nec in posterum defuturos testamur.

Vltimo capite quo postulatur, vt militibus nostris conductitijs ad bellum Livonicum sex mensium stipendium exoluamus, satis vobis constat, milites certorum mensium stipendio conductos, ijs exactis, amplius in potestate nostra non esse, neque Ciuium facultates ferunt, vt Ultra, quàm in Ciuitatis vsum, militem alant.

Ex quibus Regia Maiestas clementissimè intelliget, quàm omnino facultatum nostrarum non sint cōditiones propositæ, præsertim hoc rerum statu, quo cōmerciorum nulli penè sunt prouentus, possessiones autem publicæ ad nullum fructum redactæ, sumptus interim in hisce perturbationibus haud mediocres impendendi, præterquàm quod alioquin æris alieni abundè est.

Quapropter Regiæ Maiestati supplicant Ordines humilimis precibus, vt æqua harum difficultatum omnium admissa ratione, Ciuitati suæ pacem & tranquillitatem restituere, proscriptionis decretum & quicquid inde præiudicij natum est abolere, & cum benignissima declaratione iuramenti sui Regij, Saluis iuribus & priuilegijs nostris, grauaminibus sublatis, ita controuersias omnes æquis conditionibus componere clementissimè dignetur, vt in posterum etiam Ordines ad omnia quantum in illis est,

est, fidelissimæ subiectionis obsequia sint longè magis
magisq̃ deuotiōnes.

Hoc si quid amplius à nobis honestè fortassis desi-
deretur, prout nullum obsequij genus, retinendæ pacis
ergò, pro modo facultatum recusamus, diligenter ab ijs
qui participes horum consiliorum sunt exquirite, qui-
busnam tandem modis ad concordiam, tranquillitatem,
& fortunam sereniorē, rebus in omnibus pacificè com-
positis, peruenire possimus. Quo cognito, quid ex Ordini
sententia faciundum nobis, deliberabimus, &
quid animi vel facultatis nostræ futurum sit, re-
scribemus. &c. Datum Gedani die quarta
mensis Decembris Anno Domini
M. D. Lxxvj.

Literæ ad Regiam Maiestatem.

Serenissime &c. Ex Internunciorum nostrorum
litteris & relatu non ita pridem cognouimus, quibus
modis apud Sac: Reg. Mtis vestræ deputatos Cōmissarios
Ciuitatis huius negotia tractari cæperint, quæq̃ Sac. Reg.
Mtis vestræ voluntas in illis expediendis fuerit. Quæ in
re cōprimis Reg. Mtis vestræ clementissimam erga nos
propensionē in cōcedendo Saluo conductu experti sumus.
Eidemq̃ Sacræ Reg: Mtī immortales & quam possumus
maximas

maximas agimus gratias, quod eam securitatem Nuncijs nostris clementissime concedere dignata est, ac ut in posterum etiam usque ad rerum harum compositionem clementissime dignetur conseruare, iterum ac iterum humilimis precibus obsecramus. Conditiones autem propositae (quod vehementer sane dolemus) eius sunt generis, ut eas non solum perpetuis libertatibus ac Priuilegijs nostris aduersari, verum etiam cum nostrorum omnium qui nunc in rebus humanis sumus & posterorū qui nos secuturi sunt, ignominiae nota planè detestabili coniuncta intelligamus: Praesertim quod videamus maiorem earum partem ex negotijs commissorialibus, quae cum sola ipsius Diui Sigismundi Augusti persona, certis legibus ac conditionibus tractata nec ad aliquem effectum ipso viuente deducta sunt, propterea quia personam illius solam concernebant, & id quidem adhuc certis Conditionibus non subsecutis, sperabamus ea, cum Diui Sigismundi persona mortua ac sepulta fuisse, nihilominus eas ipsas nescimus quorum conatibus denuo produci. Nihil sanè magis in votis habemus, quam ut Sacrae Regiae Maiestatis vestrae gratiam & clementiā summo cum humilitatis studio demereri, & sub eiusdem felicissimo regimine res & fortunas nostras pacificè tueri, et sine iurium ac libertatum detrimento, salua Ciuitatis existimatione, res omnis transigi & componi possit. Quod uti maxime optamus, ita quantum in nobis est nihil merito nostro desiderari

12
siderari patiemur, atque Regiæ vestræ Maiestati quam
possumus ac debemus humilimis precibus supplicamus,
clementissime dignetur Commissionis eius actionibus, in
quibus tractandis ad extremam Ciuitatis perniciem nihil
penè prætermissum fuit, reieclis, vel potius extra memo-
riam hominum sepositis, Internuncios nostros ad priua-
tam audientiam admittere, & cum ijs Ciuitatis rationes,
benigniori quodam modo pertractare. Tantum enim in
Regiæ Maiestatis vestræ clementia spem repositam habe-
mus, vt non defutura sint alia media, quibus & cum
Regiæ vestræ Maiestatis dignitate & ipsius Ciuitatis in-
columitate, de rei summa tandem aliquando recte possit
conueniri.

Hoc certe pacto Regia vestra Maiestas immortalem
à posteris nostris omnibus pietatis & clementiæ laudem
comparabit, & quo benignius ac liberalius nobiscum
aget, eo Ciuitatis omnes incolas ad perpetuam fidem,
& promptissima subiectionis obsequia sibi reddet
magis magisque deuinctiores. &c. Datum Ge-
dani die iij. mensis Decembris Anno Dñi
M. D. Lxxvj.

CAPITVLATIO GRAVA- minum ac petitionum Ciuitatis Gedanensis.

Aa

Primum

I.

Primum omnium, Ciuitatis Ordines de pace Religionis sibi cautum esse volunt, vt Augustanæ Confessionis vsu tam in Ciuitate, quàm extra muros in eius districtu, pacificè, quietè, sine vlllo cuiusuis impedimento, prout hactenus fruuntur, neue cuiquam religionis ergo molestia vel negocium exhibeatur, neue in templis ritus ceremoniarum, immutentur.

II.

Petunt ac præseruant Ordines, ne quid eorum que vel in Electionis acciderunt negocio, vel dissidium illud subsecuta sunt, neque Ciuitati publicè, neque priuatim cuiquam fraudi, periculo, detrimento sint: vtq; Regiæ Maiestas si eam ob causam Ciuitati, vis hostilis, iniuria, vel damnum importetur, indemnitati publicæ priuatæq; clementissimè prospicere dignetur.

III.

Æquum existimant Ordines, vt omnia & singula, Ciuitatis priuilegia in eorum quibus data sunt fauorem & emolumentum potius interpretentur, quàm in eorundem lesionem vel præiudiciu, quod hactenus non semel factum est, detorqueantur: nedum ad eam conditionem redigantur, quæ vel Regijs literis, mandatis, aut decretis aboleri, vel tanquam legitimè non obtenta quoquo modo possint in dubium vocari.

IIII.

Meminerunt etiam Ordines, cum Diuus Sigismundus Au-

gustus inclytæ recordationis satis numeroſo comitatu ad-
uentaffet, ſtatum Ciuitatis non mediocriter perturbatum
fuiſſe, cum inter Regios comites, ſeruitores, peregrinos, ac
Cines varia diſſidia paſſim orirentur, vnde non violen-
ta ſolum aggreſſiones, ſed cædes etiam perpetratae. Quo-
rum ne quid nunc etiam accidat, cum plures quàm antea
ſint offenſionum cauſſæ, petunt Ordines, vt Regia Ma-
ieſtas, cum Ciuitatem ingreditur, comitatus ſui numerũ
ita moderari clementiſſimè dignetur, ne vel oneri ſit Ci-
uitati, vel inde maior aliqua perturbatio proueniat. Di-
uus quidem Caſimirus in ſpeciali priuilegio ſtabulum ſibi
ſuiſq; ſucceſſoribus quoties Gedanum veniret in ducentos
ſaltem equos præberi cauit. Vnde rationi maximè conſe-
quens eſt, noluiſſe prudentiſſimum Principem nimio co-
mitatu Ciuitatem grauari, neque metum oppreſſionis ali-
quem Ciuibus inycere. Cuius exemplo (nam & eius gene-
ris alia, alijs in Ciuitatibus paſſim recepta ſunt) Regia
Maieſtas in omnium ciuium & incolarum animis ſpem
certiſſimam relinquet, non velle Maieſtatem eius, eam Ci-
uitatem quæ de Diuis Anteceſſoribus nunquàm malè me-
rita fuit opprimi, ſed in libertatibus, iuribus, ac priuile-
gijs ſuis ſecurè potius conſeruari.

V.

Inter cætera grauamina, quæ iam pridem Ciuitati
contra publicas libertates, priuilegia, iura, conſuetudines,
illata ſunt, longè maximum eſt illa Cõmiſſio, quæ cum
Aa ij ſumma

summa Ciuitatis infamia, publicæ fidei noxa, & fortunarum detrimento superioribus annis agitata fuit.

Qua Ciuitas non solum, concitatis tribubus ac contubernijs, extremum penè discrimen, ex magistratu nonnulli citra culpam, existimationis, honoris, fortunarum, ac vitæ periculum adierunt, verumetiam publicæ libertates, iura, priuilegia, prouentus, bona terrestria, adeò impugnata, imminuta, & labefactata fuerunt, vt hoc modo nihil penè, quod ad vniuersæ Ciuitatis perniciem agi potuisset, prætermissum Ordinibus videatur. Quod ex ipsius Commissionis actis & gestis sigillatim apertius potest demonstrari.

VI.

In primis illud molestissimè ferunt Ordines, in placationis eius formula, quæ penè inuitis exorta fuit, ita se circumuentos, vt cum grauaminum aliquorum abolitionem Domini Commissarij repromitteret, hinc quidem Ordinum pollicitationem scripto fuisse consignatam, illic autem grauamina non solum, vt conuenerat, non abolita, sed interim etiam non vnis oneribus accumulata conquerantur.

VII.

Huic consequens est æquè graue præiudicium, quod cum semissem maritimi portorij, cuius duplicandi per Dilectum Sigismundum Augustum facultas petebatur, Ordines ipsi Mti Regiæ vel ad certum tempus, vel diutissimè, quoad ipsa in viuis foret, destinaissent, Commissarij nihilominus

minus hoc obsequium à persona ipsius Maiestatis, ad vni-
uersum regnum, atque adeò perpetuum & ad posteros in-
fame onus aduersus contrahentium mentem & intentio-
nem detorquere voluerint. Quod quam graue & intole-
rabile Ciuitati futurum esset, pientissimo Regi sanctæ &
angustæ memoriæ non semel demonstratum est, ea præ-
sertim ratione, si portorium huius Ciuitatis in exteriorum
merces adaugeretur, nihil fore certius, quàm eodem exem-
plo nostrates in transmarinis emporijs, contra morem an-
tiquum, nouis vectigalibus, oneribus, & exactionibus
æquè diuexatum iri. Illud autem ex vtraq; parte necessa-
riò consequeretur, vt propter aggrauationem portorij cō-
mercia, quæ quantum possunt libera volunt esse, penitus à
ciuibus nostris aliò transferrentur, quod nō modo cum Ci-
uium, sed etiam Regnicolarum certissimo damno coniun-
ctum fore, multis rationibus defendi potest.

Et ipse Serenissimus Rex, cuius memoriam sanctam
habemus, eum in his actionib. animum tandem ostendit,
vt hisce modis Ciuitatē, vel tanto ad posteros præiudicio,
vel apud exteros detrimēto cōmerciorum, onerari minimè
velle videretur. Quibus ex causis illud expeditissimū est,
non posse Ciuitatem hanc vel fama vel existimatione inte-
gra, vel iuribus, privilegijs, libertatibus ac fortunis satis
tectis, vti frui, nisi totum illud Cōmissionis negocium, &
quæ quouis inde modo secuta sunt grauamina, tollantur,
aboleantur, cassa & irrita perpetuum esse iubeantur.

Ac ideo formulam placationis subsignatam, cum nec exitum ipsa sortita, nec annexis conditionibus satisfactum fuerit, Ordines æquissimè putant sibi restitui oportere.

VIII.

Isdem conditionibus disertè comprehensum erat, ut Speculatores maris abrogarentur, qui nihilominus tamen etiam postea nullo vel hostium vel amicorum habito discrimine, rapinas exercere, & in hunc portum se recipere non desinebant. Quare Serenissimus Daniæ Rex commotus, quod maris Baltici securitas eo modo maximè perturbari diceretur, non tantum Speculatores illos ubique deprehensos ad supplicium retraxit, verum etiam Ciuitatis naues complures in tertium annum vsque detinuit, nauibus interea computrescentibus, mercibus autem compluribus corruptis vel amotis, tandè cum nullum aliud esset præ manu remedium, coacta fuit Ciuitas ad liberandas naues, & redimendam nauigationis libertatem centum millibus thalerorū depacisci, præter ceteros sumptus crebris & continuis legationibus ac tractationibus impensos. Regia quidem Maiestas quamuis rem eam ad sollicitudinem suam benignissimè reuocauerit, cum Serenissimo Rege Daniæ multa per literas & Internuncios egerit, demum etiam quod hoc sua magis, quàm Ciuitatis interesse censeret, ad Compromissi arbitrium descenderit, consequenter post eius ex hominibus decessum Reuerendissimi & illustres dñi Consiliarij in ipso Interregni tempore

95
pore suas etiam partes interposuerint, nihil tamen obtineri potuit, quin Ciuitas per se tanta pecuniæ summa, naues, merces, liberamq; nauigandi potestatem redimere sit coacta. Nec Ordines ab æquitate censent alienum esse, summam illam pecuniariam & alia damna sibi refundi, ac in posterum rectè cauere, ne iuri suo quod in rem habet maritimam, per quasuis eius generis impressiones tam insignis fiat præiudicium.

IX.

In eodem Cōmissoriali tractatu, Constitutiones quædam, huius Ciuitatis iuribus, priuilegijs, libertatibus, & consuetudinib. vt plurimum aduersantes, obtrudi ceptæ fuerunt. Quas vt semper hætenus bonis rationibus, quæ suo loco publicè per Confutationis modum ppositæ sunt, Ordines reiecerunt, ita ne nunc quidem sine summo præiudicio præclarissimi priuilegij sui, de legibus & contributionibus ciuilibus ferendis, imponendis, & abrogandis, acceptare possunt.

X.

Vehementer iniquum est, cum vniuersæ ciuitatis tum Magistratus, & Ordinum famam honorem & existimationem, famosis libellis clam & palàm proscindi, ac eiusmodi diffamatores in Ciuitatis inuidiam publicè etiam ali, foueri, & sustentari.

XI.

Non immeritò conqueruntur etiam Ordines, quod contra Terrarum Prussiæ Priuilegium & libertates antiquiss.

antiquissimas, Ciuitatis magistratus ad Comitia Regni
semper euocentur, & eadem occasione Ciuitas ad res Po-
lonicas, longè à rationibus suis alienas, ad statuta & one-
ra Regni, contra publica Terrarum iura, pertrahatur.

XII.

Qua quidem ratione Contributio Lublinensis, quam
nunquam Ordines laudarunt, nec laudare tenentur, à
Ciuitate postulari cepit: cum illud iuris & consuetudinis
perpetuæ fuerit, vt de eiusmodi Contributionibus, si ita
opus esset, Consiliarij & Status Terrarum inter se con-
sultarent & constituerent.

XIII.

Eodem pacto bona Ciuitatis publica ad Executio-
nem Alexandrini statuti trahi ceperunt, quinimo non-
nulli Dominorum Commissariorum eadem bona sibi po-
tius dari quam Ordinibus conseruari voluerunt. Itaque
non minus iustum quàm æquum videtur, vt ea, quæ tan-
to cum Reipublicæ præiudicio sunt acta, penitus rescin-
dantur, nec enim bona sua Ciuitas à Regno lucri fecit,
sed vnà secum ad Regnum attulit, à quo nunc ipsdem pri-
uari, ab omni æquitate longè fuerit alienissimum.

XIII.

Queruntur etiam Ordines, quod non magistratus
solum, sed etiam priuati Ciues, nouis & inusitatis edictis,
in causis iniuriarum & rerum criminalium, ad tribunal
Regium euocentur.

XV.

Quod

16
Quod complura mandata penalia, iuri nostro non consentanea, ad vnius partis informationem, nonnunq̃ etiam contraria Decreta, ex Cancellaria Regia prodeant, quibus & magistratus vehementer prægrauatur, partes ipsæ quo minus ius suum cōsequi possint impediuntur, & iudiciorum processus in infinitum fermè producitur.

XVI.

Quod Ordinum decreta, leges, ac plebiscita, in quibus condendis & abrogandis, ex præscripto priuilegij Casimiriani plenissimā habent potestatem, mandatis & re-scriptis Regijs cum summo dicti priuilegij præiudicio soleant impugnari.

XVII.

Quod literæ Salui conductus passim sine discrimine personarum vel causarum concedantur, ijs præsertim, quod sæpe fit, qui literarum eiusmodi beneficio iure censentur indigni.

XVIII.

Quod non extraneis modò, sed plurimis etiam Ciuibus, literæ Exemptionum à ciuili iurisdictione passim cōcedantur, quæ res summam inter Ciues, qui in bene constituta Republica cōditionis eiusdem esse debent, inaequalitatem parit, ciuilem obedientiam & debitum dissoluit, ac magistratus auctoritatem maximè labefaciat: præsertim quod vt plurimum exemptæ personæ, dum plus sibi quàm alijs licere putant, multa contra leges ac mores Ciuitatis committere solent, cum summo magistratus contem-

ptu, caterorumq. Ciuium damno & præiudicio.

XIX.

Quod contubernia & collegia, vtpote Lanionum, Braſeatorū, & alia, ſpecialibus indultis, immunitatibus, beneficijs, ac conſtitutionibus, quæ cum publicis Ciuitatis, libertatibus, cōſtitutionibus ac plebiſcitis pugnant, donentur ac muniantur. Quo fit vt integra contubernia non ſolum leges publicas cum omni magiſtratus imperio proculcent & euacuent, ſed etiam in cōmercijs rerum venaliam, quæ vſui domeſtico ſunt, & quarum moderationem non admittunt, ſuo arbitratu, præter æquum & bonum conciuēs ſuos onerent ac emungant.

XX.

Cuius generis etiam illud eſt, quod Dñi Cōmiſſarij, Contraētū ſolennē, cōſtituēdæ cōcordiæ cauſſa, cum braſeatoribus innitum, leuiſſimorū hominum impulſu, nullo iuris ordine reſciderunt, quo pacto diſcordiæ renata, aliæq. difficultates ortæ, multi vero ad conculcandas leges, & diſſoluendā tranquillitatem publicam facti ſunt audaciores.

XXI.

Quod itidem literæ Moratoriæ paſſim edantur, nulla perſonarum contēplatione, quis in fraudem Creditorū eos petat, quis vel ſua culpa rem decoxerit, vel fortunæ, maris, aut vëtorum iniuria facultatibus lapſus fuerit, quod certè prius inquiri cum per ſe iuris manifeſti ſit, etiam ſpecialibus diuorum Regum Antecſſorum reſcriptis declaratur.

XXII.

Quod

97
*Quod Ciues, quorum controuersia per legitimas ap-
pellationes ad vltimæ quam vocant Instantie cognitionē
deuolutæ sunt, varijs donatiuis, ac impensis vehementer
exhauriantur, nec quisquam fermè tam iustam defendit
causam, quam nihilominus pecunia stabilire cogatur.*

XXIII.

*Quod actiones criminales, contra vetustissimas ciui-
lium iudiciorum libertates, & inueteratam consuetudi-
nem ad Regium tribunal reuocentur.*

XXIII.

*Quod cum rei criminum ad subterfugiendā penam
friolas interponunt appellationes, ad malitiam fouendā
præsidjs publicarum literarum, mandatorum, exemption-
num, & inhibitionum adiuuentur.*

XXV.

*Quod recensita grauamina, Citationum, mandatorū,
Saluorum conductuum, exemptionum, inhibitionum,
nunc etiam initio noui regiminis, licet nōdum Regiæ Ma-
iestati iuramentum ab Ordinibus præstitum sit, nihilomi-
nus tamē ingeri ceperunt. Ex quo parum spei nobis esse,
cum in iurium ac libertatum conseruatione, tum in eius-
modi grauaminum abolitione, facile quis possit suspicari.*

XXVI.

*Cuius rei illud etiā argumentum est, quod Laniones
profugi & proscripti, pro tuendis turbulentis & seditio-
sis suis conatibus palam recipiuntur, sustinentur, ac de-
fenduntur.*

XXVII.

Bb ij

Quod

Quod contra priuilegij præscriptum, quo Burggrau-
bio & Senatui cura bonorum caducorum & naufragorū
demandata fuit, nihilominus superioribus annis Fiscalis
se ingessit, qui prætextu caducorū etiam Ecclesiasticis bo-
nis manum admouere conatus est, Idq̃ molestius eò ferunt
Ordines, quod cum idem Fiscalis nec Ciuis sit, nec onera
ciuilia præstet, ciuilibus tamen cōmercij vtatur, fruatur.

XXVIII.

Maximo damno pulicum ararium afficitur, eo,
quod centena millia thalerorum, quæ Serenissimo Regi
p̃defuncto, in vsum Magni Ducatus Lituaniæ, mutuo
data sunt, hætenus non restituantur: neque monasteria,
quæ hypothecæ sunt, obligationi pigneratitiæ satisfaciant,
quinimo eorum administratores, præter ius pignorum, bo-
na monastica paulatim imminuere dicuntur, & plerunq̃
alijs in rebus Ordinum cōmodis parum studere videntur.

XXIX.

Quod item redditus semestres, ex arenda Telonei
Caunensis, per aliquot iam annos, quibus multorum milli-
um summa nunc excreuit, hucusque non inferantur, cum
ingenti Ciuitatis detrimento, quæ interim mutuatae sorti
nomine non exiguas vsuras quotannis præstare tenetur.

XXX.

Nihil fermè magis hætenus omnium Ciuium ani-
mos exacerbauit, quàm quod in suburbio à Scotis denomi-
nato, ciuilia cōmercia, & omnis generis opificum artificia
hætenus tractata, vsurpata & exercita, contra Ter-
rarum

rarum libertates publicas, & expressum huius Ciuitatis
priuilegium, in damnum multorum mercatorum, Ciuium,
& plerorumq; contuberniorum perniciem. Quod vt abo-
leretur aliquando, sæpius à Reuerendissimo Dño Episco-
po Vladislauensi precibus efflagitatum est. Quibus ne-
glectis nunc demum, quamuis absque Ordinum scitu, ple-
be propter publicas etiam possessiones deuastatas & exu-
stas, concitata, ignis iniectus est. Eodem præiudicij gene-
re multi etiam in vicinis pagis, vicis, agris, & alibi, Ciui-
um rei familiari vehementer obesse dicuntur.

XXXI.

His accedit, quod in monasterijs, parochijs, domo
Carthusianorum, & alibi, opifices qui artes manuarias
exercent, nec ex contuberniorum corpore sunt, immunes à
civilibus functionibus, cum summo contuberniorum præ-
iudicio, tolerantur, fouentur, ac recipiuntur.

XXXII.

Quod Officialis, Cives vtriusque sexus, in causis
matrimonialibus extra Ciuitatem in alienum forum euo-
cet, quod nec iure nec legibus Ciuitatis illi competere cer-
tum est.

XXXIII.

Quod in villa Episcopali **Stoltzemberg**/ plerisq;
facinorosis, furibus, latronibus, decoctoribus, homicidis
voluntarijs, modo habent quod dent, contra præscriptum
diuini pariter et humani iuris cum summa civilis iurisdi-
ctionis iniuria, receptus, p̄sidium, & securitas præstetur.

XXXIIII.

Idem ferme in Oliuensi monasterio moris esse cepit, ut ibidem decoctores, seditiosi, proscripti, & quibuscumque saltem institutum est Magistratū Ciuitatis calumniandi & traducendi, recipiantur, & eò tanquam ad impunitatis asylum confugiant. Conqueruntur etiam Cives, Abbatem eius monasterij, tam cum Hospitalibus, quàm priuatis etiam personis, contra prædecessorum literas & monimenta, iniquè admodum agere.

XXXV.

Exemplo perniciosum est, & libertati publicæ maximè contrarium, quod in fluuio Istulæ libera nauigatio usq; deq; terrigenis inhibetur, rapinæ exercentur, homines non vulnerantur modò, sed etiam trucidantur, & ea qui cõmittunt, Regijs etiam diplomatibus se tueri nō erubescunt.

XXXVI.

Graue est illud etiam, quod Ciuitati & eius subditis, in piscatione fluminum, aquarum, & lacus Haab/ ab ijs qui vicina prædia possident, variæ iniuriæ, & impedimenta inferantur, quorum omnium causæ ad ius arcis Mariemburgensis perperam detorquentur.

XXXVII.

Item quod Cives nostri, in Regno Poloniae, propter aliena debita contra pacis perpetuæ pacta, detinentur, arrestantur, eorum pignora capiuntur, iisdem nouæ vectigalium exactiones obtruduntur. Sic non ita pridem
colore

colore telonei non soluti, merces Lindensium vi captæ, alijs alibi conductitiæ camera occlusæ, merces pignorata, aliæque eius generis iniuriæ passim illatæ.

XXXVIII.

Item quod Ernestus VVeier & alij nouo hostilitatis genere ante triennium, vias publicas obsidere ceperunt, ne quid cōmeatus vel aliarum rerum in Ciuitatem posset importari.

XXXIX.

Præterea non Ciuitas solum, sed priuatim etiam ex Ciuibus nonnulli graui & irreuerabili damno afficiuntur, qui pro Serenissimo Rege defuncto vel pecunias suas expenderunt, vel fidem suam interposuerunt. Nam dum hoc obsequij genus singulari gratificandi studio Maiestati eius præstiterunt, ipsi vicissim non varijs solum molestijs debitorum illorum nomine diuexantur, sed etiam neq. de solutione sortis, compensatione damnorū, & fidei suæ liberatione certi quidpiam constitutum vident. Quæ in re ne officium illis suum damnosum sit, sed indemnitas potius rectè præstetur, ipsa æquitatis ratio demonstrat.

XL.

Tandem Ciuitatis ærario perdifficile est, quotannis, etiam absente Regia Maiestate, stationem trium dierum pendere, cum id antiquitus in alijs Ciuitatibus tum demū cum præsens est Regia Mtās fieri cōsueuerit. Quamobrē petunt Ordines etiam hui⁹ Ciuitatis hac in parte sumptus ad exemplum cæterarum Ciuitatum benignè moderari.

His

HIs uti iussi fuerant expositis, Internūcij durius etiam ac antea caperunt haberi, custodijs & p̄sidijs accuratius appositis, ipsis seorsim clausis, seorsim etiam comitibus & ministerijs ipsorum destinatis, omni prorsus aditu præcluso, ne cum quoquam hominum sermones sequerent, neque pedem ultra limen proferrent. Ac in vniuersum Internūcij tum eo sunt hospitij genere suscepti, quo tam aduersus publicæ fidei literas, quàm certissima securitatis promissionem insuper adiectam, haud immerito se violatos naturali gentium iure conquererentur. Non deerat his iniurijs eiusmodi prætextus, nos ad propositas condiciones parum idoneè respondisse, grauaminum capita non eò pertinere, quasi Regiæ Maiestati morem gerere, sed quasi condiciones arbitrio nostro ferre vellemus. Intercedebant Consiliarij Terrarum, & Internūcios hortabantur, ut propius nonnihil ad Conditionum earum partes accederent. Illi, cum in causa verti res omnino pecuniarias animaduernerent, transigendæ controversiæ desiderio, quatenus id Ordines ratum habituros existimarent, pecuniæ summam pro modo publicarum facultatum luculentam proponunt. Verum hoc obsequij studio, nihil aliud effectum, quàm ut magis ac magis temeritatis, obstinationis, ac impietatis flagitia, præter meritum nobis ingererentur, in actionibus obiter plerunque susceptis nihil certi, nihil expediti, nedum æqui, proponeretur, interdum immensæ pecuniarum summæ conditionib. adijcerentur,

160
ygerentur, interim de certitudine iurium, priuilegiiorum,
ac libertatum, de grauaminum & onerum abolitione, deq;
postulationum illarum, quæ vires & facultates publicas
& priuatas excedebant, moderatione nihil ostenderetur.
Internuncij verò, præter quod habebant mandatum, adeò
coarctari caperunt, vt nisi planè postulatis consentirent,
neglectis rationibus, iuribus, & priuilegijs nostris, negocij
pertractandi spes omnis abrumperetur, & extremæ calamitatis
cōminationes adhiberētur. Neg. tamen certi quida
quam proponebatur, quod ad nos referendum fuisset, do
nec Magnificus Domin⁹ Palatinus Bresten⁹, quæ Sereniss:
Regiæ Maiestatis sententia finalis esset, per Secretarium
eis denunciaret. Erat idipsum nonnihil intricatum, sed
vt expeditius fieret, Internuncij scripto delineant, quo
sensu rem intellexissent, & Domino Palatino exhibent,
verbis hunc in modum conceptis:

Serenissimæ Regiæ Maiestatis Domini
nostri clementissimi eam esse sententiā
Internuncij Ciuitatis Gedanen⁹ ar
bitrati sunt.

VT Sacræ Regiæ Maiestati Ordines Ciuitatis Geda
nen⁹ hoc præsentī anno Septuagesimo septimo du
centa, Futuro centum florenorum millia persoluant,
Atq; vt eo factō omnes difficultates, quæ hætenus Ciuitati
incubuerunt, vtpote actiones Commissoriales, & quæ ijs
Cc quomodo

quomodocunque coherent, Contributio, Executio, Placatio, & quæ nunc quoque placationis nomine præstanda sunt, cum omnibus & singulis incommodis, nullis penitus exceptis, tollantur & in perpetuum abrogentur, eorumq; memoria neque publicè neque priuatim ullis unquam futuris temporibus renouetur.

Simili ratione Ciuitas penes bona sua terrestria, Priuilegia, iura, libertates, & omnes antiquas benè receptas consuetudines, atque omnem felicitatem perpetuò conseruabitur.

Magnificus autem Dominus Palatinus
sequentem Declarationem redhibuit
die xiiij. Decembris anni 1576.

Portorium præteriti temporis Maiestas Regia Ciuitati remittere, neque aliquid eo nomine exigere constituit, Futuri vero tēporis pars dimidia M^{ti} Regiæ præstabitur, eo modo quo nunc exigitur, sine aliqua auctione.

Si præterea quidquam adhuc negotiorum Cōmissorialium erit, quod Ciuitatem premat, id in futuris Comitijs terminabitur. Cum publico Comitiorum Decreto ea negotia confirmata sint, necesse est vt ibi etiam ad debitum finem perducantur.

Ad tormenta bellica & mille milites quod attinet, non dubitat Maiestas Regia, quin ea in re eius Maiestatis gratiam Ciuitas quoque aucupatura sit.

Dominium

Dominium maris eò intellectum vult Maiestas Regia, vt Ciuitas absque ipsius Maiestatis consensu contractus vel pacta cum nullo Principum vel Ciuitatum ineat. Propugnaculum vero portus, & si quid præterea in ciuitatis est potestate, id omne Maiestas Regia Ciuitati permittere cupit.

Securitatis literas Maiestas Regia inuiolatas seruare vult, nec est quod Dñi Internuncij eo nomine vel minimum extimescere possint.

Præter hæc cætera omnia in suo relinquentur esse. In publicæ fidei literis propositas condiciones Maiestas Regia seruari quoque vult, Iuramentum præstent, Ad quam rem Maiestas Regia quosdam delegabit, qui iuramentum exigent, Militem dimittant, veniam deprecentur, Atque hæc Maiestatis Regiæ perpetua & constans est voluntas:

EX his cum intelligeremus, non solum priores conditiones in suo statu retineri, sed grauiores etiam adijci, denuò rescripsimus Internuncijs, quàm iniquæ, quàm impossibiles illæ nobis viderentur. Cæterum ne totum illud, quod vnum fermè præ cæteris peti videbatur, planè negligeremus, eius etiam pecuniæ, quam illi iam antea proposuerant, conditionem acceptauimus, quod ex Instructione sequenti
liquebit.

Cc ij

Instructione

INSTRVCTIO OMNIVM
Ordinum Regiæ Ciuitatis Gedanensis,
missa eiusdem Internuncijs Thorunij
nunc existentibus Spectabilibus, Egre-
gijs & Famatis Dominis Constantino
Ferbero Proconsuli, Georgio Rosen-
berg Consuli, & Henrico Lembke I.V.
Doctori & Syndico Gedaneñ, vt se-
cundum eius præscriptum Ordi-
num mandata proponant.

EX relatione Secretarij nostri, qui nuper ab Internū-
cijs ad mandatum Sacræ Regiæ Maiestatis ablega-
tus ad nos venit cognouimus, præterita mandata nostra,
quæ Internuncijs ad propositas à Maiestate Regia condi-
tiones per Syndicum nostrum, vnà cum Capitulatione in-
cōmodorum & difficultatum, quæ hoc tempore Ciuitatem
non tantum premere, sed opprimere fermè videbantur,
miseramus, Maiestatem Regiam non parum offendisse,
& omnia in eam partem accepta fuisse, quasi ad minuen-
dam Sacræ Regiæ Maiestatis dignitatem atque auctorita-
tem composita essent, Indeque Internuncijs contra securita-
tis literas, quas Thorunij denuò à Sacra Maiestate, sub
eiusdem Regia manu & Regni Sigillo obtinuerant, tam

ar. claus.

arēlam fuisse datam custodiam, vt rebus suis etiam minimis nullatenus superesse potuerint neque etiamnum possint, Quod vtrumque factum esse nos vehementer dolemus. Et vt posterius priori loco dicamus. Nihil nobis potuit accidere acerbius, quam audire in hac priori suscepta negotiorum tractatione Internuncijs ea quæ Sacrae M^{ti} Regiæ manu & Regni sigillo roborata, & apud nos hætenus sacrosancta habita fuerunt, seruata non esse, sed ipsis nihilominus custodiam hominibus honesto loco natis indignam planè datam & impositam fuisse. Ita vt non videamus, quantum in posterum literæ Maiestatis Regiæ apud nos valituræ sint, si hæc valere nihil debuerunt, vel quam nobis de omnibus hisce susceptis tractationibus spem facere possimus, dum semper in animis nostris hæc relinquetur dubitatio atque hæsitatio, idem nobis quod nunc Internuncijs præter omnem expectationem nostram euenit, euenire quoque posse.

Deinde nescimus quo nostro malo omnia quæ à nobis bono animo ac optima fide, ad conseruandam Ciuitatis incolumitatem dicuntur vel scribuntur, plerunque in deteriorem partem accipiantur. Nam quod nuper ijs conditionibus, quæ à Sac. M^{te} Regia nobis ppositæ fuerunt adsentiri nō potuimus, eò factū est, quod vires nostras illis longè impares esse vidimus, Ad quas necessariò ita tum respondendū fuit, vt Sac. R. M^{ti} Ciuitatis rationes inotescerēt.

utq; ijs plenius perspectis, tantò facilius atque clementius à propositis illis conditionibus, quæ non tantum nostras, sed totius fermè Regni vires superare videbantur decedere, atque aliam rationem benignissimè inire posset, quæ Sacræ Maiestati Regiæ à nobis tandem satisficeret.

Simili ratione quoque incōmoda atque difficultates omnes, quibus hoc tempore Ciuitas maximè premitur, ab Internuncijs, quantum quidem ex ipsorum literis & Syndici nostri relatu, cognoscere potuimus, fermè extortas, non ea mente transmisimus, ut Sacræ Regiæ Maiestati earum abolendarum modum præscribere vellemus, sed ut Maiestas Regia, quemadmodum clementissimè voluisse cognoueramus, ijs perspectis, rationem seu remedium potius aliquod adhibere dignaretur, quo Ciuitati suæ aliquando benignissimè, pro Regia sua clementia cōsuleret.

Ita nunc quoque quamuis nobis nomine Sacræ Regiæ Maiestatis, per Magnificum Dominum Palatinum Breiten, quædam conditiones propositæ sint, quas nos ea qua decuit reuerentia atque obseruantia accepimus, tamen cum nostras & Ciuitatis huius, nostræ fidei cōmissæ, rationes atque tenuitatem expendimus & vero modulo metimur, facere nulla ratione & nunc etiam possumus, quin iterum Sacræ Regiæ Maiestati per Internuncios, id quod res ipsa est, humillimo studio demississimisq; verbis explicemus: maiorem in modum obsecrantes atque obtestantes, ne id Sacra Regia Maiestas aliorum accipere clementissimè dignetur,

dignetur, quam à nobis sincero animo ac optima fide, pro ciuitatis incolumitate dicuntur atque exponuntur.

Ac quod in primis trecenta illa florenorum millia attinget, nullum modum neque rationem inuenire possumus, qua tanta vis pecuniæ colligatur, Ciuitatis ærario planè exhausto, & priuatorum facultatibus per hosce aliquot annos proximos valdè attritis atque attenuatis. Nam sumptus publici censum fermè superant, dum Ciuitas in vsurarum rationes quotannis tantam fermè vim pecuniæ profundere cogitur, quātam ex omnibus prouentibus corradere potest, quæ ex illis summis pecuniarijs proueniunt, quas D. olim Sigismundo Augusto Regi laudabilis memorie in vsum & commodum totius Regni ac Magni Ducatus Lithuanie, durantibus bellis Liuonicis, pro fidei atq; subiectionis nostræ debito, Et Duci etiam Brunswicensi Erico pro totius Regni incolumitate, mutuo dedimus, Quarum hîc rationem omnem ad amussim explicare nimis longum foret, quod Internuncijs vt faciant cōmittimus. Priuatorum vero facultates per aliquot annos in bellis illis Gallicis, Belgicis, Suedicis & Danicis ex speculatorum & prædonum rapinis, ac mercatorum subsecuta fluxa fide ita collapsæ sunt, vt fidem suam non certiorare modo, sed liberare vix amplius possint. Et sensimus iam antea, atque nunc etiam quotidie per sentimus, quæ difficultas in corradendis nummis suboritur, dum eam adhuc persoluimus Regi Danie pecuniam, qua præter

ter nostrum meritum, naues & merces nostras in tertium
fermè annum in Regno Daniæ detentas, ac liberam na-
uigationem, non tantum in nostrum sed totius etiam Re-
gni Poloniæ cōmodum atque emolumentum redimere co-
acti fuimus, vt taceamus alios sumptus quos difficillimis
hisce temporibus multifariam facere cogimur.

Ad quas difficultates si hæc quoque accedere debe-
ret, non videmus, quomodo Ciuitatis rationes vel publicè
vel priuatim consistere possent. Quare rogabunt Sacram
Maiestatem Regiam, ne nos ad conditiones hoc rerum
statu impossibiles adigere, sed pro Regia sua clementia ita
nobiscum agere benignissimè dignetur, vt oneri ferendo
simus, nec impar aliquod onus subire cogamur.

Pfalgeldi seu portorij exactio, iam ab ipso Ciuitatis
primordio penes Ciuitatem fuit, etiam Ordine Crucifero-
rum in hisce Terris imperium gerente, atque ad reficien-
dum portum & Istulæ aggeres, sine quibus portus ille diu
consistere non potest, Ciuitati ab initio concessa, & postea
à Serenissimis Poloniæ Regibus singulari priuilegio con-
firmata fuit, Quod nimirum viderent, sine illa portorij
exactioe Ciuitatis rationes satis latè patentes saluas esse
nulla ratione posse. Accidit enim sæpenumero vnius anni
decursu ædificia aquatica plus absumere, quam ex illa por-
torij exactioe in ærarium publicum infertur, Eaq; si non
suo tempore reficiantur, periculum est ne ipse portus &
ita vniuersa totius Regni fortunæ pessum eant. Penes
quod

104
quod priuilegium, quemadmodum & cetera omnia, Sa-
cram Maiestatem Regiam Ciuitatem suam clementissimè
conseruaturam esse, quemadmodum iam non semel clemē-
tissimè polliceri dignata fuit, humillimè confidimus.

Cōmissionis negotia, ad quæ inuiti, reclamantes, at-
que solenniter ptestantes pertracti fuimus, eiusmodi sunt,
vt nisi vnà cum reliquis incōmodis atque difficultatibus,
quæ Ciuitatem fermè opprimunt aboleantur. Ciuitas nulla
ratione subsistere possit. Et quamuis Comitiorum Decreto
roborata & ab omnibus Regni Ordinibus approbata di-
cantur, id tamen in tergum nostrum, nobis non præsē-
tibus neque vocatis factum fuit. Tum plerāq; Cōmissionis
illius contenta, cum apertissimis Priuilegijs, iuribus, liber-
tatibus & consuetudinib. huius Ciuitatis manifestè pug-
nant, præterq̃ quod omnia tum temporis D. Cōmissarijs
partim conditionaliter, partim ad vitam D. Sigismundi
Augusti colendæ recordationis promissa fuerint.

Quod etiam animaduertens D. Sigismundus Au-
gustus Rex, nos ad illud Cōmissionis onus contra iura &
Priuilegia nostra nunquam adigere voluit, Neque dubi-
tamus Sacram Maiestatem Regiam vbi eius rationes pe-
nitius introspexerit, nos ab eius onere, etiam extra Regni
Comitia, clementissimè liberaturam esse:

Militum nostrorum conductitiorum ea est ratio, vt
eos inuitos, vt in alieno territorio extra Ciuitatem, cuius
se seruitio addixerunt, militent, nulla ratione cogere possi-

D d mus,

mus, Atq; cum ea conditio non in nostra sit posita potestate, sed ex alieno arbitrio depēdeat, nihil ambigimus quin Sacra Regia Mīās animaduersa rei impossibilitate, nobis haud imputatura sit, quod quātumuis maximè cuperemus, huic conditioni satisfacere nulla ratione possimus.

Bombardarum etiam apud nos non ea est copia, vt ingruente aliqua necessitate, quam Deus clementer auertat, non maior requiratur. Quare Mīēm Regiam iterum atq; iterum rogabunt Internuncij, ne ea, q̄ ad Ciuitatis in finibus positæ defensionē apprimè necessaria sunt, à nobis auferre, sed clementissimè potius concedere dignetur.

Dominium maris nobis nunquam impotenter arrogauimus, sed ijs tantum pro Ciuitatis incolumitate vsi sumus, quæ nobis de iure & Priuilegio ad defensionem littorum, & ad conseruandam cōmertiorum & liberæ navigationis vsum competunt, neque ambigimus, quin Sacra Regia Maiestas nos penes ea omnia clementissimè quoque conseruatura sit.

Militem diu retinere nostri neque est instituti neque propositi, sed eum qua fieri poterit opportunitate primamitteremus, vt ita Sacræ Maiestati Regiæ per omnia satisfieri possit.

Internuncios eam præcipuè ob causam Thorunium ablegaueramus, vt si qua in parte erratum videri posset, veniam deprecarentur, modo id sine publica Ciuitatis infamia & ignominie labe fieret, in qua etiamnum sententia persistimus.

Iuramentum

105
Iuramentum quoque præstare nō detrectamus, modo nobis, cum ea obligatio sit reciproca, caueatur, iuramento Mtis Regiæ nos non tantum comprehensos, sed iura etiā atq; libertates nostras nobis sartas tectas conseruatum iri. Cum etiam videamus, rationes Ciuitatis nullatenus saluas esse posse, nisi Sereniss: R. Mtās in felici suo in hanc Ciuitatem ingressu comitatum ita moderetur, ne nobis terrori vel detrimento sit: Internuncij humillimè rogabunt, ne id Mtās R. in eum finem accipere dignetur, quasi Eidē modū aliquem p̄scribere velimus, quomodo ad nos ingredi debeat, sed hoc saltē humilimè rogare, vt moderationem aliq; adhibere benignissimè dignetur, ne Dñi Consiliarij, more consueti, tam numerosum seruorum & familiariū suorū comitatum adducant, qui non tantum oneri nobis esse, sed etiam turbas per Ciuitatē ciere et motus dare possit, quēadmodum eo tēpore quo D. Sigismūsus Augustus augustæ memoriæ Ciuitatē ingressus est, nō tantū cum nostro, sed etiam Mtis eius periculo factum fuisse meminimus, Quod ne nunc etiā fiat cautionē saltem adhibere aliq; studemus.

Et quamuis nunc iterum ad singulas nobis propositas cōditiones, pro fide nostra & iuramēto Ciuitati dato, respondere coacti fuerimus: tñ ne ij videri possimus, qui nihil quam verba dare, & animū Sac. Mtis Regiæ magis magisq; à nobis alienare constituerimus, re omni penitus expensa, quid nobis tam publicè quam priuatim expediat, atq; emēsis quasi iusta quadam trutina facultatib. nostris,

D d ij

cum

cum nihil magis in votis habuerimus vnquam, neque etiamnum habeamus, quam vt Sacrae Regiae Maiestatis animus nobis quamprimum reconciliare, & Ciuitatis rationes in tutum aliquem locum collocare possimus: pecunia etiam aliquam summam non contemnendam Sacrae Maiestati Regiae humillimè offeremus, atq; Internuncijs eam facultatem permittimus atque concedimus, vt nostro nomine principio quinquaginta florenorum millia, ijs vero si nihil perfecerint, sexaginta, octoginta, ad centum vsque millia humillimo studio offerant. Quamuis id facultatum nostrarum rationes, hoc tam exulcerato rerum statu, bonis ciuitatis tam publicè quam priuatim depopulatis atque exustis, & antebac tam Interregni quam alijs temporibus magno incōmodo affectis, agrè patiantur, idq; onus humeris nostris longè impar, nec nostrarum sit virium eam pecuniam promptam atque paratam exoluere, sed vt publica interueniente Ciuitatis fide aliundè sub certo ac tolerabili fœnore ex semisse vel septunce sumatur, atque aliquot annorum spatium ad eam persoluendā concedatur. Quod Internuncijs nostris, quib. rationes Ciuitatis satis perspectae sunt, cōmittimus, vt id agant & constituent, quod ex re nostra & Ciuitatis esse existimauerint. Atque humillimè petent & demississimè rogabunt, ne Maiestas Regia sibi ab aduersarijs nostris persuaderi patiatur, esse aliquid amplius, quod hoc tempore facere possimus, in nostris viribus vel potestate, cum vix rationem vel modum inueniamus,

106
niamus, quomodo sine extremo Ciuitatis incommodo his,
cum omnibus reliquis oneribus, pares esse possimus. Sed
hæc omnia ita tamen offerimus & Internuncij nostri of-
ferent, ne propter rebellionem aliquam, sed tantū ad pro-
merendam Sacra Regiæ Maiestatis gratiam & eius Re-
gium animum nobis magis magisq̃ deuinciendum, nume-
rata esse existimentur, & vt nos econtra Sacra Regiæ
Maiestas penes omnia bona, Priuilegia, iura, libertates et
antiquas consuetudines, omnibus futuris temporibus cle-
mentissimè conseruet, & omnia ac singula grauamina,
etiam hisce temporibus enata, non ita pridem per Internū-
cios nostros, nobis iubentibus, exhibita, benignissimè ita
abroget & aboleat, ne cuiquam vel publicè vel priuatim,
vllis futuris temporibus, fraudi, periculo, vel damno esse
possint, Et in eam rem Reuersales suas literas nobis cle-
mentissimè det, vt sit quiddam in rebus nostris certi, atq̃
antequam id fiat, nihil pecuniæ promittant, vel nos quid-
quam daturos esse affirment, nisi quid quaq̃ in re certum
esse debeat scire possimus: Iterum atque iterum humillia-
mè ac suppliciter rogantes, ne Maiestas Regiæ hæc alio
quam clementi animo accipere, & nos atque omnes Ciui-
tatis incolas, fauore, gratia, atque clementia sua Regiæ
complecti atque prosequi clementissimè dignetur, vt tan-
dem in gratiam Maiestatis Regiæ recepti, sub eiusdem im-
perio atque regimine feliciter agere possimus, Cui omnia
nostra subiectionis studia & fidei officia etiam atq̃ etiam

D d iij

Summa

*Summa animorum submissione deferent: DEVM opti-
max: ardentissimis votis rogantes, velit Maiestatem Re-
giam quàm diutissimè saluam, incolumem, florentem ac
triumphantem ad sui nominis gloriam & nostrorum om-
nium Sacrae Regiae Maiestatis fidelium subditorum opta-
tissimum solatium clementissimè conseruare.*

*Si autem hisce omnibus quæ à nobis humillimo stu-
dio offeruntur Serenissimæ Maiestatis Regiæ animus per-
moueri non posset, quod neutiquam tamen confidimus,
Internuncij humillimè rogabunt, vt bona cum Maiesta-
tis Regiæ gratia, Saluiconductus vigore, securè ad nos
domum redire, & in quo statu res nostræ sint nobis expo-
nere possint. In quorum omnium fidem &c. Datum Ge-
dani die 17. mensis Decembris Anno Dñi 1576.*

HIs autem haud sanè magnipensis, & eo loco posi-
tis, quasi parum essent ex Regia dignitate, remis-
sus est ex Internuncijs nostris Dominus Praeconsul Con-
stantinus Ferberus, fideiussione praestita, certoq; reditus
tempore constituto, qui nos Regiæ Maiestatis voluntatem
plenius edoceret. Ac quanquam parum ex superioribus
conditionibus remittebatur, tamen ne quid ad promeren-
dam gratiam Regiam, & rerum omnium tranquillio-
rem statum recuperandum, reliqui faceremus, Ducenta millia
floreorum obtulimus, & Dominum Praeconsulem cum
ijs quæ sequuntur literis Torunium remisimus.

Literæ

107
Literæ ad Regiam Maie-
statem.

Serenissime potentissimeq; Rex ac Domine, Domine
clementissime, &c. Quamquam nihil nobis acerbius
iamdudum accidere potuit, quàm & rationes nostras ad
conciliandam Regiæ vestræ Maiestatis gratiam propo-
sitas locum non inuenisse, & Internuncios præter fidei pu-
blicæ literas in custodia habitos fuisse: Tamen cum nihil
interim maioribus votis exoptemus, quàm nunc etiam
Eiusdem clementiam & paternam propensionem quibus-
cunque possumus gratificandi studijs humilimè promere-
ri, Internūcijs nostris denuò rationes quasdam in cōmissis
dedimus, quibus humilimè speramus Serenissimam Regi-
am Maiestatem vestram omni quæ hætenus intercessit of-
fensione deposita, tandem aliquando Cinitatis & horum
temporum grauamina penè fatalia clementissimè ad ani-
mum admissuram.

Quapropter quàm possumus ac debemus subieclissi-
mis precibus humilimè iterum ac iterum Sacram Regi-
am Maiestatem vestram obsecramus, clementissimè dig-
netur Internuncios nostros in conspectum admittere, &
quæ nostro nomine in mandatis habent benignius exaudi-
re, illos autem cum desideratissimo Regalis mansuetudi-
nis & clementiæ responso quamprimum expedire.

Faciet

Faciet rem tot Regiarum virtutum suarum predicatione dignissimam, nobis autem omnibus & vniuersis Ciuitatis incolis, non solum ad posteros immortalis memoriae consecrandam, verum etiam omnibus quibus possumus ac debemus inseruiendi obsequijs, humilimo studio semper & vbique promerendam, &c. Datum Gedani Calendis Ianuarijs, Anno Dñi M. D. Lxxvij.

INSTRVCTIO SPECTABILIBUS, Famatis & Clarissimis Dominis Constantino Ferbero Præconsuli, Georgio Rosenbergio Consuli, & Henrico Lembken I. V. Doctori, Syndico Regiæ Ciuitatis Gedanensis, ab omnibus eiusdem Ciuitatis Ordinibus data, die 1. Ianuarij, Anno Dñj 1577.

Postquam non ita pridem, mediante Regiæ Maiestatis Saluo conductu, Ciuitatis huius Ordines Inter-nuncios suos, cum certa mandatorum Instructione ablegassent: ac ipsdem paulò post rebus ad tractationem perductis, ac domi deliberatis, animi sui sententiam porro perscripssent: animaduersum autem fuerit, ea quæ ab Ordinibus proposita essent, adeò in deteriorem partem accepta, vt non solum Regiæ dignitati parum consentanea censerentur:

27
censerentur, sed etiam Internuncij cum suis comitibus, in
eiusmodi custodia habiti sint, cuius generis nulli vnquam
Ciuitatis mandatarij, quanquam litera securitatis neutiq̃
intercessissent, nedum ijs concessis, à Serenissimis Ante-
cessoribus Poloniae Regibus sunt experti: Quanquam Or-
dinibus ista vehemēter dolenda sunt, quoniam humillimē
sperauerant, ea quæ proposuissent, ad consequendam Re-
giæ Maiestatis gratiam, priuilegiorum & libertatum cō-
firmationem, nec non grauaminum incumbentium abo-
litionem, clementius ac benignius acceptum iri: Tamen
cum præter expectationem secus acciderit, ipsi vero nunc
etiam nihil in maioribus votis habeant, quam integra Re-
giæ Maiestatis gratia, suis libertatibus ac iuribus, vnā
cum pace Religionis hætenus vsurpata, vti frui, ac cum
cæteris Regni Poloniae membris, pacem, amicitiam et sta-
tum quietum colere, et rem familiarē pacatē tueri: Hanc
in rem itaq̃ p̃sentibus negocijs demum diligenter expensis,
iterū nunc vt antea consilia sua bono et sincero animo ad
eum vtiq̃ finem dirigere decreuerūt, quomodo superiores
omnes offensæ, simultates, indignationes, & difficultates
inde exortæ, saluis & inuiolatis iuribus ac libertatibus
suis, penitus tolli, aboleri, ac sopiri possint. Quam ob cau-
sam non recusant etiam amplius quid præstare, quam
nunc Ciuitatis rationes patiuntur, quo magis Regia Ma-
iestas, & Ordinum humilimum obsequendi studium cle-
mentissimē perspiceret, ac inde manifestius appareret, illos

Ee

ex

ex discursu superiorum actionum, de quibus nunc plura commemorare necessum non est, consilia sua non ad aliud rebellionis propositum, sed Ciuitatis saltem iurium ac libertatum indemnitate petulisse.

Proinde nunc etiam ad recuperandam & deinceps perpetuo perfruendam Regiæ Maiestatis gratiam, clementissimam ac paternam propensionem, unâ cum pacifico Augustanæ Cōfessionis vsu, quam integram sibi relinquere petunt, cumq̃ incolumitate & confirmatione Ciuitatis Priuilegiorum, libertatum ac iurium, abolitæ etiam grauinibus in contrarium illatis, præsertim ex Cōmissionis negotio oriūdis, prout ea grauamina omnia speciatim scripto iam pridem exhibita sunt, quorum si quædam nunc corrigi vel emendari non possunt, quæq̃ Comitiorū authoritatem desiderant, de ijs abolendis Internuncij per literas Reuersales rectè cauere curabunt: ita vt promittat Regia Maiestas, se in proximis Comitij abolitionem illorum curaturam, neq̃ prius obligatos fore Ordines, quam & Reuersales literæ data fuerint, & emendatio grauaminum subsecuta: Quibus præstitis, Ordines cōsentiunt & offerunt ducenta millia florenorum polonicalium Regiæ Maiestati quatuor pensionibus in annos quatuor continuo sequentes, intra festum Paschatos & Pentecostes, singulis nimirum annis quinquaginta millia florenorum danda & exoluenda. Quod si Regia Maiestas primum huius anni terminum expectare nolit, consentiunt Ordines

nes pro eius termini presenti pecunia (quatenus eam
Maiestas eius mutuam aliundè sumere velit) fidem suam
pro sorte & vsuris præstandis interponere, vel etiam
mercib. quibusdam, vtpotè pannis, aromatibus, vel alijs
eiusmodi rebus solutionem conficere. Ac quoniam Domi-
ni Consiliarij Terrarum Prussiae benignè receperunt, se
pro conseruatione publicæ tranquillitatis, in super centum
millia florenorum adiuncturos, humilimè confidunt Or-
dines, atque hac intentione summam prædictam ducento-
rum millium offerunt, vt Regia Maiestas illorum fidem,
sine vltiori Ciuitatis onere clemētissimè sequi dignetur,
ac vt hoc modo omnes superiores offensæ, læsiones, pro-
scriptionis decretum, motus bellici, damna & detrimen-
ta, intra vel extra Ciuitatem, publicè vel priuatim exor-
ta, quidquid denique ad ea pertinet, vel inde subsecutum
fuit, penitus sublata, sopita, defuncta, & obliuioni tra-
dita esse & manere debeant.

Ac vt Regia Mtās Ciuitatem hanc & fideles suos
subditos à cæteris Cōditionibus, quæ per se non solum im-
possibiles, sed cum summa Ciuitatis infamia, detrimento,
iuris ac priuilegiorum præiudicio coniuncta sunt, releua-
re clementissimè dignetur, præsertim autem quantum
ad portorium maritimum pertinet, cuius prouentus ad su-
stentandum portus & fluminis integritatem necessariò
impenduntur, nec eo Ciuitas in tam multis expensarum
oneribus carere potest.

Ee ij

Nam

Nam & conditiones à Cōmissarijs in eam rem iam antea
propositæ, nec vtilis nec factu faciles inuenta sunt: cum
quod aduersus Ordinum mentem, consensum & intentio-
nem aliò detortæ fuissent, tum quod alibi in nostratibus,
Ciuibus & mercatoribus, similiter aggrauandis, ad conse-
quentias facile trahi possent. Neque certè Regia Maiestas
Serenissimæ recordationis, rei rationibus exactis ac per-
spectis, hoc tam insigni præiudicio Ciuitatem implicare
voluit. Quod ad Deprecationem attinet, acquiescunt Or-
dines etiam nunc ijs mandatis, quæ in anteriori instructi-
one Internuncijs cōmiserunt.

Dabunt etiam operam Internuncij, vt declaratio
iuramenti Regij, prout illa coram statibus Terrarum in
verbo Regio facta est, saluis nimirum iuribus & Priui-
legijs, in vsum Ciuitatis edatur, ne quando Priuilegijs ac
iuribus illius possit esse fraudi vel detrimento. Postremo
Regiæ Maiestati humilimo subiectionis studio & fidelissi-
mo omnium Ordinum obsequio ad animum reuocabunt
Internuncij: quomodo iam antea Sereniss: Diuis Anteces-
sorib: Ciuitatem ingressis variæ turbæ, offensiones & ini-
uriæ cum Ciuibus & peregrinis in tanta hominum pro-
miscua multitudine sint exortæ. Vnde factum etiam, vt
Ciuitas multis difficultatibus ex priuatorum iniurijs im-
plicata fuerit. Ea propter humilimis precibus obsecrabūt,
& quantum poterunt operam dabunt, vt Regia Mtās,
si quando Ciuitatem hanc ingressura est, comitatum suum
& cetera.

10
& ceterorum, qui ipsi aderunt, ita moderari clementissimè dignetur, vt inter Ciues & peregrinos pax & tranquillitas conseruetur, & omnes Ciues ac Incolæ re ipsa experiantur, non habere propositum Maiestatē eius hoc modo Ciuitatem opprimendi, sed potius saluam penes Priuilegia & libertates suas clementissimè conseruandi. Erit hoc primum suæ paternæ clementiæ erga hanc Ciuitatem suam inditium, cum perpetua immortalis memoriæ testificatione coniunctum, quod Regalis beneficij genus omnes Ciuitatis Ordines humilimo subiectionis obsequio pro viribus ac facultatibus suis demississimè promereri perpetuò conabuntur.

Hæc Ordinum mandata, & ea quæ anteriori Instructione cōtinentur, Internuncij diligenter obseruabūt, nec ab ijs diuersum aliquid admittent. In cuius rei fidem sigillum nostrum præsentibus est subappressum. Datum Gedani, prima die mensis Ianuarij Anno Dñi 1577.

VErum ne hoc quidem obsequij genere, quod vires fermè nostras excedebat, Regiæ Maiestatis animus placari potuit, sed paulò pòst Bidgostia nouæ conditiones dictæ, & per Internuncios nostros Georgium Rosenbergium, & Syndicum Doct. Heinricum Lembken, simili quā prius fideiussione interposita, ad nos perlata, verbis hisce perscripta.

Ee iij

Ex

Ex Mandato Sacre Regiæ Maiestatis hæc
conditiones postremæ Gedanensium In-
ternuncijs Bidgostia, 7. Ianuarij Anno
Domini M. D. Lxxvij. propositæ.

TRecenta millia florenorum tribus pensionibus nu-
merare obnoxij sunt, Quorum prima centum
millia nunc statim, Secunda ad primum diem Augusti
huius Anni, Tertia centum millia ad primum diem Sep-
tembris Anni M. D. Septuagesimi octauj.

Pfalgeldij vectigalis dimidiam partem ex forma
placationis & publico decreto debitam Maiestas Regia
sibi saluam & firmam reseruat. Colligendæ autem pecu-
niæ causâ, suum scribam illic adhibebit, quæ quidem pe-
cunia vsque ad Comitia proxima Regni apud Burggra-
bium, iuramento Regiæ Maiestati obstringendum, veluti
apud sequestrem reponetur, quandoquidem huius rei co-
gnitio ad Comitia proxima reycitur. De altera dimidia
parte Gedanenses disponendi facultatem habere debent.

Quatuor tormenta aenea cum necessarijs globis &
pulueribus qua maxima poterunt magnitudine, & ad v-
sus belli dare Maiestati eius Regiæ debebunt. Quæ tor-
menta Maiestas Regia finito bello clementer Gedanensi-
bus iterum reddi iubebit.

47
Vt grauamina omnia indigne illegitimeq; in praeiudicium ipsorum Priuilegiorum inuecta, in Comitys penitus tollantur, Maiestas Regia clementer auctoritatem suam apud Ordines Regni interponere nō grauabitur, quod etiam literis Reuersalibus benignè Regia Maiestas testari dignata est. Cetera verò quae auctoritate sua potuit, omnino sustulit, quemadmodum apparet ex literis Regiae Maiestatis ipsi Georgio Rosenbergio Dantiscum profecto traditis.

Attulerunt iidem Internūcij literas Reuersales vna cum responso Regiae Maiestatis, ad enumerationem grauaminum superius à nobis congestorum.

Stephanus DEI gratia Rex Poloniae,
Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae,
Masouiae, Samogitiae, Liuaniae &c.
necnon Transyluaniae Princeps.

Significamus praesentibus literis nostris. Quia cum Nuncij Ciuitatis nostrae Gedanen quaedam grauamina illius Ciuitatis nobis obtulissent, atque petiissent, vt ea pro gratia & auctoritate nostra tollere, Ciuitatemq; ab his grauaminibus immunē facere vellemus. Nos visis & perspectis omnibus his quae nobis scripto fuerunt oblata, examinatisq; rite omnibus eorum petitionibus, cum nonnullas
eiusmodi

eiufmodi eſſe cerneremus, vt merè ad comitia generalia, cenſuramq; omnium Ordinum & Statuum regni pertinerent: alie item ſint quas authoritate noſtra Regia nos ipſi tollere poſſe videbamur, ita ſtatuendum faciendumq; putauimus: vt grauamina vera & legitima, quæ nos ipſi pro authoritate & ſuperioritate noſtra tollere & abrogare poſſe putabamus, ea ſublata & abrogata eſſe cenſeantur, noſq; ea ſuſtulimus & abrogauimus. Quæ vero ad Comitia & cognitionem omnium Ordinum Regni pertinere videbantur, pro his omnibus annuimus & conſenſimus, vt in futuris Comitijſ generalibus omnium Ordinum & Statuum cognitio & dyudicatio fiat, ac quæ illegitima à ſtatibus iudicabuntur, tollantur ex mera gratia & clementia noſtra. Dabimusq; operam vt ſtatus & Ordines Regni in tollendis eorum veris & legitimis grauaminibus, rationem eius Ciuitatis habere velint, pro conſeruatione Iuris publici libertatumq; & Priuilegiorum Ciuitatis Gedanenſis, q̃ nos ita ſarta teſtaq; ſemper habere volum⁹, vti alij quoq; Regni noſtri ſubditi habent, Atque in eius rei fidem Sigillum noſtrum apprimi iuſſimus. Datum Bidgoſty die 8. Ianuarij Anno Dñi M. D. Lxxvij. Regni vero noſtri Anno primo.

Stephanus Rex.

Capitu-

13
CAPITVLATIO GRAVA-
minum ac petitionũ Ciuitatis Gedanen-
sis vnà cum responsis Sacræ Regiæ Ma-
iestatis Bidgostij die octaua Ianuarij da-
tis Anno Dñi M. D. Lxxvij.

I.

Primum omnium Ciuitatis Ordines de pace Religio-
nis sibi cautum esse volunt, vt Augustanæ Confessi-
onis vsu tam in Ciuitate quam extra muros in eius distri-
ctu pacificè et quietè sine vllò cuiusuis impedimento pro-
ut hætenus fruantur, neue cuiquã Religionis ergò mole-
stia vel negocium exhibeatur, neue in templis ritus ceremo-
niarum immutentur.

Responsum ad primum Sacræ Regiæ
Maiestatis.

Concedit Maiestas Regia, ita vti fuit tempore Sigis-
mundi primi, & Sigismundi Augusti Poloniae Re-
gum.

II.

Inter cætera grauamina, quæ iam pridem Ciuitati
contra publicas libertates, Priuilegia, iura, consuetudines
illata sunt, longè maximum est illa Commissio, quæ cum
summa Ciuitatis infamia, publicæ fidei noxa, et fortuna-
rum detrimento superioribus annis agitata fuit. Qua Ci-

Ef

uitas

uitas non solum concitatis tribubus ac Contubernijs extremum penè discrimen, ex Magistratu nonnulli citra culpam, existimationis, honoris, fortunarum ac vitæ periculum adierunt: Verum etiam publicæ libertates, iura, priuilegia, prouetus, bona terrestria adeò impugnata, immi-
nuta & labefacta fuerunt, vt hoc modo nihil penè quod ad vniuersæ Cinitatis perniciem agi potuisset, pretermis-
sum Ordinibus videatur. Quod ex ipsius Cõmissionis actis & gestis sigillatim apertius potest demonstrari.

Resp: Hunc Articulum Maiestas Regia ad proximè ventura Comititia reijcit, de eoq; ex omnium Ordinum sententia decernendum esse putat.

III.

Inprimis illud molestissimè ferunt Ordines, in placationis eius formula, quæ penè inuitis exorta fuit, ita se-
fuisse circumuentos, vt cum grauaminum aliquorum abolitionem Domini Cõmissary repromitterent, hinc quidem Ordinum pollicitationem scripto consignatam fuisse, illine autem grauamina non solum, vt conuenerat, non abolita, sed interim etiam non vnis oneribus accumulata fuisse conquerantur.

Resp: Ad Comititia itidem refert.

IIII.

Huic consequens est æquè graue præiudicium, quod cum semissem maritimi Portorij, cuius duplicandi per Di-
uum Sigismundum Augustum facultas petebatur, Ordines

res ipsi Maiestati Regiæ, vel ad certum tēpus, vel diutissimè quoad ipsa in viuīs foret, destinassent, Cōmissarij nihilominus hoc obsequium à persona ipsius M^{ti}s ad vniuersum Regnum, atq; adeo perpetuum & ad posteros infame onus, aduersus contrahentium mentem & intentionem detorquere voluerint. Quod quam graue & intolerabile Ciuitati futurum esset, pientissimo Regi sanctæ & Augustæ memoriæ non semel demonstratum est, ea præsertim ratione, si Portorium huius Ciuitatis in exteriorum merces adaugeretur, nihil fore certius, quàm eodem exemplo nostrates in transmarinis emporijs contra morem antiquū, nouis vectigalibus, oneribus & exactionibus æquè diuexatū iri. Illud autem ex vtraq; parte necessariò consequeretur, vt propter aggrauationem Portorij cōmercia, q̃ quantum possunt, libera volunt esse, penitus à Ciuib. nostris aliò transferrentur, quod non modò cum Ciuiū, sed etiam Regnicolarum certissimo damno coniunctum fore multis rationibus defendi potest. Et ipse Sereniss. Rex, cuius memoriam sanctam habemus, eum in his actionibus animum tandē ostendit, vt hisce modis Ciuitatē, vel tanto ad posteros p̃iudicio, vel apud externos detrimēto cōmercorum, onerari minimè velle videretur. Quibus ex causis illud expeditissimum est, non posse Ciuitatē hanc vel fama et existimatione integra, vel iuribus, Priuilegijs, libertatib. ac fortunis sartis tectis vti frui, nisi totū illud Cōmissionis negociū, et q̃ quouis inde modo secuta sunt grauamina, tolerantur, aboleātur, cassa & irrita ppetuum esse iubeantur

Ac ideo formulam placationis subsignatam, cum nec exitum ipsa sortita, nec annexis conditionibus satisfactum fuerit, Ordines æquissimè putant sibi restitui oportere.

Resp: Articulus iste prioribus est alligatus, Itaque Maiestas Regia ad Comitata eundem etiam rejcit.

V.

Iisdem conditionibus disertè comprehensum erat, ut Speculatores maris abrogarentur, qui nihilominus tamen etiam postea nullo vel hostium vel amicorum habito discrimine rapinas exercere, & in hunc portum se recipere non desinebant. Qua re Serenissimus Daniæ Rex commotus, quod Maris Baltici securitas eo modo maximè perturbari diceretur, non tantum Speculatores illos ubique deprehensos ad supplicium retraxit, verum etiam Ciuitatis naues complures in tertium annum usque detinuit, nauibus interea computrescentibus, mercibus etiam compluribus corruptis vel amotis, tandè cum nullum aliud esset præ manu remedium, coacta fuit Ciuitas ad liberandas naues, & redimendâ nauigationis libertatem centum millib. thalerorum depacisci, præter ceteros sumptus crebris & continuis legationibus ac tractatibus impensos. Regia quidem Maiestas quamuis rem eam ad sollicitudinè suam benignissimè reuocauerit, cum Serenissimo Rege Daniæ multa per literas & Internuncios egerit, demum quod hoc sua magis quàm Ciuitatis interesse cēseret, ad cōpromissi arbitrium descendere voluerit, & consequenter post
eius

eius ex hominibus discessum Reuerendissimi & illustres
 Dñi Cōsiliarij in ipso Interregni tempore suas etiam par-
 tes interposuerint, nihil equi tamen obtineri potuit, quin
 Ciuitas per se tanta pecuniæ summa, naues, merces, libe-
 ramq; nauigandi potestatem redimere sit coacta. Nec
 Ordines ab æquitate censent alienum esse, summam illam
 pecuniariam & alia damna sibi refundi, ac in posterum
 rectè caueri, ne iuri suo, quod in rem habet maritimam,
 per quasius eius generis impressiones, tam insigne fiat præ-
 iudicium.

Resp: Speculatores maris eo modo quo fuerunt antea,
 abrogat Maiestas Regia, si quas tamen naues in mare
 expedire in animum induxerit, id cōmunicato cōsilio cum
 Senatu, ipsoq; sciente, factura est Maiestas Regia.

VI.

In eodem Cōmissoriali tractatu Constitutiones quæ-
 dam huius Ciuitatis Iuribus, Priuilegijs, libertatibus &
 consuetudinibus vt plurimum aduersantes obtrudi cæptæ
 fuerunt. Quas vti semper hæctenus bonis rationibus, quæ
 suo loco publicè per Confutationis modum propositæ sunt,
 Ordines reiecerunt, ita ne nunc quidem sine summo præ-
 iudicio præclarissimi Priuilegijsui de legibus et Contribu-
 tionib. ferēdis, imponēdis et abrogādis, acceptare possunt.

Resp: Ad conuentum differt hunc Articulum.

VII.

Ef iij

Vehemen.

Vehementer iniquum est cum vniuersæ Ciuitatis, cum Magistratus & Ordinum famam, honorem, & estimationem famosis libellis clam & palam proscindi, ac eiusmodi diffamatores in Ciuitatis inuidiam publicè etiam ali, foueri & sustentari.

Resp: Famosos libellos Maiestas Regia cassat, eosq; palam & clam edi prohibebit, delinquentes iuxta Statuta Regni punire mandabit.

VIII.

Eodem pacto bona Ciuitatis publica ad executionem Alexandrini Statuti trahi ceperunt, quinimo nonnulli Dominorum Commissariorum eadem bona sibi potius dari, quàm Ordinibus conseruari voluerunt. Itaque non minus iustum quam æquum videtur, vt ea quæ tanto cum Reipublica præiudicio sunt acta penitus rescindantur, nec enim bona sua Ciuitas à Regno lucri fecit, sed vnà secum ad Regnum attulit, à quo nunc yisdem priuari ab omni æquitate fuerit longè alienissimum.

Resp: In Conuentum iste Articulus reijcitur.

IX.

Queruntur etiam Ordines, quod non Magistratus solum, sed etiam priuati Ciues nouis & inusitatis edictis in causis iniuriarum & rerum criminalium ad tribunal Regium euocentur.

Resp: Non euocabuntur ad Tribunal Regium, nisi prius

176
prius in prima instantia causam dicant, Exceptis tamen
causis merè Regijs.

X.

Quod complura mandata pœnalia iuri nostro non
consentanea ad vnius partis informationem, nonnunquã
etiam contraria Decreta ex Cancellaria Regia prodeant,
quibus & Magistratus vehementer prægrauatur, partes
ipsæ, quo minus ius suum consequi possint, impediuntur,
& Iudiciorum processus in infinitum ferme producitur,

Resp: Mandata prima non dabuntur pœnalia sed
simplicia, tunc verò Senatus tenebitur ea aut exequi,
aut Maiestatem Regiam de statu causæ, qua de agitur,
informare, si non fecerint, secunda Mandata pœnalia da-
buntur. Decreta etiam contraria ex Cancellaria non
prodibunt.

XI.

Quod Ordinum Decreta, leges ac plebiscita, in qui-
bus condendis & abrogandis ex præscripto Priuilegij Ca-
simiriani plenissimam habent potestatem, mandatis &
rescriptis Regijs cum summo dicti Priuilegij præiudicio
soleant impugnari.

Resp: Ad Comitia iste Articulus differtur, atque ut
videatur Priuilegium Casimiri Regis.

XII.

Quod

Quod literæ Saluiconductus passim sine discrimine personarum vel caussarum concedantur, ijs præsertim quod sæpè fit, qui literarum eiusmodi beneficio iure censentur indigni.

Resp: Salui conductus à vi & potentia, non autem à iure dabuntur. In spacio vero trium mensium declarari debet, an is qui accepit, Saluo conductu sit dignus censendus, infra trimestre etiam Saluum conductum obtinens, iure mediante se iustificabit, aut Maiestatem Regiam Senatus de eo informabit.

XIII.

Quod non extraneis modò, sed plurimis etiam Civibus literæ exemptionum à Civili iurisdictione passim concedantur, quæ res summam inter ciues, in benè constituta Republica conditionis eiusdem esse debent, inæqualitatem parit, eiusdem obedientiam & debitum dissolvit, ac Magistratus auctoritatē maximè labefaciat, præsertim quod ut plurimum exemptæ personæ dum plus sibi quàm alijs licere putant, multa contra leges ac mores Civitatis committere solent, cum summo Magistratus contemptu, cæterorumq; civium damno & præiudicio.

Resp: Exemptiones non dabuntur nisi servitoribus & familiaribus merè Regiæ Maiestatis.

XIIII.

Quod Contubernia & collegia utpote Lanionum, Braseatorum, & alia specialib. indultis, immunitatibus, beneficijs

beneficijs ac Constitutionibus, quæ cum publicis Ciuitatis Priuilegijs, libertatibus, Constitutionib. ac plebiscitis pugnant, donentur, ac muniantur. Quo fit vt integra Contubernia non solum leges publicas cum omni Magistratus imperio proculcent, & euacuent, sed etiam in cõmercijs rerum venalium, quæ vsui domestico sunt, & quarum moderationem non admittunt, suo arbitratu præter æquum & bonum conciuēs suos onerent & emungant.

Resp: Maiestas Regia nihil contra aliquorum Priuilegia facere, sed ea facta tecla habere vult, in posterum etiam nulli Contubernio Priuilegia dabit, quæ iuri publico & Statui Ciuitatis contraria sint.

XV.

Cuius generis etiam illud est, quod Domini Cõmissarij contractum solennem constituendæ concordie causa, cum Braseatoribus initum leuissimorū hominum impulsu, nullo Iuris ordine reciderunt, quo pacto discordie renatae, alieq. difficultates ortæ, multi verò ad conculcandas leges & dissoluendā tranquillitatē facti sunt audaciores.

Resp: Ad Comitia refertur.

XVI.

Quod itidem literæ Moratorie passim edantur nulla personarum contemplatione, quis in fraudem creditorum eas petat, quis vel sua culpa rem decoxerit, vel fortuna, maris aut ventorum iniuria facultatibus lapsus fuerit, quod certè prius inquiri cum per se iuris manifesti sit, etiā

Gg specialibus

Specialibus Diuorum Regum Antecessorum rescriptis declaratur.

Resp: Faciet Maiestas Regia, & nemini Ciuium literas Moratorias dabit, nisi qui fortuna aduersæ casu bona amiserint, & de amissis testimonium à Senatu habuerint, eoq; nomine cōmendati fuerint.

XVII.

Quod Ciues quorum controuersia per legitimas appellationes ad vltimæ quam vocant Instantiæ cognitionē deuolutæ sunt, varijs donatiuis ac impensis vehementer exhauriuntur, nec quisquam ferme tam iustam defendit causam, quam nihilominus pecunia stabilire nō cogatur.

Resp: Mandabit Maiestas Regia, vt vnicuique Ius & Iustitia administretur citra præiudiciū quorumuis.

XVIII. & XIX.

Quod actiones Criminales contra vetustissimas Ciuium ludiciorum libertates & inueteratam consuetudinem ad Regium tribunal reuocentur.

Quod, cum rei criminum ad subterfugiendam pœnam friuolas interponunt appellationes, ad maliciam fouendam præsidys publicarum literarum, mandatorum, exemptionum & inhibitionum adiuentur.

Resp: Appellationes & reuocationes non admittantur in causis maleficiorum recentis criminis, Executionis rei iudicatæ per Mtē Regiam, & q̄ transierunt in rem iudicatam, præterea in accessorijs vim tamen diffinitiuæ non habentibus.

Quod

XX.

Quod contra Privilegij præscriptum, quo Burggratio & Senatui cura bonorum Caducorum & Naufragorum demandata fuit, nihilominus superioribus annis Fiscalis se ingessit, qui prætextu caducorum etiam Ecclesiasticis bonis manum admouere conatus est. Idq̃ molestius eo ferunt Ordines, quod cum idem Fiscalis nec Cuius sit, nec onera Ciuilia præstet, ciuilibus tamen commercijs utatur fruatur.

Resp: Curabit Maiestas Regia, ne Fiscalis metas officij sui excedat, Is verò dabitur vir bonus et possessionatus.

XXI.

Maximo damno publicum ærarium afficitur, quod centena millia Thalerorum, quæ Serenissimo Regi piè defuncto in vsum Magni Ducatus Lithuanie mutuo data sunt, hætenus non restituantur, neque Monasteria quæ hypothecæ sunt, obligationi pignoratitiæ satisfacciant, quinimo eorum administratores præter ius pignorum bona Monastica paulatim imminuere dicuntur, & plerunque alijs in rebus Ordinum commodis parum studere videntur.

Resp: Ad Conuentum reijcitur iste Articulus.

XXII.

Quod item redditus semestres ex Arenda Thelonei Caunen per aliquot iam annos, quibus multorum millium summa nunc excreuit, hucusque non inferantur,

Gg ij

cum

cum ingenti Ciuitatis detrimento q̄ interim mutuata sortis nomine non exiguas vsuras quotannis p̄stare tenetur.

Resp: Similiter ad Conuentum rejicitur.

XXIII.

Nihil fermè magis omnium Ciuium animos exacerbauit, quam quod in suburbio à Scotis denominato ciuilia cōmercia & oīs generis opificū artificia hæc̄len^o tractata, vsurpata & exercita, contra Terrarū libertates publicas, & expressum huius Ciuitatis priuilegiū in damnum multorum mercatorum ciuium & plerorumq̄ Contuberniorū perniciem. Quod vt aboleretur aliquando sapius à Reuerendissimo Domino Episcopo Vladislauieñ precibus esflagitatum est, quibus neglectis nunc demum, quamuis absque Ordinum scitu, plebe propter publicas etiam possessiones deuastatas & exustas concitata, ignis iniectus est.

Resp: Is Articulus ad Priuilegia aliorum spectat, propterea absente vna parte decerni quicquam non potest, seruari tamen debet, si quid est Priuilegijs & vsu bono approbatum.

XXIIII.

His accedit, quod in Monasterijs, Parochijs, Domo Cartusianorū, & alibi, opifices qui artes manuarias exercent, nec ex Contuberniorū corpore sunt, immunes à Ciuilibus functionibus cum summo contuberniorum præiudicio tolerantur, fouentur & recipiuntur.

Nihil

Resp: Nihil fiat contra iura & Priuilegia, iure tamen agatur.

XXV.

Quod Officialis Ciues vtriusque sexus in causis matrimonialibus extra Ciuitatem in alienum forum euocet, quod nec iure nec legibus Ciuitatis illi cōpetere certum est.

Resp: Articulus iste pertinet ad forum Ecclesiasticum, de eo plenius informari vult per Dominū Episcopum Cuius ianien Maestas Regia, & constituet quod erit iustissimum, vsus tamen & consuetudo recepta seruetur.

XXVI.

Quod in villa Episcopali Stolkemberg plerisq; facinorosis, furibus, latronibus, decoctoribus, homicidis voluntarijs, modo habeant quod dent, cōtra præsriptum diuini pariter & humani Iuris, cum summa ciuili Iurisdictionis iniuria receptus, præsidium, et securitas p̄statur.

Resp: Si abusu hoc inoleuit, tolli debet, Si Priuilegio nititur, seruandum est, Iure tamen in talibus agendū est.

XXVII.

Idem fermè in Oliuensi Monasterio moris esse cepit, vt ibidem decoctores, seditiosi, proscripti, & quibuscunq; saltem institutum est Magistratum Ciuitatis calumniandi & traducendi, recipiantur, & eò tanquam ad impunitatis asylum confugiant. Conqueruntur etiam Ciues, Abbatem eius Monasterij tam ab Hospitalibus, quam priuatis etiam personis contra prædecessorum literas & monimenta iniquè admodum agere.

G g iij

Abbas

Resp: Abbas cum sui iuris sit, iure cum eo agi debet, Nihilominus tamen in eo, quod ad eum pertinet, admonetur.

XXVIII.

Exemplo perniciosum est & libertati publicæ maximè contrarium, quod in flumio Istulæ libera navigatio susq; deq; terrigenis inhibetur, rapinæ exercentur, homines non vulnerantur modo sed etiam trucidantur, & ea qui committunt, Regijs etiam diplomatibus se tueri non erubescunt.

Resp: Maiestas Regia iuxta Statutorum & Constitutionum Regni præscriptum se conseruabit, iusticiamq; conquerentibus administrabit.

XXIX.

Graue illud etiam quod Ciuitati & eius subditis in piscatione fluminum, aquarum & lacus **Haab**, ab ijs qui vicina prædia possident, variæ iniuriæ & impedimenta inferantur, quorum omnium caussa ad ius Arcis Mariemburgensis perperam detorquentur.

Resp: Commissarios deputabit Maiestas Regia, quibus hoc officium demandabit, vt Priuilegia videant, consuetudines dispiciant, & ad Maiestatem Regiam referant, id deinde constituetur, quod erit æquum & iustum.

XXX.

Item quod Ciues nostri in Regno Poloniae propter aliena debita contra pacis perpetuæ pacta detinentur, arrestantur,

stantur, eorum pignora capiuntur, iisdem noua negligatium exactiones obtruduntur. Sic non ita pridem colore thelonei non soluti merces Lindensium vi capta, alijs alibi conductitiæ Camera oculusa, merces pignorata, aliaq; eius generis iniuriæ passim illata.

Resp: Concedit Maiestas Regia, vt iure agatur si quis est affectus tali iniuria, non vult enim vt in Regno suo hoc admittatur contra iura & omnem equitatem. Neque quisquam hoc audeat facere, nisi prius contestatus fuerit litem in foro fori.

XXXI.

Præterea non Ciuitas solum, sed priuatim etiam ex Ciuibus nonnulli graui & irrecuperabili damno afficiuntur, qui pro Serenissimo Rege defuncto vel pecunias suas expenderunt, vel fidem suam interposuerunt, Nam dum hoc obsequij genus singulari gratificandi studio Maiestati eius præstiterunt, ipsi vicissim non varijs solum molestijs debitorum illorum nomine diuexantur, sed etiam neq. de solutione sortis neq. compensatione damnorum & fidei suæ liberatione, certi quippiam cōstitutum vident, qua in re ne officium illis suum damnosum sit, sed indemnitas potius rectè præstetur, ipsa equitatis ratio demonstrat.

Resp: Ad Comitia differendum censuit hunc Articulum Maiestas Regia.

XXXII.

Tandem Ciuitatis ærario perdifficile est quotannis
etiam

etiam absente Regia Maiestate Stationem trium dierum
pendere, cum id antiquitus & in hac Ciuitate, & nunc
etiam in alijs, tum demū cum præsens est Regia Maiestas
fieri consueuerit. Quamobrē petunt Ordines etiam huius
Ciuitatis hac in parte sumptus ad exemplum ceterarum
Ciuitatum benignè moderari.

Resp: Quæ Regalia sunt, & Maiestatis Regie digni-
tatem, ipsiusq; Ciuitatis officium concernunt, ea Ciuitas li-
benti animo præstare debet.

In quorum omnium fidem & euidentius testimoni-
um præsentes manu nostra subscripsimus & Sigillum
nostrum apprimi iussimus. Datum Bidgostij die octaua
mensis Ianuarij Anno Domini M. D. Lxxvij. Regni
verò nostri anno Primo.
Stephanus Rex.

EX quibus cum intelligeremus, easdem Conditiones
Ciuitati pquàm difficiles ac onerosas, præsertim quod
ad portorium attinet, magis ac magis vrgeri, cetera verò
quæ maximè Ciuitatem premunt, quorum in his actioni-
bus præcipua causa est, in longiorem cognitionis diem, du-
bio sanè euentu, prorogari, necessarium existimauimus
Syndicum nostrum (Rosenbergius enim in aduersam va-
letudinem inciderat) denuò cum nouis Instructionum li-
teris, & ceteris quæ sequuntur ablegare.

Instru-

INSTRVCTIO INTER-
nuncijs Ciuitatis Gedanensis Spectabili-
bus Dominis Cōstantino Ferbero Præ-
confuli, & Heinricho Lembken Syndi-
co, data die xviiij. Ianuarij Anno 1577.

Quas conditiones Regia Maiestas Dominus noster
clementissimus, ad ea quæ Ciuitatis huius Ordines
nuper humilimo obsequendi studio obtulerant, denuò pro-
ponere iusserit, ex relatu Georgij Rosenbergij, & Docto-
ris Heinrichi Lembken abunde cognouimus. Cæterū cum
adhuc eius esse generis videamus, vt omnes longè Ciuitatis
vires ac facultates excedant, necessarium nobis visum est,
iterum nunc ipsi Regiæ Maiestati rerum harum difficul-
tates, humillimo subiectionis studio, fusiùs exponere. Cer-
tissima nitentes spe, Regiam eius Maiestatem, cum affli-
ctissimas Ciuitatis rationes ad animum clementissimè re-
uocare dignata fuerit, nihil durius præter id, quod facere
possumus, exacturam. Hac de caussa literas ad eius Ma-
iestatem perscripsimus, in quibus rem omnem, quatenus
Ciuitatis interest, prolixius ostendimus. Si quid ijs for-
tasse deerit, vel præterea quicquam dubitationis inciderit,
Internuncij pro ingenij sui dexteritate, ex alijs etiam quæ
satis ipsis constant argumētis, supplere poterunt. Enim-
uerò iam ab initio nihil cōmodius ad expedienda Ciuitatis
H b negocia

negotia censuimus, idq̃ sapius humilimè petiuimus, quàm
vt Internuncijs cum ipsamet Regia Maiestate rem tracta-
rent & componerent. Experimur enim per interpositas
personas non eo modo semper agi, quo Ciuitatis rationes
fierent meliores, quinimò per interpretum disceptationes
vno facile verbo peccari, & maiores offensiones excitari
posse. Quapropter alteras etiam scripsimus literas, de In-
ternuncijs in conspectum Regiæ Maiestatis admittendis.
Adiunximus Resolutionem grauaminum ad responsi
nobis missi capita repetitam.

Proinde mandant Ordines omnes Internun-
cijs, vt binas eas literas, cum repetita grauaminum
publicorum descriptione, ipsi Regiæ Maiestati, nec alijs
cuius, ad manum exhibeant, & Ciuitatis rationes cor-
ràm accuratius exponant. Regia Maiestas dubio procul
eam clementiam, quæ cæteris omnibus suis subditis, quin-
etiam barbaris ac alienis à nomine Christiano patet, huic
etiam suæ Ciuitati non denegabit, sed benigniori responsio
nos clementissimè dignabitur. Quod si præter expectatio-
nem hoc obtineri non possit, vt Regiam Maiestatē coràm
alloquātur, cum alio nemine quicquam porro tractabunt,
literas Reuersales, & respōsum Regium ad grauamina
publica nuper transmissum, neutrum enim ex re Ciuitatis
esse videtur, ijs à quibus acceperunt, restituent, ac humili-
mè precabuntur, vt eadem qua venerunt securitate do-

125
mum redire, & de rebus omnibus quæ hæcenus in tractationem venerunt, Ordines sufficienter edocere possint.

Etenim nisi negotium, ipsa Regia Maiestate interueniente, benignius aliquantò, quàm hæcenus, componi possit, non videmus quid Internuncijs amplius agendum sit, neque sanè rebus non compositis facultas nobis erit, ea præstandi, quæ pro transactione iam dudum ineunda recepinus. In cuius rei fidem. &c.

Literæ ad Regiam Maiestatem perscriptæ.

Serenissime potentissimeq; Rex ac Domine, Dñe clementissime. &c. Quemadmodum nihil hæcenus maioribus in votis habuimus, neque nunc habemus, quàm ut Serenissimæ Regiæ vestræ Maiestatis gratiam & clementiam humilimo cum obsequendi studio demereri, & rebus omnibus pacificè compositis sub eiusdem felicissimo regimine tutò viuere possemus: Ita cum summo nostrorum omnium dolore coniunctum est, Internuncios nostros hæcenus ad Regiam Maiestatem vestram non admissos, sed in continua quasi custodia detineri, quò minus Maiestati vestræ coràm legationem suam exponere, & Ciuitatis rationes, pro ut res ipsa postulat plenius explicare potuerint.

Hb ij Etenim

Etenim benignissimè Regia vestra Maiestas intelligit, res istas quæ per se latissimè patent, non sic exactè posse per interpositas personas referri, quàm si coràm æquis rationibus vltro citroq̃ tractentur.

Accedit illud etiam ad mæroris nostri cumulum, quod conditiones denuò nunc propositas, eius esse generis videmus, vt partim planè sint nobis impossibiles, partim etiam iuribus & priuilegijs Ciuitatis non parum aduersentur, quod latiori scripto Regiæ vestræ Maiestati per Internuncios nostros simul exhibendo, luculenter comprobasse nos humilimè confidimus. Quæ omnia non alio dicuntur à nobis animo, quàm vt benignissimè Regia vestra Maiestas intelligat, non minorem nos fiduciam in demerenda eiusdem clementia & pietate repositam habere, quàm in Serenissimis Regibus Antecessoribus experti sumus, nec vt eam integram perpetuò conseruemus, quicquam in nobis fidei, virium, vel facultatū desiderari merito patiemur.

Quapropter iterum atque iterum humilimis precibus supplicamus, clementissime dignetur Regia vestra Maiestas Internuncios nostros exponendæ legationis causa nunc etiam admittere, & ysdem pro rebus nostris cōmunibus, quod equitati Regiæ maximè cōuenit, alteram aurem accōmodare: Georgium vero Rosenbergium, qui domum rediens præter omnem expectationem in aduersam valetudinem incidit, clemētissimè excusatum habere,

cæteros

ceteros etiam quāprimum benignissimo cum responso do-
mum remittere. Deinde cum Regia vestra Maiestas cle-
mentissimè receperit, se Ciuitatis iura, libertates, & Pri-
uilegia confirmaturam, eaq; sarta tecta semper habiturā,
ijsdem precibus humilimè obsecramus, vt eadem benigni-
tate & mansuetudine, subditis suis fidelissimis eas condi-
tiones, quibus ferendis pares non sunt, quaq; iuribus, pri-
uilegijs & libertatib. eorum maximè præiudicant, clemē-
tissimè remittat, ac cum subditis suis ita potius agat, vti
clementissimum & christianissimum principem decet, pro
celeberrima Regiarum virtutum cōmendatione, id enim
ad perpetuā celeberrimi nominis memoriam longè clarissi-
mum est, quā vt eosdem præter vires & facultates suas
premi vel affligi patiatur: Tandem etiam vt militem
suum ab incendijs & populationibus, quæ quotidie
nunc etiam exercentur, prohibere, & semotis belli terro-
ribus eas rationes clementissimè suscipere dignetur, quib.
cum Regiæ vestræ Maiestatis paterna clementia, res Ciui-
tatis quā optimè constantissimeq; possint conciliari.

Quo quidem benignitatis genere Regia vestra Ma-
iestas, nos omnes cum posteris nostris, hoc semel beneficio
deuinctos, ad oīa de cætero fidelissimæ subiectionis et fidei
obsequia gratissima longè longeq; reddet sibi deuinctio-
res. &c. Datum Gedani die 18. mensis Ianuarij
Anno Domini M. D. Lxxvij.

Hb iij Altera

Alteræ literæ, quibus ad propositas
Conditiones respondetur.

Serenissime potentissimeq; Rex ac Domine, Dñe clementissime. &c. Qui. I. Serenissima Regia vestra Maieſtas ad proximas Ordinum huius Ciuitatis petitiones reſponderit, quasq; conditiones denuò propoſuerit, Ordines ex Internunciorum relatu ſatis intellexerunt, & præſentis negocij magnitudine permoti, facere non potuerunt, quin Regiæ vestræ Maieſtati rerum illarum difficultates, quibus Ciuitas afficitur, hiſce literis iterum humilimo cum ſubiectionis ſtudio latius nonnihil exponerent.

Ac principiò, cum Regia vestra Maieſtas clementiſſimè receperit, ſe Ciuitatis iura, libertates, & priuilegia confirmaturam, eaq; ſarta teſta ſemper habituram (quod ipſum Ordines gratiſſimo complectùtur animo, ſummoq; fidelitatis ſtudio promereri perpetuò conabuntur) eò minus dubitāt, quin Regia vestra Maieſtas, eadem benignitate, ac manſuetudine, ſubditis ſuis fideliffimis, eas conditiones, quibus ferendis pares non ſunt, quæq; iuribus, priuilegijs, & libertatibus eorum maxime præiudicant, clementiſſimè remittet; ac cum ſubditis ſuis ita, potius aget, vti clementiſſimum ac chriſtianiſſimum principem deſet, id enim ad perpetuam celeberrimi nominis eius memoriam longè clariſſimum eſt, quàm vt eoſdem præter vires & facultates premi vel affligi patiatur.

Deinde

Deinde cum ex Internuncijs intellexerimus, non
eam esse Regie Maiestatis vestrae mentem, ut eas pecuni-
arum summas, ob Ciuitatis aliquod delictum, postulare
velit, quod ipsum eo gratiore cum humilitatis obsequio
complectimur, quod magis omnibus constat, hoc quicquid
est vel difficultatis vel offensionum, ex Electionis diuer-
sitate, qua plures etiam Regni Ordines inter se disce-
derunt, profectum fuisse, neque nos certe minori cum stu-
dio subiectionis fidem, quam ceteri declarauimus: Sed
velle potius Regiam Maiestatem vestram eas sibi pecuni-
as praestari, partim quod Ciuitatis obsequium magis testa-
tum habere cuperet, partim ut superiori placationis pacto
satisficeret: Quare si superioribus hoc modo satisfaciendū
sit, non poterunt illa simul etiam ad vltius aliquod gra-
uamen, vel debitum Ciuitatis, Ordinibus imponi.

Nam quod ad eius placationis pactū attinet, clemētis-
simè dignetur Regia vestra Mās ad animū inducere, no-
bis in ea pertractanda cum solo Sereniss: Rege Diuo Sigis-
mundo negociū fuisse, cum ob eius offensam, quam ppter
exclusos Commissarios suos conceperat, cui tamen exclusio-
ni causam ipsimet praebuerant placandam, tum ad grana-
minum publicorum abolitionem eo facilius obtinendam:
In omnibus autem illis actionib. neq. Regni neq. Mās illi²
heredū, neq. successorū, vel minimo verbo facta fuit men-
tio, nedum ut horum respectu quicq. contractū fuerit, quod
ex ipso placationis scripto satis dilucide cōstat. Testabatur
id ipsum Dñi Commissarij coram Ordinib. palam pfitentes,
dignitatem

dignitatem solius Regiæ Maiestatis agi, sibi cum Ordinibus & Ciuibus controuersiam nullam esse, superiorum se libèter obliuisci, iniurias quæ sibi factæ fuissent, vt Christianos decet, benignè se condonare, daremus saltem operam placandæ Regiæ Maiestatis, quæ vehementer isthoc facto fuisset offensa. Neque verò placationis modum Ordines adeò purè, simpliciter & indefinitè, vti postea præter cōtrahentium mentem aliorsum accipi capit, cum Dominis Cōmissarijs inierunt, sed vt vel ad certum tempus, vel quoad in viuus esset Regia Maiestas, eidem præstaretur: tum autem vt vsus iurium, priuilegiorum, libertatū & consuetudinum integer esset, & vicissim omnia grauamina penitus abolerentur, Ordines disertè sibi præseruarunt. Ac quanq̃ istæ conditiones omnes in placationis scripto non sint expressæ (suadebant enim Cōmissarij nō tam vrgenter inter principem & subditos agendum, sed pro grauaminibus abolendis supplicandum potius) discretè tamen ydem Cōmissarij placationis modum non secus, ac Ordines petiuissent ysdemq̃ cōditionib. acceptum, grauamina quoq̃ per Regiam Maiestatem abolitum iri, promittebant. Hac Ordines adducti fiducia, placationis legem acceperunt, addita speciatim cōditione, nisi pacto satisficeret, ne se quidem obligatos fore promisso quod obtulissent adimplendo. Atque hoc ipsum est quod in fine placationis affirmant, nisi hoc modo Ciuitati cōsuleretur, sibi etiam ad implenda promissa rem futuram esse grauem
nimis

nimis ac planè difficilem. Quinimò paulò pòst Internun-
cijs suis ad Regni Comitia VVarsouiam missis, eas ipsas
conditiones nominatim in mandatis dederunt, eò expresse
addito, vt cum Internuncij placationis scriptum exhibea-
rent, simul etiàm Ciuitati Reuersalibus literis in eas con-
ditiones caueretur, priusq̃ Ordines ad præstandum pro-
missum obligarentur. Præterea, ipsi Serenissimo Regi
augustissimæ recordationis, nō semissè eius portorij (quod
Pfalgeldum vocant) prout antiquitus, Ordinis Mariani
temporibus, in hunc vsque diem Ciuitas illud percipit, sed
eiusdem auctiōem, ab eodem Diuo Rege constituendam,
Ordines ita concesserunt, ne quid Ciuitatis iuri quod iam
antea semper vsurpasset, neue prouentibus eius quicquam
decederet. Cæterum quo minus isthæc auctiō deinceps ef-
fectum sortiretur, ipsius Regiæ Maiestatis consilio prudē-
tissimè factum est, quod satis animaduerneret, aucto por-
torio, non cōmercia solum externa, longè magis ac magis
hinc abalienari, sed etiàm alibi Ciuium nostrorum naues
& merces eodem exemplo nouis & duplicatis vectigalibus
& exactionibus onerari.

Cum igitur prædefuncta Regia Maiestas dum in-
ter homines esset, auctiōem portorij (cuius constituendæ
ratio solius ipsius auctōritatem requirebat) spontè remi-
serit, grauamina verò, de quib. pacti fueramus, non solū
non abolita, sed interim multò maioribus etiàm & longè
pluribus p̃iudicijs, damnis, et expensis, quàm ex placatione

I i præstandum

præstandum fuisset, accumulata fuerint, eoq̃ modo conditiones vtriusque pacti, non ex Ciuitatis debito, sed ex parte Regiæ Maiestatis defecerint: ideò certissimè statuunt Ordines, se post defunctam eius Maiestatem, cuius obitu simul negocium hoc sopitum est, nec inclyto Poloniae Regno, nec aly cuiq̃, eius pacti cōuēti ratione quicq̃ debituros.

Nedum vt per decreta Comitiorum eam ob causam, quacū illa nihil cōmune vnq̃ habuerunt, ad q̃ nec ordine vocati sumus, nec qua fide Relatio gestorū nobis absentib. facta sit scimus, quicq̃ contra ius, in totius Ciuitatis infamiam, in detrimentum priuilegiorū, & cōtra fidem pacti conuenti, possit vel debeat Ordinibus imponi vel derogari.

Quapropter ipsam quoque Regiam Maiestatem vestram, Ordines & vniuersi Ciues humilimè deprecantur, ne causæ iam pridem defunctæ nouam Ordinibus molestiam exhiberi, vel inusitato quopiam præiudicio prouētūū publicorum Ciuitatem aggrauari patiatur, in iure præsertim eius portorij, quod per se satis est exiguum, & cuius impensis necessariò portus, fluminis, ac riparū substructio- nes quotannis sartæ tectæq̃ sunt habendæ, Nam & in placationis lege, quicquid publico Ciuitatis iuri & consuetudini in exigendo portorio quibusuis modis obesset, nominatim fuit exceptum.

Neque vero publicis iuribus consentaneum existimant Ordines, quasdam earum pecuniarū summas, propter Cōtributiones in Regno laudatas, à se postulari, cum
quod

quod eiusmodi Contributiones ad Pruthenos non pertinent, tum quod Status harum Terrarū ad Serenissimorū Regum postulata, in vsum Reipublicæ, in Conuentionib. harum Terrarū, quoties opus esset, à seipsis suo arbitrio soliti sint conferre. Qua in parte quemadmodum semper hæctenus hæc Ciuitas sese promptissimam ad obsequia Reipublicæ præstitit, sic in posterū etiam nihil quod æquitatem habeat in se merito patietur desiderari.

Regia vero vestra Maiestas aliam insuper clementiæ laudem admodum liberaliter comparare sibi poterit, his pecuniarijs oneribus Ciuitatem eò benignius releuādi, nimirum quod ærarium publicum ob pecunias in vsum prædefuncti Serenissimi Regis fide sua mutuatas, & alienum nō mediocre conflauerit, sic vt exoluendis vsuris annuis, secundum cæteras expensas publicas, in vniuersum Ciuiles prouentus vix sufficiant. Vt taceamus nunc, quib. deinceps sumptibus, damna possessionum publicarum & priuatarum resarcienda, & fluminis aggeres planè iam deperditi, præsertim si fluminis aliqua forsàn eluuio metuenda sit, veniant reparandi.

Porrò quod ad cæteras cōditiones attinet, de quatuor tormentis æneis, qua maxima possit magnitudine, cum necessarijs globis & pulueribus tradendis, equidem non sunt penes Ciuitatem eius magnitudinis tormenta, quibus Regiæ Mti gratificari possimus, pleraq; parua sunt, & ad Ciuitatis in Regni finib. posita p̄sidiū plusq̄am necessaria:

Li ij

globorum

globorum autem & pulueris non tanta copia, vt si quando necessitas postulet, non multò pluribus indigeat, itaque perquam humilimè supplicant Ordines, vt Regia vestra Maiestas etiam huius conditionis gratiam illis facere benignissimè dignetur.

Obijcitur quidè Internuncijs nostris, non tam inopem à facultatibus Ciuitatem esse, quæ militem etiam non necessarium alere possit: verum libentissimè voluissent Ordines istiusmodi sumptibus parcere, nisi varijs minis, iniurijs, excursionibus, & depredationibus militum eorum qui Ciuitatis fermè portis imminebant, coacti fuissent de salute sua cogitare: Quinimo ne nunc quidem illi prædarum & incendiolorum finem faciunt, quantumuis Præfectum illorum ea de re nō semel interpellauimus, cuius auctoritatem illi fortassis æquè vilipendunt, atque iam antea citra Maiestatis vestræ consensum & mandatum cætera perpetrarunt. Quæ sanè licentia, nisi melius de pacifica rerum omnium compositione sperassent Ordines & nunc sperant, in maius aliquod malum iampridè fuisset eruptura.

Interim Internuncij nostri, quamuis ad frequentes supplicationes nostras, nunquam tamen sic auditi fuerunt, vt Regia vestra Maiestati coràm Ciuitatis rationes exponere potuerint, actiones autem ipsæ per alios interpretes vltro citroq̃ habitæ, maioris etiā quàm antea difficultatis esse cæperunt. Ex quo vereri coguntur Ordines, Cō-

missarios

missarios eos, qui iamdudum Ciuitatem in has angustias coniecerunt, etiam nunc fortassis operam dare, ne ea quæ in Ciuitatis rem sunt, ad Regiæ vestræ Maiestatis aures vti par est perferantur.

Quapropter iterum ac iterum humilimis precibus supplicant Ordines, dignetur Regia vestra Mtās Internūcios nostros benigniori deinceps gratia prosequi, & exponendæ legationis suæ causâ, quod cum Ciuitatis commodo fiat, aditum ad se clementissimè concedere: tum illud etiam ex Regia mansuetudine benignius prospicere velit, vt & à quotidianis rapinis ac deuastationibus tandem aliquando temperetur, & miles ex prouincia deducatur, nimium vt nos itidem hac ratione militem nostrum eò cōmodius exauclorare possimus: tandem vt abolito proscriptionis decreto, libera nobiscum cōmercia tam Regni quam harum Terrarum incolis benignissimè restituantur.

Demum quod ad grauaminum descriptionem, & Reuersales de iisdem abolendis literas attinet, non possumus non summo cum dolore nostrorum omnium deplorare, plerāq; grauaminum illorum quæ maximè Ciuitatem premunt, eiusq; iuribus priuilegijs et libertatibus summo pere præiudicant, ad Comitia fermè reijci, perexigua sanè spe abolitionis eorundem nobis relicta. Quæ tamen eius sunt generis, vt nisi Ciuitas ab illis exoneretur, in ijs nunc etiam implendis Ordines, quæ se præstituros receperant, rem impossibilem planè sibi propositam videant.

Enimuerò, si iurium & priuilegiarum farta teclaq;
sit auctoritas, vt clementissimè Regia vestra Maiestas re-
cepit, et apud Serenissimos Antecessores semper rata fuit,
(nisi quantum impeditenti nouissimis Cõmissionum &
alijs quibusdam actionib. illatum meminimus) nihil cer-
tè magis æquitati conuenit, quam vt ipsdem contraria, ip-
so iure præter Comitiorum etiam censuram, nullius ha-
beantur momenti. Nam cum Ordines nullum sciant pe-
nes se priuilegium quod illegitimum sit, nullum itidem ex
aduerso grauamen legitimè videri poterit obtrusum.

Itaque maximis quàm possunt precibus hanc etiam
ob causam Ordines obsecrant, dignetur clementissimè Re-
gia vestra Maiestas Reuersalibus suis literis ita Ciuitati
suæ cauere, vt omnia & singula grauamina, quæ Ciuita-
tis iuribus, priuilegijs & libertatibus fraudi, detrimento,
vel præiudicio fuerint, quæ speciatim ex adiuncta descri-
ptione demonstrari possunt, per hos ipsos tractatus aboli-
ta, cassa, & penitus irrita pronũcientur: Præsertim quod
ex proximo Comitiorum decreto Regiæ vestræ Maiestati
potestas integra cum Ciuitate transigendi sit commissæ.

Si qua verò, quod minimè speramus, ex superiorib.
petitionibus nostris, Regiæ Mti vestræ non omnino satia-
fecerit, illud eiusdem mansuetudini & apud oēs celebra-
tissima fuerit æquitati maximè consentaneū, vt clemētissi-
mè dignetur, quibusdam non suspectis tam Regni quam
Prusie

Prussiae Consiliarijs, quibuscum alioquin ex privilegij publici praescripto causae tam notabiles tractanda determinandaeque sunt, negotium dare, qui res per se tam difficiles et implicatas accuratius inuestigēt, qui nos rationesque nostras non minus ac Commissarios ipsos audiant, et de rebus omnibus plenius cognitis ad Matrem vestram bona fide referant. Nos ita summum Deum, occultorum quorumcumque conscium, ita Maiestatem vestram propitios nobis fore certo confidimus, quod planum ac manifestum omnibus fiat, Civitatem in superiorum actionum progressu, non iniurijs minus aduersariorum, quam varijs passim praedictis, extra meritum fuisse vehementer onerata ac penè non oppressam.

Quod superest, quandoquidem Ordines iuxta formam Instructionis Internuncij nouissimè datam, maiori penè praestationis sese munere obstrinxerunt, quam in Civitatis facultatibus sit: Status etiam harum Terrarum, in Civitatis subsidium, insuper centena millia florenorum adijcienda receperint, quod dubio procul ad Regiam vestram Maiestatem per Internuncium suum ex Conuentu Grudentinensi iam pridem retulerunt, Idcirco nunc etiam iterum ac iterum humillimis quibus possumus ac debemus precibus supplicamus ac roboramur, ut Serenissima Regia vestra Maiestas clementissimè annuat, pro pacifica rerum omnium compositione, quae nunc in offensis sunt, eo humilimi obsequij genere ducentorum millium flore.

um florenorum, quod nonissimè obtulimus, cum annexis conditionibus, & solutionum terminis (nec enim breuioribus pensionibus tantam summam comparare, nec publicè nec priuatim, possumus) sibi penitus satisfieri, eaq̃ in parte liberalitatē & māsuetudinem suam Regia n̄ pluri habere dignetur, quàm vt in his rei nummarie difficultatibus ad impossibilia Ciuitatem adigi patiatur: ceteras autem conditiones, partim extra vires facultatū positas, partim etiam iuribus, priuilegijs & libertatib. eius cōtrarias, benignissimè relaxare: Tandem etiam pro indulgentia sua erga fidelissimos subditos planè paterna, sine armorū vltiori strepitu, & funesto subditorum detrimento, rebus pacatè transactis, sub felicissimo regimine Mtis vestre, nos, vnà cum omnibus Regni & harum Terrarum incolis, pace, tranquillitate, iuribus, & libertatibus, publicè & priuatim, gaudere, vti fruiq̃ clementissimè permittat.

Hoc quemadmodum longè Maicstati vestræ laudabilius est, beneuolentia subditos deuincere potius, quam duriori quapiam tractatione, spem omnem clementiæ regalis præcidere, ita hoc benignitatis genere summam & immortalem à nobis & posteris nostris omnib. pietatis & mansuetudinis laudem comparabit, & quo benignius & liberalius nobiscum aget, eò Ciuitatis omnes incolas ad perpetuam fidem, & promptissima subiectionis obsequia sibi reddet magis magisq̃ deuinctiores &c. Datum Gedani die xviij. Ianuarij Anno Domini M. D. Lxxvij.

Resolutio

Resolutio Ordinum Ciuitatis Gedanē-
sis, ad proposita incōmodorum atque
difficultatum Capita.

Cum Sacra ac Serenissima Regia Maiestas Domi-
nus noster clementissimus, in cuius singulari clemē-
tia ac æquanimitate spem magnam semper repositam ha-
buimus, clementissimè non semel polliceri dignata fuerit,
quod omnes ex æquo Regni Poloniae ac cæterarum illi ad-
iunctarum prouinciarum incolas, penes iura, Priuilegia,
libertates ac antiquas consuetudines conseruare ac tucri
benignissimè vellet: Nos etiam ea spe freti incōmoda atq;
difficultates omnes, quibus hæc Ciuitas hæcenus contra iu-
ra, Priuilegia, atque antiquas consuetudines grauata fu-
it, per Internuncios nostros in proximis Comitijs Thoru-
nen̄ exhibuimus, ac humillimè & suppliciter rogauimus,
dignaretur Sacra Regia Maiestas incōmoda illa atq; diffi-
cultates quæ contra iura atque Priuilegia nostra paulatim
irrepsent, pro munificentia sua Regia ex plenitudine
potestatis clementissimè abrogare, vt tandem certa quædā
esset Priuilegiorum ac libertatum nostrarum ratio, ne-
ancipites ppter ea animos quotidie tenere cogeremur. Ve-
rum vbi animaduertimus Sacram Maiestatem Regiā ad
quædam eorum incōmodorum capita clementissimè respō-
disse, quædam vero in medio reliquisse, aut ad futura Re-
gni Comitia, tanq̃ ea in quibus aliquod adhuc verteretur

K k

dubium

dubium reiecisse: facere non potuimus, quin salua Serenissimæ Mtis Regiæ pace ac clementia, ea brenibus hîc repeteremus, atq; ostenderemus ea ex iurium Priuilegiorum ac antiquissimarum cōsuetudinum fontibus deducta, tam esse liquida & manifesta, & in Serenissima Regiæ Maiestatis potestate ac arbitrio, vt ea quandocunq; velit abroget & aboleat ita posita, ne vlla vel prorogatione vel ad Regni Comitia reiectione opus sit. Atque cum ad quadam capita ita respōsum fuerit, vt latiori deductione opus esse existimemus, quadam vero silentio omnino tecta atq; præterita sint, nos singula, vbi id necessitas exigere visa fuerit, repetere constituimus.

I.

Ac principio de pace Religionis nobis ita cautum esse humilimè petimus, vt Augustanæ Confessionis vsu tam in ciuitate quam extra muros in eius districtu pacifice quietè sine vlllo cuiusuis impedimento, quemadmodum nunc vtimur, & in eius pacifica possessione in omnib. templis, monasterijs atque xenodochijs sumus, frui possimus, neue cuiquā Religionis ergò molestia vel negotium exhibeatur, neue in templis ritus ceremoniarum immutentur, quemadmodum id Mtās Regia tam in Transyluania quā postea & Cracouiæ iuramēto suo cōfirmare dignata fuit.

II.

Demississimè petimus ac p̄seruamus nobis, ne quid eorum quæ vel in Electionis acciderunt negotio, vel dissidium illud quoquo modo ad hanc vsq; diē subsecuta sunt, neque

neq; Ciuitati publicè, neq; priuatì cuiq; fraudi, periculo, detrimento sint: Vtq; Regia Mt̃s, si eam ob causã Ciuitati vis hostilis, iniuria vel damnũ importabitur, indemnitati publica priuatq; clementissimè prospicere digneur.

III.

Non iniquum etiam existimamus, vt omnia & singula Ciuitatis Priuilegia in eorum quibus data sunt fauorem & emolumentum potius interpretentur, quam in eorundem lesionem vel præiudicium, quod hætenus nõ semel factum est, detorqueantur: nedum ad eam conditionẽ redigantur, qua vel Regijs literis, Mandatis, aut Decretis aboleri, vel tanquam legitimè non obtenta quoquo modo possint in dubium vocari.

IIII.

Meminimus etiam cum D. Sigismundus Augustus inclytæ recordationis in hanc Ciuitatem Anno Lij. numero comitatu aduenisset, statum Ciuitatis, alioquin per Dei gratiã tranquillũ nõ mediocriter pturbatum fuisse, non quidem ob comitatũ ipsius Regiæ Mt̃s, sed plerorũq; Regni Procerum, qui magnã turbam suorum familiariũ secum ducere cõsueuerunt, inter quos & ciues huius vrbis ac reliquos peregrinos, quorũ ex omnib. fermè nationibus magna est copia, varia passim dissidia, rixæ, ac cædes oriebantur. Quorum ne quid nunc accadat, humilimè iterum atq; iterum petimus & obtestamur M̃tẽm Regiã, vt cum Ciuitatem feliciter ingrediatur, comitatus numerũ ita moderari clementissimè dignetur, ne vel oneri sit Ciuitati, vel inde maior aliqua pturbatio pueniat. Kk ij Cõ

Cōmissionem illam, quæ cum summa Ciuitatis infamia, publicæ fidei noxa, & fortunarum detrimento superioribus annis agitata fuit, Serenissima Regia Maiestas ad proximè vëtura Comititia reijcere dignata est, quod putet de ea ex omnium Ordinum sententia decernendū esse. Verum si Maiestas Regia clementius totius illius causse statum & seriem perpendere dignata fuerit, nihil dubitamus quin ipsamet nobis pro singulari sua æquanimitate adstipulatura sit, nulla ad Comititia Regni reiectione opus esse. Quorsum enim attinet, iura, Priuilegia, libertates et consuetudines supra hominum memoriam, sine aliqua interpellatione habuisse, si quoties hominib. eam fortunam atque felicitatem nobis inuidentibus visum, simul etiam fas sit, ea omnia infringere, immutare, & statum Ciuitatis omnino euertere, ac postea Comitiorum Decreta, quorum promulgationi nunquam interfueris, contra quæ solenniter semper protestatus sis, obtendere, atq. ita ea quæ maiorum nostrorum fortunis ac sanguine parta sunt eripere, vt nulla vnquam recuperandi spes reliqua esse videri possit, adq. eorum confirmationem Principem rerum illarum omnium ignarum totius Prouinciæ malo impellere. Hæc vt Senenissima Regia Mtās secum reputaret ab initio summa animorū submissione rogauimus, verum cum ab omni tractatione & colloquio exclusi fuerimus, nihil amplius hætenus proficere potuimus, quam

quod

quod ad eosdem indies à quib. semel appellauimus, coram quibus solenniter ptestati sumus, reiecti iterum fuerimus. Quod vero cum iuris ratio non ferat, Maiestatem etiam Regiam obsecramus & obtestamur, vt tandem clementissimam nostri rationem habere, & Cōmissionis illud negotium, in quo multa contra publicas libertates, Priuilegia, & receptas consuetudines facta sunt, benignissimè ex augustissimæ potestatis plenitudine abrogare dignetur, præsertim cum ipsi Dñi Cōmissarij Ordinibus Ciuitatis vt eos tum excluderent ansam multis nominib. p̄buerint.

VI.

Non absimilis est placationis illa formula, quæ nobis penè inuitis extorta, & in eum potissimum finem consignata fuit, quod Domini Cōmissarij incōmodorum atq. difficultatum abolitionem repromitterent, cum tamen ea, vt conuenerat non abolita, sed multò magis aucta & accumulata fuerint. Quare nullam causam videmus, cur hunc potissimum articulum ad Regni Comitiam Mtās Regia reycere dignata fuerit, cum Dñi Cōmissarij diffiteri neutiquam possint, se potissimum contra illius formulæ præscriptum, fuisse accumulandorum illorum malorum præcipuos authores, ita vt coram secundò huc missis D. Cōmissarijs ilicò de placatione illa protestati fuerimus, neq. illam vlla ratione recipere vel voluerimus vel potuerimus, vt etiam Sacra Regia Mtās inclytæ memoriæ Sigismündus Augustus eam in medio reliquerit, neq. eius p̄stationem à nobis exigere vnq. voluerit.

K k iij Por.

Portorij maritimi exactionem, sine qua Ciuitatis rationes consistere nullatenus possunt, penes Ciuitatem supra hominum memoriam ab ipso primordio fuisse nullum est dubium, Quæ etiam ipsi ab omnibus retro Principibus singularibus Priuilegiis et immunitatum diplomatibus confirmata fuit, penes quam Serenissimam Mtem Regiã Ciuitatem suam clementissimè quoq. conseruaturam, & Priuilegia illa, quod sæpè iam recipere clemētissimè dignata fuit, nobis benignissimè cōfirmaturam esse nihil ambigimus, ita vt caussa etiam ppter Priuilegia & longissimi temporis p̄scriptionē nulla, nostro quidem iudicio subsit, cur hic potissimum articulus ad Regni Comitia reijci debeat. Quāuis enim maritimi illius portorij semisse ob certis caussas D. olim Sigismūdo Augusto Regi, à quo eius duplicandi facultas concessa, sed postea iterum remissa fuit, detulerimus, id tamen non nisi ad certum tempus, & quoad ipse in uiuis foret, quantumuis nobis contrarium nunc obijciatur, factum fuisse constanter adserimus, Et propterea humillimè iterum atq. iterū rogamus, ne ea quæ cum præfato pientissimo Principe sepulta sunt, nunc iterum cum Ciuitatis excidio resuscitari Maiestas Regia patiatur, sed potius nos penes omnia ac singula iura & Priuilegia nostra clementissimè conseruare dignetur.

Speculatorum maris mentionem propterea fecimus, vt Mtī R. liberæ nauigationis rationem, & quomodo cū Serenissimo Rege Daniae ob speculatorum factum centum thalerorum

thalerorum millibus, ad liberandas naues cum mercibus ac
nauigationis libertatem, summo cum Ciuitatis detrimento
depacisci coacti fuerimus, ob oculos humillimè poneremus.

IX.

Dominorū Cōmissariorum Cōstitutiones nobis recla-
mantib. & legitimè ptestantibus editas ppterea recipere
non possumus, quod nō solum aduersus morē Ciuitatis in
maximū p̄iudiciū, iurium, Priuilegiōrū, Iurisdictionis, li-
bertatum ac cōsuetudinum publicarū, nō accedēte cōsensu
illorum quorum intererat Magistrat⁹ et Cōmunitatis, fu-
issent p̄mulgatæ, verum etiā quod in ijs publica Ciuitatis
fides cum summa Magistratus & ordinū ignominia, non
obscurē notetur & traducatur. Quo nihil nobis omnibus,
ppter fidelissima sæpē p̄stita & in posterum p̄standa me-
rita accidere potuit, vel indignius, vel ad posterorū memo-
riam acerbius: Tantum abest vt istæ Cōstitutiones ad reti-
nendā vel stabiliendā Ciuitatis incolumitatē, concordia, et
tranquillitatem aliquid roboris adferre possint. Proinde
cū Sac. R. Mtās sæpissimè verbo suo Regio clemētissimè
receperit, se Ciuitatis iura, Priuilegia, libertates et cōsuetu-
dines vndiq; sartas teētas conseruari velle, Idcirco iterū ac
iterum quantis possumus humilimis precib. supplicamus,
dignetur Sereniss. R. Mtās abrogatis iam iam planè illis
Cōstitutionibus, suæ Ciuitatis, ciuium, & incolarum cle-
mētissimam rationem habere, neq; pmittere vt ijs iuribus,
Priuilegijs, moribus ac consuetudinibus, cum quibus ma-
iores nōstri ad inclytū Poloniae Regnū spontē accesserunt,
contrarium

contrarium quidpiam vnquam statuatur, vel vt hic articulus, qui Priuilegijs nostris propter condendorum plebiscitorum & legum libertatem planè aduersatur, ad Regni Comitia absque vlla legitima caussa rejiciatur.

X.

Vt Serenissima Maiestas Regia authores famosorum libellorum iuxta iura, Constitutiones, & consuetudines harum Terrarum punire, & omnes famosos libellos è medio tollere dignetur, maiorem in modum rogamus.

XI.

Non immeritò certè conquerimur, quod contra Terrarum Prussiae Priuilegium et libertates antiquissimas, Ciuitatis Magistratus ad Comitia Regni semper euocentur, & eadem occasione Ciuitas ad res Polonicas longè à rationibus suis alienas, ad Statuta & onera Regni contra publica Terrarum iura pertrahatur. Verba autem Priuilegij eius sunt tenoris: Item omnes caussas notabiles dictas Terras concernentes cum cōmuni Consiliariorum consilio Terrarum praedictarum tractabimus terminabimus, & diffiniemus. Idq̃ in Terris Prussiae semper factum fuisse multi adduci poterunt viui testes, qui meminerunt, Serenissimos Poloniae Reges semper Oratores suos in has Terras ad Conuentum publicum mittere, & ibidem cum Consiliarijs harum Terrarum tractationes de publicis Terrarum Prussiae negotijs suscipere consueuisse. Tum notissimum est in omnib. Regnis singulas fermè prouincias suis
singulari

singularibus Cōsiliarijs, iuribus, Priuilegijs, ac consuetudinibus absq. aliqua rerum confusione et perturbatione vti.

XII.

Ad Contributionis onus quod attinet, Constat ex plebiscito Culmen alysq. Prussiae immunitatibus manifestè cautum esse, vt ab omnibus exactionibus, datijs atque oneribus Prutheni immunes habeantur, Neq. Magister aut Ordo Theutonicus vlllo vnquam tempore citra omniū Prussiae Ordinum ac statuū spetialem & spontaneū cōsensum, vel pecuniā vel vllum aliud onus quodcunq. Pruthenis indicare potuit. In ea libertate ac p̄rogatiua, alysq. iuribus & Priuilegijs, quibus sub antiquis Dominis Terrae Prussiae gaudebant, D. Casimirus Rex, quando Prussia inclyto Poloniae sceptro spontè accessit, Pruthenos se cum Serenissimis suis successoribus perpetuò conseruaturum, confectis desuper literis, sanctè recepit. Cui Regiae promissioni inherentes D. Poloniae Reges, eamq. suis etiam diplomatibus ex ordine successionis confirmantes, quoties de pecuniario subsidio, alysq. grauibus negotijs has Terras concernentibus Pruthenos compellare voluerunt, suos semp Oratores ad generales Prussiae Cōuentus, iuxta earundem Terrarū Constitutiones et haecenus obseruatas leges ablegarunt, Interdum etiam ipsi Serenissimi Reges praesentes coram cum omnibus Prussiae Cōsiliarijs et Ordinibus praesentibus, qua de re libuit, deliberationem instituerunt. Quo factum est vt nihil nisi eo modo cōclusum

atque determinatum Prutheni reciperent, & cum incli-
ti Regni Constitutionibus, Statutis & Comitiorum De-
cretis nihil vnquam commune haberent. Quæ consuetudo
hactenus in Terris Prussiae supra centum & viginti an-
norum spaciū inueterata, sine cuiusq̃ contradictione seu
interpellatione, paucissimis nunc annis exceptis, continua
serie inuiolabiliter ita obseruata fuit, quemadmodum id
ipsum cum cōmuni Terrarum Priuilegio, tum alijs etiam
documentis liquidò demonstrari potest. Neque enim veri-
simile est, Terras Prussiae Magistri & Ordinis Theutoni-
ci iugum prorsus intollerabile excutientes, quo in expedi-
tionibus & exactionibus premebantur, ad onera Regni
ferenda, nullo eorum consensu accedente, tam seruiliter
sefe obligare voluisse. Quo & illud accedit, quod nec iuge-
rum nec mansorum ratio alioquin à Regni iugeribus dis-
simillima, aequalem vllam cum Regno contributionē ad-
mittere possit. Ex quibus non obscure apparet, quod Con-
tributionis illud onus ex æquo cum Regno ferendum, sit
res planè noua atq; inusitata, adeò vt nomen Poborrum
hactenus in Terris Prussiae nunquam fuerit exauditum,
neque eiusmodi Contributio in Terris Prussiae, quamdiu
Sceptro Regni Poloniae paruerunt, vnquam antea vsur-
pata vel indicta fuerit, neque vllum exemplum extat, etiā
in summa Reipub: necessitate, homines Prussos cum gen-
te Polona vnquam simul ex Decreto Regni contribuisse,
aut ad aliqua onera cum Regnicolis equaliter præstanda
adactos

adactos fuisse. Et quamuis nunc edocti fuerimus, reliquos Status & Ordines harum Terrarum Contributionem in Polonia laudatam exoluisse, Constat tamen id illos coactos & non liberè aut sua sponte, multo vero min⁹ ex harum Terrarum iure aut consuetudine fecisse. Quare nihil dubitamus quin earum rerum omnium Serenissima Regia Maiestas æquissimam & clementissimam rationem habitura, et nos ac Terras omnes penes ea Priuilegia, iura & antiquas consuetudines benignissimè conseruatura sit.

XIII.

Eodem pacto bona Ciuitatis publica ad statuti Alexandrini Executionem trahi cæperunt, Cum tamen Statutis incltyti Poloniæ Regni Terræ Prussiæ non obstringantur, neq. eius Status ac Ordines ad illius Decreti promulgationem vnquam vocati fuerunt, multo vero minus vt id propter peculiaria sua iura, Priuilegia & Constitutiones reciperent adduci potuerunt. Itaque non minus iustum quam æquum videtur, vt ea quæ tanto cum Reipub: præiuditio acta sunt penitus rescindantur, neq. ad Regni Comitæ, cum manifesta sint nec vlla pbatone egeant, rejiciantur.

XIIII.

Merito etiam conquerimur, quod non Magistratus solum sed etiam priuati Ciues nouis et inusitatis edictis in causis iniuriarum & rerum criminalium, contra antiquam consuetudinem, ad Regium tribunal euocentur, quæ sine vllò discrimine in Terris Prussiæ hæcenus citraq. controuersiam terminate fuerunt.

Pro hoc articulo Serenissimæ Regiæ Maiestati in-
gentes agimus gratias, & planè confidimus, idem etiam
in cæteris propediem futurum.

Nihil est certius q̃ quod Ordinum Decreta leges ac
plebiscita, in quibus condendis & abrogandis ex præscri-
pto Priuilegij Casimiriani plenissimam habent potestatem,
Mandatis & Rescriptis Regijs, cum summo dicti Priui-
legij præiudicio soleant impugnari. Priuilegij autem ver-
ba ex Germanico trāsłata sic sonant: Nos Casimirus &c.
Volentes ipsis spetialem vicissim gratiam nostram impar-
tiri ^{et dare} & concedere, ^{magis perfecto} vt nos tanto ardentiore amore ardius
^{prosequatur} complectantur, de quorum fide non dubitamus, volentes
^{ad amplificationem} eorum fortunarum ^{et bonarum} & existimationem, fortunas, & bona
^{temporales & auctiora} reddere, concessimus ijsdem Procōsulibus, Con-
^{augendam exi-} sulibus, Scabinis, Iuratis opificibus & toti communitati
^{stimationem} Ciuitatis nostræ Gedaneñ ex innata Regia clementia, ple-
nam Regiam potestatem, ^{dedimus} & vigore harum nostrarum li-
terarum concedimus, ^{consentimus} impartimur, plenamq̃ facultatem
præsentibus damus, quod possint et debeant, cum consilio,
scientia, & voluntate prouidissimorum & præcipuorum
ciuium suæ Ciuitatis, pro temporum ^{verum exigentia} & causarum ratio-
ne, Plebiscita, Contributiones, de omnibus bonis & mer-
cibus, ^{amoris} omnibusq̃ causis & rebus, quàm sepe ^{syam. &} Ciuitatis ip-
^{spæ} sius necessitatem, vtilitatem & commodum id exigere co-
gnouerint,

^{imponere ac deponere}
 gnouerint, condere, indicere, laudare, ac vicissim remitte-
 re, quemadmodum ipsis melius & vtilius videbitur, sine ^{pro benignitate sua officio} in quod se nemo
 ullius in omne æuum interpellatione, impeditio, inter-^{pro suo ingerere} debet, nec inter-
 turbatione vel contradictione, tam nostri, & successo-^{pellare eos vel im-}
 rum, quam aliorum dignitariorum & quorumcunque of-^{pedire aut turba-}
 ficialium nostrorum. ^{ne, nostro, successo-}
^{rum nostrorum}
^{dominiorum nostrorum}
^{alium nomine}

XVII.

Pro hoc item articulo immortales Maiestati Regiæ
 agimus gratias, quod humillimas preces nostras exaudire
 dignata fuerit.

XVIII.

Literæ exemptionum vt nemini qui iure Ciuitatis
 vti, vel in Ciuitate habitationem habere velit, concedan-
 tur, iterum atque iterum demississimis verbis rogamus,
 cum ea res magnam inæqualitatem pariat, ciuilem obedi-
 entiam & debitum, sine quo Ciuitatis rationes saluæ esse
 nullatenus possunt, dissoluat, ac Magistratus authorita-
 tem labefaciet, præsertim quod vt plurimū exemptæ per-
 sonæ, dum plus sibi quam alijs licere putant, ac Regium
 nomen quibusuis flagitijs obtendunt, multa contra leges
 ac mores Ciuitatis cōmittere solent, cum summo Magi-
 stratus contemptu, cæterorumq; ciuium damno & præiu-
 dicio. Cum tamen ipsi Nobiles in Ciuitatem commigran-
 tes, ad ciuilia onera ferenda ex Constitutionibus Terra-
 rum Prussie sint obligati.

L l iij Si Sere.

XIX.

*Si Serenissima Maiestas Regia in posterum nulli contubernio Priuilegia dare in animum clementissimè inducere dignata est, quæ iuri publico & statui Ciuitatis contraria sint, maiorem in modum & submissè rogamus, ut ea quæ iam ad turbandum Ciuitatis statum & tranquillitatem publicam data sunt benignissimè abolere, & nihil eorum fouere vel admittere dignetur, quæ iuri Ciuitatis & bono publico quacunque ratione obesse possint, quemadmodum illum articulum in oblato per Internuncios sup-
plici libello latius declarauimus.*

XX.

*Cur nobis integrum esse non debuerit, constituenda communis concordie causa contractum cum braseatoribus ini-
re, causam iustam nullam videmus. Quod vero Domini Commissarij eundem seditiosorum et leuissimorum hominum impulsu resciderint, propterea factum esse arbitramur, ut perpetuas inter Magistratum & ciues discordias commo-
dius alere, & communem concordiam & tranquillitatem tanto facilius conuellere possent. Quem igitur articulum cur Maiestas Regia ad Conuentum Regni reijcere digne-
tur, causam non videmus, idque ne Maiestas Regia faciat demississimis precibus rogamus & obtestamur.*

XXI. & XXII.

*Pro his duobus articulis magnas etiam agimus gra-
tias.*

XXIII. & XXIIII.

A causis

A causis criminalibus quibusvis, appellationes in Terris Prussiae nullo unquam tempore interpositae, neque ad tribunal Regium reuocatae fuerunt. Penes quam vetustissimam consuetudinem & antiquissimum morem ut Regia Maiestas incolas harum Terrarum omnes conseruare clementissimè dignetur, demississimis precibus submissè rogamus.

XXV.

Quod recensita incōmoda atque difficultates, Citatorum, Mandatorum, Saluorum conducluum, Exemptionum, Inhibitionum, nunc etiam initio noui regiminis, licet nondum Serenissimae Mti Regiae iusiurandum ab Ordinibus Ciuitatis datum sit, nihilominus tamen ingeri caeperunt conquerimur. Ex quo parum spei esse, cum in iurium ac libertatum conseruatione, tum in eiusmodi incōmodorum abolitione, facillè quis posset suspicari.

XXVI.

Cuius rei illud etiam argumentum est, quod Laniones profugi & proscripti, pro tuendis turbulentis & seditiosis suis conatibus, palàm recipiuntur, sustinentur, ac defenduntur.

XXVII.

In hoc articulo non queritur, num Fiscalis metas officij sui excesserit nec ne, vel num vir bonus & possessionatus sit, sed humillimè petitur, ut Ciuitas penes suum Priuilegium & perpetuam consuetudinem conseruetur. Pugnatur enim cum Priuilegio & antiquissima consuetudine.

dine per Ciuitatem & in Terris Prussiae obtenta, vt in bonis caducis & ad Fiscum Regium pertinentibus prima instantia in loco iudicij Ordinary fiat. Quemadmodum. semper haecenus procurator Fisci bona caduca in iudicio ciuili vendicauit, Super quibus quid constituendum, & quomodo pcedendum sit, Priuilegium D. Casimiri & Sigismundi de bonis naufragis latius declarat. Nimirum quod bona caduca in fideli custodia Burggrabij & totius Magistratus Gedanen debeant conseruari tam diu, quoad haeres ea iure repetierit. Si vero conuenienti temporis tractu nemo petat, extunc ipse Burggrabius vna cum Magistratu Gedanen de eis ipsis bonis Maiestatem Regiam informare & certiorare tenebitur, vt Maiestas Regia pro suo arbitratu disponat: Vnde sequitur bonorum caducorum vendicationem atque custodiam non ad procuratorem Fisci, cuius officium nuper admodum in has Terras nouo exemplo introduclum est, sed ad Burggrabium & Magistratum huius Ciuitatis spectare, in quo etiam posthac nos conseruari humillimè petimus. Neq. minori fide, cura, studio ac diligentia huic rei prouidebimus, atq. per ipsum Fisci procuratorem fieri poterit. Atq. hoc ipsum etiā apertissimi iuris est, vt res à Fisco in controuerfiam vocatae, non illicò dicantur esse Fisci, nisi causa prius coram Ordinario Magistratu, sit ne Fisci, liquidata fuerit. Alioquin perfacile esset sub pretextu rerum & litium Fiscalium varias priuatorum hominum caussas & actiones defendi.

defendi. Quapropter humillimè supplicamus, vt Sereniss:
Regia Maestas clementiorem ordinariorum iudiciorum
rationem habeat, more veteri conseruato.

XXVIII. & XXIX.

Cur hos duos articulos Serenissima Maestas Regia
ad conuentum Regni reycere dignata fuerit, nō satis per-
spicimus, cum ex publicis Inscriptionibus & diplomatib.
sub sigillo Regni citra aliquam controuersiam manifestè
appareat, centena thalerorum millia Serenissimo Regi piè
defuncto in vsum & vrgentem necessitatem Magni Du-
catus Lituanie mutuo data, & quatuor Monasteria huic
Ciuitati vicina hypothecæ loco nobis ppter ea obligata esse,
Tum quod redditus telonij Cawneñ Ciuitati per publicam
item inscriptionem concessi hucusq; non inferantur, cum
ingēti Ciuitatis detrimento, quæ interim mutuata sortis
nomine non exiguas vsuras quotannis præstare tenetur.

XXX.

Nihil manifestius esse potest, quam in hac parte Ci-
uitatis Priuilegium, quod apertè hisce verbis ex germani-
co translatis disponit, Quod nulla Ciuitas neque arx in-
tra quinque milliaria circumcirca debet edificari, erigi,
aut renouari perpetuis futuris temporibus. Item Terra-
rum Prussie Constitutiones, quæ volunt res venales in
vrbibus, & per consequens non in suburbijs, villis, aut
pagis distrahi debere.

M m

Cum

Cum vero Schotlandiæ suburbium quasi altera vrbs adificari cæpta fuerit, & ciuilia ibidem cōmertia, ac omnium generis opificum artificia hæcenus tractata, vsurpata & exercita fuerint, causam non videmus cur articulus hic suspendi debeat, vel quomodo Priuilegijs & vsu bono cōtra tam manifesta Priuilegiij nostri verba quid receptum aut approbatum esse possit.

XXXI.

Æquum est vt illi qui in vna Ciuitate paribus fruantur cōmodis, paria etiam onera sustineant. Quare illi qui in monasterijs, parochijs, domo Carthusianorum & alibi habitant, non magis à ciuilibus functionibus liberi esse debebunt, quam reliqui ciues et incolæ huius Ciuitatis. Et res infiniti laboris erit cum omnibus illis iure experiri, qui ius & æquum per Ciuitatem euertere conantur.

XXXII.

Quantumuis hic articulus pertineat ad forum Ecclesiasticum, tamen iniquum est, ciues vtriusque sexus in causis matrimonialibus extra Ciuitatē in alienum forum euocari, quod Officiali nec iure nec legibus Ciuitatis competere certum est. Et nihil magis in votis habemus quam vt in ea re vsus & consuetudo recepta seruentur.

XXXIII.

Quod in villa Episcopali Stoltzemberg, plerisque facinorosis, furibus, latronibus, decoctoribus, homicidis voluntarijs &c. receptus, præsidium, & securitas præstatur, abusu inoleuisse nullum est dubium, quare etiam merito

rito tolli debet. Priuilegio niti non potest, cum ea quæ contra leges fiunt nõ solum inutilia sed etiam pro infectis habenda sint. Hæc autem contra diuini pariter ac humani iuris præscriptum facta, extra controuersiam esse quod aboleri & abrogari debeant.

XXXIII.

Dominus Abbas Oliuen quamuis sui iuris sit, admoneri tamen potest, ne contra ius, homines facinorosos & seditiosos cum summa ciuilis iurisdictionis iniuria apud se in monasterio alat, & ipsis receptum ac securitatem contra suam professionem præstet.

XXXV.

Ne libera Istule nauigatio impediatur demississimis precibus rogamus, & vt Maiestas Regia se in ea re iuxta Priuilegiorum, & Constitutionum harum Terrarũ præscriptum conseruare & conquerentibus iustitiam administrare dignetur.

XXXVI.

Neminem in suo iure quod longissimi præscriptione temporis nititur turbari debere plus quam manifestum est, Quare rogamus ne sub prætextu vel Priuilegiorum vel alterius cuiusuis iuris in piscatione fluminum & aquarum Haab. ab ijs qui vicina prædia possident vlla ratione impediamur.

XXXVII.

Pro hoc articulo immortales agimus gratias.

(XXXVIII.

M m ij

Ernestus

Ernestus Veiber & alij nouo hostilitatis genere ante triennium vias publicas obsidere ceperunt, ne quid cōmeatus vel aliarum rerum posset in Ciuitatem importari, eoq; modo Ciuitatem magno incommodo ac detrimento affecerunt, quod vt illos Maiestas Regia sarcire inbeat, non immeritò petere videmur.

XXXIX.

Qui pro Serenissimo Rege defuncto vel pecunias suas expenderunt, vel fidem suam interposuerunt, ad Comitia Regni reijciūtur, cum interim varijs molestijs debitorum illorum nomine afficiantur, Quare iterum atque iterum rogamus, dignetur Serenissima Regia Maiestas clementissimè providere, ne propter præstandas grauissimas vsuras præsentis periculo, & creditorum quiduis exigentium temeritati exponantur.

XL.

Ea quæ ad officium nostrum pertinent Ciuitas quidem libenti animo præstabit, Verum cum Ciuitatis ærario perdifficile sit quotannis etiam absente Maiestate Regia stationem trium dierum, contra aliarum omnium Ciuitatum morem pendere, maiorem in modum iterum atq; iterum obnixè petimus huius Ciuitatis sumptus hac in parte ad exemplum cæterarum Ciuitatum benignissimè moderari.

Propter præcedentes igitur causas submissè rogamus, ne nos Mtās Regia diutius suspensos tenere, vel maiorem

io^{re}m articulo^{rum} satis liquidorum partem ad Regni Co-
mitia reijcere, sed ea potius ex augustissima potestatis ple-
nitudine clemētissime tandem abrogare dignetur, ut per-
specta Sereniss. Regiæ Mtis clementia & æquanimitate
tantò alacriores ad quæuis munia præstanda, & obedi-
entiam ac fidem nostram declarandam esse possimus, Quem-
admodum R. eius Mtē benignissime facturam esse am-
plius non dubitabimus, præsertim quod publici Conuentus
decreto liberum sit Maiestati Regiæ hanc causam termi-
nare, & ex vsu atque cōmodo Ciuitatis decernere, ita ut
nihil opus sit vel incōmoda hæc longius extrahere, vel ad
generalia Regni Comitia reijcere.

Forma Placationis cuius in supe-
rioribus literis sæpiusculè men-
tio fit.

Quam dolenter id Senatui & Ordinibus totam Cō-
munitatem repræsentantibus acciderit, quod Re-
giæ Maiestatis gratia ppter non receptos Dominos Com-
missarios, & si quæ alia offensionis causam præbuerunt,
subditi Maiestatis illius fidelissimi præter spem exciderint,
ipsi Magnifici Domini Commissarij inde astimare be-
nigne dignabuntur, quod statim post felicem illorum ad-
uentum, ad recuperandam Regalem gratiam nihil curæ,
laboris, & obsequij prætermissum fuerit.

Mm iij

Cum

Cum enim Sacrae Regiae Maiestatis clementia & principali fauore omnem Ciuitatis Ciuiumq; salutem & incolumitatem contineri existimarent, nihil prius, nihil antiquius habendum esse putarunt, quam ut vicissim restituerentur eidem qua exciderunt gratiae Regiae, quam uti semper pro debita subditorum fide & subiectione secundum Deum summo venerationis loco, ita nunq; illius in re vel minima ledendae animum vel propositum habuerunt, ipso Deo & vniuscuiusque conscientia teste.

Initis itaque variè placandae Regiae Maiestatis rationibus, etsi principio Mag: Dominis Commissarijs duo placationis modi scripto compræhensi propositi fuerunt, quia tamen eosdem ex dignitate principis non esse existimatum fuit, denuo de alijs rationibus animis humilimis à Senatu & Ordinibus cogitari ceptum est, quantumuis ea res hoc tam perturbato temporum statu, & varia Ciuitatis difficultate planè supra vires ardua videretur, quia verò firmissimè concepta spe humilimè confidunt, Sacram Mtē Regiam pro officio pientissimi & clementissimi Principis in conseruandis iuribus, Priuilegijs, libertatibus, consuetudinibus & vniuersis & singulis iurisdictionis & possessionum prærogatiuis, suae Ciuitatis clementissimam habituram esse rationē, quemadmodum inter cætera de ista Maiestatis Regiae planè paterna erga subditos affectione admodum illustria documenta in prohibenda Naruica nauigatione, nō solum Ciuitati, sed etiā toti Regno planè perniciofa,

perniciosa, omnium subditorum animos in maximarum rerum spem erigunt, atque confirmant, Ijs igitur rationibus moti pro debito subiectionis studio, nomine totius Cōmunitatis Senatus cum reliquis Ordinibus diu multumq; eò elaborandum censuit, vt re ipsa quam humilime ostenderet, quanti gratiam & clementiam Sacre Regiæ Maiestatis subiectissimè faceret, quamq; humilimo obsequio ad prohibendæ Naruicæ nauigationis, Regiæ Maiestatis consilia, promptissimum animum tanquam fideles subditi probatum testatumq; facere vellet.

Quocirca vnanimi tandem omnium consensu humilime conclusum est, quemadmodum totius Cōmunitatis nomine hisce præsentibus consentimus, primum vt accedente eam in rem Sacre Regiæ Maiestatis indulgentia et consensu, vetus Pfsalgeldij (vt vocant) exigendi ratio augeatur ad hunc modũ, vt præter vsitatos duos denarios Pruthenicales de vna qualibet marca, ad Ciuitatis proprietatē & redditus ab antiquo pertinentes, alij duo denarij de vna qualibet marca ex omnibus nauibus & mercibus importandis, exportandisq; Sacre Mti Regiæ concedantur, quam duorum denariorum auctionem ipsi Mti Regiæ ex summo subiectionis studio offerunt.

Deinde Eidem Maiestati Regiæ centum millia florenorum, triginta grossis Polonicalib. in singulos florenos computandis, humillime donentur, quam quidem centum millium florenorum summam, Sacre Mti Regiæ clemētissimo

tissimo arbitrio relinquunt, vt sub fide Ciuitatis suæ aliunde in annos decem, mutuo accipiat, quo decem annorum spacio Ciuitas in singula centena octo florenos interesse loco numeratura, tandemq; exactis illis annis decem vniuersam sortem exolutura est.

Hanc autem Senatus & omnium Ordinum nomine totius Ciuitatis subiectissimam consensionem oblationemq; vt Sacra M^{tas} Regia clementissimè in eam partem accipere & gratiam habere dignetur, quam possunt humilissimè supplicant, atque obtestantur, ne quid ista P^{sfal}gedij auctione tam Terrarum Prussiae quam Ciuitatis Iuribus, Priuilegijs, immunitatibus, libertatibus & consuetudinibus in vlla parte præiudicetur, velitq; Sacra Regia Maiestas altius expensa illius M^{tis} ingenita benignitate, & clementia, non solum omnium ex superioribus actionibus animo conceptarum offensionum et subortarum suspicionum tandem clemētissimè obliuisci, ac Ciuitatē suam ab omnibus grauaminibus Cōmissionum & inquisitionis benignissimè liberare, sed etiam de omnibus Ciuitatis suae incolis, illorumq; in Maiestatem Regiam & vniuersum Regnum perpetua fide, atque obsequijs, tanquam de fidelibus subditis clementissime persuasa esse, eosdemq; in gratiam Regiam receptos, pari benignitate & clemētia commendatos habere, ac in perpetuam rei memoriam de his omnibus, publicis documentis, sub sacra manu & sigillo confectis, Ciuitati suae plenissimè providere,

Et

Et cum omnis nouitas videatur periculosa, sitq; ab antiquo Pfsalgeldij exactio receptioq; per Senatum, delectis certis iuratis personis, administrata, omnino etiam nunc humilimè confidunt Senatus & Ordines, S. Mtēm Regiam de ista antiquitus in exigendo recipiendoq; Pfsalgeldio obtenta cōsuetudine nihil immutaturā, sed singulis annis à p̄fatis iuratis et eam ad rem delectis idoneis p̄sonis sufficiētes rationes recepturā esse, vel si omnino etiam R. Mtī videretur, possent ipsi scribæ nomine Mtīs R. ab ipso Burggrabio Ciuitatis singulari iuramento obstringi.

Ne quid autem difficultatum ac cōfusionis non modicæ inde exoriri possit, si Maiestas R. quorundam precibus permota, super ista cōcessione Pfsalgeldij literas immunitatis alicui indulgeat, ob eam causam Sereniss: R. Mtī supplicant, velit isti rei clementissimè prouidere, ne tales impetratæ immanitates quocunque modo & nomine vilius sint vnquam roboris.

Ceterum vt hac Sacræ R. Maiestatis benignitate & placatione vniuersa Maiestatis illius Ciuitas cum omnibus incolis plenissimè perfruatur, vno omnium ore S. R. Mtī quam subiectissimè supplicant, velit illius Mtās detentos Proconsules, & Consulem, quorum eadem causa in ista placatione humilimè agitur, clementissimè in gratiam R. receptos, tandem omni molestia liberare, ac quam primum ad suos penates domesticos remissos, pristino loco ac dignitati clementissimè restituere.

N n

Postremo

Postremò quanto animi mœrore non solum Magi-
stratus, sed omnes Ciuitatis incolæ hætenus condoluerint,
famam, nomen, & omnem existimationē Ciuitatis publi-
cam, isto tam immaturo & contumelioso libello Fridwal-
di per totum Christianum orbem traduci, existimentq; id
maxime ad ipsius etiam M^{ti}s R. & totius Regni decus &
dignitatem pertinere, Ciuitatis & Ciuium famam & fi-
dem vbique saluam et inuiolatam esse, vti nemo dubitat,
ipsam S. M^{tem} Regiam clementissime expendere, ita ei-
dem quam subiectissimè vno omnium ore supplicant, ve-
lit S. M^{tas} R. ex omnimoda Regia auctoritate per publi-
cum Decretum, alijsue remedys, ad abolendum abrogan-
dumq; libellum idoneis, fidelium subditorū rationibus cle-
mentissime consulere & subuenire. Habitura est ea ex re
non solum ipsa Maiestas Regia apud omnes subditos im-
mortalem gloriam & memoriam defensa innoctiæ sem-
piternam, sed etiam factura rem vti equitati & iusti-
tiae planè consentaneam, ita cunctis Ciuitatis incolis lon-
ge acceptissimam, tantoq; ad quæuis humilimè obeundæ
obsequia alacriores reddætur, quanto in famosum auctore
merita & legibus constituta pœna acrius extendentur.

Atque hæc quidem omnia, posteaq; ad eum modum
à Senatu & Ordinib. Ciuitatis, totius Cōmunitatis nomi-
ne probata sunt, postremum M. Dom. Cōmissarijs officii
osè offerenda esse censuerunt, eosdem singulari cum ob-
seruatiā rogantes, velint ea planè ex subiectissimo animo
profecta

profecta atq; oblata benigne expendere, & apud S. M^{tem}
R. primo quoque tempore gratiose cōmendare, vt hisce ra-
tionibus omnium & singularum exortarum offensionum
atque difficultatum obiēta placatione, omnia suo pristino
nitori restituantur, benignissimoq; exitu terminentur, non
solum omnibus & singulis Iuribus, Priuilegijs, libertatib.
immunitatibus, & antiquis consuetudinibus, quocunque
nomine & modo appellatis, in omnibus & singulis pun-
ctis, clausulis, & articulis suis saluis & illa sis permanen-
tibus: sed etiam vt reliquorum saepe exhibitorum et eò pti-
nentium grauaminū ex Regia auctoritate, & benignitate,
clemens aequissimaq; ratio habeatur, idq; planè ad eū modū
futurū de S. R. M^{te} piētissimo ac clemētiss: Rege ac Dño
suo, & de Mag: Dñis Cōmissarijs, Senatus cū reliquis Or-
dinib. humilimè & officiose sibi persuadet. Etenim nisi in
his tantis tanque ineuitabilib. rerum & temporū necessita-
tibus ac Ciuitatis grauaminib. de quibus S. M^{ti} R. mul-
toties subiectissimè supplicatū est, Ciuitati cōsuleretur, ipsi
M. Dñi Cōmissarij pro sua singulari prudentia & aequa-
nimitate gratiose expendent, quàm id Ciuitati ad conser-
uandā illius alioquin valdè afflictæ incolumitatē, humi-
limeq; implenda promissa, futurum esset graue nimis ac
difficile. Quæ oia & singula vt Mag: D. Cōmissarij be-
nignius accipere & expendere velint, q̃ hīc verbis idoneis
& oratione satis digna et apta exprimi possunt, pro sua
erga eosdē omnimoda obseruātia Senat^o ac cæteri Ordines
Ciuitatis etiam atq; etiam rogant.

Nn ij His

His de rebus omnibus postq̃ Internuncij cum Domi-
nis Consiliarijs in hoc negocium adhibitis verba
cōmutassent, & ipsa quoq; Regia Maiestas Internuncijs
in conspectum admissis coram animi sui sententiam ostē-
disset, responsum suum, quo tractatibus hisce finem de-
mum imponere vellet, cum Syndico huc remisit, his con-
ditionibus determinatum.

Responsum Sacrae Maiestatis Regiae In-
ternuncijs Ciuitatis Regiae Gedanensis à
Maiestate Regia ad eorum supplicatio-
nem datum Bidgostiae xxv. Ianuarij
Anno Dñi M. D. Lxxvij,

Sacra Regia Maiestas satis abundè omnia intellexit,
quæ Ciuitatis Gedaneñ nomine ab ipsius Maiestate
petebantur, existimat autem ad frequentes Ciuitatis suæ
Gedaneñ supplicationes satis superq; vsum esse clementia
conniuentiaq; sua Regali, ita vt nō amplius vtendum sibi
esse putet tam diuturna procrastinatione rerumq; & ne-
gotiorum propositorum dilatione, verti ea in re iudicat di-
gnitatem suam, expedireq; rebus & cōsilijs suis censet, vt
ista tractatio iampridem instituta, nunc tandem finem
suum sortiatur, modo & ratione infrascriptis.

In primis concedit Maiestas Regia, vt pro conclu-
dendis vltimoq; sine terminandis conditionibus à R. Mte
Ciuitati

Ciuitati oblati, isto modo quo Regia Maiestas conclusit ac determinauit in spatio sex dierum Mti R. satisfiat, plenēq; de his omnibus Ciuitas Mti R. respondeat. Hi vero dies ad respondendum Sacrae R. Maiestati, per reliquos mensis Ianuarij dies anni praesentis Ciuitati concessi esse censeantur.

Primo quidem ducenta millia florenorum numeri & monetae Polonicae R. Mti Ciuitas persolvere debet, Prima quidem centena millia nunc statim in spatio vnus mensis numeret, alia vero centum millia prima die Martij anno proximo futuro Millesimo quingentesimo septuagesimo octauo Maiestati Regiae reponet, & nunc etiam oblationi Statuum Prussiae innitendo duplicem Accisam Ciuitas iuste & integre contribuet, eamq; in thesaurum Regiae Maiestatis inferet, prout id melius & utilius ipsius Maiestati fore videbitur. De quibus omnibus obligationem forma concepta quae mittitur faciat.

Illa quae merē Regalia sunt, quae ex Priuilegijs Ciuitas Gedaneñ Maiestati Regiae pendere debet, ea quotannis exoluatur, Ista enim obligationibus aut exemptionibus ullis subijci non vult.

De tormentis quatuor bellicis, vna cum puluere globisq; bene praeparatis ad vsum belli praestandis, Ciuitas Regiae Maiestatis voluntati satisfacciat, in eoq; R. Mti morem gerat.

De prorogatione temporis ad Palatium, aliaq; adi-

edificia Regalia in Ciuitate Gedanenſi extruenda, permittit
Maieſtas Regia, ex gratia clementiaq̃ ſua, tempus com-
petens Ciuitati ſe conſeſſuram eſſe.

De portorio maris negotium, ad futurum Regni
Conuentum reijcit, ita tamen vt Maieſtatis Regia Scriba
peculiaris ibi adſit, iuxta priorem declarationem.

Grauaamina quæ autoritate ſua citra cōſenſum Or-
dinum Regni tollere poteſt, ea tollit, Reliqua ad Conuen-
tum Regni generalem differt, vt de illis ex ſententia Ordini-
um decernatur. Quæ tamen Mtis R de Grauaaminib. iſtis
ſententia ſit, eam peculiari Priuilegio ſuper his conſcrip-
to declarauit. Si vero vult aut magis cupit Ciuitas, non
abnuſit Maieſtas Regia, vt omnes articuli & omnia gra-
uaamina, ac omnes actus Cōmiſſoriales, inter quos & Por-
torij negotium eſt, ita vt etiam ſcriba interim ad id non
adhibeatur, ad futurum Regni Conuentum reijciantur;
reliqua tamen placationis capita, ac declaratio Religionis
conſeruandæ ſtare debent, loco & tempore ſuo.

Confirmationem Iurium & libertatum iuxta for-
mam præſcriptam quæ mittitur Regia Maieſtas Ciuitati
dabit, omniaq̃ Priuilegia iuxta illius contēn conſeruabit,
eamq̃ authentice nunc extradet, ſi forte Ciuitati placeat,
grauaamina omnia, articulosq̃ (placationis conditionibus
& capitibus, tum etiam Religionis conſeruacione, de
quo

quo specialibus literis cauebitur exceptis) ad futurum Regni generalem Conuentum reijcere.

Literas Reuersales prioribus non absimiles Ciuitati dabit, quibus promittet autoritatem suam apud Ordines Regni interposituram esse, vt Ciuitatis ratio habeatur: Grauaaminaq; ipsius illegitimè irrogata discernantur & abrogentur.

Ante omnia vero Ciuitas militem dimittat, Regiam Maiestatem forma concepta deprecetur, Conuentis se stare obliget, Fidelitatis iuramentum præstet, omniaq; faciat, quæ ad subiectionis fidelitatisq; officium spectant & pertinent. In quorum omnium fidem sigillum nostrum apprimi iussimus. Datum Bidgostij die xxv. mensis Ianuarij Anno Dñi 1577. Regni vero nostri Primo, Stephanus Rex.

Hic responso addita erant literarum exempla quibus de libero vsu Confessionis Augustanæ nobis cauebatur, quibus item iura ac Priuilegia nostra confirmari debebant: nec non forma obligationis in ducenta florenorum millia, ijs solutionum terminis circumscripta, qui responso designantur. Priuilegium autem de grauinaminibus abolendis, cui denuò Reuersales literæ priorib. non absimiles coniungebantur, in hanc ferme sententiam conceptum erat.

Stepha-

Stephanus Dei gratia Rex Poloniae,
Magnus Dux Lithuaniae, Russiae,
Prussiae, Masouiae, &c.

Significamus presentibus literis nostris, quorum interest, vniuersis & singulis. Quod cum Internuncij Ciuitatis nostrae Gedanensis, nobis tam suo quam omnium Ciuium adeoque totius Communitatis nomine obedientiam & subiectionem detulissent, & petissent, ut ea omnia abrogare & abolere dignaremur, in quae ex diuersitate Electionis per diuinam prouidentiam & temporum mutationes incidissent, utque Ciuitatum gratia nostra complectentes, illius grauamina, quae uti dicebant, per abusum introducta essent, è medio tollere dignaremur. Nos igitur supplicibus precibus dictorum subditorum nostrorum permoti, posteaque omnia & singula nobis oblata grauamina diligenter perspexissemus, & animaduertissemus, quaedam esse eius generis, ut ad cognitionem & disquisitionem Senatus & Ordinum Regni ad generalia Comititia necessario differenda sint, quaedam vero extra Comititia aboleri & tolli posse, ut tollerentur & abrogarentur. Quo nomine illis duximus declarationem nostram dandam esse, quemadmodum etiam harum vigore damus & firmiter concludimus.

I.

Atque imprimis concedimus, ut usus Augustanae Confessionis, uti in Ciuitate, ita etiam extra illius muros
in ipso.

in ipsorum Iurisdictione pacificus & quietus sit, sine cuiusq̃ interpellatione, quemadmodum hactenus fuit, & vt nemo Religionis ergò inquietetur vel molestetur. Et omnes penes liberum vsum Augustanæ Religionis conseruabimus, manutenebimus & defendemus, quemadmodum id tam in Transyluania, quam postea etiam Craconia iuramento nostro Regio confirmauimus.

II.

Propter Electionis diuersitatem neminem nec publice nec priuatim molestabimus aut pragrauabimus, sed à vi defendemus & tuebimur. Cuiq̃ tamen propter illatas iniurias liberum erit suo iure vti, & priuatas iniurias iure vlsci.

III.

Omnia Priuilegia legitime impetrata confirmabimus & conseruabimus.

IIII. V. VI. VII. IX.

Totum Cōmissionis negotium, & omnia in eo contenta, quibus Ciuitas se grauari existimat, Placationem, Cōmissorialium Constitutionum declarationem, ad futurum Regni Cōuentum reycimus, quemadmodum & Poratorij negotium, ea tamen conditione, vt peculiaris Scriba noster interim adsit, vigore prioris responsi nostri.

VIII.

Speculatores abrogamus & eorum opera in posterum non vlemur.

X.

Famosos libellos cassamus, & prohibebimus, ne y
O o vel

vel palam vel clam edantur. Mandabimus autem ut eorum authores ex præscripto Statutorum Regni puniantur.

XI.

Cum communis causa sit, ne ij, qui cum Magistratu sunt, ad Comitata Regni euocentur, existimamus hic de ea nihil agendum vel statuendum esse.

XII. XIII.

De Contributione & Executione putamus in Comitibus Regni agendum esse.

XIIII.

Magistratum & Cives Ciuitatis Gedanensis ad Tribunal nostrum Regium non euocabimus, nisi in causis merè nostris.

XV.

Mandata prima non dabuntur poenalia sed simplicia. Tunc vero Senatus tenebitur ea aut exequi, aut Maiestatem Regiam, de statu causae, qua de agitur, informare, si non fecerint, secunda Mandata poenalia dabuntur. Decreta etiam contraria ex Cancellaria non prodibunt.

XVI.

Articulus de condendis plebiscitis ex Priuilegio Casimiri Regis ad Conuentum Regni reuocamus, cum ea causa omnes tangat, & certum sit Magistratum in usu illius Priuilegij non fuisse.

XVII.

Salui conductus à vi & potentia, non autem à iure dabuntur. In spatium vero trium mensium declarari debet, an is qui accepit, Saluo conductu sit dignus censendus,

Infra

*Infra trimestre etiam Saluum conduclum obtinens iure
mediante se iustificabit, aut Maiestatem Regiam Senatus
de eo informabit.*

XVIII.

*Exemptiones nemini dabimus, præterquam seruito-
ribus nostris proprijs. Si vero quis Priuilegio aut exem-
ptione abutetur, illum secundum rationem excessus puni-
ri curabimus.*

XIX.

*Nibil aduersus cuiusquam legitima Priuilegia fa-
ciemus, sed ea sarta tecta haberi volumus. In posterum
etiam nulli Contubernio Priuilegia dabimus, quæ iuri pu-
blico & statui Ciuitatis contraria sunt.*

XX.

*Contractus, in quantum ad conseruandam com-
munem tranquillitatem & concordiam initi fuerint, con-
firmabimus, Sin minus, eos vna cum reliquis Commissio-
nis negocijs ad publicum Regni conuentum reijcimus.*

XXI. & XXII.

*Nemini Ciuium literas Moratorias dabimus, nisi qui
fortune aduerso casu bona amiserint, & de amissis testi-
monium à Senatu habuerint, eoq; nomine commendati
fuerint. Mandabimus etiam, vt vnicuique ius & iustitia
administretur citra præiudicium quorumuis.*

XXIII. XXIIII.

Appellationes & reuocationes in causis criminalibus non admittemus, in causis malefactorum recētis criminis, Executionis rei iudicatæ per Mtēm Regiam, & quæ transierunt in rem iudicatam, præterea in accessorij vim tamen diffinitivæ non habentibus.

XXV. XXVI.

Citationes, Mandata, Salui conductus, Exemptiones, Inhibitiones, quæ nunc initio huius noui Regiminis, antequam Ciuitas iuramentum præstitit, ex Cancellaria legitime extraditæ sunt, conseruandas esse censemus.

XXVII.

Curabimus ne Fiscalis metas officij sui excedat, Is vero dabitur vir bonus & possessionatus.

XXVIII. XXIX.

Debitum centum millium thalerorum Prædecessoris nostri Regis Sigismundi Augusti, quemadmodum & reditus Telonij Cawneñ, ad futurum Regni conuentum reijcimus.

XXX.

Schotlandia cum aliorum Priuilegia spectet, Priuilegia & omnia ea, quæ vsu bono approbata sunt, conseruari debebunt. Præiudicialia vero iure terminanda sunt.

XXXI.

Si in Monasterijs, Parochijs, Domo Carthusianorum quidquam contra ius & Priuilegia fit, concedimus vt iure agatur.

XXXII.

Officialis

Officialis vsum & consuetudinem receptam serua-
re, & ab omni nouitate recedere debet.

XXXIII.

Si securitas illa in villa **Stoltzemberg**, abusu ino-
leuit, tolli debet, si priuilegia nititur, seruandum est, lure
tamen agendum est.

XXXIII.

Abbas Oliuen sua opera Ciuitati satisfacere debet.

XXXV. XXXVI. XXXVIII. XXXIX.

Ad Regni Conuentum reijciuntur.

XXXVII.

Si cuiquam ratione Telonij merces intercepta aut
sequestrata sunt, concedimus, vt iure agat, qui tali affe-
ctus est iniuria. Non enim volumus, vt in Regno nostro
hoc admittatur contra iura & omnem equitatem. Neq;
quisq; hoc audeat facere, nisi prius litem contestatus fuerit
in foro competenti.

XL.

Stationem & quæ Regalia sunt, ac dignitatem M^{ti}s
Regie, & ipsius Ciuitatis officium concernunt, ea Ciuitas
libenti animo præstare debet.

Quæ omnia & singula supradicta à nobis diligen-
ter expensa, nos cōfirmauimus & approbauimus, et polli-
cemur, quod eos penes illa conseruare & defendere veli-
mus. Quæ vero ad Regni Conuentum reiecta sunt, in ijs
Ciuitati nostræ Gedanensi gratiam & auctoritatem no-
stram R. deferimus, & cum Ordinibus Regni agemus, vt

O o iij

omnium

omnium Ciuitatis grauaminum, quæ ipsis illegitimè irrogata sunt, æqua ratio habeatur. In quorum omnium fidem &c. Datum Bidgosty die 25. Ianuarij Anno Dñi M. D. Lxxvj. Regni nostri primo.

Petrus Dunin Volski R. P. Cancellarius.

Subiungebatur forma Deprecationis præstandæ, quæ fermè talis erat.

Serenissime Potentissimeq; Rex ac Domine, Domine Clementissime, Agnoscimus & fatemur, nos esse Serenissimæ Maiestatis vestræ & Regni fideles subditos, sed hoc tempore propter dissidium electionis Regiæ plus quam æquum est, contra totius Regni consensum & placitum in nostro errore perseuerasse, & tali iactō fundamento, in alios graues errores, & alia graua delicta, contra Maiestatem nostram Regiam & Regnum incidisse. Agnoscimus delictum & culpam nostram, & rogamus vt ab ea per Serenissimæ Maiestatis vestræ gratiam & clementiam liberemur, & imploramus Sacram Maiestatem vestram, vt omnes & singulas offensiones nobis clementissimè remittat, nos pro fidelissimis subditis habeat, & in posterum Regia sua gratia & beneuolentia complectatur. Promittimus nos semper Maiestatis vestræ fidelissimos & obsequentissimos subditos futuros, nec vnquam contra Regni & Terrarum Prussie tranquillitatē tale quid tentaturos esse. Petimus vt ad oscula manuum M^{ti}s vestræ

vestrae admittamur, & audiamus M^{tem} Regiam nos pro
fidelissimis suis subditis accipere & culpam remittere.

Q Vanquam autem apparebat, conditiones in eo Re-
sponso repetitas, parum à superioribus totius ne-
gocij difficultatibus recedere: tamen cum iam & de pace
Religionis, & de Confirmatione Privilegiorum, Regia
Maiestas animum suum benignissimè declarasset, spera-
bamus in cæteris etiam, quæ maximè Civitatis rationes, fa-
mam, & fortunas onerarent, Maiestatem eius humilimis
subditorum precibus, adductum iri, quò reliquæ difficul-
tates æquiori temperamento lenirentur. Igitur Internun-
cios Georgium Rosenbergium, qui iam ex morbo conva-
luerat, & Doctorem Heinricum Lembken, Syndicum,
sequentibus cum mandatis ac literis, quibus Regiā M^{tem}
humilimo subiectionis studio iterum adirēt, ablegauimus.

Literæ ad Regiam Maiestatem.

Serenissime potentissimeq; Rex ac Domine, Dñe cle-
mentissime &c. Quod Serenissima Reg. vestra Ma-
iestas Internūcios nostros nuper in conspectū suum, ratio-
nesq; nostras & Civitatis statum miserè nunc afflictū ad
regias aures admittere, tum & Privilegiorum confirma-
tionem, & Augustanæ Confessionis vsum polliceri, clemē-
tissimè dignata fuerit, ob tam regalis & planè paternæ
mansuetudinis clementiam, gratias quàm possumus ac de-
hemus humilimis verbis maximas agimus & immortales.

Maioribus

Maiores etiam votis subiectissimè precamur &
supplicamus, vt Regia vestra Maiestas in posterum eadē
etiam benignitate cum Internuncijs nostris agat, & huius
caussæ difficultates clementius ad animum reuocet, quā
vt grauioribus quibusuis cōditionibus, quæ vires nostras
excedunt, Ciuitatem de Serenissimis Regib. Antecessorib.
nunq̃ malè meritam affligi patiatur: quin incumbētia
grauamina potius abolere, quā temeritatis, superbia, vel
studiosæ p̃crastinationis in horum negociorū tractatione
sinistram aliquam de nobis suspicionem concipere, & sic
denique rebus omnibus pacatis finem harum actionum ita
clementissimè cōstituere dignetur, vt cum fidelissimis sub-
ditis non summo iure, non armis, non exitio demum, sed
beneuolētia potius, quæ Regiæ dignitatis est maximè pro-
pria, transgisse clementissimè videatur. Quod non mi-
nori cum laude & æternæ benignitatis testimonio R.
vestræ Maiestatis clementiam posteris etiam cōmen-
dabit, quā nos omnibus fidelitatis & obsequi-
orum studijs humilimè p̃mereri perpetuò co-
nabimur, &c. Datum Gedani die ij.
mensis February Anno Domini
M. D. Lxxvij.

¶

Instru-

INSTRVCTIO EORVM
quæ ad Serenissimæ Regiæ Mti Respo-
sum nuper allatum, Ordines Civitatis
Gedanensis Interuncijs suis Spectabili-
bus & clarissimis Dnis, Constantino Fer-
bero Præconsuli, Georgio Rosenbergio
Consuli, & Heinricho Lembken I. V. D.
& Syndico, in mandatis dederunt, die 3.
mensis Februarij Anno Dñi 1577.

Quid Serenissima Regia Maestas Polonia &c.
Dominus noster clementissimus, ad humilimas Oro-
dum petitiones nuper expositas, clementissime responde-
rit, tam ex literarum monumentis ad præsens negocium
pertinentibus, quam ex relatione Dñi Syndici, per quam
reuerenter Ordines intellexerunt. Maluissent sane super-
federetor responsis & legationibus, ipsi quoq. Regia Mti
fortasse molestis, & oēs hanc rerum difficultates iam-
pridem æquis conditionibus transactas compositasq. per-
optassent. Cuius rei fiducia ita nunc etiam penes summum
Deum & Regiam Mtem certissime repositam habet, ut
sinceris quimis & humilimo gratificandi studio, maioris
etiam quam in facultatibus sit, pacificam huius negotij
compositionem redimere valuerunt.

Cæterum cum res per se non solum ardua sit ac difficilis, verum etiam Ordinum deliberationes in tanta suffragiorum multitudine laxiori plerumque spacio temporis indigeant, Serenissimæ Regiæ M^{ti} precibus humilissimis Internuncij nostri supplicabunt, vt ipsa pro sua perpetua benignitate, quicquid hæctenus intercessit moræ, quo tardius Ordines & cōsilia sua terminarent, & Syndicum remitterent, rerum potius difficultati, quàm procrastinationis culpæ tribuere, quæque nunc etiam maximè Cinitatē vrgent, ad animum admittere, clementissimè dignetur.

I.

Ac primum, quemadmodum Ordines in offerendis ducentis florenorū millibus, summum se fidelissimæ subiectionis obsequium præstituros decreuerant: ita solutio-
num tempora, quàm breuissimis spacijs quib. implendæ fidei pares esse possent, disposuerunt. Etenim vt in præsentiarum arctiori promissionem suam adstringant vinculo, quàm deinceps statis diebus soluendo sint, quid inde sperandum aliud, quàm vt non solum Ordines promissis cadant, sed etiā Regiæ Maiestatis offensæ longè magis ac magis indies fiant grauiores? Quinimmò quò plus temporis hisce tractationibus accedit, eò difficilius futurum est primi saltem termini præstandi rationē inuenire, longèq. benignius ageret Regia Maiestas, terminum istum aliquatenus proferendo, quàm fideles & obsequentissimos subditos ad impossibilem conditionem adigendo.

Auger

Auget huius rei difficultatem, quod hoc afflictissimo statu longè plures ac maiores quàm vnquam antea Ciuitatis sunt impensæ, cū ob æris alieni rationes, tum quod eodem penè tempore Serenissimo Danicæ Regi, non exigua pecuniarum summa persoluenda restat. Vt nihil nunc dicamus de sumptibus in possessiones Insulares, præsertim si vis aquarum, quod planè verendum est, fluminis aggeres perrumpat, erogandis. Quæ quidē expensæ eodem fonte Cōmissionis illius infelicissimæ, quo cætera Ciuitatis grauamina, contra pacti conuenti leges, sunt oriundæ. Quæ propter Regiam Mtiē humilimis precibus obtestabuntur Internuncij, vt quod Ordines iam antea subiectissimo fidelitatis proposuerunt studio, summis ac terminis iisdem quibus receperunt, Regia Mtās clementissimè sibi satisfieri dignetur, nec impossibilibus conditionibus, quarum per se nulla est obligatio, vel vrgeri Ciuitatē amplius, vel grauioribus etiam difficultatibus implicari patiatur.

Deinde cum præter Ciuitatis obsequium, Terrarum etiam Prussiæ Status, pro conseruanda publica tranquillitate, centena millia florenorum Regiæ Mti persoluenda susceperint, citra tamen huius Ciuitatis ampliorem iacturam vel contributionem: Sic enim et renunciatum est nobis, & Terrarum Status itidem literis admonuimus: perquam iniquum censent Ordines, se liberalitatis eius, quod in rem suam publici cōmodi caussa collatū sit, onere prægrauari. Nam cum eæ pecuniæ quas ipsi promiserunt, nō

P p ij aliunde,

aliunde, quā ex ciuiliū facultatū & publicā possessionū erogationibus, in acrisas & alias eius generis collationes, comparari possunt, facile patet intelligi. Ciuitatū utriusque simul oneri haudquaquam esse ferendo, futuram. Qua de causa Regia M^{ti} supplicauit. Ordines humiliter, ne quod in Ciuitatis fauorem & impendiorū relaxatiōnem vltro propositum est, in eiusdem praiudiciū valde trimentum deriuetur, quin potius vt diuē totum millium obligatio sine honoris publici suggillatione, vel vadimonij sponfione tam acerba, modis ac terminis ijs quibus formauimus, conscribatur.

Secundo loco, quod ratione subiectionis Regie M^{ti} Ciuitas prestare tenetur, debito suo nunquam haecenus defuerunt Ordines, nec in posterum quantū in ipsis est, deerunt. Ceterum Diuus Sigismundus Augustus, pensionem illam (Ratas vocant) q̄ Sereuissimis Regib^{us} quotannis penali solebat, simul & semel Ciuitati, tum cum bellum Liouonicum vrgeret, & Reipublicae necessitas exigeret, pro credito septuaginta millium florenorum, quae sua fide Ciuitas sub vsuris in mutuum accepit, cum Consiliariorum Regū consensu, successorib^{us} suis in eandem rem obligatis, hypotheca loco reliquit. Sic vt maiorem partem eius pensionis in vsuras annuas Ciuitas erogaret, reliquū ad Maiestatis eius ararium deferret.

Ac vt praeter eas pecunias quibus publico nomine
Ciuitas

Civitas in creditum iuerat, maius etiam fidei documentum
constaret, optimo, piensissimoq; principi tum temporis
Ordines viginti millia florenorum liberalissime dona-
verunt. Quo magis summatimè confidunt, ipsam quoq; Re-
giam Maiestatem, cuius nunc impium est, obligationem
Antecessoris, verbo Regio sanctè confirmatam, non mi-
nus clementissime ratam, et firmā p̄volum à suis successo-
ribus suo nomine fieri vellet, habiturū. Cuius generis con-
tractus in eiusmodi pensiones annuas, eadem nāc sitis
tempore, cum a iis etiam Regni statibus iunctis, nobis et
firmitatem suam, uti fas est, semper obliquaverit. Quod si
desorte septuaginta millium florenorum Civitatis reglè ser-
vissiat, nihil obstat, quo minus integræ pensiones, uti
consuetum erat, quotannis exolvantur.

Tormenta, quatuor bellica quod attinet, Internun-
tius Regiam Mtem humilimè deprecabuntur, ut pius, cunctis
Civitati gratiam clementissimè facere dignetur, cum quod
Civitas instrumentis bellicis, quanq̃ in Regni limine posita,
contra quasvis hostiles impressiones, haud satis abun-
dat, tum quod hoc apud alios ignominie nō postremo loco
futurum sit. Civibus, quasi rebellionis ergo, quam à cogi-
tationibus suis semper abfuisse liquidò testantur, ystor-
mentis essent mulctati.

At extruendam domum et stabulam in vsus Regie
Maiestatis,

*Maieftatis, recognoscunt Ordines, eo se modo, quo Diui
Casimiri Priuilegium innuit, obstrictos. Confidunt autem
humilimè, Regiam Mtēm Antecessorum exemplo, Ciuita-
tis vehementer nunc afflictae, quoad facere poterit, etiam
hac in parte, benignissimam rationem habituram.*

V.

*Porro quod Regia Mtās negocium portorij mariti-
mi ad generalem Regni cōuentum reijcit, proximis literis
suis Ordines humilimè satisq; prolixè demonstrarunt, quæ
primum eius negocij tractandi ratio fuerit, quæ conditio-
nes adiectæ, per quem tandem steterit, quo minus ad effe-
ctum pduceretur. Neccessarium igitur erit, vt ijsdem qui-
bus antea scriptum est argumentis per Internuncios nos-
tros, Regiæ Mtī plenius & humiliori studio res ad ani-
mum reuocetur. Enimuerò si quid Ordines hoc nomine
Regiæ Mtī deberent, vtique nollent aliquid in se parum
dextrè desiderari. Cæterum nemini non manifestum est,
omnes harum offensionum causas ex Regalis Electionis
dissidio natas. Quæ in re, quod voto suo tandiu Ciuitas
institit, quoad Cæsarea Mtās vixit, & Poloniae regnum
acceptare voluit, non magis Ordinibus huius Ciuitatis,
quam cæteris Regni statibus, qui idem sentiebant, vitio
verti potest, quandoquidē Ordines æquè iampridem ac cæ-
ri, subiectionis fidem saluis iurib. suis parati fuerint pro-
fiteri. Proinde cum ex Internunciorum relatu gratissimis
animis acceperint, Regiam Maiestatē ob superiores actio-
nes*

nes huic Ciuitati sua nolle, quāpiam rebellionis notam
inuri, facile futurum erat, nisi per aduersarios stetisset,
vt cum Regiæ Mt̃is bona gratia iamdudum res omnis pa-
cificè transigeretur. Quod autem ad placationis tractatum
pertinet, negocium istud cum solo Diuo Sigismundo Au-
gusto, nec cum alio mortalium quopiam Ordinibus inter-
cessit, in quo neque Successorum eius, neq; Regni Polonia,
vel minimum vlla fuit facta mentio: Conditiones autem
disertis expressæ verbis, vt Regia Mt̃as centena millia
florenorum sub fide Ciuitatis alicundè fœnori sumeret, vt
eidem Regiæ Mt̃i auctio portorij, quoad in viuis esset, cede-
ret: Ciuitatis tam iuri quàm prouentibus id detrimento nō
esset, vt omnia grauamina quæ tum præ manu erant, pe-
nitus abolerentur: demum vt in horum omniū fidem Re-
gis literis Ciuitati probè caueretur. Quibus conditionibus
ex parte Regiæ Maiestatis minimè completis, æquum bo-
numq; videtur Ordinibus, ne se quidem eius pacti cōuenti
nomine censerī debitores, nedum vt hoc casu Comitiorum
censuram vel decretum agnoscere teneantur. Ac vt maxi-
mè velit Regia Mt̃as, summo fortassis iure, prædecesso-
ris isthoc negocium ad se pertinere, non sine ratione dice-
tur, eam eodem iure, ysdemq; legibus, quibus prædecessor
rebus integris tenebatur, vsuram, nec minus ad abolenda
grauamina, magis interim accumulata, quàm Ordines ad
promissi fidem, obligari. Verum cum auctio portorij non
cum Ciuitatis solum, sed etiam incolarū Regni, qui merces
suas

fuas hinc important, detrimento maxime cōiuncta sūt. Dī-
aus etiam prædecessor ob eam causam, dum in tenet huius
esset, alio quopiam obsequij genere cōmodius depacisci ma-
luisse illud omnino persuasum habent Ordines, eo quod
superiorum conditionum vice, ducenta florenorum millia
proposuerint, centena verò status Terrarum addiderint,
(ut ceterarum impēsarum amplius ratio non habeatur),
multò plus iam Regie Maiestati, quàm prædecessor diem
functo deferri, nec ullam superesse causam qua Civitatis
Ordines ad duriores præterea conditiones (quod rectum
instumq; sit) adigantur. Expropter iterum lac iterum bu-
milimis precibus Regie Mti supplicant Ordines, ne quid
horum negotiorum ergò, quo cum defuncto principe fun-
ctionem quoque suam obierant, Civitati sue fidelissima,
contra libertates antiquissimas, et iura sacrosancta, vel
præiudici vel fraudis, ratione portari, quo Civitas ad
impensas necessario sustinendas carere minimè potest,
præter meritum importari velit, præsertim quod oēs eius
generis abusus et præiudicia, in ipso placationis, qua de-
loquimur, contextu, verbis discentis excipiantur, tollan-
tur, abrogentur.

Sequitur quod Regia Mti's gravamina quæ scripta
sunt edita, partim abolita iubet esse, partim ad Regni
Comitia profert. Quod duabus de causis planè molestissi-
mum est Ordinibus: Una, quod interim, dum Comitia fi-

ant, rebus non compositis, negocium sistitur, Regiæ Mti
cum Ciuitate non rectè, quod oportebat, conuenit, offensi-
ones remanent: Altera, quod hoc modo, negocium ad Re-
gni Comitata, quibus cum nihil est nobis commune, remitti-
tur, & Priuilegij publici caput præstantissimū, de causis
notabilibus (sic enim verba sunt) cum consilio Consilia-
riorum Prussiae tractandis, determinandis & definiendis,
cum cōmunis patriæ summo præiudicio, vehementer viri-
bus suis destituitur. Graua mina certè quæ scripto specia-
tim pposuimus, parui quidem adhuc depensa, tanta sunt
tamen, vt ijs non abolitis, breui quidem Ciuitatem nō so-
lum ex iuribus, Priuilegijs, libertatibus, & fortunis suis,
ad summam iniuriam, seruitutē, & infortunium deponi
necessarium sit, verum etiam Ordines promissis suis, qui-
bus nunc obstringi volebant, horum præcipuè grauami-
num abolendorum causa, nequaquam satisfacere se
posse, intelligant. Illud saltem in dubiū non vocant, cum
Regia Mti auctoritatem habeat plenissimam cum Ciui-
tate transigēdi (nam & Diuus Sigismundus Augustus
in Cōmissorialibus negocijs eodem utebatur iure) quineti-
am abolēdorum grauaminum, citra Comitiorum cogniti-
onem, meram rectè valeat vsurpare potestatem. Enimuerò
si ius Regium in eo maximè consistit, vt subditorum iura,
Priuilegia, libertates confirmantur, facta tecta habeantur,
& defendantur, eiusdem certè sublimitatis est, abusus,
grauamina, præiudicia, quæ quibus suis modis obrepperūt,

auētoritate principali, sine Comitiorum censura, vel assen-
su Consiliariorum, qui sua iura similiter tueatur, emen-
dare, tollere, abrogare. Diuersis & planè contrarijs vic-
ibus censentur, priuilegia, & grauamina, quæ reuera non
tàm vno loco consistunt, quàm alterutrum ab altero credi-
bile sit expelli. Nec sanè multum interest, Priuilegia ver-
botenus, vel literis, vel etiam sigillis corroborari, si grau-
amina interim suo loco non moueantur, quoniam eo modo
Ciuitas neque Priuilegiorum vsu, neq. Confirmationis in-
tuitu, quæ per se nihil noui iuris apportat, magnoperè
gaudebit. Quapropter Ordines denuò supplicant humili-
mis precibus, vt Regia Mtās omnia grauamina, quæ Ci-
uitatis iuribus, Priuilegijs, libertatibus, consuetudinibus,
quoquo modo derogant, damno, fraudi, noxæ, vel detri-
mento sunt, & nominatim Cōmissionis negocia, citra Co-
mitiorū cōsultationem, auētoritate sua Regia terminare,
emendare, & penitus nunc abolere, clemētissimè dignetur.

Quo pacto Ciuitas de fortunis suis longè quam ha-
Elenus melius sperauerit, et rebus omnibus idoneè pacatis,
ad præstandum fidelissimæ subiectionis obsequium quod
iam antea recepit, multò fuerit alacrior: Regia verò Mtās,
hoc benignitatis genere non sibi solum illustrissimi benefi-
cij memoriam apud posteros comparauerit, verum etiam
ciues & incolas omnes huius Ciuitatis dubio procul ad de-
merendam tantæ bonitatis gratiam, quantum in ipsis
erit, perpetuò deuinctos habuerit.

Confirmation

VII.

Confirmationem Priuilegiorum & Religionis confirmationem Ordines gratissimis accipiunt animis. Hoc saltem Internuncij prospiciant, ne cum Ciuitatis præindicio sit, quod in Confirmationis calce scriptum est, eo modo salua fore Ciuitatis iura & Priuilegia, quo primum Regia Maiestas Regno iurauerit. Iuramentum enim Regium de conseruandis iuribus vtriusque gentis Polonicae & Lithuanicae, nostris iuribus & Priuilegijs planè videtur esse contrarium. Quapropter vel omittendum erit illud, quod in calce ponitur, vel ea forma Confirmationis petenda quam nos descripsimus.

VIII.

His conditionibus cum Regia Maiestas consentire clementissimè dignabitur, (nec enim Ordines amplius facere possunt) & rebus omnibus pacificè compositis, Decretum proscriptionis tam immeritò, quàm iniquè Ciuibus irrogatum, abolebit, omnibus simul offensionibus, damnis & iniurijs, publicis & priuatis, aeternae commendandis obliuioni, non recusant Ordines quin & fidelitatis iuramentum præstent, & alia quæ debent subiectionis officia subeant, & militem quamprimum per stipendiorum exolutionem liquebit, à se dimittant.

Q q y Illud

Illud interim operapretium fuerit Regiam M̃tē humili-
mis verbis edocere, quod rebus adhuc in transactione posi-
tis, non solum milites illi, qui Regiam tesseram profiten-
tur, in vicinia summo cum incolarum detrimēto, ac penē
non exitio, cōmorantur, rapinis & deuastationibus pro-
uinciales diuexant, verum etiam in Pomerania, & vltē-
riori Prussia quotidie milites colliguntur, Regiæ M̃tis au-
thoritate, contra Ciuitatem Gedanensem, quinimodō mili-
tes qui dimittūtur à Ciuitate, mox in vicinia contra Ciui-
tatem conscribuntur. Non potest fieri quin Ordines hoc
rerum statu multa suspicari cogantur, veruntamen mini-
mē sperant, Regiam M̃tē, reiectis fidelissimorum sub-
ditorum obsequijs, ipsis vim aliquam vel conditionem im-
possibilem inferre, proponere voluisse.

IX.

Tandem quod ad Deprecationis formam attinet Or-
dinibus propositam, summo certē cum dolore perspiciunt
ita conscriptam esse, vt sine ignominia nota præstari ne-
queat. Regia verò M̃tās iam antea clementissimē consti-
tuit, humilitate sibi, non ignominiosa, sed qualis Christi-
anos decet, satisfieri posse, honorem eum qui Deo sacer est
se non desiderare. Quapropter Internūcy M̃tē eius sub-
iectissimis precibus obtestabuntur, vt omnes offensiones
pro benignitate sua regali clementissimē remittat, et eius-
modi Deprecationis Ciuitati gratiam faciat, cum quod in-
de Regiæ dignitati nihil accedet, tum quod Ciuitas, alio-
quin

quin apud externos præclari nominis, hoc modo maculam
existimationis non leuem sibi cōparabit. Sin obtineri non
possit, vt Deprecatio penitus exauētoletur, non recusant
Ordines, quo minus Internuncij secundum id quod prius
in cōmissis habebant, ea forma quam ipsimet conscripsi-
mus, nomine Ciuitatis piē religiosēq; deprecantur, sic vt
citra Ciuitatis infamiam fiat. Nec enim Ordines cum sua
& posterorum nota quoduis delictum agnoscere possunt,
à quo semper fuerunt alienissimi.

Hæc vti superius scripta sunt, ad Regiam M̃tē
Internuncij cum humilimo subiectionis studio fideliter
referent, & operam dabunt vt ijs conditionibus, secundū
Instructionis huius tenorem, negotium hoc difficilimum
tandem aliquando bona cum gratia transigatur. In quo-
rum omnium fidem Sigillum suum Ordines scientes ap-
primi voluerunt.

Literæ, quarum in præcedenti Instructi-
one mentio fit, ad Dominos Consili-
arios harum Terrarum in hanc fer-
mē sententiā perscriptæ.

Salute præmissa, &c. Quante difficultates ex supe-
rioribus actionibus, iam ab aduentu Serenissimi Re-
gis Dñi nostri clementissimi in hæc Terras, aduersus
hanc potissimum Ciuitatem, exortæ fuerint, sine temporū
Qq iij infelicitate,

infelicitate, siue malorum hominum opera, notius est Reuerēdisimæ, Magnificis, Gen. ac Sp. Dom. vestris, nobis autem longè acerbius, quàm vt hoc loco pluribus libeat commemorare. Quemadmodum autem iam tum ab initio, oēs actiones & consilia nostra in eum solummodo finem animo sincero direximus, quo iuxta vetustissimam vnionem, qua Regno Poloniae coniuncti sumus, & patriæ cōmunis, & huius Ciuitatis, iura ac Priuilegia, sarta tecla essent, & vitia q̄ passim obrepssissent, abolerentur: ita postq̄ ceteri Terrarum Status cum Ordinib. Regni, ratione noui Principis, in vnum coijssent, nihil magis curæ nobis fuit, quàm vt hæc etiam Ciuitas saluis patriæ iuribus, saluum id haberet, quod à maiorib. accepisset. Ac in eam rem sepius animū nostrū, ab oī rebellionis studio, q̄ p̄ter meritū nobis irrogatur, cum verbis tum literis, alienū ostēdimus, ac innocentie nostræ Deum & hoīes testes laudare possumus. Enī uero petitionib. nostris æquissimis planè reiectis, vel in deteriore partē acceptis, agrī publici hostiliter rapinis, depopulationibus, igni, ferroq̄ diuexati, & irrecuperabili dāno Ciuitas nūc etiā indies magis ac magis affligitur. Vt taceam⁹, Internūcios p̄ter publicæ fidei literas in custodiā datos, nullo certè Diuorū Antecessorū Poloniae Regū exēplo. Ceterū cum nos oēs nihil magis optemus, quàm recuperata Regiæ Mīis gratia, saluis iuribus & priuilegijs, cum ceteris Regni statibus, sub ei⁹ Mīis regimine ac tutela pacificè viuere, eamq̄ felicitatē etiam posteris relinquere cupiamus,

capiamus, ideo rebus iterum ac iterū deliberatis, eas ratio-
nes iniuimus, quibus omnino confidimus Regiam M^{te}m
placari, & offensiones oēs sopiri & aboleri posse: tanto
certē cum gratificandi studio, ad ducenta florenorū millia
præstāda, quod vix nunc in Ciuitatis facultatib. est, præ-
sertim cum publici proventus vehementer attenuati, Ciuiū
facultates hoc perturbato rerum statu magis ac magis ac-
cisa, publicum ærarium quotidianis sumptibus sit exhau-
stum. Proinde cum intellexerimus ex Internuncijs nostris,
Reuerēdisimam, Magnificas, Gen. & Sp. Dom. vestras
pro conseruando prouinciæ statu tranquillo, vehementer
huius controuersie transactionē cupere, neq. recusare quo-
minus in Ciuitatis subsidium, ex Contributione puinciali,
centum etiam insuper florenorum millia Regiæ M^{ti} præ-
stentur: pro ea benignitate gratias quā possum^{us} habem^{us}
maximas, & si facultates nostræ tulerint, meliore quan-
doq. rerū statu, nō ingrata memoria, pmereri conabimur.
Neq. dubitamus, quin hoc in Cōuentu Grudētinenſi ratio-
nes inibunt, quib. ea summa centenorū miliū, citra Ciuita-
tis vltiorem molestiā vel collationē, quā cōmodissimē
cōficiatur. Vertitur hac in re nō Ciuitatis solum incolumi-
tas, sed in vniuersum totius puinciæ salus et trāquillitas.
Neq. nos quicq. iniquū, nouū, vel Regiæ dignitati non cō-
ueniens petimus, Religionis pacē, iuriū ac libertatum con-
seruationē, grauaminum abolitionē, q. Regia M^{tas} omnia
subditis suis ex officio Regio p̄stare tenetur, sic vt hoc ob-
sequium nostrū, gratificandi potius studio, quam cuiusuis
mūltæ loco sit censendum.

Qua

Quapropter iterum ac iterum diligentissimis precibus rogamus, benignè dent operam Reuerendiss: Magnificæ Gen. & Sp. Dom. vestræ, vt ijsdem rationibus quicquid adhuc est controuersiarum pacificè cõponatur ac sopiatur, vtq; in conficiendis, quæ nomine prouinciæ superadiecerunt, ceteris florenorum millibus, Ciuitas eius oneris sit immunis, cum alioquin maioribus fermè quam facere possit præstationum oneribus sese illigauerit. Facient rem & æquitati conuenientem, & ad præcauenda maioris mali pericula maximè idoneam, nobis autem vicissim omnibus obsequiorum generibus diligentissimè promerendam, &c. Datum Gedani die 4. mensis Ianuarij, Anno Domini M. D. Lxxvij.

Ordinum supplicatio pro grauaminibus realiter abolendis.

Cum Sacra Regia M^{tes} declarationem suam Regiæ ratione incõmodorum, difficultatum, atq; grauaminum huius Ciuitatis iterum proponere clementissimè dignata fuerit, eamq; declarationem vim Priuilegij obtinere voluerit, quãuis priori declarationi parum ita additū fuerit, vt incolæ huius Ciuitatis id suo cum cõmodo atq; emolumento coniunctum fore perspicere possent, pro subiectionis tamen atque fidei studio intermittere non potuerunt, quin ea omnia iterum demississimis verbis, breuibus tamen, repeterent, atque humilimo studio officiosissimè rogarent,

garent, dignetur Sacra Regia M^{tes}, cum Priuilegiarum confirmationem clementissime polliceri, eiusq; confirmationis exemplum nobis pro singulari sua Regia clementia transmittere dignata fuerit, ea incōmoda atque grauamina omnia & singula, sine quorū abolitione Ciuitatis Priuilegia & libertates consistere nullatenus possunt, & confirmatio absque ea per se nullius momenti sit, benignissimè abrogare & è medio tollere, vt ita Priuilegijs nostris libere vti, cum non nisi in vsu consistant, & ijs quemadmodum à maiorib. nostris factum semper fuit, frui, absq; alicuius impedimento atque interpellatione possimus.

I.

Atq; ad primum Articulum de Confessione Augustana quod attinet, Sac. R. M^{tes} immortales planè agimus gratias, quod nobis eius liberum vsu permittere clementissimè dignata fuerit, et humillimis precibus maiorem in modum rogamus, vt hæc isti articulo adhuc addātur verba, vt ea vti possint quemadmodum nunc vtuntur, & in eius possessione pacifica in omnibus templis, monasterijs, atque Xenodochijs sunt, neq; ritus ceremoniarum vlllo pacto immutentur.

II.

Electiois negocium, & quæ illud ad hanc vsq; diem quoquo modo tam in Ciuitate quàm extra Ciuitatem cum publicè tum priuatim subsecuta sunt, demississimo studio obnixè rogamus, ne cuiquam cuiuscunq; status aut cōditio-

Rr

nis ho

nis homini, neq; in iudicio neq; extraiudicialiter vlla ratione vel modo, fraudi, periculo, aut detrimento esse possint.

III.

Pro transmissa priuilegiorū cōfirmatione, Sereniss. R. Mtī ingentes et immortales agimus gratias, Rogamus autem humillimo studio vt ea adijci adhuc possint, qua per Internuncios nostros peculiari exemplo exhibebuntur.

IIII.

Vbi Mtās R. per Dei gratiā Ciuitatē feliciter ingreditur, iterū atq; iterum humillimè petimus, vt tum comitatum suum ita moderari clementissimè dignetur, ne vel oneri sit Ciuitati, vel inde perturbatio aliqua proueniat.

V. VI. VII. IX.

Cōmissorialia negotia, & quæ ijs quomodocunque, ratione placationis, portorij maritimi, atq; Cōstitutionum adherent, demississimis verbis obnixè rogamus, vt ea omnia & singula Serenissima Mtās R. clementissimè abolere dignetur, cum nihil magis iuribus, Priuilegijs, libertatibus, & consuetudinibus nostris sit contrariū, Et omnia ea quæ præteritis tēporibus Dominis Cōmissarijs promissa fuerint, non purè sed sub cōditione, neque indefinitè, sed ad vitam Maiestatis Regiæ laudabilis memoriæ Sigismūdi Augusti promissa fuerint, quemadmodum id antehac satis superq; ostendimus.

VIII.

Quod Serenissima R. Mtās speculatores remouere, nec in posterū eorum opera vti cōstituit, humillimis verbis magnas gratias agimus.

Libel.

X.

*Libellos famosos, quod cassare, & prohibere, ne post-
hac vel clam vel palàm edantur, Serenissima R. Mtās di-
gnata fuerit, quas possumus maximas agimus gratias.
Eorum autem authores vt iuxta iura, Constitutiones, &
harum Terrarum consuetudinem, punire mandet, demis-
sissimis verbis rogamus.*

XI.

*Nihil dubitamus, quin Sereniss: R. Mtās vnà cum
reliquis Statib. & Ordinib. harum Terrarū Prussiae nos
penes oīa & singula Priuilegia clementissimè cōseruatu-
ra, neq. eos qui cum Magistratu sunt, ad Regni Comitia,
contra antiquam consuetudinem, euocatura sit.*

XII.

*Humillimo studio rogamus, vt präteritis temporib.
in Regno Poloniae laudatæ Contributiones, quemadmodū
iam Mtās R. recipere clementissimè dignata est, à nobis
anferantur. De futuris nihil ambigimus, quin ea in spe
sumus certissimi, futurum, vt Mtās R. Status & Ordī-
nes Terrarum Prussiae penes sua Priuilegia & libertates
clementissimè cōseruet.*

XIII.

*Executionis negocium tale est, vt si Sacra Regia Ma-
iestas nos penes Priuilegia cōseruare voluerit, quēadmo-
dum nō semel polliceri clemētissimè dignata fuit, certū sit
oīa nostra bona terrestria, quæ Priuilegijs ita innituntur,
vt ab eis auelli nulla ratione possint, nobis per oīa salua*

Rr ij futura

futura esse, neque vel Comitiorum vel aliquam aliam cognitionem, neque Executionis rigorem desiderare.

XIII.

Quod Sacra Mtās R. neminem ad Tribunal suum Regium in causis maleficiorum euocare cōstitutum habet, immortales & permagnas agimus gratias. Cum autem ea exceptio annexa sit, nisi in causis merè Regijs, maiorem in modum humillimè petimus, vt scribatur, Exceptis tamen causis Regiam nostrā personam merè cōcernentibus.

XV.

Quemadmodum pro huius articuli clementissima declaratione permagnas egimus antehac gratias, ita nunc etiam humilimas agimus.

XVI.

D. Casimiri Regis Priuilegium de condendis & abrogandis Plebiscitis, in dubium vocare nullatenus possumus, cum clara & apertissima sint Priuilegij verba, & Ciuitas in eius vsu supra hominum memoriā fuerit, Quare rogamus ne Sacra Mtās R. nos ad conuentum Regni eius Priuilegij nomine reycere, sed nos penes illud & reliqua omnia conseruare clementissimè dignetur.

XVII.

Pro eo articulo & egimus & agimus permagnas & immortales gratias.

XVIII.

Cum omnes simus seruitores Serenissimæ Mtīs Regiæ, & eius Mtīs seruitio ac ministerio addicti, equitatis
tis ra

tis rationem non admittere censemur, alios præ nobis, qui sumus Consiliarij & Magistratus Mtis R. eximere, vel ijs maiores prerogatiuas concedere. Si autem ipsa necessitas omnino exigere visa fuerit, vt seruitores suos Mtās Regia in Ciuitate habeat, æquissimum esse iudicamus, vt nobiscū ad oīa iura & onera ciuilia obligentur & obstringantur.

XIX.

Lanij priuilegia sua contra cōmunia Ciuitatis Priuilegia & Plebiscita, ad turbendam cōmunem Ciuitatis tranquillitatem impetrarunt. Cum autem priuata priuilegia publicis derogare non possint, æquitatis & iustitiæ rationem exposcere iudicamus, ea oīa tollere & abrogare.

XX.

Cum transactio, quæ ab omnibus Ciuitatis Ordinibus, cum braseatoribus ex Priuilegij præscripto inita fuit, ad Cōmissoriales actiones pertinere videatur: submissè rogamus, vt ea perpetuæ firmitatis robur habere iubeatur, nec ad Comitia Regni reijciatur.

XXI. & XXII.

Pro declaratione clementissima ratione Moratoriarum, & earum caussarum quæ per appellationem ad Tribunal Maiestatis Regiæ deuoluentur, antebac egimus & nunc etiam agimus magnas ac humili more gratias.

XXIII. XXIII.

Vt in actionibus criminalibus Constitutiones harum Terrarum, Responso Regia, & mos antiquus obseruentur maiorem in modum rogamus.

R r iij

Cum

Cum hic articulus ad articulum secundum de subleuanda contumacia & quæ bannitioni quomodocunque adhaerent pertineat, submississimè rogamus, vt Ciuitas in integrum restituatur, & ea incōmoda, Citationum, Mandatorum Decretorum &c. quæ initio huius noui regiminis ante Ciuitatis iusiurandum, quomodocunque obtensa sunt, abrogentur & aboleantur.

Ne Laniones profugi & proscripti pro tuendis turbulentis & seditiosis suis conatibus recipiantur ac defendantur maiorem in modum humillimè rogamus.

Ad Fiscalis officium quod attinet, petimus vt Ciuitatis & eius apertissimi Priuilegij clementissimà ratio habeatur, præsertim cum Ciuitas eo nomine semper interpellarit, & ius atq; Priuilegiū suum integrum conseruarit.

Iterum atque iterum humillimè rogamus, dignetur Serenissima R. Mtās ea media nobis clementissimè ostendere, quibus ad persolutionem centum millium thalerorū, et eius quod nobis ex arenda telonij Cawneñ debetur, peruenire possimus, vel saltem nullam de nobis sinistram susceptionem induere, si Inscriptionis seu obligationis vigore hypothecam legitimè vendicauerimus, & nostro iure vsum fuerimus.

Ratione Schotlandiæ iterū atq̃ iterū obsecramus, vt
Sereniss: Mtās R. Ciuitatis Priuilegij clementissimā rati-
onem habere, neq. negotiū illud diuti⁹ extrahere dignetur.

XXXI.

In Monasterijs, Parochijs, domo Carthusianorum
ex præscripto declarationis Serenissimæ Regiæ Maiestatis
iure nostro vtemur.

XXXII.

Pro huius articuli declaratione Sacræ Maiestati R.
quas possumus maximas gratias agimus, Et similem in
alijs quoque propediem sperabimus.

XXXIII.

Ratione securitatis in villa Stoltzemberg, Sac.
R. Mtēm obtestamur, vt Ciuitatis suæ clementissimam
rationem habere dignetur. Quantumuis enim Reueren-
dissimus D. Episcopus Priuilegium obtēdat, tamen illud
à multis annis, quēadmodum ex Responsis D. Sigismun-
di Regis laudabilis memoriæ apparet, pducere non potuit.

XXXIII.

Vtinam Dominus Abbas Oliuē suo officio Ciuita-
ti tandem satisfaciat.

XXXV.

Penes liberam Istulæ nauigationem vt nos Sac. Mtās
R. secundum Priuilegij coīs Terrarum Prussiæ præscri-
ptum conseruare dignetur, iterū atq̃ iterum obtestamur.

XXXVI.

Cum piscationis vsum in flumine Istula & lacu
Haab. supra hominum memoriā habuerimus, & in eius
pacifica

pacifica possessione semper fuerimus: Maiorē in modum
rogamus, vt in ea posthac quoq; conseruemur, neq; ab ad-
uersa parte turbemur. Quæ si aliquid iuris se habere existi-
mauerit, Cōmissarios petat, nec se ipsam Iudicem statuatur.

XXXVII.

Quemadmodum pro huius articuli declaratione an-
tea humilimas egimus gratias, ita & nunc quoq; agimus.

XXXVIII. & XXXIX.

Dum Sacræ Mt̃ R. omninò visum est negotium
Ernesti VVeiberi & eorum qui fidem suam pro D. Si-
gismundo Augusto Rege venerandæ memoriæ interpo-
suerunt, longius extrahere, nihil tamen dubitabimus
quin Mt̃s R. et Ciuitatis & illorum clementissimam ra-
tionem habitura sit.

XL.

Circa stationem ita nos comparabimus, ne quid Sac.
R. Mt̃s in nobis desiderare possit. Rogamus autem hu-
millimè vt Ciuitatis suæ nunc admodum afflictum statū
cōsiderare & eius clementissimā rationē habere dignetur.

Atque iterum ac iterum supplicibus precibus humil-
limè rogamus, dignetur Sacra R. Mt̃s Ciuitatis suæ cle-
mentissimam tandem rationem habere, & ea grauamina
omnia & singula, sine quorum abolitione Ciuitatis ratio-
nes nullatenus consistere possunt, sine qua Priuilegiolorum
confirmatio nullius etiam erit momenti, benignissimè tolle-
re & abrogare dignetur.

Reuer-

Reuersales literas Ordines hoc exemplo conscribi supplicabant.

Stephanus Dei gratia Rex Poloniæ &c.

Significamus præsentib. literis nostris quorum interest vniuersis & singulis. Quod cum nobis Internuncij Ciuitatis nostræ Gedanensis, quædam capita incommodorum, difficultatum atque grauaminum, cōtra ipsius Ciuitatis iura, Priuilegia, libertates atque hæcenus receptas consuetudines introducta, scripto quodam atque quadraginta articulis comprehensa, humillimo studio obtulissent atq; petiissent, vt ea pro gratia et authoritate nostra Regia tollere, Ciuitatemq; ab ijs grauaminibus immunem facere vellemus. Nos visis & perspectis omnibus ijs quæ nobis scripto oblata fuerant, examinatisq; ritè omnibus illorum petitionibus, cum animaduiteremus atque apertè perspicceremus, ea omnia esse eius generis, vt sine illorum abolitione Ciuitatis rationes nullatenus consistere, iura, Priuilegia, libertates, consuetudines, & quæuis munimenta salua esse nequaquam possent, tum confirmationem quoq; Iuriū, & Priuilegiorum, quam ab initio Ordinibus & cōmunitati illius Ciuitatis nostræ polliciti sumus, inutilem prorsus absque illorum abrogatione fore: ex plenitudine potestatis nostræ Regiæ ea omnia nobis oblata grauamina è medio tollenda, abolenda & abroganda esse duximus, quæ admodum etiam tollimus, abolemus & abrogamus præ-

ss sentibus

sentibus literis nostris, ita vt nullis vnquam futuris temporibus Ciuitati nostræ eiusq; iuribus, Priuilegijs, ac consuetudinibus, præiudicio vel damno esse possint aut debeant. Atque in eius rei fidem &c.

Forma deprecationis quam Ordines non detrectabant.

Sacra Regia Maiestas ac Domine, Dñe noster clemētissime, Agnoscimus & fatemur nos esse S. R. Mtis vestræ subditos fideles, Quia autem hoc tempore dissidiū Regiæ Electionis inciderit, nosq; cum alijs multis Regni prouincijs & Ordinibus ex iure & Priuilegio nostro votum nostrum in eligendo Rege constanter defenderimus, postea etiam errore quodā & rerum humanarum euentu incerto, qui nec à prudentissimo præuideri potest, eo ducti fuimus, vt præter alios omnes diutius in hac intetione nullo culpabili proposito perstiterimus, Qua ex re Sac. R. M. vestram nō parum offensam dolenter admodū intelleximus, ideoq; S. R. Mtē vestrā humillimis precibus obtestamur, si quid S. R. Mtās vestra offensionum inde contraxerit, vt id pro sua innata Regia clementia & benignitate clemētissimè remittere, errorum & offensionū obliuisci, nosq; pro fidelissimis subditis habere, & deinceps gratia sua & clementia prosequi dignetur. Nos deinceps omnem fidelitatem, subiectionem, & obsequium S. R. Mtī vestræ promittimus, nihilq; quod ad fidelissimorū subditorum

subditorum officium pertinere possit, in nobis desiderari
patiemur.

HIs in medium prolatis, tanta Regiæ Maiestatis ani-
maduersa fuit indignatio, vt humilimis Internun-
ciorum precibus planè reiectis, proscriptionis Decretū pu-
blicari, nobis securitatem omnem adimi, nec non aqua &
igni iusserit interdici, quod ex sequentibus apparebit. In-
ternuncij vero Constantinus Ferberus Praconsul, & Ge-
orgius Rosenbergius, cum Secretario qui illis aderat, per
equites nonnullos, arbitris omnibus exclusis, nescimus quò
locorum, more captiuorum abducti. Syndicus vix agrè
dimissus vltimum Responsum ad nos retulit.

Internunciorum sup- plicatio.

SAcra ac Serenissima Regia Mtās, potentiss: Prin-
ceps ac Domine, Domine clementissime, Sacra Regiæ
Maiestati vestrae humillima seruitia & obsequia paratis-
simis animis deferimus, Et sanè perquàm dolenter &
summo animi mœrore intelleximus, Sacram Regiam Ma-
iestatem vestram, ea quæ omnium Ordinum Ciuitatis no-
mine Maiestati vestrae proposita sunt, magna cum indig-
natione & inclementia accepisse, constituisseq; extremis
nunc rationibus procedere, & hanc suam fidelissimam
Ciuitatem armis exitiosis aggredi.

S s ij

Quod

Quod uti vniuerso orbi terrarum nō solum, sed ipsi quoq;
Regno, præsertim Terris Prussiæ nocebit plurimum, &
ad interitū, ipsius etiam Ciuitatis spectabit inprimis, ita
nos Sac. R. Mt̃s vestræ fidelissimi subditi eandē Mt̃em
vestrā subiectissimis ac humilimis precibus obtestamur, ut
pro sua singulari Regia clementia & admiranda rerum
moderatione, hanc suam fidelissimam & de omnibus An-
tecessoribus totoq; Regno benemeritam Ciuitatem clemen-
tiore animo amplecti, eamq; cum ceteris omnibus inclyti
Poloniæ Regni membris saluam et florentem conseruare,
susceptumq; illud Sac. R. Mt̃s propositum ut pientiss: &
prudētissimus Princeps, quem omnia prius q̃ armis experi-
ri decet, ad iustum aliquod tēporis spaciū differre, nosq;
sub fide Saluicōductus Regij ad Ciuitatē, ut Sac. R. Mt̃s
voluntatem et intentionem ea qua decet fide & diligentia
Ordinibus referamus, clementiss. dimittere dignetur, Quo
hac ratione & Sacra R. Mt̃s vestræ summa benignitas
& in tam arduis Reip: negocijs deliberatiss: animus toti
mundo magis magisq; innotescere, Ordinesq; hac singulari
clementia attenta, ad accōmodandum sese Sac. R. Mt̃i ve-
stræ eo facilius induci possint. Pertinebit hoc non solum
ad Sac. Regiæ Mt̃s vestræ perpetuā gloriam totiusq; Re-
gni decus, sed insuper etiam apud oēs posteros nomen sibi
comparabit immortale, quod Ciuitatem illam suam tanq̃
pientiss: pater & clementiss: Princeps ab interitu seruare
potius quàm armis opprimere clementiss: dignata fuerit,
Omnesq;

*Omnesq; Ciuitatis Ordines idipsum ppetuis seruitijs & pa-
ratissimis obsequijs in debita fide subiectione & obediētia
sedulò extremis virib. humillimè promereri conabuntur.
Nos etiam pro exiguis nostris facultatibus nihil in nobis
desiderari patiemur, quod ad officium bonorum et fidelis-
simorum subditorum pertinere possit: Eandem S. R. M.
vt Deus Opt: Max. quam diutiss: saluam, incolumem, om-
nibusq; Regijs fortunis florentem conseruare dignetur, ar-
dentissimis votis exoptamus.*

*S. Reg. Mis vestræ
humillimi subditi*

*Internunciū Ciuitatis
Gedanensis.*

*Responsum Sac. Reg. Mis datum Ge-
danensibus Bidgostia die xj. Febru-
arij Anno Dñi M. D. Lxxvij.*

P*rospiciebat animo Sacra Regia Maiestas Dominus
noster clementissimus hac oīa, quæ agerentur à Ge-
danensibus, impetrandis toties Salui conductus proroga-
tionibus, non alio spectasse, quam vt rem extraherent ad
hoc vsque tempus, quod ad detegenda apertè nefaria sua
consilia magis idoneum arbitrabantur.*

*Cuius illorum instituti, cum antea non parua indi-
cia hac essent, quod in tractationibus à leuiorib. postula-
tis orsi, grauiora quoties legatos suos ad Sac. Reg. M^{tem}
remitterent indies adderent, quibus tantum abest, vt pro*

Ss ij patrato

patrato crimine omnium grauissimo Regiæ Maiestati satisfacerent, vt etiam eam prope gloriando, de crimine hoc admissso, magis magisq; offenderent.

Quod tamen Sacra Reg. Maiestas patienti ac paterno animo ferebat, ac ea etiam, quæ ad iura illorum & libertates augendas spectarent, illis concedebat, quæ non rebellibus, verû bene meritis de Principe suo subditis deberetur, vt hac sua clementia eos ad officium reuocare posset.

Nihil tamen, vt videt, eos hæc benignitas mouit, cum ad superiora postulata iniqua, hæc posteriora impia ac nefaria prorsus adiecerint, ita concepta, vt iam diu meditatatum scelus prorsus detegant, & tam Regiæ Maiestati, quam Reipub: cõmuni Regni Poloniae, contra iurandum maiorum suorum D. Casimiro Regi eiusq; successoribus ac regno, datum, valedicant, nec se cum publicis regni consilijs, ac ipso regno, in cuius titulum ac ius, vt maiores ipsorum iurarunt, concessissent, quidquam commune habere impudenter & nefarie scribant.

Iam vero Sacra Regia Maiestas non solum iniquitate & insolentia postulatorum in dies ledebatur, verum etiam alio genere iniuriarum, non modo Ciuitate non exonerata, iuxta formulam Salui conductus, mittendorum ad R. Mtẽm oratorum dati, externo milite, verum etiam maioribus conductis copijs, & nobilium, ac aliorum subditorum Sac. Regiæ Maiestatis vrbi vicinorum, pagis ac ædibus spoliatis, direptis, ac etiam exustis.

Quamobrem

Quamobrem cum iam apertè constet, obfirmatas
in scelere perduellium Gedanensium mentes, humanitate
Sacrae Regiae Maiestatis ac alijs lenioribus rationibus ad
officium perducere non posse, alijs grauioribus Sacra Regia
Maiestas vti, pœnasq; meritas de illis sumere necesse ha-
bet. Itaque decretum suum, quo illos perduellionis dam-
navit, iam iamq; publicat & promulgat, omnem securita-
tem terra & aqua illis adimit, ac tanquã impijs in Prin-
cipem suum ac patriã hominibus, aqua & igne interdicat.
Stephanus Rex.

NEque multo pòst tempore secutum est Interdictum,
quo communicatio commerciorum nobiscum tam
exteris quàm incolis Regni prohibetur, atque adeò Empo-
rium ipsum aliò transportatur, quod ex sequentibus lite-
ris Vniuersalibus euidentius liquebit.

Stephanus DEI gratia Rex Poloniae,
Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prus-
siae, Masouiae, Samogitiae, Liuaniae &c.
necnon Transyluaniae Princeps.

VNiuerfis & singulis Principibus Ecclesiasticis &
secularib. Dominis Regibus, Archiepiscopis, Epi-
scopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus,
Nobilibus, Ciuitatib. & alijs omnibus, ad quoscunq; litera
nostra

nostræ peruenierint, salutem & felicitatis continuum incrementum, subditis vero nostris gratiam nostram Regiam. Pro nostra benignitate adhibuimus omnes rationes, quibus Gedanum Ciuitatem rebellem ad officium reducere possemus, Etenim & ipsi illis conditiones proponebamus, quæ cum ad dignitatem nostram, tum ad illorum salutem & cōmoda pertinerent, vt non modò de antiquis illorum libertatibus nihil diminueremus, verum etiam illos audiores faceremus. Præterea quoque illorum postulata clementer audiuius, & quæ iusta erant, locum dedimus, nihil tamen profecimus. Postremo enim cum nos diu verbis durassent, ea nobis apertè & insolenter pposuerunt, quibus obfirmatū suum in scelere animum planè apparuerunt. Quare cū leniora nō pposuerunt remedia, ad alia necessaria venire necessum habemus, & nostram & Regni ius, pro iusiurandi Ordinibus Regni nostri dati religione, armis psequi, & omnes mercaturas in emporio illorum exerceri solitas, inhibere, ac omnibus & singulis interdicerē, vti & his literis nostris inhibemus & interdiciamus, Emporiumq; & mercaturas omnes tam frumentorum quam aliarum rerum omniū, quæ per mare, flumina ac terram, ab externis hominibus, ex Regnis & ditionib. suis, tum etiā à nostris subditis è Regno & dominijs nostris, Gedanum antea demitti & deuehi solebant, in Ciuitates alias, potissimum verò Elbingam & Thorunium, ibiq; emporia rerum omnium instituimus atque indicimus, & pro institutis & indicis habere volumus. Proinde

Proinde id ad vniuersorum & singulorū, quicunq;
mercaturas cum subditis nostris exercere soliti sunt, &
alijs ad quoscunque literæ nostræ præsentēs peruenerint;
noticiam deducimus. Hortamurq; omnes & singulos, ne
deinceps Gedanum, sed eo quo scripsimus cum mercantijs
suis, siue per mare, siue per terram aut flumina se conse-
rant, atque ibi & non Gedani mercaturam suam exerce-
ant: præsertim cum maiori commodo & emolumento suo
hoc facient. Nam cum ipsis subditis nostris, qui frumēta
& alias mercaturas demittēt, mercari illis licebit. Nostris
etiam cum extraneis omnibus. Quod Gedanenses p̄textu
quodam libertatum & prærogatiuarum suarum, & ex-
quisitis quibusdam modis, illis prohibebant, plurimumq;
lucri ad sua cōmoda conuertebant, non sine magno præiu-
dicio & damno, non modò externorum, sed etiam & no-
strorum subditorum, cum & totius huius Regni nostri.

Vt autem omnibus & singulis tutus & securus tran-
situs cum nauibus, curribus & mercib. quibus suis ad dicta
emporia pateat, nos eiusmodi omnes tam in eundo, quàm
in redeundo, Saluo conductu nostro & securitate quauis
prouidemus, prouideriq; semper quoties opus fuerit curabi-
mus. Iamq; exnunc mandamus omnibus subditis nostris,
ab alijs verò pro iure amicitie ac vicinitatis & fœderum
amicè postulamus, vt omnes & singulos vndecunque eò
euntes & nauigantes, & ad sua redeuntes, cum rebus &
mercibus omnibus libere & securè permittant permittiq;
It iubeant.

iubeant. *Factura Dominationes vestrae nobis rem gratam, pari officiorum nostrorum genere referendam, subditi verò nostri, pro gratia nostra secus facere non audeant. Datum Bidgostij die vij. mensis Martij Anno Dñj M. D. Lxxvij. Regni verò nostri Anno Primo.*

Stephanus Rex.

Ioannes Bornkovski
Præpositus Lancieni.

EX eo Responso, quod ultimo loco datum est, si cum superioribus actionib. probè conferatur, iterum facile quivis intelligere, & reipsa quasi deprehendere poterit, adversarios nostros perpetuos, iam ab initio solum in eum finem consilia sua præmeditata habuisse, quo Civitatem arbitrio suo premerent, Privilegijs omnibus, dignitate, iuribus, libertatibus exuerent, proventibus & fructibus priuarent, ac tandem pedibus subicerent. Quicquid autem horum, sub specie fidei, subiectionis, ac officij nostri, mandatis & persuasionibus obtineri non potuit, vi tandem & ferro, prætextu dignitatis & auctoritatis Regiæ Maiestatis, conati sunt extorquere. Quasi nimirum Regia dignitas in opprimendis saltem subditis, & non potius in tuendis eorundem iuribus ac libertatibus, conspectior esset. Interim haud erubescunt, ore satis illoto, nos & concines nostros tot criminibus nefarijs, & ignominia plenis, passim onerare & traducere, quæ, Deo volente, nullis

nullis vnquam temporibus in nos, veris rationibus, & iure integro, pbare valebunt. Quam in rem, nec ipsam Regiam Mtēm, nec quosuis viros bonos, non suspectos, iuris & equitatis amātes, cuiusuis vel maioris vel minoris ordinis, arbitros, iudices, & cognitores non recusamus.

Primum enim, quod in eo Responso nobis impingitur, quasi hæc omnia quæ acta sunt à nobis, impetrandis toties Salui conductus prorogationibus, non aliò spectasse, quam vt rem ad hoc vsque tempus magis idoneum extraheremus: sanè tractationes aliquoties habitæ, quarū superius, suo cuiusuis ordine, mentio fit, satis ostendunt, quàm arctè semper totius rei rationes ex latere nostro circumscriptæ fuerint, sic vt plerunque ne temporis quidem eius vsuram integram habuerimus, quo saltē res præsentibus cum conditionibus earundem, accuratè satis vix animo complecti, nedum ex publicis omnium Ordinum deliberationibus certi quidpiam statuere, vel Internuncijs cōmittere, possibile fuerit. Quæ de caussa nemo certè vitio nobis rectè vertet, quod ad deliberandas res tam arduas, in tanta propositarum conditionum varietate, prorogationem literarum, quæ strictè nimis dabantur, aliquoties petiuerimus. Enimuerò si tum ab initio bona gratia cōsequi licuisset id, quod iure nobis competebat, quodq; Regia Maiestas ex officio Regio singulis subditis debet, haud sanè tot tractationibus opus fuisset, quinimò difficultates postea secuta facilius potuissent præcaueri.

Tt ij

Ex

Ex contrario non est obſcurum, quàm feſtinanter
& diſtriçtè plerunque nobiſcum actum fuerit, cum Ma-
riemburgo Gedanum uſque, ſurſum verſum, quinq; pri-
mum dies, mox biduum, Grebino triduum, biduum, dies
etiã vnicus, Torunio Gedanum vltro citroq; vix duode-
cim, Bidgoſtia demum ſex dies, ad rerum grauiffimarum
deliberationem & expeditionem, concederentur: præſertim
quod interim, ſtantibus Salui conductus literis, pactis etiã
inducijs, & Internuncij detinebantur, & ab incendijs ac
populationibus aduerſus Ciuitatis ſubditos nihilomagiſ
temperabatur. Quæ res argumento nobis fuit, hoc agi ſo-
lum ab aduerſarijs, vt hiſce terroribus Ordines circumue-
ti, neglectis ſuis iuribus, Priuilegijs, & libertatibus, ip-
ſorum arbitrio ſeſe, vitam, & fortunas ſubijcere coge-
rentur.

Quod autem additur, ad detegenda aperte nefaria
conſilia noſtra, rem à nobis protractam, non eſt dubium,
ſi calumniatores vel minimam eius criminationis ſpeciem
præ manu pbabilem habuiſſent, quin haud occultaffent.
Nos verò nullius conſilij nobis conſcij ſumus, vel coram
Deo nefarij, vel apud bonos viros ignominie loco ponēdi.

Porro quod huius inſtituti ſubijcitur indicatiũ, quaſi
in tractationibus ſuperioribus, à leuioribus poſtulatibus
orſi grauiora indies addiderimus, non vt pro patrato cri-
mine Regiæ Maietàti ſatiſſaceremus, ſed Eandem, propè
gloriādo de crimine admiſſo, magis magisq; offenderemus:
haud

haud recusamus quo minus etiam hac in parte superiorū
saltem actionum testimonio dyjudicemur. Ex quibus luce
meridiana clarius apparet, nos ab initio tractationis ad
finem usq, nec secus in vltima quàm in prima legatione
nihil aliud fermè petiuisse, supplicasse, reseruasse, q̃ Reli-
gionis, & iurium, Priuilegiorum, ac libertatum idoneam
grauaminum abrogationem, Decreti proscriptionis, &
cautionem, quicquid inde malifuit exortum, abolitionem.
Hæc præcipuè fuerunt, tam prima, quam vltima petiti-
onū capita, prout omnes Instructiones Internuncijs datæ,
nec non pleræque literæ cum ad Regiam Maiestatem, tum
ad Consiliarios & Status perscriptæ, satis abundeq, te-
stantur. Et quanquam interdum etiam aliæ conditiones,
pro rerum præsentium necessitate, fuerunt interiectæ,
veluti de Cæsarea Maiestate, de iuramento Regio, vel
similes, eæ tamen cum ipso tempore caussam etiam muta-
runt, nec vnquam à nobis pertinacius, quàm præsens re-
rum status postulabat, sunt desideratæ. Quinimmò nihil
magis in omnibus istis tractationibus curæ nobis fuit,
quàm vt honestis quibuscunque rationibus, quæ saltem
in facultatibus nostris essent, gratiam & clementiam Re-
giæ Maiestatis promereri, & sub eius felicissimo regimi-
ne saluis iuribus & Priuilegijs tutò degere possemus.
Tantum abest vt inter proposita humilissimæ subiectionis
obsequia, de quouis crimine, cuius minimè conscij
nobis sumus, gloriari debuerimus.

Tt ij

Quod

Quod autem iurium & Priuilegiorum nostrorum obseruantes sumus, deq; ijs more maiorum, prout Antecessores Serenissimi Poloniae Reges consueuerunt, rectè nobis caueri petimus, nemo certè ad vllum crimen, nedum rebellionis notam, inre detorquere poterit hoc, cuius ex fide nostra nō nobis solum, sed posteris etiam nostris sumus obnoxij.

Vicissim verò quibus modis ex altera parte, nomine Serenissimæ Regiæ Mt̃is, propositæ conditiones, de die in diem accumulate, exasperatæ, quàm festinanter ab vno postulati iurisiurandi capite, ad contumaciæ decretum, ad vim armatam, cædes, direptiones, incēdia descensum, mox ad conditiones Ciuitati maximè p̃nciosas, tandem etiam ad impossibiles omnino pecuniarum summas paulatim deuentum fuerit, sic quidem vt hoc negociū ex Electionis diuersitate recens ortum, ad veteres Cōmissionis illius infelicissimæ controuersias, cum haud dubia rei tam publicæ quam priuatæ perniciæ, traduceretur: ex ijs quæ supra suo recensita passim sunt ordine, liquidius apparet. Enimuerò quò leuiora fuerunt postulata nostra primo loco proposita, eò facilius initio componi potuerant, sic vt illi nunc ipsi, qui Regiam Mt̃em ad alia consilia impulerunt, harum se difficultatum quibus deinceps conflēctati sumus, authores fateantur necessum sit, nec illarum caussam meritò nobis impingere debeant.

Quod ad Confirmationem iurium ac Priuilegiōrū pertinet, eam promissam nobis esse scimus (eorundem au-
tem au-

tem auctiori quidquam accessisse non sanè meminimus) Veruntamen adiuncta Confirmationi clausula, nimirum ex iuramento Cracouiae præstito Priuilegia salua fore, non immerito nobis scrupulum iniecit, quandoquidem iuramentum illud ea saltem complectitur, quæ iuribus vtriusque gentis Polonicae & Lithuanicae non sint contraria. Cuius generis iusiurandum vti Serenissimis Antecessoribus Regibus in harum Terrarum iura non fuit vsitatum: ita videri poterat cum summo nostrorum iurium, & libertatum præiudicio coniunctum. Quocirca Declarationem eiusdem iuramenti, ne detrimento iuribus nostris esset, sæpius humilimis precibus desiderauimus. Quam cum hæcenus obtinere non potuerimus, metuendum fuit, Confirmationem eam non multum cōmodi iuribus et priuilegijs nostris allaturam. Quanquam autem peculiarem Confirmationis formulam, talem qualem Ciuitati putabamus commodissimam, humilimo studio pponeremus: non ideo tamen reum Regiæ Mti modum præscribere volebamus, vt non priori Confirmationi, modò clausula nobis præiudicio non esset, acquiescere voluissemus.

Præterea cum summo nostrorum omnium dolore nobis obycitur, quasi ad superiora postulata iniqua (de quibus iam dictum est) hæc posteriora impia ac nefaria prorsus adiecerimus, ita cōcepta vt iamdiu meditatum scelus prorsus detegant, quib. tam Regiæ Mti quam Reipublicæ cōmuni Regni Poloniae contra iusiurandum Diuo Casimiro
Regi,

Regi, eiusq; successoribus, ac Regno datum valedicamus,
neque nos cum publicis Regni cōsilijs ac ipso Regno quid-
quam cōmune habere impudenter & nefariè scribamus.
Quod sanè crimen quemadmodum nunquam ne cogitati-
one quidem cōcepimus, ac planè diuersum sæpius ac sæpius
in superioribus literis publicè contestati sumus: ita nobis
non potest non vehementissimè dolere, perpetuos aduersa-
rios nostros nunc etiam verba nostra tam euidentè calum-
niari, & in contrarium sensum improbè detorquere. Vi-
dere licet nos in superioribus tractationibus his plerunque
verbis vsos fuisse: res istas de quibus agimus & præser-
tim grauamina proposita, cum Regni comitijs nihil ha-
bere commune: nos publico terrarum Prussiae Pri-
uilegio, de causis notabilibus cum consilio Consiliariorum
Prussiae determinandis inherere. Hoc in eam nunc par-
tem accipitur, quasi Regie Maiestati & Regno valedica-
mus, nec cum Regno quicquam habere commune veli-
mus. Quæ sententia quàm ab ipsis verbis aliena sit, nemo
non intelligit. Facile verò vel ex hoc vno colligi potest,
quod re ipsa quoq; sumus experti, qua fide & integritate in
superioribus tractatibus verba nostra interdum accepta,
& per interpretes ad Regiam Maiestatem relata fuerint.
Enimvero quæ ratio sit Incorporationis maiorum
nostrorum cum Regno Poloniae, quibus iuribus ac liber-
tatibus ad regnum accesserint, in responso nostro quod
Legatis

Legatis Regijs Reuerēdissimo Dño Episcopo Culmensi, et
Magnifico Dño Palatino Brestensi die 12. mensis Septē-
bris anno superiori datum est, fusius ostenditur. Illud
nunc saltē admonere p̄sens res postulat, quod quēadmodū
eius Incorporationis vigore, Prussia non minus ac Litua-
nia, vel alia quæuis prouincia, liberum Regni Poloniæ
membrum effecta fuit, & vnā cum cæteris prouincijs so-
lam Regiam M̄tē, nec vllum hominem alium, caput ac
dominum suum agnoscit, eaq̃ de caussa peculiarem suam
Rempubicam, peculiare Cōsiliarios, peculiaria iura, pri-
uilegia, libertates, consuetudines habet, ac eadem omnia
vltra hominum memoriam liberē vsurpauit: ita summa
cum iniquitate coniunctum apparet, quod cōtra maiorum
morem, contra priuilegiorū expressa verba, Status ac Or-
dines Prusiæ, multis grauib. ac intolerabilibus oneribus
& difficultatibus, ad necem priuilegiorum publicorum, et
extremā totius prouinciæ calamitatem, per annos aliquot
fuerint inclemēter afflicti, obruti, ac penē pessundati. Cu-
ius rei præcipuum præbet argumentū Vnio noua, qua con-
tra vetustissimam Prusiæ libertatem, ad oīa Regni one-
ra, à quib. ex præscripto priuilegiorum immunes sumus,
quæq̃ maiores nostri nunquā agnouerunt, perperam trahi
cepimus. Hinc Executio statuti Alexandrini, Contribu-
tiones, & alia onera Maiorum incorporationi planē con-
traria, sunt enata. Per contrarium autem præcipua Pri-
uilegiorum capita, præsertim de dignitatib. & officijs, de

Vv causis

causis notabilibus, & alia eius generis, penitus labefacta, oppressa, & ineptis interpretationibus planè deprauata cernuntur. Hinc iuramentum illud nouum Regiæ Maiestatis, à prædecessorum exemplo longè diuersum, de iuribus Polonicis & Lituanicis, scilicet ad harum Terrarum Priuilegia & libertates oblitterandas, & Prussos demum ad mancipiorum conditionem redigendos, recens excogitatum. Hinc nimirum Priuilegia maiorum nostrorum sanguine consignata, quasi non legitimè fuerint obtenta, vel quasi iuri publico derogent, in dubium reuocari ceperunt. Sanè si maiores nostros perpetuam illam cum inclyto Polonia Regno coniunctionem, cum tot oneribus, grauaminibus, præiudicijs, & sinistris iurium interpretationibus, cõmunem esse voluisse probandum sit, non quidem libertatem, maximis facultatũ iacturis, nec non vitæ et sanguinis impendio quasiuisse, sed de seruitute leuiore potius in grauiorem transiuisse, meritò viderentur. Quod neque Incorporationis legi, neque Diuorum Regum testimonijs et exemplis, neque perpetuis moribus inuenitur cõsentaneum. Proinde quicquid in præiudicium ac fraudem iurium ac Priuilegiorum admissum constat, propius est, vt ex præscripto Priuilegiorum emendetur, quàm vt interpretationibus ex Comitiorum Censura conquisitis, contra mentem vñionis, & maiorum morem, in dubium debeat reuocari. Polonia, Lituania, Russia, Prussia, vñius corporis membra sunt, singule suis iuribus, Priuilegijs, moribus, separati

ratim vtuntur fruuntur, nō vt vnū membrum ceteris
imperitet, vel aliud ab alio pedibus subiugetur, sed vt sub
vno Regis sui capite constituti, citra cuiusvis iniuriā, sua
libertate gaudeant omnes. Proinde cum huic Ciuitati plu-
ra fermē grauamina, quā ceteris statibus, contra iura
& libertates suas, obtrusa fuerint, nec appareat de illorū
emendatione cogitari, quinimmo augeri paulatim illa ma-
nifestum sit, vt hoc palām agi videamus, quo pacto Pri-
uilegijs enervatis, Ciuitatis publici prouentus imminuan-
tur, publicæ possessiones auferātur, cōmoda nauigationis
& ius maritimum eripiantur, nemo certē vel vitio nobis
vertere, vel ad secessionem detorquere meritō poterit, quod
non statim initio cum ceteris provincie statibus ad subie-
ctionem & iusiurandi vinculum accessimus, priusquā de
iurium & priuilegiorū tot modis labefactorū indemni-
tate nobis caueretur. Præsertim cum aduersarij sum-
mum etiam ornamentum ac præsidium huius Ciuitatis,
Priuilegium scilicet Diui Casimiri de plebiscitis con-
dendis & contributionibus imponendis, maximis maio-
rum nostrorum sumptibus, & fidelissimis obsequijs di-
uturno bello promeritum, in ambiguum sensum per-
traxerint, nec obscurum esse possit, quid de ceteris
fuerint æstimaturi. Non iam prolixius illud comme-
morabimus, nos vti Priuilegio constitutum est, ad Coro-
nationem Regiæ Maiestatis legitime vocatos non fuisse,

V v ij

sed

*sed quod præsentis negocij proprium est, negari minimè
potest, maiores nostros, ratione iurium & Priuilegiorum
suorum, nec non irrepentium vitiorum, solam Regiam
Mtem interpellasse, nec præter eam cum alio quoq̃ agere
voluisse, nedum illorum de Priuilegijs suis cognitionē su-
bire, quos Dominos nō agnoscerent. Ostendit hoc ipsum
aperte Legatio Prussiae Statuum, ad Diuum Sigismun-
dum Anno 1542. hanc in rem missa, in qua Inter-
nuncij sequentibus inter cætera verbis vsi expressim fuere:
Quoniam nobis & fratribus nostris plus
præsidij est in naturali illa clementia &
æquitate Maiestatis vestræ, quàm in con-
tentiosa verborum & argumētorum ex-
plicatione, ipsas Priuilegiorū literas, qui-
bus nitimur, publica fide exceptas, repo-
nimus et prosternimus ad pedes Mtis ve-
stræ, cui potestas est, vel conculcare eas,
si id cōmeriti sumus, vel rata inuiolataq̃;
cōseruare ea, quæ solenni pactorum fœ-
dere sanctè recepta, & frequentibus ap-
probationibus, verboq̃; & manu Regia
non semel firmata &c. Item: Cum sit
actionum*

actionum nostrarum summa, vt cuique
iura sua salua maneant, obsecramus ne
diutius nos Mtās vestra in hac ambigui-
tate sustineat, sed petentibus nobis respō-
dere dignetur, volet aut non volet Priui-
legia nostra integra nobis conseruare &
manutenere, simulq; nobis integra resti-
tuere, quæ contra Priuilegia nostra sunt
alienata, ac scripto aliquo hanc suæ volū-
tatis declarationem nobis attestari, vt de
actis nostris, & huius legationis nostræ
successu, fidē fratribus nostris facere no-
bis liceat, ac omnibus Mtīs vestræ subdi-
tis referre, quæ ipsis restet Libertatis spes
& conditio. Non enim, Serenis: Rex,
propterea huc missi sumus, vt de statu &
libertatibus nostris iudicio cōtendamus
cum quoquā, minimè verò vt eorum su-
beamus cognitionem, quorū superiorita-
tem non agnoscimus, sed quorundam ex

Vv iij illis

illis aduersitatem experimur. Negocium nobis cum nemine est, nisi cum Sacra Maiestate vestra, quæ vt pacta & conuenta, & toties promissa seruet, diuino & humano iure nobis est obligata, &c.

HÆc cum Maiores nostri tum petiuerint, & aliàs sæpe flagitauerint, quantum est delictū illud, quod nos etiam presentium grauaminum abolitionem ab ipsa Regia Maiestate, tanquam Capite, citra Comitiorum disceptationem, supplices rogauimus? præsertim cum præcipua grauaminum illorum, aduersus publicas libertates, prætextu decretorum Comitiorum irrepserint. Neque verò vel cum æquitatē, vel cum Ciuitatis emolumentō coniunctū fuerit, vt de Cōmissionis & Placationis negocio, cum Dominis Regni Consiliarijs disceptemus, vel illorum cognitionem desideremus. Quemadmodum enim isthæc Cōmissio superioribus annis, ad nostrorum omnium summam iniuriam, & Ciuitatis perniciem, ab aduersarijs nostris cōposita fuit, eo colore, quasi multa Reipublicæ vitia per eam tollenda vel emendanda viderentur, tandem autem res oīs ad oppressionem quorundā ex magistratibus, ad imminutionem Priuilegiorum, & iurisdictionis ciuilis, demum ad defalcationem prouētuum publicorum aperte fuit directā, quod aliàs in eius Cōmissionis tractatibus suo loco plixius demonstratum fuit: Ita iam antea, cum eiusmodi nego-

cia, in Regni Comitibus disceptarentur, præter insolentem iuris ordinem, etiam aduersarios & accusatores, eosdem iudices nostros in causa propria pati coacti fuimus. In placationis autem negotio Commissarij adeo periculose negotij sine suspitione rem tractarunt, ut post placationem extortam, non solum magnifica sua promissa, de grauaminibus ex pacto abolendis, in dubium retraherent, verum etiam Ordinum huius Ciuitatis obligationem reciprocam, planè aduersus contrahentium mentem, & conditiones disertè interpositas, cum summo Ciuitatis præiudicio perperam interpretarètur. Qua fide verò nobis absentibus Legationem renunciauerint, quo pacto rem transactam docuerint, non quidem omnino constat nobis, veruntamen non obscure fuit animaduersum, Dominos Regni Consiliarios in Commissariorum partem adeo pertractos, ut non immerito recusauerimus illorum cognitionem, ipsi in negotijs, quæ cum solius Regiæ Maiestatis persona nobis intercedebant, quæque Commissariorum opera per qualemcunque relationem nobis inscijs & absentibus præoccupata fuerant. Neque ignotum est, eos ipsos qui Ciuitati semper varijs modis aduersati sunt, hos etiam motus ad Ciuitatem opprimendam, absque Comitiorum auctoritate quam nobis opponere solent, ut plurimum concitasse. Ex quibus omnibus satis abunde patet, quàm perperam & irreligiose nos crimentur aduersarij, quasi Regiæ Maiestati & Regno valedicere, nec quicquam cum illis

illis habere cōmune, vel etiam à Regno secedere velimus. Enimuerò si propositum illis est, Ciuitatem tot grauamini-
bus de quibus querimur, non exonerare, sed ad extremā
potius calamitatem redigere, quod iamdudum ex Decreto
proscriptionis, & eius promulgatione, nunc etiam ex hoc
ultimo Responso, quod hostilis instar denunciationis est,
non obscure comprobatur, nemini dubium est, Ciuitatem
ipso facto à Regni cōmunionem excludi, nec in posterum, iu-
ribus ac libertatibus ereptis, pro Regni membro amplius
censeri. Nec aliud certè sibi volunt, nostrarum mercium,
bonorum, ac nominum, passim in Regno & Terris Prus-
siae, tanquam hostium res essent, sequestrationes, pig-
norationes, direptiones, nuper institutæ.

Additur deinceps in eo Responso, quod Sac. Regiæ
Mtās insuper etiam alio læsa fuerit iniuriarum genere,
non modò Ciuitate non exonerata, iuxta formulam Salui
conductus, mittendorum ad R. Mtēm oratorum dati, ex-
terno milite: Verum etiam maioribus conductis copijs, &
nobilium ac aliorum subditorum, Sac. Regiæ Mtis vrbi
vicinorum, pagis ac ædibus spoliatis, direptis, ac etiam ex-
ustis. Cæterum militis quidem conscribendi rationes suo
loco non semel explicauimus, quas iterum hîc repetere non
est operæ precium. Equidem cum inter medias actiones de
modo pacificationis institutas, non exercitus solum Regi-
us ceruicibus nostris immineret, sed insuper etiam passim
intra & extra prouinciā plures milites, pedites, equites,
(inter

(inter quos nonnulli nomine nostro) conscriberetur, arma
& instrumenta bellica cōpararentur, n. lites etiam à nobis
exauclorati, mox contra Ciuitatē ad stipendia vocarētur,
maris etiam vicini littora, per Ernestum VVeierum incipe-
rent infestari: nemo certē sanus negauerit, rationibus no-
stris eo statu rerum accuratius aliquantō fuisse prospiciē-
dum. Nec enim naturalis iuris indulgentia nobis denegata
videri poterat, pro tutela corporis, vxorum, liberorū, for-
tunarum, dignitatis, priuilegiorum ac libertatum, vim &
iniuriam ppulsandi, quam in brutis etiam animalib. ne-
mo vnquam reprehendit. Quanq̃ ne ius quidem gentium,
quod hostium etiam Legatis sacrosanctum est, in nostro-
rum Internunciorum personis vidimus obseruari.

Verum quidem est, Salui cōduclūs literis conditionē
eam adiectam, vt militem dimitteremus, quapropter initio
planē non consultum nobis videbatur, Internūcios ea lege
mittere, cum nec rationes stipendiorum tam celeriter exol-
uendorum in promptu essent, nec satis tutum videretur,
rebus nondum cōpositis Ciuitatem omni p̃sidio destituere,
milite p̃sertim Regio magis ac magis indies suppleto: viris
tamen nonnullis primoribus, & Regni Consiliarijs dilige-
ter adhortātibus, ne quid sinistri de R. M. suspicaremur,
neue rei transigendæ occasionē prætmitteremus, bonam
spem facientes, legationem hanc cum totius Reipublicæ
commodo fore procul dubio coniunctam, plus illorum ad-
monitioni quàm suspicioni minus necessariae tribuimus.

Minus etiā deinde periculi subesse putauimus, cum aēlio-
nibus vltro citroq̃, vētilatis, Saluus cōductus sine expres-
sa conditionis eius clausula prorogaretur, ac Dñi Consili-
arij quibus cum Internuncijs tractandi negotium datum
erat, omnimodam securitatem illis pollicerentur. Tandem
cum Georgius Rosenbergius huc remitteretur, & facile
intelligeret, conditiones quæ tum repetebātur, ab Ordini-
bus minimè receptum iri, ideoq̃, maioris offensionis cauē-
dæ caussa, legationis illius gratiam sibi fieri peteret, Mag-
nificus Dominus Palatinus Brestensis, nomine R. Mūs
ipsi denunciavit, daret operam mādatis efficiendis quan-
tam posset, quemcunq̃ res finem sortitura fuisset, absque
eius fraude vel periculo futurum. Quibus nihilominus in
partem reiectis, præter cæteras contumelias, violentias, et
iniurias, quibus durante Legatione varijs modis Inter-
nuncij fuerant affecti, postremū etiam Bidgostia, nesci-
mus in quos carceres, ab armatis hominibus sunt abducti,
& promulgato Responso, de quo diximus, extremæ hosti-
litatis Decretum Ciuitati denunciatum.

Qua de causa, si quid in his rerum motibus sortē-
vicinis, ijs præsertim qui malignis suis cōsilijs hasce turbas
excitarunt, damni quidq̃ datum est (quod tñ ante pro-
scriptionis decretum editum nostro mādato factum haud
meminimus) non est quod meritò nobis adscribant. Nam
& antea cum quotidianis ab initio deprædationibus, incē-
dijs, & vastationib, agrorum, possessionū, & colonorum,
plus

plus satis ad idem exemplum irritaremur, militem tamen nostrum, & Ciuium multitudinem ab eruptionib. quantū eius fieri potuit, diligenter cohibuimus. Enimuerò ipsimet homines religiosi, monasteriorum incolæ, cum in calamitate publica Ciuib. palam insultarent, & Insulanorum incōmodis gaudere viderentur, ac incendia quasi trophæa quædam digito demonstrarent, insperatum tumultum in Ciuitate, sibi autem exitium penè conciliarunt, multis ad vim spectantibus, & eodem impetu monasterijs nonnullis direptis ac spoliatis. Tumultu sedato, nōnullis etiam comprehensis & in carcerē cōiectis, quidquid monastici mundi vel suppellectilis conquiri potuit, in fidelem custodiam reposuimus. Ac vt maximè quis de damno iniuria dato conqueri possit, detrimenta profectò quæ nobis tam publice quàm priuatim eodem motu rerum irrogata sunt, plusquàm decies illa, cum iniuriarum atrocitate, tum incōmodorum magnitudine, superant ac excellunt. Sanè quod in hoc genere quidam iure se facere cōtendunt, cæteris, quod idem sibi licere putent, crimini vel iniuriæ verti non oportet.

Quod autem ad Oliuense monasterium attinet, quamuis iampridem Abbatem eius malum admodum experti sumus vicinum, qui non postremus fuit semper recentis huius calamitatis auctor, perinde vt iam antea, Ciuitatis incommodis studere consuevit, & in monasterium ipsum secūdam formam hypothecæ nobis inscriptæ, iure nostro iamdudum vti poteramus: tamen & loci

religionem, & pignoris integritatem antehac negligere
noluimus. Verum cum non obscure animaduverteremus,
ex ipsius Abbatis consilio, militi peregrino stationem &
præsidium, ad circumfidendam & oppugnandam Ciuita-
tem in monasterio destinari, magis ex securitate Ciuitatis
publica videbatur, locum suspectum destruere, quàm mu-
nitionibus ab hoste positis, quotidianas inde ex vicino de-
prædationes, & longinquam obsidionem expectare.

EX his omnibus, quæ suo superius ordine cōmemora-
uimus, liquidò patet, præsentēs hasc perturbationes,
non ex aliquo temeritatīs proposito, vel rebellionis studio,
sed dissidio potius Electionis habitæ, primum exortas:
Ad quas deinceps bona cum gratia sedandas & pacificè
cōponendas, quanquā nihil certè quod vel fidei, subiectioni,
& officio nostro conueniret, vel iuri consentaneū, vel de-
mum in facultatibus & æquitate positum esset, detrecta-
uerimus, neq. nunc detrectemus: tamen nescimus quo fato,
vel temporum infelicitate, nihil hactenus æqui impetrare
potuimus. Quin potius urgentibus & instigantibus illis,
qui perpetuos Ciuitatis aduersarios gesserunt, qui neque
Regni, neque Terrarum Prussiae commodis, vti par erat,
consulunt, sed mero odio, & priuatis affectionibus stimu-
lati, in perniciem eius feruntur, vis armata primum illa-
ta, mox cædes, deuastationes & populationes perpetrata,
incendia passim facta, tandem proscriptionis Decretum
latum,

latum, nobis & omnibus Ciuibus & incolis, terra mariq;
securitas adempta, ac tanquam impijs in Principem &
patriam hominibus (cuius criminis minimè nobis conscij
sumus) aqua & igni interdictum. Neque minori cum
iniuria paulò post, prætenso Regiæ Maiestatis nomine
passim in Regno grauissimæ de nobis calumniæ sparsæ
sunt, quasi conditiones in hisce Tractatibus semel initas
retractare, vel ad reprobum sensum detorquere vellemus,
multoq; maiora quàm in conuentis fuisset nunc demum
postularem. Nos certè nō solum præter aquisimas con-
ditiones, de quib. sæpe dictum est nihil amplius petiuimus,
neque nunc quid aliud petimus: Verum etiam post allatū
interdicti responsū cum per literas, tum per interpositas
personas, quibus ad Regiam Maiestatem esset aditus, in
hunc vsq; diem non destitimus orare, precari, supplicare,
fidem & obedientiam deferre, non parum etiam à supe-
rioribus conditionibus remittere, saltem vt Regiæ Maie-
statis gratiam, pacem, tranquillitatem, quibuscunque
tandem, honestis modò, rationibus redimere ac recupe-
rare possemus. Verum ne sic quidem precibus nostris
huc vsque locus relinquitur, sed omnia potius in eum
finem comparari videntur, quo Regni Consiliarijs &
Ordinibus aduersum nos concitatis, Ciuitas hostiliter op-
pugnetur, & ad extremam calamitatem (quod DEVS
auertat) redigatur.

Xx ij. Ex

Ex quo perspicimus, necessitatem nobis etiam nolentibus
& vim deprecantibus impositam, charissimæ patriæ no-
stræ, maiorum opera & sanguine comparatas libertates,
iura, & Priuilegia, iuxta cum libero Augustanæ Con-
fessionis vsu, quantum in nobis est defendendi, faculta-
tibus, vita, & sanguine propugnandi, vim, iniuriam,
contumeliam, necem, ac seruitutem, à nobis, liberis, &
vxoribus propulsandi. Quam in rem opem & auxilium
immortalis Dei supplices imploramus, et eiusdem consilio
exitum per se dubium deuotè cōmendamus. Cuius proui-
dentia dubio procul isthæ calamitas, in pœnam delictorū
nostrorū, quibus æquè vt ceteri mortales quotidie sumus
obnoxij, nobis cōciliatur. Neq; verò desperam⁹, vel ea fidu-
cia decidimus, quin non solum pro paterna sua clementia,
condonatis benignè delictis, oculis misericordiæ suæ vi-
cissim ad nos respiciet, verum etiam pro iusticia sua, in
calamitatis istius auctores et instigatores suo tempore vin-
dicabit, vt malum quod alijs concinnarunt, in ipsorum
met ac complicum caput redundet, tandem etiam pacem
ac tranquillitatem rerum omnium desideratissimam, ijs
quibus facilimè potest modis cum volet, nobis ac vicinis
clementissimè restituet.

Cæterum postquam in hunc casum res deuenit, pa-
lām ac solenniter coram omnibus hominib. contestamur,
& ipsorum etiam posterorum memoriæ relinquimus, si
qua deinceps, ex his rerum initijs, vel Polonia Regno
vel

vel Terris Prussie, grauior calamitas vel perturbatio
fortassis oriatur, vel si qua ob eam rem à Regno Poloniae
secessio & auulsio contingat, vel demum, vt res in ma-
lum semper procliuiores sunt, quidpiam atrocius quàm
nunc existimari possit, inde proueniat, totum id absque
culpa nostra futurum, & illorum solummodo consilijs &
instinctu commissum iri, qui turbarum harum auctores
sunt, quique per iniuriam, & illegitimæ proscriptionis
prætextu, Ciuitatem hanc, neglectis æquissimis & hone-
stissimis nostris precibus ac conditionibus, à Regno Polo-
niae iam pridem absciderunt, & quantum in illis est, neci
ac excidio prostituerunt, eoq; pacto nos ad necessariam
honoris, famæ, vitæ, fortunarumq; defensionem, vi &
armis hostili animo illatis, compulerunt.

Q Vapropter omnes ac singulos su-
pradiçtos, Inuictissimos, Serenis-
simos, Reuerendissimos, Illustrissimos,
illustres, magnificos, ac generosos, Chri-
stiani nominis Cæsares, Reges, Electo-
res, Principes, tam Spirituales quam Se-
culares, Prælatos, Palatinos, Comites,
Castellanos, Barones, Dominos cle-
mentissi:

mentissimos, gratiosissimos, gratiosos,
ac plurimum honorandos, nec non Præ-
consoles, Consules, Ciuitates, Status ac
Ordines, amicos, vicinos, fœderatos, ac
cæteros harum literarum noticiam habi-
turos, per omnia sacra, deuotissimis pre-
cibus, humilimè, subiectissimè, humili-
ter, demissè, diligenter, ac reuerenter,
obsecramus, petimus, ac oramus, dignè-
tur ac velint, præsentis status periculis
expensis, pro amore & studio pacis ac
tranquillitatis publicæ, clementissimè ac
benignè auctoritatem & operam suam
interponere, ac nunc etiam æquis & ho-
nestis rationibus apud Serenissimā Re-
giam Maiestatem Poloniæ, nec non Re-
gni Cōsiliarios, Status & Ordines (quos
hanc in rem peculiari nomine, perquàm
reuerenter ac diligenter oramus, mone-
mus, & hortamur) intercedere, quo res
hæ

hæ satis iam perturbatæ ad pacificum
statum reducantur, & resectis belli diffi-
cultatibus, omnes controuersiæ, bonis
& æquis conditionibus, citra Ciuitatis
extremam calamitatem & detrimen-
tum, sopiantur & componantur. Quam
in rem, quoad in nobis est, quod hone-
stum, æquum, fidei, subiectioni, & offi-
cio consentaneum, ac in viribus & facul-
tatibus positum erit, bonorum virorum
arbitrio, nunc etiam vt antea, nihil re-
cusamus vel detrectamus. Sin autem
(quod abominamur) nec precibus no-
stris humilimis, nec æquis aliorum inter-
cessionibus, quod ius fasque est obtineri
poterit, Eosdem perquàm humilimè, de-
misse, & reuerenter obsecramus ac ro-
gamus, vt ipsimet tanquam æquitatis &
pietatis amantes, vi & armis oppresso-
rum causam clementer & benignè su-

Y y

scipere,

scipere, suaque auctoritate, gratia, fauore, ope, & auxilio nobis suppetias ferre, commeatu alijsque rebus necessarijs liberaliter suppeditis, Ciuitatem hanc contra vim armorum iniustam defendere, & ab exitio vindicare dignentur. Pertinet hoc ad perpetuam non harum solum Terrarum, sed ipsius etiam orbis Christiani tranquillitatem conseruandam, & nos cum vniuersis Ciuibus & incolis, eam clementiam, gratiam, beneuolentiam, opem, defensionem, & assistentiam, erga Cæs: & Reg: illorum Maiestates, Reuerēdisimas, ac Illustrissimas, nec nō illustres Celsitudines, Magnificas, & generosas Dominationes, et cæteros sigillatim omnes, omnibus vicissim quibuscunque possumus ac debemus seruitiorum, obsequiorum, & studiorum generibus, humilimè, demissè, reuerenter

reuerenter ac diligenter promereri, gra-
tiſque animi memoria perpetuo comple-
cti, nec non, ſi quid Deo largiente in fa-
cultatibus noſtris aliquādo fuerit, æquis-
ſimo ſtudio compenſare pro viribus
conabimur. Datum Gedani, Men-
ſe Aprili, Anno Domini ſupra
milleſimum quingentefimum
ſeptuāgeſimo ſeptimo

SOLI DEO LAVS ET GLORIA.

Excuſum Gedani in officina typo-
graphica Iacobi Rhodi.

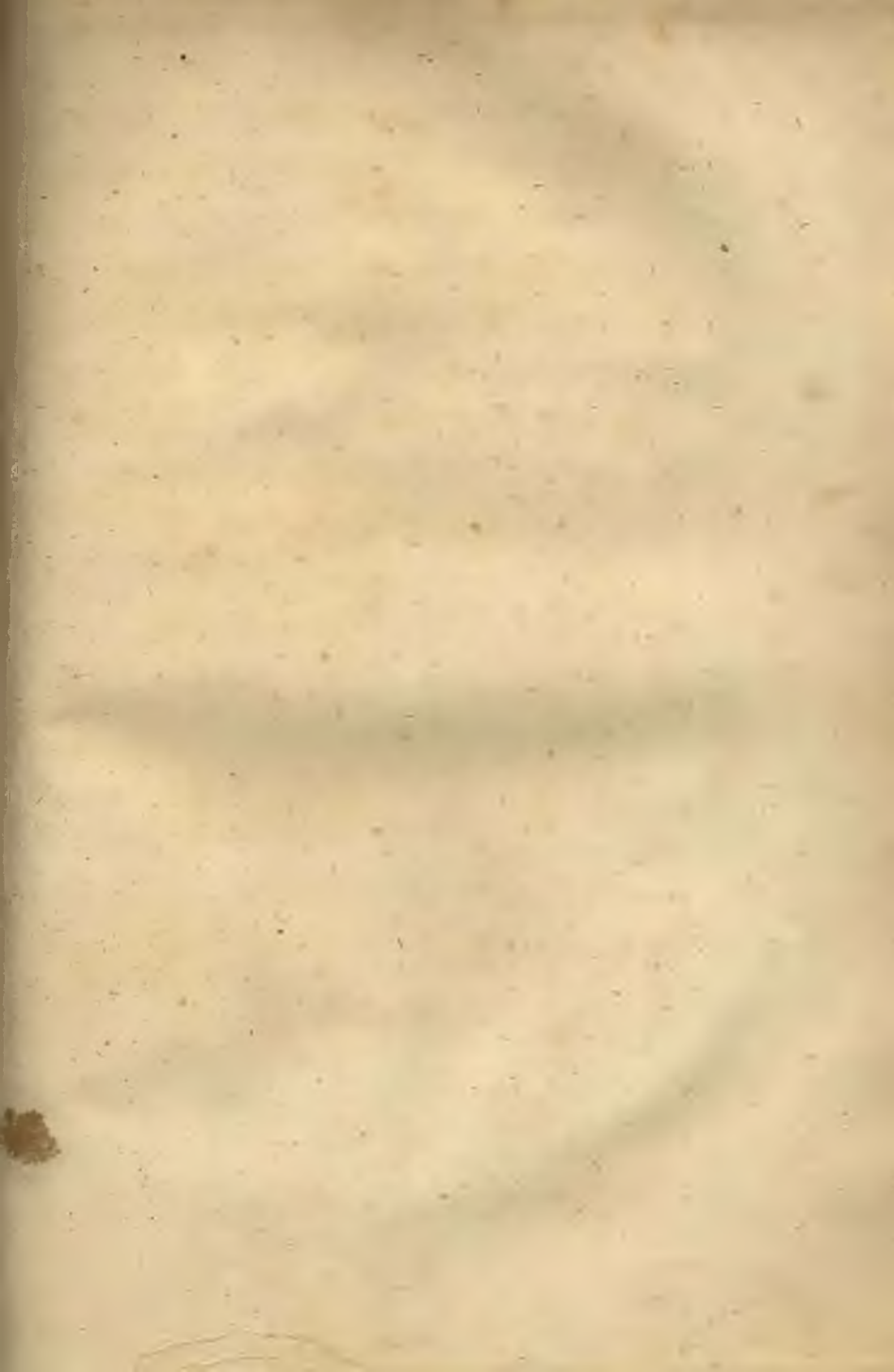
et cetera ac diligenter promeretur
 et cetera animi meorum per peno compit
 et cetera notitiam Deo largiente in
 et cetera notitiam aliquid fieri ad
 et cetera studio commendare pro
 conspiciunt. Datum Gedani Men-
 se April. Anno Domini millesimo
 quingentesimo septuagesimo
 septuagesimo septimo.

SOLI DEO LAUS ET GLORIA.

Ex aedibus Gedani in officina typ-
 graphica Jacobi Rhodii.

Biblioteka Śląska

223079-80

II

CIA

